

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY VA O‘RTA MAXSUS
TA‘LIM VAZIRLIGI
O‘RTA MAXSUS, KASB-HUNAR TA‘LIMI MARKAZI

M.N. BOLIYEV

**LOTIN TILI
VA MEDITSINA
TERMINOLOGIYASI**

Tibbiyot kollejlari uchun darslik

Qayta ishlangan va to‘ldirilgan 11-nashri

Toshkent — «ILM ZIYO» — 2017

UO‘K 811.124 (075) 61.001.4

KBK 81.2

B83

*Oliy va o‘rta maxsus, kasb-hunar ta’limi ilmiy-metodik
birlashmalari faoliyatini muvofiqlashtiruvchi Kengash
tomonidan nashrga tavsiya etilgan.*

«Lotin tili va meditsina terminologiyasi» fani darsligi kasb-hunar kollejlari uchun tuzilgan o‘quv dasturi asosida qayta ishlandi va to‘ldirildi. Fonetika, harf va tovushlar tasnifi, odam skeleti va ichki a’zolari, dori shakllari, dorivor o‘simlik qismlariga doir ma’lumotlar hamda nazorat ishlari variantlari kabi qismlar kiritildi. Ushbu darslikda tibbiy atamalarning yasalishi va ularning zamonaviy tibbiyot terminologiyasi (anatomik, davolash hamda dorishunoslik)da qo‘llanilishi berilgan. Darslikdagi mavzular boblarga bo‘lingan. Qo‘shimcha ma’lumotlarda kasallik nomlari, tibbiy fanlar va davolash usullari, shuningdek, xalq tabobatida qo‘llaniladigan shifobaxsh o‘simliklar va mevalarning lotincha nomlari berilgan.

Mas’ul muharrirlar: **N.Q. TURNIYOZOV** — Samarqand davlat chet tillar instituti professori; **M.M. YO‘LDOSHEV** — Samarqand davlat universiteti professori.

Taqrizchilar: **A.E. MAMATOV** — O‘zbekiston davlat jahon tillari universiteti professori; **Z.B. O‘RINBOYEV** — Samarqand davlat universiteti dotsenti; **I.K. MIRZAYEV** — Samarqand davlat universiteti professori; **A.M. BUSHUY** — Samarqand davlat chet tillar instituti professori. **D. SALOHY** — Samarqand davlat universiteti professori.

Ushbu darslik

«Yilning eng yaxshi darsligi va o‘quv adabiyoti — 2010»
tanlovida g‘olib bo‘lib, diplom bilan taqdirlangan.

ISBN 978-9943-16-309-6

© «ILM ZIYO» nashriyot uyi, 2005-y.

© «ILM ZIYO» nashriyot uyi, 2017-y.

MUQADDIMA

Har bir fan zamon o'zgarishi bilan rivojlanib, takomillashib boradi. Tibbiyot sohasidagi lotin tili va meditsina terminologiyasi fanining rivoji tibbiy fanlar bilan bog'liqdir. Tibbiyot kollejlari o'quvchilarga meditsina hamda tabobatda qo'llaniladigan meditsinaga doir atamalarini o'rgatish asosiy maqsad hisoblanadi.

Darslik materiallari tibbiyot kollejlari uchun tuzilgan namunaviy o'quv dastur mavzulari asosida berilgan. Ushbu darslikdagi topshiriqlar turli xil bo'lib, ular o'quvchilarning mustaqil ishlash va fikr yuritish, izlanish, tahlil qilish, xulosa chiqarish kabi malakalar hosil qilishida muhim ahamiyatga ega.

Meditsina atamaları yasallashida qo'llaniladigan so'z yasovchi qo'shimchalar va lotincha-yunoncha ma'nodosh so'zlarning darslikda berilishi so'z turkumlaridan ot hamda sifatlarga oid mavzularni chuqurroq o'rganishga qaratilgan. Har bir mavzuda yodlash uchun so'zlar, mashqlar va retseptlar mutaxassisliklarning turlariga qarab, ya'ni M*— *anatomik*, S—M*— *davolash*, M—F* — *umumtibbiy*, F* — *dorishunoslikka* doir atamalar berilgan.

Ushbu to'qqizinchi nashr oldingi nashrga qo'shimchalar kiritilgan holda qayta ishlandi. Mavzularga doir meditsina atamalarining eskirganlari yangilariga almashtirildi, yozma nazorat ishlariga mustaqil bajarish uchun test savollari va Gippokrat qasamyodining o'zbekcha tarjimasi qo'shimcha qilindi.

Har bir mavzu so'nggida kasb-hunar kollejlari o'quvchilarning dunyoqarashi va ma'naviy-ma'rifiy bilimlarini oshirishga ko'maklashuvchi mustaqil o'rganish uchun lotin maqollari hamda hikmatli so'zlar berilgan. Darslikda lotincha-

o‘zbekcha lug‘at ham berilgan bo‘lib, bu o‘quvchilarning mashq va topshiriqlarni mustaqil bajarishiga yordam beradi.

Tibbiyot kollejlari o‘quvchilari meditsinani o‘rganishga kirishishdan oldin quyidagi maqollarni hamma vaqt yodda saqlashi kerak: «*Invia est in medicina via sine lingua latina* — lotin tilisiz meditsinaga yo‘l yo‘q» yoki «*Non est medicina sine lingua latina* — lotin tilisiz meditsinani tasavvur etib bo‘lmaydi».

LOTIN TILINING QISQACHA TARIXI

Tibbiyotga oid yangiliklar, kasalliklar, dorilarning nomi necha asrlar davomida lotin-yunon tilida berilgan va bundan keyin ham shunday bo‘lib qoladi. Lotin tili xalqaro tibbiyot tili, deb tan olingan. Bu esa, tibbiy olimlarning hamkorlikda ishlashlariga yanada yordamlashadi.

Juda qadim zamonlarda hozirgi Italiya hududidagi Ap-penin yarimorolida Latsiya viloyati bo‘lib, u yerda lotin qabilasi yashagan. Bu qabila bosqinchilik urushlari vaqtida butun Yevropa, Afrikaning shimoliy qismi va O‘rtayer dengizida yashovchi qabilalarga o‘z hukmdorligini o‘tkazgan. Bosib olingan yerlarda yashovchi qabilalarga o‘z tilini, ya‘ni lotin tilini davlat tili, deb qabul qilishga majbur qilgan. Lotinlarning poytaxti Rum shahri bo‘lgan. Rum saltanati Yunonistonni bosib olganda, bu yerda madaniyat yuksak darajada taraqqiy etgan bo‘lib, u Rum davlati xalqlari madaniyatida o‘z aksini topgan. Buni tibbiyotning davolashga doir atamalarida yaqqol ko‘rish mumkin.

Keyinchalik, eramizning beshinchi asrlariga kelib, Rum saltanati inqirozga uchradi va uning o‘rniga hozirgi Fransiya, Ispaniya, Yunoniston, Misr, Italiya va shunga o‘xshash boshqa davlatlar yuzaga keldi. Ilk bor tibbiy atamalar yig‘masini eramizdan oldingi beshinchi asrda yashagan tibbiy alloma Buqrot (Gippokrat) yozgan. Ko‘p olimlar o‘zlarining ilmiy ishlarini lotin tilida yozib, ilmiy darajalarni himoya qilishgan.

Yevropa mamlakatlarida XVIII asrgacha lotin tili fan va ma'muriy ishlarda ishlatilib kelingan. Lekin milliy davlatlarning shakllanishi bilan lotin tili o'zining fan va madaniyat sohasidagi ahamiyatini butunlay yo'qotdi. Lotin tili o'lik tilga aylangan bo'lsa-da, hozirgi kungacha o'z ahamiyatini yo'qotgani yo'q. Ayni paytda tibbiyot, tarix, huquqshunoslik, filologiya va biologiya fanlarida lotin tilidan keng foydalaniladi. Bu, ayniqsa, tibbiyotda yaqqol ko'zga tashlanadi, chunki anatomik va davolashga oid atamalar hamda dorilarning nomi lotin tilidadir. Retsept varaqasida hamisha dori nomlari va dorixona xodimiga shifokor tomonidan dori tayyorlash haqidagi ko'rsatmalar lotin tilida yoziladi. Shunday ekan, bo'lajak o'rta tibbiyot xodimlari ham lotin tilini puxta o'zlashtirib olishsa, foydadan xoli bo'lmaydi.

FONETIKA

1-§. LOTIN TILI ALIFBOSI

Lotin tili alifbosida 25 ta harf bor.

Bosma harflar	Yozma harflar	Harflarning nomi	O'zbekcha muqobili
Aa	<i>Aa</i>	a_ (a)	a
Bb	<i>Bb</i>	b_ (be)	b
Cc	<i>Cc</i>	ce_ (se)	ts, s yoki k
Dd	<i>Dd</i>	de (de)	d
Ee	<i>Ee</i>	e (e)	e
Ff	<i>Ff</i>	ef (ef)	f
Gg	<i>Gg</i>	ge_ (ge)	g
Hh	<i>Hh</i>	ha (xa)	h
Ii	<i>Ii</i>	i (i)	i
Jj	<i>Jj</i>	jota (yota)	y
Kk	<i>Kk</i>	ka (ka)	k
Ll	<i>Ll</i>	el (el)	l
Mm	<i>Mm</i>	em (em)	m
Nn	<i>Nn</i>	en (en)	n
Oo	<i>Oo</i>	o_ (o)	o
Pp	<i>Pp</i>	pe_ (pe)	p
Qq	<i>Qq</i>	qu (qu)	q
Rr	<i>Rr</i>	er (er)	r
Ss	<i>Ss</i>	es_ (es)	s yoki z
Tt	<i>Tt</i>	te (te)	t
Uu	<i>Uu</i>	u_ (u)	u
Vv	<i>Vv</i>	ve (ve)	v
Xx	<i>Xx</i>	ix (iks)	iks
Yy	<i>Yy</i>	ypsilon (ipsilon)	i
Zz	<i>Zz</i>	zeta (zeta)	z yoki ts

2-§. TOVUSHLAR TASNIFI

Lotin tilida tovushlar talaffuz etilishiga ko‘ra **unli** (*vocales*) va **undosh** (*consonantes*) tovushlarga bo‘linadi: *a, e, i, o, u, y* tovushlari unli; *b, c, d, f, g, h, k, l, m, n, p, q, r, s, t, v, x, z* tovushlari undosh tovushlar hisoblanadi.

3-§. UNLI TOVUSHLAR TALAFFUZI

«**A, a**» unli tovushi o‘zbek tilidagi «A» unli tovushidek talaffuz qilinadi. Masalan: *amarus* (amarus) — achchiq, *albus* (albus) — oq, *abdomen* (abdomen) — qorin.

«**E, e**» unli tovushi o‘zbek tilidagi «E» unli tovushidek talaffuz qilinadi. Masalan: *pes* (pes) — oyoq, *elasticus* (elastikus) — qayishqoq, bukiluvchan, *derma* (derma) — teri.

«**I, i**» unli tovushi o‘zbek tilidagi «I» unli tovushidek talaffuz qilinadi. Masalan: *internus* (internus) — ichki, *intestinum* (intestinum) — ichak.

«**O, o**» unli tovushi o‘zbek tilidagi «O» unli tovushidek talaffuz qilinadi. Masalan: *organum* (organum) — a‘zo, *lobus* (lobus) — bo‘lak, *oculus* (okulus)— ko‘z.

«**U, u**» unli tovushi o‘zbek tilidagi «U» tovushidek talaffuz qilinadi. Masalan: *uterus* (uterus) — bachadon, *ulcus* (ulkus) — yara, *urina* (urina)— siydik.

«**Y, y**» unli tovushlar o‘zbek tilidagi «I» unli tovushidek talaffuz qilinadi. Masalan: *symptoma* (simptoma) — belgi, alomat, *amygdala* (amigdala) — bodom, *Gossypium* (gossipium) — paxta.

1-mashq. O‘qing. Unli harflarning o‘qilish qoidasiga rioya qiling.

Amarus, Valeriana, emulsum, tabuletta, pasta, gaster, rubor, organum, linimentum, mastitis, costalis, bacterium, ventriculus, optimus, morbus, internus, tuberculum, sepsis, duodenum oculus, hepatitis, medicamentum, ureter, elasticus, abdomen, vertebra, uterus, vagina, vena, sutura, scapula, papilla, medulla, urina, arteria, Kalium, lobulus, decoctum, Amygdala, spiritus.

4-§. DIFTONGLAR

Bir tovushni ifodalovchi ikki unli harf birikmasi diftong deb ataladi. Lotin tilida, asosan, to'rtta diftong bor:

«**ae**» unli harflari birikmasi o'zbekcha «e» deb o'qiladi. Masalan: *aegrotus* (egrotus) — bemor, *gangraena* (gangrena) — tirik to'qimalarning o'lishi, *Laevomycesinum* (levomitsetinum) — levomitsetin.

«**oe**» unli harflari birikmasi o'zbekcha «e» deb o'qiladi. Masalan: *oedema* (edema) — shish, *Foeniculum* (fenikulum) — shivit.

«**au**» unli harflari birikmasi (au) dagi (u) harfi qisqa o'qiladi. Masalan: *Aurum* (aurum) — oltin, *trauma* (trauma) — shikastlanish.

«**eu**» unli harflar birikmasi (eu) dagi (u) harfi qisqa o'qiladi. Masalan: *neuralgia* (neuralgiya) — asab kasalligi, *pneumonia* (pneumoniya) — o'pkaning yallig'lanishi, *Leukomycesinum* (leukomitsin) — leykomitsin.

«**ai**» unli harflar birikmasi lotin tilida «ai» deb talaffuz qilinadi. Masalan: *Daimeton* (daimeton) — daimeton, *Dikcainum* (dikaynum) — dikain, *Naucain* (naukain) — novokain.

«**ei**» unli harflar birikmasi lotin tilida «ei» deb talaffuz qilinadi. Masalan: *Luteine* (luteine) — lutein.

«**ou**» unli harflar birikmasi o'zbekcha «u» deb o'qiladi. Masalan: *croup* (krup) — hiqildoqning o'tkir yallig'lanishi.

Ba'zi vaqtlarda qator kelgan ikki unli harf birikmasi diftong hosil qilmaydi, u holda ikkinchi unli harfning ustiga ikki nuqta qo'yiladi va unlilar ayrim-ayrim o'qiladi. Masalan: *aër* (aer) — havo, *Aërosolum* (aerazol) — aerazol, *Aloë* (aloy) — sabur, *dyspnoë* (dispnoe) — nafas qisishi.

2-mashq. O'qing. Diftong va unli harflarning talaffuz qilinishiga e'tibor bering.

Praeparatum, diaeta, apnoë, anaemia, paediat, haema, oedema, gangraena, haematogenum, aurum, pneumonia, Aloë, Aminocaine, Daimeton, Intercain,

Luteine, Foeniculum, Crataegus, roentgenum, aurus, bacteriaemia, oestrogenus, haemostaticus, aër, hyperaemia, trauma, leukaemia, croup, dyspnoë, Novocainum.

3-mashq. *Quyidagi soʻzlarni oʻqing va tibbiy termin shaklida yozing.*

[Valeriana], [preparatum], [spiritus], [apnoe], [planta], [dieta], [aurum], [emulsom], [medulla], [skapula], [anemia], [hema], [pediter], [dekoktum], [tabuletta], [kaput], [okulus], [auris], [oris], [trunkus], [kollum], [manus], [duktus], [mamma], [dorsum], [pektus], [umbilikus], [gluteus], [anus], [penis], [vagina], [testis], [pes], [edema], [pasta], [gangrena], [gaster], [hematogenum], [Aloë], [pneumonia], [fenikulum], [rentgenum], [linimentum], [morbus], [Krategus], [bakteriemia], [morbus], [estrogenus], [duodenum], [hemostatikus], [medikamentum], [trauma], [elastikus], [urina], [leukemia], [abdomen].

4-mashq. *Oʻqing. Diftonglar va unli harflarning talaffuz qilinishiga eʼtibor bering.*

Aceteinum, Aminocaine, anaemia, amarus, auris, bacca, bacterium, Cysteinum, caecum, cito, cutis, Daimeton, dens, decoctum, emulsum, faex, gaster, haema, Herocaine, internus, intercain, Juniperus, Laevomycetinum, lobulus, Luteine, Leukomycin, Kalium, medulla, nasus, Neurotinum, oedema, Novocainum, papilla, Procaine, rubor, scabies, scapula, Syntocainum, sutura, succeus, tabuletta, tuberculum, ureter, uterus, vagina, vertebra, vena.

5-§. UNDOSH TOVUSHLAR TALAFFUZI

«C, c» harfi ikki xil oʻqiladi:

e, i, y — unli harflari va **ae, oe** diftonglari oldida (s) deb oʻqiladi. Masalan: *cerebrum* (serebrum) — miya, *cystis*

(sistis) — pufak, *cito* (sito) — tez, *caecum* (sekum) — ko‘richak, *coelia* (seliya) — qorin bo‘shlig‘i.

Boshqa hollarda, ya‘ni **a, o, u** — unilari oldida, undoshlar oldida va so‘z oxirida kelsa, **c** harfi (k) deb o‘qiladi. Masalan: *caput* (kaput) — bosh, *costa* (kosta) — qovurg‘a, *cuprum* (kuprum) — mis, *lac* (lak) — sut, *medicus* (medikus) — shifokor, do‘xtir.

H, h — o‘zbekcha (h) harfi kabi talaffuz qilinadi: *herba* (herba) — o‘t (bot.), *humanus* (humanus) — odamiylik, *hepar* (hepar) — jigar, *haema* (hema) — qon.

K, k — harfi tibbiy lotin tilida kam qo‘llaniladi, faqatgina yunon va arab tilidan kirib kelgan atamalarda uchraydi: *Kalium* (kalium) — kaliy, *keratoma* (keratoma) — shoxsimon o‘sma.

L, l — harfi yumshoq talaffuz qilinadi: *mel* (mel) — asal, *luna* (luna) — oy, *labium* (labium) — lab.

S, s — harfi ikki unli yoki har qanday bir unli bilan **m, n** undosh harflari o‘rtasida (z) harfidek, boshqa hollarda esa (s) deb o‘qiladi: *Rosa* (roza) — atirgul, *vaselinum* (vazelinum) — vazelin, *neoplasma* (neoplazma) — neoplazma, *scabies* (skabies) — qichima, *mensis* (menzis) — oy.

X, x — harfi ikki unli o‘rtasida kelsa, (gz) deb o‘qiladi, qolgan hollarda (ks) yoki (gs) deb talaffuz qilinadi: *apex* (apeks) — uch yoki bosh qism, *exitus* (egzitus) — natija, *lex* (legs) — qonun, *radix* (radiks) — ildiz.

Z, z — harfi yunon va boshqa tillardan o‘zlashtirilgan atamalarda (z) deb o‘qiladi: *zone* (zona) — zona, *zygoma* (zigoma) — yuz (yonoq) suyagi, *zonula* (zonula) — kamarcha. Lekin *Zincum* (sinkum) — rux va *influenza* (influenza) — yuqori nafas yo‘llarining o‘tkir katari atamalaridagina z harfi (s) deb talaffuz qilinadi.

5-mashq. Undosh harflarning o‘qilishiga e‘tibor bering.

Activatus, leukaemia, Haematogenum, occipitalis, contagiosus, nasalis, bacteriaemia, costalis, roentgenum, suppositorium, conjunctivus, sternum, gargarisma, spirituosus, paralysis, densitas, auris, laryngitis, symptoma, Magnesia, auscultare, Crataegus, apnoë, hyperaemia,

gangraena, paediater, haemostaticus, oestrogenus, aestimare, vaccinum, officinalis, pancreas, Amido-pyriminum, cellula, hygiena, cera, cito, statim, praeparatum, prognosis, medicamentum, diagnosis.

6-mashq. *Quyidagi atamalarda C harfining (ts) tovushidek o'qilishini tushuntiring.*

Canalis, cerebrum, costa, occipitalis, conjunctivus, Crataegus, collum, cranium, cytus, ductus, processus, tuberculum, rectum, facies, tinctura, caecum, cella, calvaria, decoctum, cerebellum, causticus, ventriculus, medicinalis, columna, scapula.

7-mashq. *Quyidagi atamalarda C harfining (K) tovushidek o'qilishini tushuntiring.*

Abducens, abductor, acidum, acetum, bacca, bacterium, cancer, cartilago, cutis, cystis, elasticus, fascia, fructus, hepaticus, jecur, lac, medicamentum, mucilago, narcosis, oculus, pancreas, rectalis, scabies, succus, tuberculum, Urtica, vaccinum.

8-mashq. *Quyidagi tibbiy atamalarni o'qing va S harfining (Z) tovushidek talaffuz qilinishini tushuntiring.*

Abdominalis, Anisum, amarus, amnesia, bacillus, blastoma, calcaneus, cardiacus, cutis, cystis, dosis, narcosis, naturalis, nasus, obductus, otitis, optimus, spasmus, tabes, usus, vaselinum, vesica, virus.

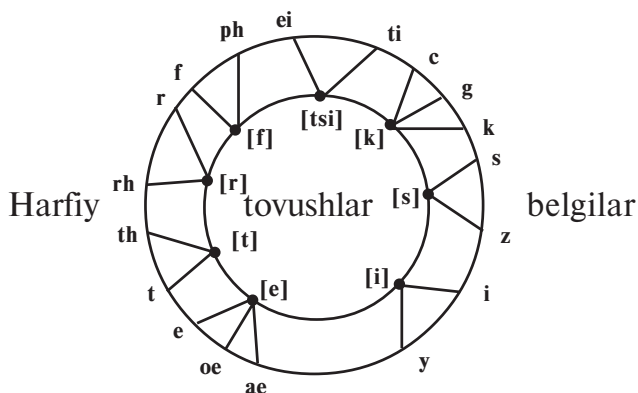
9-mashq. *Tibbiy atamalarni o'qing va S harfining (S) tovushidek o'qilishini tushuntirib bering.*

Auris, abducens, compositus, dens, dentalis depuratus, dilutus, destillatus, durus, dysuria, dysenteria, emulsum, fissura, fibrosus, genus, hydrops, incisura, intestinum, internus, lobus, mastitis, mollis, morbus, neurosis, ostium, paries, percussio, Ricinus, Rosa, siccus, sternum, succus, species, tonsilla, ulcus, vaginalis, vomicus.

10-mashq. Quyidagi tibbiy atamalarni o'qing, x va z harflarining o'qilishiga e'tibor bering.

Zona, exoderma, exoplasma, xeroformium, eczema, extractum, larynx, zygoma, dexter, mixtura, Zincum, Taraxacum, radix, influenza, cortex, maxilla, externus, zygomaticus, zonula, Oryza.

1-rasm. Harflar va tovushlar tasnifi.

6-§. HARF BIRIKMALARI VA QO'SH UNDOSHLARNING O'QILISH XUSUSIYATLARI

q — harfi doimo «u» harfi bilan birgalikda kelib, unli harf oldidan kelganda (kv) deb talaffuz qilinadi: *aqua* (akva) — suv, *quinque* (kvinkve) — besh, *quadriceps* (kvadritseps) — to'rt boshli.

ngu — harflar birikmasi unli oldida kelganda (ngv), boshqa hollarda esa (ngu) deb o'qiladi: *Lingua* (lingva) — til, *unguentum* (ungventum) — surtma, *angulus* (angulus) — burchak.

su — harf birikmasi a, e unli harflari oldida kelsa (sv), boshqa hollarda (su) deb o'qiladi: *Suavis* (svavis) — yoqimli, *consuetudo* (konsvetudo) — odat, *Suinsulinum* (suinsulinum) — suinsulin.

ti — harf birikmasi unli oldida kelganda (si) deb o'qiladi, lekin s, x undoshlaridan keyin kelganda esa (ti)

deb talaffuz qilinadi: *Articulatio* (artikulatsio) — bo‘g‘in, *solutio* (solutsiyo) — eritma, *ostium* (ostium) — teshik, *mixtio* (mikstio) — aralashish.

sch — harflari birikmasi (sx) deb o‘qiladi: *Schizandra* (sxizandra) — limono‘t, *ischium* (isxium) — dumba suyagi.

Quyidagi harf birikmalarini yunon tilidan o‘zlashtirilgan atamalarda uchratish mumkin.

ch — harflari birikmasi (x) deb talaffuz qilinadi: *Chirurgus* (xirurgus) — jarroh, *Chamomilla* (xamomilla) — moy-chechak.

ph — harflari birikmasi (f) deb o‘qiladi: *Diaphoreticus* (diaforetikus) — terlatuvchi, *Phosphorus* (fosforus) — fosfor.

th — harflari birikmasi (t) deb o‘qiladi: *Mentha* (menta) — yalpiz, *thermometrum* (termometrum) — harorat o‘lchagich.

rh — harf birikmasi (r) deb o‘qiladi: *Rheum* (reum) — rovoch, *rhaphe* (rafe) — chok chizig‘i.

11-mashq. *Quyidagi anatomik atamalarni o‘qing va tarjima qiling.*

a). Cranium, maxilla, mandibula, dens, vertebra, columna, ulna, clavicula, scapula, thorax, costa, sternum, humerus, radius, femur, carpus, metacarpus, phalanx, patella, fibula, tibia, metatarsus, tarsus.

b). Lingua, pharynx, larynx, trachea, oesophagus, cor, pulmo, lien, diaphragma, hepar, ventriculus, vesica, duodenum, ovarium, testis, pancreas, uterus, colon, intestinum, processus.

12-mashq. *Quyidagi farmakologik atamalarni o‘qing va tarjima qiling.*

a). Tabuletta, pilula, dragee, briket, pulvis, unguentum, tinctura, linimentum, suppositorium, emplastrum, mixtura, oleum, solutio, extractum, decoctum, infusum, emulsum, suspensio, mucilago, aërosolum.

b). Herba, folium, flos, bacca, semen, stigma fructus, tuber, radix, rhizoma, cortex, secale cornutum.

13-mashq. *Atamalarni o‘qing va ostiga chizilgan harf birikmalarining talaffuziga e‘tibor bering.*

Althaea, **aether**, **bronchus**, **camphora**, **chirurgus**, **bronchialis**, **Morphinum**, **encephalon**, **Hippophaë**, **Kalanchoë**, **kephalargia**, **metaphisis**, **nephritis**, **phlegmone**, **phystiotherapia**, **physiologia**, **thorax**, **xerophagia**, **Ichthyolum**, **Rheum**, **phalanx**, **rheumatismus**, **saccharum**, **rhaphe**, **erythema**, **therapia**, **diaphoreticus**, **Phosphorus**, **Mentha**, **concha**, **cirrhosis**, **Helianthus**, **Phenolum**, **Chamomilla**, **Schizandra**, **diaphragma**, **Ephedra**, **lethargia**, **cholecystopathia**, **Strophanthus**, **pharmacologia**, **chronicus**, **Glycyrrhiza**, **terebinthina**.

14-mashq. *Quyidagi atamalarni o‘qing va ti, qu, ngu, su harf birikmalari talaffuziga e‘tibor bering.*

Angulus, **pinguis**, **essentia**, **lingua**, **suasor**, **articulatio**, **costio**, **operatio**, **equisetum**, **Sanguisorba**, **unguentum**, **Liquiritia**, **unguis**, **aqua**, **quadriceps**, **suavis**, **Suinsulinum**, **ostium**, **mixtio**, **longus**, **aequalis**, **Quersus**, **liquor**, **squama**, **combustio**, **injectio**, **substantia**, **solutio**, **liquor**, **sublingualis**.

7-§. UNLI «Y» HARFINING TIBBIY ATAMALARDA QO‘LLANILISHI

Unli «Y» harfi yunon tilidan o‘zlashtirilgan atamalarda uchraydi. «Y» unlisi old qo‘shimchalarda, o‘zak va qo‘shimchalarda uchrashi mumkin. Buning uchun quyidagi old qo‘shimcha, o‘zak va qo‘shimchalarni esda saqlash kifoya:

oxy-	glyc-	hydr-	syn-
hyper-	yl-	pyo-	myc-
hypo-	dys-	pyr-	yo-

oxy — taxir; oxygenium — kislorod;

hyper — yuqori, ko‘proq; hypertonia — qon bosimining ko‘tarilishi.

glyc — shirin;
yl — modda;
hypo — past, kamroq;

hydr — suv;
pyo — yiring;
myo — mushak;
pyr — issiqlik;

myc — qo‘ziqorin;
dys — kasallik holati
yoki a‘zo
faoliyatining
buzilishi;

syn (sym) — ulash

Glycyrrhiza — shirinmiya
amylum — ohor
hypotonia — qon bosimining
pasayishi

Hydrogenium — vodorod
pyorrhoea — yiring oqishi
myocardium — yurak mushagi
Antipyrinum — issiqni pasayti-
ruvchi dori

Biomycinum — biomitsin
dysuria — qovuqdan siydik
chiqishining
qiyinlashuvi

symphysis — qo‘shilish.

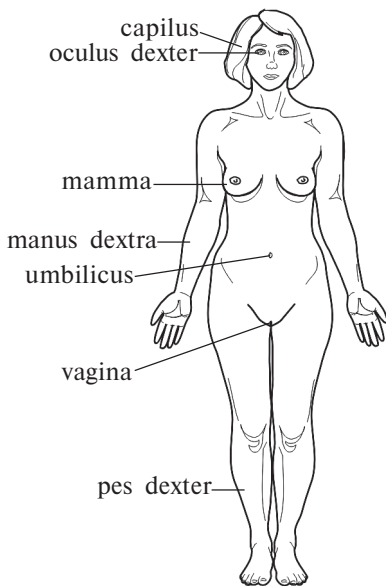
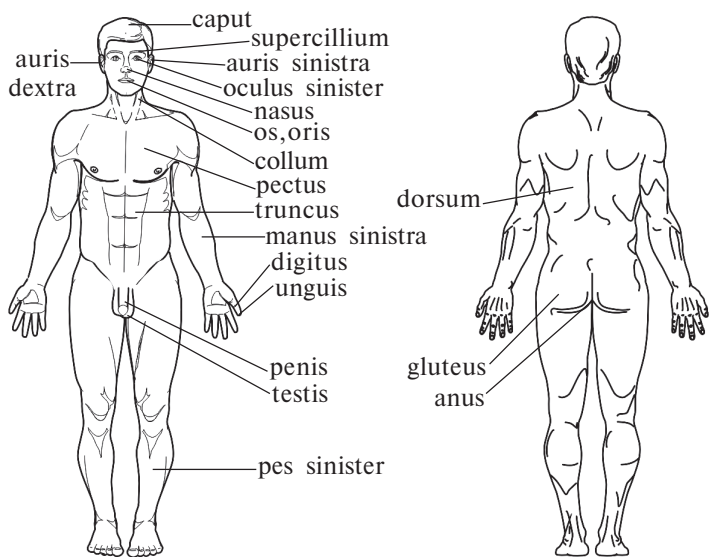
15-mashq. Quyidagi tibbiy atamalarni o‘qing.

Antipyrinum, butyrum, cystis, dysenteria, dystrophia, hydrops, hypnoticus, mycosis, myotonia, larynx, lymphia, hypertonia, lymphaticus, hypotonia, myoma, myalgia, physiologia, polyvitaminum, dystrophia, Glycyrrhiza, cytologia, dyspepsia, amylaceus, erythrocytus, pyocytus, Glycerinum, Erythromycinum, Glycosidum, Gossypium, hydroxydum, Hyoscyamus, hyperaemia, hypothermia, Ichthyolum, Hydrargyrum, Helichrysum, gypsum.

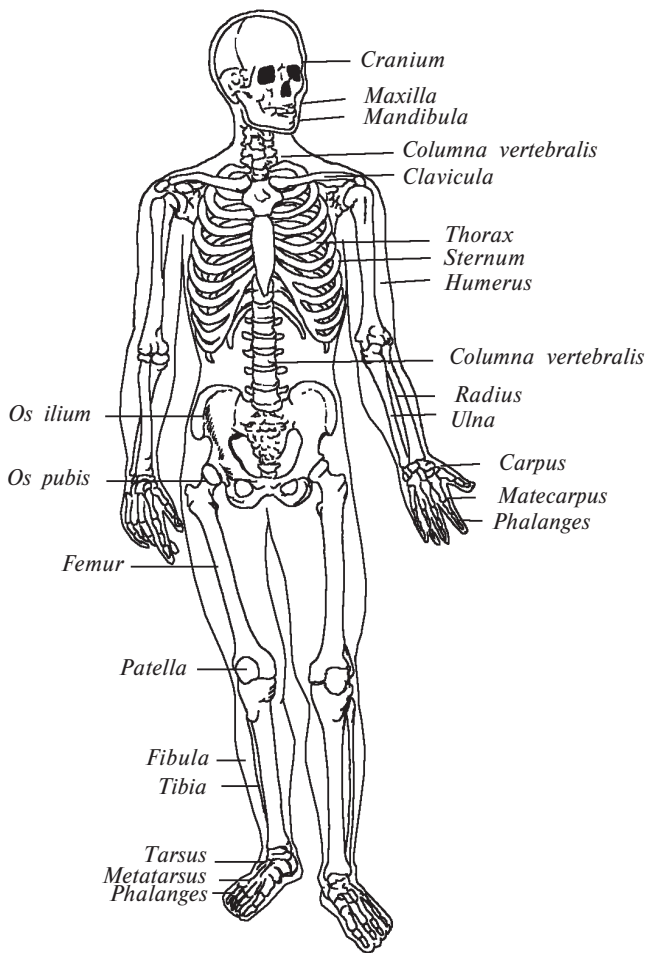

Mavzularga oid savollar

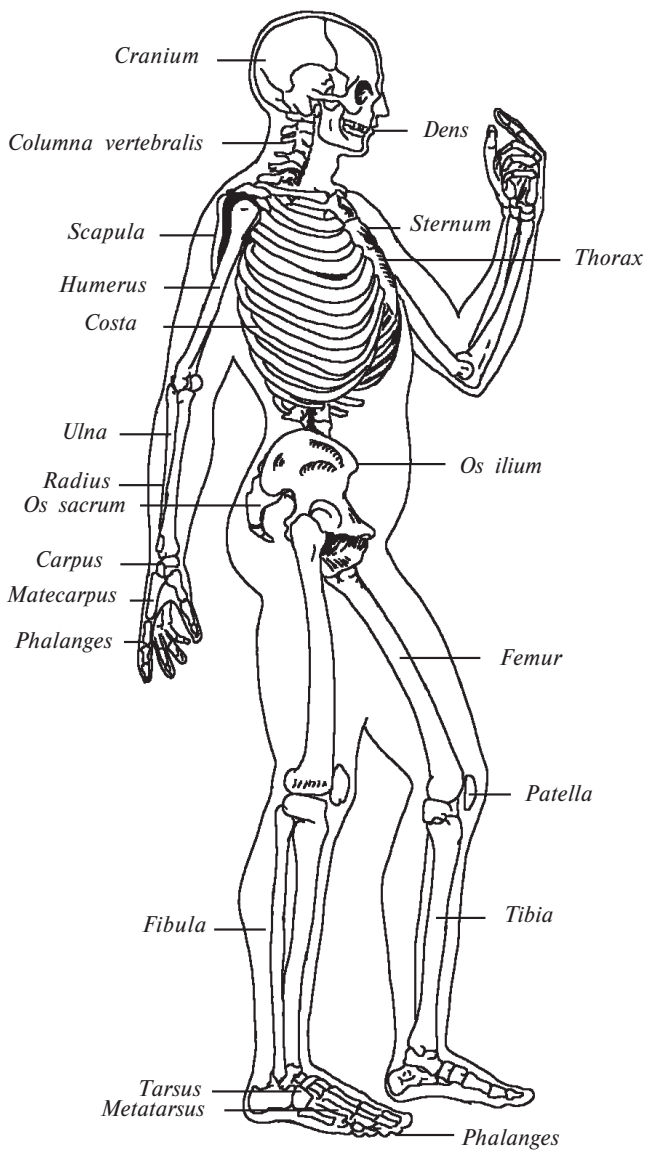
1. Lotin alifbosini yoddan aytib bering.
2. Qaysi harflar (I) tovushidek talaffuz qilinadi?
3. Qanday diftonglarni bilasiz?
4. **Ae, oe, au, eu** harf birikmalari qanday o‘qiladi?
5. **Ai, ei, ou** harf birikmalari qanday talaffuz qilinadi?
6. C harfi qaysi hollarda (ts) va (k) deb o‘qiladi?
7. S harfi qaysi hollarda (s) va (z) deb o‘qiladi?
8. X va z harflarining o‘qilish qoidasini aytib bering.
9. **Qu** va **ngu** harf birikmalari qanday o‘qiladi?
10. **Ti** va **su** harf birikmalari qanday o‘qiladi?
11. **Sch, ch, ph, th** va **rh** harf birikmalari qanday o‘qiladi?

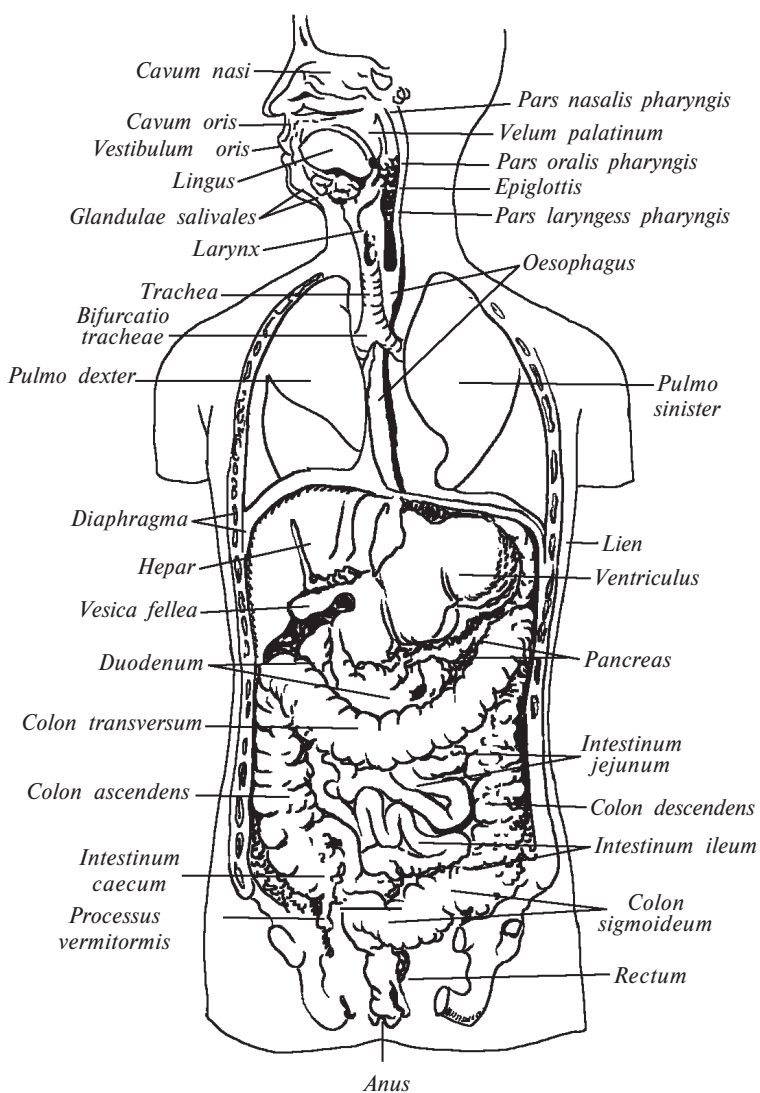
I-rasm. Tashqi a'zolar (Organum externum).

2-rasm. Skelet (skeleton).

3-rasm. Skelet (skeleton).

4-rasm. Ovqat hazm qilish va nafas olish a'zolari —
Apparatus digestorius et apparatus respiratorius.

5-rasm. Dori shakllari va idishlari —
Formae medicamentorum et officinalum:

1 — capsula gelatinosa; 2 — capsula gelatinosa elastica; 3 — capsula amylacea seu oblata; 4 — suppositoria; 5 — globulus; 6 — bacilli; 7 — ollae; 8 — vitra; 9 — tabuletta; 10 — pilula; 11 — pulvis in charta paraffinata; 12 — mensura; 13 — ampullae.

6-rasm. Dorivor o'simlik qismlari — *Partes plantarum officinalis*:

1 — Herba; 2 — Folia; 3 — Flores; 4 — Bacca; 5 — Semina; 6 — Stigma;
7 — Fructus; 8 — Tuber; 9 — Radix; 10 — Rhizoma; 11 — *Secale
cornutum*; 12 — Cortex.

Mustaqil o'rganish uchun

Lotin maqollari va hikmatli so'zlar

Non scholae, sed vitae discimus.

Biz maktab uchun emas, hayot uchun o'qiyimiz.

Invia est in medicina via sine lingua latina.

Lotin tilisiz tibbiyotga yo'l yo'q.

Radix litterarum amarae sunt, fructus dulce.

Ilmning ildizi achchiq, mevasi esa, shirin.

8-§. SO‘ZLARNING BO‘G‘INLARGA BO‘LINISHI

Lotin tilida o‘zbek tilidagidek so‘zlar bo‘g‘inlarga bo‘linadi va so‘zda necha unli harf bo‘lsa, shuncha bo‘g‘in bo‘ladi. Masalan: *Com-po-si-tus, de-pu-ra-tus, mas-ti-tis*. Tovushlar cho‘ziq va qisqa talaffuz qilinadi. Tovushning cho‘ziqligini belgilash uchun harf ustiga to‘g‘ri chiziqcha, qisqaligini belgilash uchun yoysimon chiziqcha qo‘yiladi:

— ◡ — ◡ — ◡ — ◡ — ◡ — ◡
a a, o o, ĩ ĩ, u u, e e, y y.

Tovush va bo‘g‘inlarning cho‘ziq yoki qisqaligini aniqlash uchun harf ustiga urg‘u belgisini (‘) qo‘yish kerak.

9-§. BO‘G‘INLARNING CHO‘ZIQ VA QISQALIK QOIDALARI

1. Cho‘ziqlik qoidasi

1. Agar bo‘g‘inda diftong bo‘lsa, o‘sha bo‘g‘in cho‘ziq talaffuz qilinadi. Masalan: *Gangrāena* — to‘qimalarning o‘lishi; *diaeta* — parhez; *lagōena* — shisha idish.

2. Agar unli harf ikki va undan ortiq undosh harflar yoki **x** va **z** undoshlari oldida kelsa, shu bo‘g‘in cho‘ziq o‘qiladi. Masalan: *Maxilla* — yuqori jag‘; *tabulēta* — tabletka; *unguentum* — surtma; *Glycyrrhizā* — qizilmiya; *reflexus* — refleks.

3. Agar bo‘g‘inda **ūr**, **īn**, **āt**, **ūt**, **ar**, **āl**, **ōs** qo‘shimchalari bo‘lsa, bu bo‘g‘inlar cho‘ziq o‘qiladi. Masalan: *Fissūra* — tirqish; *Analgīnum* — analgin; *nitrātis* — nitrat; *acūtus* — o‘tkir; *aquōsus* — suvli; *muscularis* — mushakli; *costālis* — qovurg‘aga oid.

2. Qisqalik qoidasi

1. Agar unli harf unli harf oldida kelsa, o‘sha bo‘g‘in qisqa o‘qiladi. Masalan: *Oleum* — moy; *labium* — lab; *folium* — barg.

2. Agar unli harf **bl**, **br**, **cl**, **cr**, **dl**, **dr**, **pl**, **pr**, **tl**, **tr** harf birikmalari oldida kelsa, shu unli qisqa talaffuz qilinadi;

Vertebra — umurtqa; *cerebrum* — bosh miya; *cicatrix* — chandiq; *palpebra* — qovoq.

3. Agar unli harf **ch, th, ph, rh, qu** harf birikmalari oldida kelsa, qisqa o'qiladi: *Stomachus* — oshqozon; *reliquus* — qoldiq; *Amaphos* — amafos; *choledochus* — o't (safro)ga oid.

4. Agar bo'g'inda **ul, ol, ib, il, id** harf birikmalari bo'lsa, bo'g'in qisqa o'qiladi: *Injectabilis* — igna orqali dori yuborishga taalluqli; *gracilis* — nafis; *solubilis* — eruvchan; *fluidus* — suyuq.

5. **ia** qo'shimchasiga ega bo'lgan ayrim yunon atamalarida urg'u **i** harfiga tushadi: *Dysenteria* — ichburug'; *anaemia* — kamqonlik; *therapia* — davolash; *hypertonia* — qon bosimining ko'tarilishi.

10-§. URG'U

O'zbek tilida urg'u, odatda, ko'pincha, so'zning oxirgi bo'g'inidagi unli tovushga tushadi. Masalan: jigar, yurak.

Lotin tilida esa, urg'u so'zning oxiridan ikkinchi yoki uchinchi bo'g'indagi unli tovushga tushadi.

1. Lotin tilida urg'u so'zning oxirgi bo'g'iniga tushmaydi.

2. Ikki bo'g'inli so'zlarda urg'u hamisha so'zning ikkinchi bo'g'iniga tushadi: *Costa* — qovurg'a; *caput* — bosh.

3. Agar so'zning oxiridan ikkinchi bo'g'ini cho'ziq bo'lsa, urg'u o'sha bo'g'inning unli tovushiga tushadi: *Medicina* — tibbiyot; *tinctura* — spirtli eritma; *destillatus* — tozalangan; *solutus* — eritilgan.

4. Agar so'zning ikkinchi bo'g'ini qisqa bo'lsa, urg'u so'zning oxiridan uchinchi bo'g'inidagi unli tovushga tushadi: *Medicus* — shifokor; *pilula* — hab dori; *cranium* — bosh suyagi.

16-mashq. *Urg'u qoidasiga rioya qilgan holda quyidagi tibbiy atamalarni o'qing.*

Ligamentum, extractum, vertebra, complexus, Glucyrrhiza, cerebrum, cranium, pilula, pneumonia,

cella, musculus, acidum, femur, pectoralis, clavicula, medicatus, therapia, scabies, palpebra, oleum, butyrum, dystonia, fractura, anaemia, aethereus, tuberculum, folium, solutio, decoctum, tinctura, depuratus, signatura, operatio.

? Mavzularga oid savollar

1. Urg'u qoidasini bayon eting.
2. Bo'g'inlarning cho'ziqlik qoidasini bayon eting.
3. Bo'g'inlarning qisqalik qoidasini izohlang.
4. Tibbiy atamalarda urg'u qaysi bo'g'inlarga qo'yiladi?
5. Unli tovush qachon cho'ziq o'qiladi?
6. Unli tovush qachon qisqa o'qiladi?

! Mustaqil o'rganish uchun

Lotin maqollari va hikmatli so'zlar

Omne principium diffecile est.

Har bir ish boshlanishidagina qiyin.

Qui scribit, bis legit.

Yozmoq, ikki qayta o'qimoqdir.

Alit lectio ingenium.

O'qish aqlni peshlaydi.

11-§. SO'ZLARNING YASALISHI

So'z tartibi.

Tibbiy atamalarning yasalish usullari

Hozirgi zamon lotin tibbiy atamaları tibbiyotning rivojlanishi bilan bog'liqdir. Qadimgi yunon olimi Buqrot tibbiy atamashunoslikka asos solgan olimdir. Vaqt o'tishi bilan tibbiy atamalar ko'pgina yangi so'zlar bilan boyidi, ko'pgina atamalar qaytadan ko'rib chiqildi yoki ma'nosi o'zgartirildi. Endi u yoki bu atamaning ma'nosini tushunish uchun

ko'pgina atamaning tarkibiy qismini farqlash bilangina cheklanib qolmasdan, ularning ma'nosini ham bilish kerak, buning uchun so'z tarkibini bilish zarur. Har bir so'zni, agar u faqat yordamchi so'z bo'lmasa, ma'noli qismlarga ajratish mumkin: old qo'shimcha, o'zak, so'z yasovchi qo'shimcha va tugallanma.

O'zak deb, so'zning tub ma'nosini bildiradigan, biror qo'shimcha olmagan qismiga aytiladi. Masalan:

<i>Medicus</i>	— shifokor
<i>medicina</i>	— tibbiyot
<i>medicinalis</i>	— tibbiy

Bu atamalarda umumiy o'zak *medic* hisoblanadi.

O'zak oldida kelib, unga yangi ma'no beradigan qismiga **old qo'shimcha** deyiladi:

<i>Intercostalis</i>	— qovurg'alar oralig'iga qarashli
<i>intervertebralis</i>	— umurtqalar oralig'iga oid
<i>interosseus</i>	— suyaklar oralig'iga tegishli

Bu atamalarda old qo'shimcha **inter** hisoblanadi.

O'zakdan keyin kelib, so'zga yangi ma'no beruvchi qismiga **so'z yasovchi** qo'shimcha deyiladi:

<i>costalis</i>	— qovurg'aga tegishli
<i>vertabralis</i>	— umurtqaga tegishli

Bu yerda so'z yasovchi qo'shimcha **alis** hisoblanadi.

So'zning turlanish yoki tuslanishdagi o'zgaruvchan qismiga **tugallanma** deyiladi:

<i>Succus purus</i>	— toza shira
<i>aqua pura</i>	— toza suv
<i>unguentum purum</i>	— toza surtma

Bu atamalarda **-us, -a, -um** tugallanmalardir. Atamaning asosiy ma'nosini bildiruvchi, so'z o'zgartuvchi qo'shimchalar olmagan qismiga negiz deyiladi:

<i>costa</i>	(negiz—cost)
<i>vertebra</i>	(negiz—vertebr)
<i>intervertebralis</i>	(negiz—intervertebr)

Lotin tili anatomik va farmatsevtik atamalarda, yunon tili klinik atamalarda ko'p uchraydi.

Ko'p atamalar bog'lovchi unli harf yordamida va unsiz ikkita negizning qo'shilishi bilan hosil bo'ladi:

<i>Psychotherapia</i>	— ruhiy kasallikni davolash
<i>psyshe</i>	— ruh
<i>therapia</i>	— davolash
<i>Oncologia</i>	— o'smalarni o'rganuvchi fan
<i>onco</i>	— o'sma
<i>logia</i>	— fan
<i>Dermatologia</i>	— teri kasalliklarini o'rganuvchi fan
<i>dermat</i>	— teri
<i>logia</i>	— fan

Ko'pchilik murakkablashtirilgan dorilarning nomi qisqartirilgan murakkab so'zlardan iborat bo'ladi. Ular shu murakkablashtirilgan dori tarkibiga kiradigan dorilarning nomini qisqartirish asosida tuziladi. Misollar:

<i>Tempalginum</i>	— tempalgin
<i>Tempidonum</i>	— temp
<i>Analginum</i>	— algin
<i>Calmaginum</i>	— kalmagin
<i>Calcium</i>	— cal
<i>Magnium</i>	— magni
<i>Coffetaminum</i>	— kofetamin
<i>Coffeinum</i>	— coffe
<i>Ergotaminum</i>	— tamin

**Tibbiy atamalarning yasashida qo'llaniladigan asosiy so'z
yasovchi qo'shimchalar**

So'z yasovchi qo'shimcha		Ma'nosi	Misollar
Lotincha	Yunoncha		
1	2	3	4
in-, im-	a-, an-	inkor etish, sifatsiz	impotentia—jinsiy zaiflik Analginum — og'riq qoldiruvchi dori
contra-	anti-	qarshi	invalidus — kuchsiz, majruh Contraceptinum—homilaga qarshi dori
-dol-	-alg-	og'riq	antifebrilis — isitmaga qarshi neuralgia— asab kasalligi Promedolum — og'riq qoldiruvchi dori
	dys-	a'zo faoliyatining buzilishi	dyspnoë — nafas qisishi
	-aesths-	sezish	anaesthesia— og'riqsizlantirish usulining umumiy nomi
cor(d)-	-arthr- -card (i)	bo'g'in yurak	arthralgia— bo'g'im og'rig'i Corazolum — yurak dorisi cardiolgia— asab kasalligi natijasida yurakning xastalanishi
-bili-	-chol (e)-	jigar o'ti	Bilistrastum — rentgen orqali o't pufagini tekshirish uchun qo'llaniladigan rangli modda cholecystitis — o't pufagining yallig'lanishi
	-cyst-	pufak	cystitis — siydik pufagining yallig'lanishi
	-derma-, dermat-	teri	dermatitis — teri yallig'lanishi dermatologia — teri kasalliklarini o'rganuvchi fan

1	2	3	4
intra-	-ectomia-	kesib tashlash	nephrectomia— buyrakni kesib olib tashlash tonsillectomia — bodomsimon bezni kesib olib tashlash
	endo-	ichki, ichidagi	endonasalis — burun ichi intravenosus — ko'k tomir ichidagi
	enter	ingichka ichak ustida, ustki	enteritis — ingichka ichak yallig'lanishi
	epi-	qism, keyin	epidermis — teri ustki qavati epicrisis — favquloddagi keskin holatdan keyin, kasallik haqidagi oxirgi (keyingi) fikr-mulohazalar
inter-	-gaster-	me'da, oshqozon	gastritis — me'da shilliq pardasining yallig'lanishi
	haem (o) -aemia-	qon orasi	haemostaticus — qon to'xtatuvchi anaemia — kamqonlik intercostalis — qovurg'alar oralig'iga oid
	-itis- -logia-	yallig'lanish fan	bronchitis — bronx yallig'lanishi oncologia—o'smalarni o'rganuvchi fan
trans-	-meta-	joyidan ko'chirish, o'zgartirish	metastasis—og'riqning bir a'zodan ikkinchi a'zoga o'tishi transfusio — quyish transplantatio— biron-bir a'zoni kesib olib, boshqa joyga o'tkazish
	nephr-	buyrak	nephritis — buyrakning yallig'lanishi
	-neur- -onco-	asab o'sma	neuralgia— asab kasalligi oncologia— o'smalarni o'rganuvchi fan
	-oma- -ot- -para-	quloq yonida, o'xshash, atrofida	osteoma— suyak to'qimalaridan o'suvchi o'sma otitis — quloq yallig'lanishi paracentralis — markaz atrofida

1	2	3	4	
re-	-pathia-	kasallik	parasternalis — ko'krak yonida paratyphus — ich terlamaga o'xshash kasallik apathia— befarqlik holati pathologia—kasalliklar haqidagi fan	
	-phil(ia)-	mayl, holat	haemophilia — qon oqishiga moyillik spasmophilia — titrab qaqshashlik holati	
	-peri-	atrofida, yonida, ustida	pericardium — yurak xaltachasi periosteum — suyak usti pardasi	
	-proct-	to'g'ri ichak	proctitis — to'g'ri ichak shilliq pardasining yalilg'lanishi	
	-rect(o)-		rectoscopya — to'g'ri ichakni tekshirish	
	-scopia	qayta, yangidan tekshirish	reanimatio — qayta tiriltirish	
	-stomia	jarrohlik yo'li bilan sun'iy teshik ochish	gastroscopya— me'da bo'shlig'ini tekshirish nephrostomya—buyrakdan sun'iy teshik ochish	
		-therapia	davolash	hydrotherapia—suv bilan davolash
		-tonia	kesish	tracheotomya—kekirdakni kesish
		-trophia	oziqlanish	hypertonia—qon bosimining ko'tarilishi
-ur (ia)		siydik	atrophia—oriqlash dysuria—siydik chiqishining qiyinlashuvi diureticus—siydik haydovchi	

17-mashq. *Quyidagi soʻz yasovchi qoʻshimchalarni maʼnosiga qarab joylashtiring va oʻqing:*

alg	— quloq
arthr	— yurak
cardi	— boʻgʻin
chole	— pufak
cyst	— ichki
endo	— oʻt
itis	— oʻsma
gastr	— buyrak
dermat	— ogʻriq
contra	— yalligʻlanish
aesthes	— meʼda
nephr	— teri
oma	— qarshi
ot	— sezgi

18-mashq. *Quyidagi tibbiy atamalarni maʼnosiga qarab oʻz oʻrniga qoʻyib chiqing va oʻqing:*

<i>atrophia</i>	— qon bosimining koʻtarilishi
<i>reanimatio</i>	— siydik chiqishining qiyinlashuvi
<i>hydrotherapia</i>	— oʻsmalarni oʻrganuvchi fan
<i>dysuria</i>	— asab kasalligi
<i>Corazolum</i>	— oriqlash
<i>intravenosus</i>	— qayta tiriltirish
<i>gastritis</i>	— suv bilan davolash
<i>neuralgia</i>	— yurak dorisi
<i>oncologia</i>	— koʻk tomir ichidagi
<i>hypertonia</i>	— oshqozon shilliq pardasining yalligʻlanishi

19-mashq. *Quyidagi atamalarni lotin tilida yozing va oʻqing:*

(Analginum), (invalidus), (dermatologiya), (tempalginum), (kalmaginum), (neuralgia), (koftaminum), (onkologia), (interkostalis), (antipirinum), (korazolum), (dispnoe), (anemia), (hidroterapiya).

20-mashq. Quyidagi soʻz birikmalaridan tibbiy atama yasang va maʼnosini aniqlang.

Haemato	—	} —logia	Pharmaco	—	} —logia
Bio	—		Sexo	—	
Deonto	—		Reanimato	—	
Oncο	—		Stomato	—	
Physio	—		Toxico	—	
Epidemio	—		Parasito	—	
Curorto	—		Surdo	—	
Balneo	—		Cyto	—	
Angio	—		Audio	—	
Morpho	—		Histo	—	

Mavzularga oid savollar

1. Lotincha soʻz yasovchi qanday qoʻshimchalarni bilasiz?
2. Yunoncha soʻz yasovchi qanday qoʻshimchalarni bilasiz?
3. Anatomik va farmatsevtik atamalarda qaysi soʻz koʻproq ishlatiladi?
4. Klinik atamalarda qaysi til ustun turadi?
5. Murakkab atamalar qanday yasaladi?
6. Murakkablashtirilgan dori nomlari qanday yasaladi?

Mustaqil oʻrganish uchun

Lotin maqollari va hikmatli soʻzlar

Pigritia est mater omnia vitiorum.

Dangasalik — kamchiliklarning onasi.

Medicina fructusior nulla.

Tibbiyot fanidek sermahsul fan olamda yoʻq.

Scientia est potentia.

Bilim — kuchdir.

Mens sana in corpore sano.

Sogʻlom tanda — sogʻ aql.

MORFOLOGIYA

12-§. SO‘Z TURKUMLARI

So‘zlarning ma’no va grammatik jihatdan o‘xshashliklariga ko‘ra ayrim leksik-grammatik turlarga bo‘linishi natiijasida hosil bo‘lgan guruhlariga so‘z turkumi deyiladi.

Lotin tilidagi so‘zlar mustaqil hamda yordamchi so‘z turkumlariga bo‘linadi.

Mustaqil so‘z turkumi

<i>Nomen substantivum</i>	— ot
<i>Nomen adjectivum</i>	— sifat
<i>Nomen numerale</i>	— son
<i>Pronomen</i>	— olmosh
<i>Verbum</i>	— fe‘l
<i>Adverbium</i>	— ravish

Yordamchi so‘z turkumlari

<i>Praepositio</i>	— old ko‘makchi
<i>Conjunctio</i>	— bog‘lovchi
<i>Interiectio</i>	— undov
<i>Particulae</i>	— yuklama

13-§. FE‘L

Predmetning ish-harakati yoki holatini ifodalovchi so‘zlar fe‘l deb ataladi. Masalan: *curare* — davolamoq, *amare* — sevmok, *legere* — o‘qimoq.

Lotin tilida fe‘l o‘zbek tilidagidek shaxs-son, zamon va mayl bilan tuslanadi.

Lotin tilida fe‘llar to‘rt turga tuslanadi. Birinchi turda tuslanuvchi fe‘llar «-are» qo‘shimchasi bilan tugallanadi:

dare — bermoq. Ikkinchi turda tuslanuvchi fe'llar «-ere» qo'shimchasi bilan tugallanadi: *miscere* — aralash-tirmoq. Uchinchi turda tuslanuvchi fe'llar «-ere» qo'shimchasi bilan tugaydi: *solvere* — eritmoq. To'rtinchi turda tuslanuvchi fe'llar «-ire» qo'shimchasi bilan tugaydi: *audire* — eshitmoq.

Agar birinchi, ikkinchi va to'rtinchi turda tuslanishga kiruvchi fe'llardan noaniq shakldagi «-re», uchinchi turda tuslanishga kiruvchi fe'llarda esa, «-ere» qo'shimchalari olib tashlansa, fe'lining negizi hosil bo'ladi. Masalan:

Tuslanish	Fe'ning noaniq shakli	Fe'l negizi
I	Dāre — bermoq	da
II	Miscere — aralash-tirmoq	misce
III	Solvere — eritmoq	solv
IV	Audire — eshitmoq	audi

Lotin tilida fe'llar xuddi o'zbek tilidagidek birlik (*singularis*), ko'plik (*pluralis*)da tuslanadi.

Lotin tilida fe'lining uch mayli mavjud:

- I *Indicativus* — aniqlik mayli
- II *Conjunctivus* — shart mayli
- III *Imperativus* — buyruq mayli

Aniqlik mayli

Aniqlik mayli ish-harakat yoki holatining aniqligini ko'rsatadi.

Masalan:

Medicus aegrotam curat — Shifokor bemorni davolayapti.

Buyruq mayli

Buyruq mayli buyurish, so'rash, iltimos kabi ma'nolarni ifodalab, odatda, ikkinchi shaxsga qaratilgan bo'ladi. Buyruq mayli birlik sonini hosil qilishi uchun fe'ning noaniq shaklidan «-re» qo'shimchasini olib tashlash kerak. Masalan:

Tuslanish	Fe'ning noaniq shakli	Fe'l negizi	Buyruq mayli birlik soni
I	Dare — bermoq	da	Da — ber!
II	Miscere — aralashtirmoq	misc	Misce — aralashtir!
III	Solvere — eritmoq	solv	Solve — erit!
IV	Audire — eshitmoq	audi	Audi — eshit!

Buyruq mayli ko'plik sonini hosil qilishi uchun fe'ning buyruq mayli birlik soniga «-te», faqat uchinchi tuslanish negiziga «-ite» qo'shimchasini qo'shish kerak. Masalan:

Tuslanish	Fe'ning noaniq shakli	Fe'l negizi	Buyruq mayli ko'plik soni
I	Dare — bermoq	da	Date — bering!
II	Miscere — aralashtirmoq	misc	Miscete — aralashtiring!
III	Solvere — eritmoq	solv	Solveite — eriting!
IV	Audire — eshitmoq	audi	Audite — eshiting!

Shart mayli

Shart mayli ish-harakatning ma'lum bir sharoitda bo'lishi mumkin ekanligini bildiradi. Masalan:

Misceatur — Aralashtirilsin! Aralashtirilgan bo'lsin!

Signetur — Bildirilsin! Bildirilgan bo'lsin!

Detur — Berilsin! Berilgan bo'lsin!

Retseptlarda shart mayli uchinchi shaxs birlik va ko'plik sonlarida ishlatiladi. Masalan:

Dividatur in partes aequales — teng qismlarga bo'linsin!

Dentur tales doses numero... — shunday miqdor (son)... da berilsin.

Lotin tilida fe'llarning ikkita nisbati bor:

aniqlik nisbati (*Activum*)

majhullik nisbati (*Passivum*)

Aniqlik nisbatidagi fe'lda ish-harakat shaxs tomonidan bajariladi, to'ldiruvchi esa, harakatning obyekt bo'ladi. Aniqlik nisbati uchinchi shaxs birlik sonini hosil qilish uchun fe'l negiziga **-t**, ko'plik sonini hosil qilish uchun esa **-nt**

qo‘shimchasini qo‘shish lozim. Masalan: *Medicus aegrotam curat* — Shifokor bemorni davolayapti.

Majhullik nisbatida harakat to‘ldiruvchi anglatgan predmet tomonidan bajarilib, haqiqiy bajaruvchisi noma’lum bo‘ladi. Majhullik nisbati uchinchi shaxs birlik sonini hosil qilish uchun fe‘l negiziga **-tur**, ko‘plik sonida esa **-ntur** qo‘shimchasini qo‘shish kerak. Masalan: *Aegrotus ab medicis curantur* — Bemor shifokorlar tomonidan davolansin.

I tuslanish

Dare — bermoq (negizi — *da*)

Activum

Uchinchi shaxs birlik soni *Dat* — u beryapti
Uchinchi shaxs ko‘plik soni *dant* — ular berishyapti

Passivum

Uchinchi shaxs birlik soni *datur* — berilsin
Uchinchi shaxs ko‘plik soni *dantur* — berilsin

II tuslanish

Miscere — aralashtirmoq (negizi — *misce*)

Activum

Uchinchi shaxs birlik soni *misceat* — u aralashtiryapti
Uchinchi shaxs ko‘plik soni *miscent* — ular aralashtirishyapti

Passivum

Uchinchi shaxs birlik soni *miscetur* — aralashtirilsin
Uchinchi shaxs ko‘plik soni *miscentur* — aralashtirilsin

III tuslanish

Fe‘l negiziga birlik sonda **-i**, ko‘plikda **-u** unli harflari qo‘shiladi.

Solvere — eritmoq (negizi — *solv*).

Activum

Uchinchi shaxs birlik soni *solvit* — u erityapti
Uchinchi shaxs ko‘plik soni *solvunt* — ular eritishyapti

Passivum

Uchinchi shaxs birlik soni *solvitur* — eritilsin
Uchinchi shaxs ko‘plik soni *solvuntur* — eritilsin

IV tuslanish

Audire — eshitmoq (negizi — *audi*)

Activum

Uchinchi shaxs birlik soni *audit* — u eshityapti
Uchinchi shaxs ko‘plik soni *audiunt* — ular eshitishyapti

Passivum

Uchinchi shaxs birlik soni *auditur* — eshitilsin
Uchinchi shaxs ko‘plik soni *audintur* — eshitilsin

Esse — bor bo‘lmoq yordamchi fe‘ning hozirgi zamon uchinchi shaxsda tuslanishi.

Birlik	Ko‘plik
<i>Singularis</i>	<i>Pluralis</i>
<i>est</i> — u bor	<i>sunt</i> — ular borlar

III shaxs

Misol:

Zincum metallum est — rux metallidir
*Argentum et Zincum
metalla sunt* — kumush va rux metallardir

Fiat, fiant fe‘lining retseptlarda qo‘llanilishi. Uchinchi shaxs birlik soni shart fe‘li *fiat* — qilinsin va uchinchi shaxs ko‘plik soni shart fe‘li *fiant* — tayyorlansin, *fio, fieri*— qilmoq, hosil bo‘lmoq fe‘lidan hosil qilingan. Masalan:

<i>Misce, fiat pulvis</i>	— aralashtirib kukun hosil qilinsin
<i>Misce, fiat unguen- tum</i>	— aralashtirib surtma hosil qilinsin
<i>Misce, fiat pilulae</i>	— aralashtirib hab dori tayyorlansin

14-§. GAPDA SO‘ZLARNING TARTIBI

Lotin tilida gap bo‘laklarining tartibi erkindir. Gapning boshida ega, o‘rtasida to‘ldiruvchi, oxirida kesim keladi. Masalan: *Aegrota pilulam sumit* — bemor hab dori ichyapti.

15-§. TIBBIYOTDA QO‘LLANILADIGAN QUYIDAGI FE‘LLARNI XOTIRANGIZDA SAQLANG

Addere	— qo‘shmoq
adhibēre	— qo‘llamoq, ishlatmoq
agitāre	— chayqatmoq
audire	— eshitmoq
auscultāre	— eshitib ko‘rmoq
colāre	— suzmoq
concidere	— kesmoq
conspergere	— sepmoq
contundere	— yanchmoq
coquere	— pishirmoq, qaynatmoq
curare	— davolamoq
dāre	— bermoq
diluere	— qo‘shmoq, suyultirmoq
diagnoscere	— aniqlamoq
dividere	— bo‘lmoq
exsiccāre	— quritmoq
extendere	— surtmoq
extrahere	— chiqarib olmoq
extrimere	— siqmoq
filtrare	— suzgichdan o‘tkazmoq
formāre	— shakl bermoq
finire	— tugatmoq
infundere	— quymoq
macerāre	— ivitmoq

miscēre	— aralashtirmoq
obducere	— o‘rab olmoq, qoplamoq
palpāre	— paypaslamoq
praeparāre	— tayyorlamoq
recipere	— olmoq
refrigerāre	— sovitmoq
repetere	— takrorlamoq
salvēre	— sog‘ bo‘lmoq
valere	— sog‘ bo‘lmoq
servāre	— saqlamoq
solvere	— eritmoq
signāre	— belgilamoq
sterilisāre	— qaynatib tozalamoq
sumere	— qabul qilmoq, ichmoq
terere	— qirg‘ichdan o‘tkazmoq
vertere	— orqasiga aylantirib qaramoq

21-mashq. *Quyidagi fe'llarni tuslanishiga ko'ra guruhlarga ajrating.*

Audire, colare, miscere, obducere, palpāre, coquere, curāre, dāre, dividere, recipere, salvere, sumere, vertere,olvere, repeterere, praeparāre, conspergere, finire.

22-mashq. *Fe'llarning negizini aniqlang.*

Addere, agitāre, filtrāre, finire, macerāre, servāre, extendere, valere, signāre, terere, vertere, concidere.

Namuna:

Fe'l	Tuslanish	Negiz
Addere	III	add

23-mashq. *Quyidagi fe'llarning buyruq shaklini hosil qiling va o'zbek tiliga tarjima qiling.*

Agitāre, audire, auscultāre, conspergere, contundere, coquere, diagnoscere, extendere, praeparāre, signāre, dāre, terere, miscere, vertere, adhibēre, filtrāre, colāre, finire obducere.

Namuna:

Fe'l	Tuslanish	Negiz	Buyruq mayli	
			birlik	ko'plik
Audire	IV	audi	audi eshit	audite eshiting

24-mashq. *Quyidagi fe'llarni ma'nosiga qarab joylash-tiring.*

Auscultāre	— takrorlamoq
colāre	— olmoq
obducere	— davolamoq
dāre	— shakl bermoq
miscēre	— belgilamoq
praeparāre	— eshitib ko'rmoq
infundere	— suzmoq
dividere	— o'rab olmoq
signāre	— bermoq
formare	— aralash-tirmoq
dignoscere	— tayyorlamoq
curāre	— quymoq
sterilisare	— bo'lmoq
vertere	— aniqlamoq
repetere	— qaynatib tozalamoq
recipere	— orqasiga aylantirib qaramoq

Mavzularga oid savollar

1. Lotin tilida nechta tuslanish bor?
2. Qanday qo'shimchali fe'llar birinchi turda tuslanadi?
3. Qanday qo'shimchali fe'llar ikkinchi turda tuslanadi?
4. Qanday qo'shimchali fe'llar uchinchi turda tuslanadi?
5. Qanday qo'shimchali fe'llar to'rtinchi turda tuslanadi?
6. Fe'ning negizini qanday aniqlash mumkin?
7. I, II va IV turda tuslanadigan fe'llarning buyruq shakli qanday hosil bo'ladi?
8. III turda tuslanadigan fe'llarning buyruq shakli qanday aniqlanadi?

9. Aniqlik nisbati fe'l negiziga qanday qo'shimchalar qo'shish yordamida hosil qilinadi?
10. Majhullik nisbati fe'l negiziga qanday qo'shimchalar qo'shilsa hosil bo'ladi?

Mustaqil o'rganish uchun

Lotin maqollari va hikmatli so'zlar

Patriam amare et defendere debemus.

Vatanimizni sevishimiz va himoya qilishimiz kerak.

Non est medicina sine lingua latina.

Lotin tilisiz tibbiyotni tasavvur etib bo'lmaydi.

Salve.

Assalom.

Salvete!

Assalomu alaykum!

Vale!

Xayr! Yaxshi qol! Ko'rishguncha!

Valete!

Ko'rishgunimizcha xayr! Yaxshi qoling!

Labor omnia vincit.

Mehnat hamma narsani yengadi.

16-§. OT

Predmetning ma'nosini ifodalaydigan va grammatik son, egalik, rod, kelishik kategoriyalariga ega bo'lib, kim? nima? so'roqlariga javob beradigan mustaqil so'z turkumiga ot deyiladi. Otlarda uch xil grammatik rod bo'lib, ular quyidagicha:

Rod (*Genus*)

Genus masculinum — Genus maskulinum

Genus femininum — Genus femininum

Genus neutrum — Genus neutrum

Son (*Numerale*)

Lotin tilida otlar ikki songa ega:

Singularis — birlik son

Pluralis — ko'plik son

Lotin tilida ham xuddi o‘zbek tilidagidek oltita kelishik mavjud bo‘lib, tibbiyotda otlar, asosan, beshta kelishikda turlanadi.

Kelishik (Casus)

- Casus Nominativus* — bosh kelishik, kim? nima?
Casus Genetivus — qaratqich kelishigi, kimning? nimaning?
Casus Dativus — jo‘nalish kelishigi, kimga? nimaga?
Casus Accusativus — tushum kelishigi, kimni? nimani?
Casus Ablativus — chiqish kelishigi, kimdan? nimadan?
Casus Vocativus — gapda bosh kelishik bilan bir xil savolga javob bo‘lib keladi. Shuning uchun ham oltinchi kelishik tibbiyotda qo‘llanilmaydi.

Lotin tilida otlarning turlanish xususiyatlarini, asosan, besh guruhga bo‘lish mumkin. Otlarning guruhlardagi turlanish xili qaratqich kelishigi (*Genetivus Singularis*)ning birlik sondagi kelishik qo‘shimchasiga qarab aniqlanadi.

Qaratqich kelishigi birlik sonining besh guruhda turlanish qo‘shimchalarini xotirada saqlang.

Guruhlar	Genetivus Singularis qo‘shimchalari
I	ae
II	i
III	is
IV	us
V	ei

Lug‘atda otlar quyidagicha yoziladi: bosh kelishikning to‘liq shakli, keyin qaratqich kelishigining qo‘shimchasi va rodi. Masalan:

<i>Aqua, ae, f</i>	— o‘qilishi — <i>aqua, aquae,</i>	— suv,
	<i>feminini</i>	
<i>dens, ntis, m</i>	— o‘qilishi — <i>dens, dentis,</i>	— tish,
	<i>masculini</i>	
<i>septum, i, n</i>	— o‘qilishi — <i>septum, septi</i>	— to‘siq,
	<i>neutri</i>	

Otlar kelishiklar bo‘yicha turlanganda ot negiziga kelishik qo‘shimchalari qo‘shiladi. Otning negizini topish uchun qaratqich kelishigi birlik soni shaklidan kelishik qo‘shimchasini olib tashlash kerak:

Nominativus Singularis	Genetivus Singularis	Ot negizi
aqua	aquae	aqu—
dens	dentis	dent—
septum	septi	sept—

25-mashq. *Quyidagi otlarning turlanishini va rodini aniqlang:*

Tinctura ae, f; musculus, i, m; species, ei, f; dysenteria, ae, f; cutis, is, f, col—apsus, us, m; unguentum; i, n, membrana, ae, f; spasmus, i, m; folium, i, n; dies, ei, f; coelia, ae, f; habitus, us, m; bacillus, i, m; aër, is, m, res, ei, f.

17-§. OTLARNING BIRINCHI GURUHDA TURLANISHI

Otlarning birinchi guruhda kelishiklar bo‘yicha turlanishiga bosh kelishik birlik sonida (Nominativus Singularis) «a» qo‘shimchasi bilan tugallangan jenskiy roddagi otlar kiradi. Qaratqich kelishigi birlik sonida (Genetivus Singularis) esa, «ae» qo‘shimchasi bilan tugallanadi va lug‘at shakli quyidagicha bo‘ladi. Masalan: *Tinctura, ae, f* — spirtli eritma, *tabuleta, ae, f* — tabletka, *pilula, ae, f* — hab dori. Bu otlar jenskiy rodda tegishli otlardir. Jenskiy roddagi otlar quyidagi kelishiklarda turlanadi:

Cesus	Singularis	Pluralis	Singularis	Pluralis
Nominativus	a	ae	pilula	pilulae
Genetivus	ae	arum	pilulae	pilularum
Dativus	ae	is	pilulae	pilulis
Accusativus	am	as	pilulam	pilulas
Ablativus	a	is	pilula	pilulis

Dori nomlari va dorivor o‘simliklar nomi hamma vaqt bosh harf bilan yoziladi.

18-§. OTLARNING BIRINCHI GURUHDA TURLANISHIDA ISHLATILADIGAN SO‘Z YASOVCHI QO‘SHIMCHALAR

1. So‘z yasovchi — ur + a qo‘shimchasi harakat natijasini ifodalovchi fe’llardan hosil bo‘lgan otlar bo‘lishi mumkin.
Misollar:

fract-ur-a — sinish, mixt-ur-a — aralashma, signat-ur-a — belgilash, tinct-ur-a — ivitma (nastoyka) ning spirtida tay- yorlangan eritmasi,		frangere — sindirmoq miscere — aralashtirmoq signare — belgilamoq tingere — ivitmoq
fiss-ur-a — yoriq, struct-ur-a — tuzilish, recept-ur-a — retseptura,		darz findere — yormoq struere — tuzmoq recipere — olmoq fe’lidan hosil qilingan

2. **-ul+a** va **-cul+a** so‘z yasovchi qo‘shimchalari kichraytirish ma’nosini anglatadi:

gland-ul-a — bezcha,	glans — eman mevasi
radic-ul-a — ildizcha,	radix — ildiz
pil-ul-a — hab dori,	pila — to‘p, koptok
partic-ul-a — qismcha,	pars — qism so‘zlaridan kelib chiqqan

3. **-in+a** soʻz yasovchi qoʻshimchasi soha, kasallik va moddaning maʼnosini anglatishi mumkin:

medic-in-a	— tibbiyot
medicus	— shifokor
ang-in-a	— halqum limfa toʻqimasining yalligʻlanishi
angeion	— qon tomiri
gelat-in-a	— yelimshak
gel	— tuz soʻzlaridan kelib chiqqan

Birinchi guruhda turlanuvchan quyidagi yunon atamalariga jenskiy rodida Nom. Sing. -e, Gen. Sing. -es qoʻshimchasi qoʻshiladi. Bularning faqat lugʻat shaklini bilish kerak.

Aloë, ës, f	— aloy, sabur
Hippophaë, ës, f	— chirqanoq
Kalanchoë, ës, f	— kalanxoy
chole, es, f	— oʻt (safro)
Hierochloë, ës, f	— tilqiyor

19-§. QUYIDAGI ATAMALARNI YOD OLING!

M:	<i>aorta, ae, f</i>	— shotomir
	<i>arteria, ae, f</i>	— oʻq qon tomiri
	<i>bursa, ae, f</i>	— xalta
	<i>clavicula, ae, f</i>	— oʻmrov suyagi
	<i>costa, ae, f</i>	— qovurgʻa
	<i>cuticula, ae, f</i>	— nozik poʻst teri
	<i>fascia, ae, f</i>	— mushak pardasi
	<i>fibula, ae, f</i>	— kichik boldir suyagi
	<i>fossa, ae, f</i>	— chuqurcha
	<i>fractura, ae, f</i>	— sinish
M:	<i>glandula, ae, f</i>	— bezcha
	<i>lingua, ae, f</i>	— til
	<i>mamma, ae, f</i>	— sut bezi

	<i>mandibula, ae, f</i>	— pastki jagʻ
	<i>maxilla, ae, f</i>	— yuqori jagʻ
	<i>pleura, ae, f</i>	— oʻpka pardasi
	<i>scapula, ae, f</i>	— kurak
	<i>tibia, ae, f</i>	— katta boldir suyagi
	<i>tonsilla, ae, f</i>	— bodomsimon bez
	<i>trachea, ae, f</i>	— kekirdak
	<i>urethra, ae, f</i>	— siydik chiqarish yoʻli
	<i>urina, ae, f</i>	— siydik
	<i>vagina, ae, f</i>	— qin, ayollar jinsiy aʼzosi
	<i>vena, ae, f</i>	— koʻk qon tomir, vena
	<i>vertebra, ae, f</i>	— umurtqa
	<i>vesica, ae, f</i>	— pufak
	<i>vesicula, ae, f</i>	— pufakcha
S—M:	<i>bucca, ae, f</i>	— lunj
	<i>calvaria, ae, f</i>	— kalla suyagining qopqogʻi
	<i>cellula, ae, f</i>	— hujayracha
	<i>columna, ae, f</i>	— umurtqa ustuni
	<i>concha, ae, f</i>	— chigʻanoq
	<i>cornea, ae, f</i>	— koʻz shox pardasi
	<i>crista, ae, f</i>	— qirra
	<i>fissura, ae, f</i>	— yoriq, darz
	<i>gingiva, ae, f</i>	— milk
	<i>gravida, ae, f</i>	— homilador
	<i>incisura, ae, f</i>	— kesma, boʻlakcha
	<i>mamilla, ae, f</i>	— koʻkrak soʻrgʻichi, emchak uchi
	<i>medulla, ae, f</i>	— miya moddasi, miya
	<i>medulla ossium</i>	— ilikli suyak
	<i>medulla spinalis</i>	— orqa miya
	<i>medulla odlongata</i>	— uzunchoq miya
	<i>membrana, ae, f</i>	— nogʻora parda
	<i>nucha, ae, f</i>	— boʻyinning orqa tomoni
	<i>orbita, ae, f</i>	— koʻz kosasi

	<i>palpebra, ae, f</i>	— qovoq
	<i>papilla, ae, f</i>	— so‘rg‘ich
	<i>patella, ae, f</i>	— tizza qopqog‘i
	<i>prostata, ae, f</i>	— erkaklar jinsiy a‘zosi- ning toq (prostata) bezi
	<i>pulpa ae, f</i>	— go‘sh, et
	<i>retina ae, f</i>	— to‘r parda (ko‘zga oid)
	<i>sclera, ae, f</i>	— ko‘zning oq pardasi
	<i>spina, ae, f</i>	— tuk
	<i>substantia, ae, f</i>	— modda (asos)
	<i>sutura ae, f</i>	— chok
M—F:	<i>vulva ae, f</i>	— ayollarning tashqi jinsiy a‘zosi
	<i>Althaea, ae, f</i>	— gulxayri
	<i>ampulla, ae, f</i>	— 1) ampula, ichiga dori solib og‘zi payvandlangan shishacha; 2) naychali a‘zoning kengaygan qismi (anat.)
	<i>aqua, ae, f</i>	— suv
	<i>Belladonna, ae, f</i>	— belladonna, zaharli o‘t o‘simligi
	<i>Calendula, ae, f</i>	— tirnoqgul, gulhamishabahor
	<i>camphora, ae, f</i>	— kamfora, o‘tkir hidli modda
	<i>capsula, ae, f</i>	— 1) kapsula achchiq dorining eruvchan g‘ilofi; 2) qobiq (anat.)
	<i>Chamomilla ae, f</i>	— moychechak
	<i>charta ae, f</i>	— qog‘oz

<i>Convallaria, ae, f</i>	— marvaridgul
<i>febricula, ae, f</i>	— yengil isitma
<i>gutta, ae, f</i>	— tomchi
<i>herba, ae, f</i>	— o‘t (o‘sim.)
<i>massa, ae, f</i>	— xamirsimon modda
<i>massa pilularum</i>	— hab dorining xamirsimon moddasi
<i>Mentha, ae, f</i>	— yalpiz
<i>mixtura, ae, f</i>	— mikstura (suyuq dorivor aralashma)
<i>natura, ae, f</i>	— tabiat
<i>oblata, ae, f</i>	— shirin g‘ilof
<i>particula, ae, f</i>	— qismcha, bo‘lakcha
<i>pasta, ae, f</i>	— pasta (quyuq surtma dori)
<i>pilula, ae, f</i>	— hab dori
<i>Rosa, ae, f</i>	— na‘matak atirgul
<i>ratula, ae, f</i>	— tugmacha dori
<i>Salvia, ae, f</i>	— mavrak, marmarak
<i>signatura ae, f</i>	— belgi, ko‘rsatma
<i>tabuletta, ae, f</i>	— tabletka, tugmacha-simon dori
<i>temperatura, ae, f</i>	— harorat
<i>tinctura, ae, f</i>	— nastoykaning spirtda tayyorlangan eritmasi
<i>Valeriana, ae, f</i>	— valeriana
F: <i>Amygdala, ae, f</i>	— bodom (meva)
<i>axungia, ae, f</i>	— yog‘, moy
<i>bacca, ae, f</i>	— meva
<i>Betulla, ae, f</i>	— qayin
<i>calcaria, ae, f</i>	— ohak
<i>cera, ae, f</i>	— mum
<i>colatura, ae, f</i>	— suzib tindirilgan suyuqlik
<i>Cina, ae, f</i>	— darmana

<i>Cucurbita, ae, f</i>	— oshqovoq, kada
<i>Datura, ae, f</i>	— bangidevona
<i>Ephedra, ae, f</i>	— efedra, ignabargli daraxt
<i>Farfara, ae, f</i>	— tuyatovon
<i>Frangula, ae, f</i>	— itjumrut
<i>gelatina, ae, f</i>	— yelimshak
<i>gemma, ae, f</i>	— kurtak (o'sim.)
<i>Gentiana, ae, f</i>	— gazako't, gajako't
<i>Glycyrrhiza, ae, f</i>	— qizilmiya
<i>Liquiritia, ae, f</i>	— shirinmiya
<i>Ipecacuanha, ae, f</i>	— ipekakuana, qustiruvchi (qayt qildiruvchi) ildiz
<i>lagena, ae, f</i>	— shisha idish
<i>Lavandula, ae, f</i>	— lavanda, havorang, xushbo'y yashil o'simlik
<i>Leuzea, ae, f</i>	— lezeya
<i>officina, ae, f</i>	— dorixona
<i>olla, ae, f</i>	— shisha idish
<i>Oryza, ae, f</i>	— guruch (sholi)
<i>Periploca, ae, f</i>	— periploka
<i>pharmaceuta, ae, f</i>	— dorishunos
<i>planta, ae, f</i>	— o'simlik
<i>Polygala, ae, f</i>	— istod
<i>rezina, ae, f</i>	— yelim, qatron
<i>Sanguisorba, ae, f</i>	— sangvizorba dorivor ko'kat
<i>scatula, ae, f</i>	— quticha
<i>Schizandra, ae, f</i>	— limon
<i>Senna, ae, f</i>	— senna
<i>Terebinthina, ae, f</i>	— terpentin, ignabargli daraxtning yelimi
<i>Thea, ae, f</i>	— choy

<i>Tilia, ae, f</i>	— jo‘ka
<i>Tormentilla, ae, f</i>	— g‘ozpanja, beshbarg, yerchoy
<i>Urtica, ae, f</i>	— chayono‘t

20-§. LOTINCHA-YUNONCHA MA’NODOSH ATAMALAR

Lotincha	Yunoncha	O‘zbekcha
aqua	hydor	suv
cornea	keratos	ko‘zning shoxpardasi
glandula	aden	bezcha
lingua	glossa	til
femina	gynaec	ayol
mamma	mastos	sut bezi
lacrima	dacryon	ko‘z yoshi
medulla	myelos	ilikli suyak
palpebra	blepharon	qovoq
urina	uron	siydik
vagina	colpos	qin
vena	phleps	ko‘k tomir
vertebra	spondylos	umurtqa
vesica	cystis	pufak

26-mashq. Quyidagi otlarni tarjimasiga qarab joylashtiring. *M.*

<i>Arteria</i>	— pufak
<i>clavicula</i>	— ko‘k qon tomir
<i>costa</i>	— umurtqa
<i>fibula</i>	— qin
<i>fractura</i>	— siydik
<i>glandula</i>	— kurak
<i>lingua</i>	— katta boldir suyagi
<i>mandibula</i>	— bodomsimon bez
<i>maxila</i>	— o‘q qon tomiri
<i>pleura</i>	— o‘mrov suyagi
<i>scapula</i>	— qovurg‘a

<i>tibia</i>	— sinish
<i>tonsilla</i>	— til
<i>urina</i>	— yuqori jagʻ
<i>vagina</i>	— oʻpka pardasi

27-mashq. *Tibbiy atamalarni maʼnosiga qarab joylash-tiring. S—M.*

<i>Calvaria</i>	— chok
<i>columna</i>	— modda
<i>fissura</i>	— ayollarning tashqi jinsiy aʼzosi
<i>gingiva</i>	— koʻzning oq pardasi
<i>medulla</i>	— erkaklar jinsiy aʼzosi-ning toq bezi
<i>membrana</i>	— kalla suyagi qopqogʻi
<i>orbita</i>	— ustun
<i>palpebra, ae, f</i>	— yoriq
<i>prostata</i>	— milk
<i>papilla</i>	— miya
<i>sclera</i>	— nogʻora parda
<i>substantia</i>	— koʻz kosasi
<i>sutura</i>	— qovoq
<i>vulva</i>	— soʻrgʻich

28-mashq. *Lotin tilidagi otlarning oʻzbekcha muqobilini oʻz oʻrniga qoʻying. M—F.*

<i>Ampulla</i>	— harorat
<i>aqua</i>	— belgi, koʻrsatma
<i>Belladonna</i>	— spirtli eritma
<i>Calendula</i>	— valeriana
<i>camphora</i>	— suyuq dorivor aralashma
<i>Chamomilla</i>	— yalpiz
<i>charta</i>	— ampula
<i>Convallaria</i>	— suv
<i>febricula</i>	— belladonna

<i>gutta</i>	— tirnoqgul
<i>herba</i>	— kamfora
<i>Mentha</i>	— moychechak
<i>mixtura</i>	— qog‘oz
<i>Salvia</i>	— yengil isitma
<i>singnatura</i>	— tomchi
<i>temperatura</i>	— mavrak
<i>tinctura</i>	— marvaridgul

29-mashq. Quyidagi dorivor giyohlarning lotincha nomiga o‘zbekcha nomini moslashtiring. F.

<i>Amygdala</i>	— yerchoy
<i>Betula</i>	— chayono‘t
<i>Leuzea</i>	— ipekakuana
<i>Cina</i>	— jo‘ka
<i>Cucurbita</i>	— choy
<i>Datura</i>	— terpentin
<i>Ephedra</i>	— senna
<i>Farfara</i>	— limon
<i>Frangula</i>	— sangvizorba
<i>Gentiana</i>	— istod
<i>Glycyrrhiza</i>	— periploka
<i>Lavandula</i>	— guruch
<i>Ipecacuanha</i>	— levezeya
<i>Oryza</i>	— lavanda
<i>Periploca</i>	— shirinmiya
<i>Polygala</i>	— gazako‘t
<i>Sanguisorba</i>	— itjumrut
<i>Schizandra</i>	— tuyatovon
<i>Senna</i>	— efedra
<i>Terebi—nthina</i>	— bangidevona
<i>Thea</i>	— oshqovoq
<i>Tilia</i>	— darmana
<i>Tormentilla</i>	— qayin
<i>Urtica</i>	— qizilmiya
<i>Liquiritia</i>	— bodom

30-mashq. *Quyidagi atamalarni lotin tiliga tarjima qilgan holda bosh kelishik birlik va ko'plik (Nominativus Singularis et Pluralis hamda qaratqich kelishik birlik va ko'plik Genetivus Sing. et Plur)da turlang.*

- M: o'q qon tomiri, qovurg'a, bodomsimon bez, til, siydik, kurak, umurtqa, pufak, ko'k qon tomiri, siydik chiqarish yo'li.
- S—M: kalla suyagining qopqog'i, yoriq, milk, miya, nog'ora parda, qovoq, modda, ko'z kosasi, chig'anoq.
- M—F: suv, tirnoqgul, marvaridgul, o't, hab dori, g'ilof, suyuq dorivor aralashma, quyuq surtma dori, tugmachasimon dori, spirtli eritma, valeriana.
- F: bodom, oshqovoq, meva, ohak, mum, shisha idish, o'simlik, limon, shirinmiya, quticha, chayono't, choy, jo'ka, suzilgan suyuqlik.

Namuna:

Guruh	Rod	Nom.Sing.	Gen.Sing.	Nom.Sing.	Gen.Sing.
I	F	aqua	aquae	aquae	quarum

31-mashq. *Quyidagi otlarning kelishigini aniqlang.*

- M: Aorta, bursae, costarum, fibula, glandulae, fractura, venarum, vesicae, vagina, urinarum.
- S—M: Buccae, cellularum, cornea, incisurae, conchae, gravida.
- M—F: Aquarum, Belladonnae, Calendularum, camp-horae, capsularum, Chamomillae, charta, Convallariae, guttarum.
- F: Baccarum, axungia, Betula, Cucurbitarum, Frangulae, gemmarum, Polygala, Sennae, scatularum.

21-§. MOSLASHMAGAN ANIQLOVCHI

Lotin tilida ikki xil aniqlovchi qo'llaniladi: moslashgan aniqlovchi sifat bilan, moslashmagan aniqlovchi esa qaratqich kelishigida turlangan ot bilan ifodalanishi mumkin. Masalan: *aqua Menthae* — yalpizning suvi, *tinctura Valerianae* — valeriananing spirtli eritmasi, *tabuletta Bromcaphorae* — bromkamforaning tugmachasimon dorisi, *gemma Betulae* — qayinning kurtagi, *vena portae* — ko'k qon tomirning a'zoga kirish joyi.

Moslasmagan aniqlovchi bilan aniqlanuvchi atamani kelishiklar bo'yicha turlaganda faqat aniqlanuvchi so'z o'zgarib, moslashmagan aniqlovchi esa, o'zgarmasdan qoladi.

32-mashq. *Quyidagi moslashmagan aniqlovchilarni o'zbek tiliga tarjima qiling.*

- M: Caput — fibulae, caput — costae, corpus — linguae, corpus tibiae, corpus vesicae, corpus vertebrae, fascia prostatae, fossa vesicae, incisura — mandibulae, papilla mammae, ruptura vaginae.
- S—M: Ampulla tibiae (uterinae), commissura palpebrarum, concha auriculae, fascia nuchae, rima palpebrarum, spina — scapulae, sutura calvariae, valva aortae, valvula venae.
- M—F: Aqua Menthae, guttae tincturae Convallariae, tabulettae Bromcamphorae, tinctura Valerianae, herba Chamomillae, tinctura Calendulae.
- F: Aqua Amygdalarum, adde aquam, adde tincturam Schizandrae, adde guttas tincturae Calendulae, divide massam pilularum, da gemmas Betulae, macera baccas, gemma Betulae, Senna planta est, Calendula, Convallaria, Chamomilla, Ephedra, Farfara, Glycyrrhiza, Polygala et Salvia plantae sunt.

33-mashq. *Quyidagi atamalarni lotin tiliga tarjima qiling.*

- S—M: tilning ko‘k tomiri, ko‘k tomirning a‘zoga kirish joyi, kurakning sinishi, o‘mrov suyagining sinishi, qovurg‘alarning sinishi, yuqori jag‘ning sinishi, pastki jag‘ning sinishi, ko‘z shoxpardasining moddasi.
- M—F: tomchidan qo‘sh, tugmachasimon doridan ber, spirtli eritmani aralastir, suyuq dorivor aralashmadan ber, yalpiz suvi tomchisidan ol.
- F: mevalarni qurit, suvdan quying, mevalarni va kurtaklarni ter, bodom suvining tomchisidan ol.

22-§. PREDLOG (OLD KO‘MAKCHI)LAR VA BOG‘LOVCHILAR

Predlog ayrim ot yoki otlarni ikkinchi bir so‘z bilan bog‘lab, ularning orasidagi munosabatlarni ko‘rsatish uchun qo‘llaniladi. Har qaysi predlog faqat ma‘lum kelishik bilan birga ishlatiladi. Predloglar o‘zlari bog‘lanib kelgan otlardan oldin ayrim yoziladi.

Tushum kelishigida ishlatiladigan predloglar:

Ante	— oldida
ad	— uchun, -gacha, -da (retseptda)
contra	— qarshi
intra	— ichida
per	— orqali
post	— keyin, so‘ng

Masalan:

<i>Ad aegrotam</i>	— kasal uchun
<i>intra ventriculum</i>	— me‘da ichida
<i>per vaginam</i>	— qin orqali
<i>post partum</i>	— tug‘gandan keyin
<i>ante operationem</i>	— operatsiya oldidan
<i>contra scabiae</i>	— qichimaga qarshi

Chiqish kelishigida qo‘llaniladigan predloglar:

cum	— bilan
de	— haqida
ex	— dan
sine	— siz
pro	— uchun

Masalan:

<i>Cum aqua</i>	— suv bilan
<i>de morbo</i>	— kasallik haqida
<i>ex officina</i>	— dorixonadan
<i>sine colore</i>	— rangsiz
<i>pro aegrota</i>	— bemor uchun

Tushum va chiqish kelishigida qo‘llaniladigan predloglar:

in -ga, -da	sub — ostida
--------------------	--------------

Masalan:

<i>in aquam</i>	— suvga
<i>in aqua</i>	— suvda
<i>sub linguam</i>	— til ostiga
<i>sub lingua</i>	— til ostida

Bog‘lovchilar

Tibbiy atamalarni bir-biri bilan bog‘lash vazifasini bajarib, turlanmaydigan so‘z **bog‘lovchi** deb ataladi

et	— va, bilan
aut	— yoki
ut fiat	— hosil bo‘lguncha
seu	— yoki
sed	— lekin

Masalan:

<i>Amidopyrinum aut Analginum</i>	— amidopirin yoki analgin
<i>costa et vertebra</i>	— qovurg‘a va umurtqa

misce, ut fiat pulvis

— kukun hosil

bo'lguncha aralashtir

capsula seu ampulla

— kapsula yoki ampula

34-mashq. *Quyidagi so'zlarni o'zbek tiliga tarjima qiling.*

M—F: Da in capsulis amylaceis, da in ampullis, da in charta cerata, da in tabulettis, da in scatula, da in oblatiis.

F: Solve in aqua, infunde aquam in ollam, forma pilulas ex massa pilularum, pone tabulettam sublinguam.

35-mashq. *Quyidagi atamalarni lotin tiliga tarjima qiling.*

M—F: Kapsulalarda ber, qog'ozda (o'ralgan holda) ber, tugmachasimon dori shaklida ber.

F: Tugmachasimon dorini suvda erit, hab dorilarni qutichada (ichiga solib) ber, valerianalarni qutichada (ichiga solib) ber, valeriananing spirtli eritmasini shisha idishga quy, qayin kurtagidan spirtli eritma tayyorla, valeriananing spirtli eritmasi bilan aralashtir.

Mavzularga oid savollar

1. Otlarda nechta rod bor?
2. Lotin tilidagi otlarning soni nechaga bo'linadi?
3. Tibbiyotda qaysi kelishiklar ko'p qo'llaniladi?
4. Qaysi kelishik qo'shimchasiga qarab otlarning guruhi aniqlanadi?
5. Besh guruhga tegishli otlarning *Gen. Sing.* qo'shimchasini bayon eting.
6. Otlarning lug'at shakli qanday yoziladi?
7. Lug'atda otlarning rod belgisi qanday ko'rsatiladi?
8. Birinchi guruh otlari qaysi rodga tegishli?
9. Birinchi guruh otlari *Nominativus et Genetivus* da qanday qo'shimchalarga ega?
10. Birinchi guruh otlarini yasashda qanday so'z yasovchi qo'shimchalar qo'llaniladi?
11. Moslashmagan aniqlovchi qanday so'zlar bilan ifodalanishi mumkin?

12. Moslashmagan aniqllovchi bilan aniqlanuvchi atama kelishiklarda qanday turlanadi?
13. *Accusativus* kelishigida qanday predloglar qo'llaniladi?
14. *Ablativus* kelishigida qanday predloglar ishlatiladi?
15. Tibbiyotda qo'llaniladigan bog'lovchilarni misollar asosida izohlang.
16. Lotincha-yunoncha ma'nodosh atamalarni bayon eting.

Mustaqil o'rganish uchun

Lotin maqollari va hikmatli so'zlar

Ars longa vita brevis.

Hayot qisqa, san'at esa abadiydir.

Vita sine litteris mors est.

Ilmsiz hayot — o'limdir.

Amat victoria curam.

Talabalik tirishqoqlikni talab qiladi.

Carpe diem.

Bugungi ishni ertaga qoldirma.

Domus propria — domus optima.

Mehmondorchilik yaxshi, uy undan ham yaxshi.

23-§. RETSEPTURA

Retseptura — bu dorilarni yozish va tayyorlash qoidalarini o'rganuvchi fan.

Retsept va uning asosiy qismlari

Retsept — bu shifokorning dori tayyorlash, tayyorlangan dorini qabul qilish usullari ko'rsatmasi va davolanish uchun bemorga berish kerakligi to'g'risida dorixonaga xat orqali murojaat qilishi. Retsept maxsus varaqalarda yoziladi.

Retsept rasmiy hujjat bo'lib, uni yozgan shifokor, shu bilan birga, dorini tayyorlab bergan dorishunos ham retseptning to'g'riligi uchun yuridik jihatdan javobgardir. Respublikamizda retseptlar lotin tilida yoziladi, ammo retseptning quyidagi qismlari bundan istisno: sarlavha, dorini qanday qabul qilish to'g'risidagi ko'rsatma va retsept yozgan shaxsning imzosi.

Retsept sakkiz qismdan iborat

1. Davolash muassasasining manzili va telefon raqami.
2. Retsept yozgan kun, oy, yil.
3. Bemorning ism-sharifi va yoshi.
4. Shifokorning ism-sharifi.
5. Dorining nomi va miqdori.
6. Shifokorning dorixona xodimiga dori tayyorlash (surtma, kukun va boshqalar) to'g'risidagi ko'rsatmasi.
7. Shifokorning bemorga dorini qabul qilish usuli haqidagi ko'rsatmasi.
8. Shifokorning imzosi va shaxsiy muhri.
Retseptning beshinchi, oltinchi va yettinchi qismining boshlang'ich so'zi lotin tilida yoziladi.

Beshinchi qism — shartli belgi R. (qisqartirilgan holda) bilan boshlanadi (*recipe* — ol, *recipere*—olmoq fe'lining buyruq mayli uchinchi shaxs birlik sonidir). So'ngra bosh harf bilan dori nomi yoziladi, keyin miqdori ko'rsatiladi. Dori nomi hamma vaqt qaratqich kelishigi (*Genetivus*)da yoziladi. Masalan:

Recipe: Tincturae Valerianae 10 ml
Tincturae Convalariae 15 ml

Qattiq va sochiluvchan moddalar miqdori grammlarda, suyuqliklar esa, millilitr, tomchilarda ko'rsatiladi:

(nimaning?) (nimasidan?) (qancha?)

Ol: Marvaridgul spirtli eritmasidan 10 ml

Recipe: Tincturae Convalariae 10 ml

Agar ikki dori moddasining miqdori bir xil bo'lsa, unda ikkinchi dori nomidan keyin shartli belgi $\bar{a}\bar{a}$ (ana—teng, babbaravar) yozilib, so'ngra dori miqdori ko'rsatiladi:

Recipe: Tincturae Convalariae
Tincturae Velerianae $\bar{a}\bar{a}$ 10 ml

Grammlar va millilitrlar arab raqamlari bilan ko'rsatilib yoziladi: 3,0; 0,3; 0,03 va boshqalar.

Tomchilar rim raqamlari bilan ko'rsatiladi:

gullam I, guttas II.

Dori moddalarining biologik ta'sir birligi qisqacha BT shaklida, soni esa, arab raqamlari bilan o'nliklar, mingliklar, millionlarda yoziladi:

Recipe: Phenoxymethylpenicillini 100000

Oltinchi qismda shifokor dori moddasiga qanaqa shakl berishni lotin tilida yozadi (kukun, hab dori, surtma), ularga qanday ishlov berish kerakligi, qancha miqdorda berish va qanday ko'rinishdaligi ko'rsatiladi: *Misce, fiat unguentum.*

Dorilarni biror narsaga o'rab yoki solib berish kerak bo'lsa, retseptda kerakli ko'rsatmalar ko'rsatilib yoziladi:

<i>Da in vitro nigro</i>	— qora (rangli) shishachada ber
<i>Da in vitro flavo</i>	— sariq shishachada ber
<i>Da in charta cerata</i>	— mumli qog'ozda ber
<i>Da in ampullis</i>	— ampulalarda ber
<i>Da in scatulla</i>	— qutichada ber

Retseptning lotincha qismi shartli qisqartirilgan S. (*signa* — belgila) harfi bilan tugaydi (*Signa* — belgila, ya'ni bu *signare* — belgilamoq fe'lining buyruq mayli uchinchi shaxs birlik sonidir).

Yettinchi qism dorini qabul qilish usuli (*Signatura*). Bu qismda bemor tushunadigan tilda dori miqdori, vaqti va dorini qanday usulda qabul qilish yo'llari ko'rsatiladi:

Signa: 15 tomchidan kuniga 2 marta ovqatdan yarim soat oldin.

Signa: 1 tabletkadan kuniga uch mahal.

Signa: 1 stakan issiq suvga 1 choy qoshiq (chayqash uchun).

Retseptdagi qo'shimcha yozuvlar

1. Dorini tezlik bilan tayyorlash yoki berish lozim bo'lsa, retsept varaqasining yuqori qismiga shifokor tomonidan quyidagi so'zlar yoziladi:

Cito — tez! zudlik bilan!
Sitissime — juda tez!
Statim — darhol!

2. Agar retsept varaqasining orqa tomonidan dori nomlarining davomi bo'lsa, u holda shifokor retsept varaqasi pastining o'ng tomoniga *Verte* — orqa tomoniga «qaralsin», deb yozadi (qisqartirilgani — V!).
3. Agar yozilgan retseptni takrorlash lozim bo'lsa, unda shifokor retsept varaqasining yuqorisiga *Repete* — takrorla! *Repetatur* — takrorlansin yoki *Bis repetatur* — ikki marta takrorlansin, deb yozib qo'yadi. Retseptlar bitta moddadan tashkil topgan bo'lsa oddiy, ikki yoki undan ortiq moddadan tashkil topgan bo'lsa, murakkab retsept deyiladi.

RETSEPT VARAQASINING NAMUNASI

Retsept varaqasining shakli

Sog'liqni saqlash vazirligi Muassasaning nomi	OKUD bo'yicha kod shakli _____ OKPO bo'yicha muassasa kodi _____ 107/V sonli tibbiy hujjat shaklini O'zR. SSV tasdiqlagan
---	--

RETSEPT

(*kattalar, bolalar uchun* — keraksizi o'chirilsin)

20__ -yil « ____ » _____

(retsept yozilgan kun, oy, yil)

Bemorning ismi, sharifi

Yoshi

Shifokorning ismi, sharifi

So'm	tiyin	
So'm	tiyin	

Shifokorning imzosi va shaxsiy muhri

Retseptning muhlati — 10 kun, 2 oy
(keraksizi o'chirilsin)

Retsept varaqasining orqa tomoni

Shifokorga eslatma

- davolash-profilaktika muassasasining shartli belgisi bosmaxona usulida bosiladi yoki to'rtburchak muhr qo'yiladi;
- retsept lotin tilida tushunarli qilib, aniq harflar bilan siyohda yoki sharikli ruchkada yoziladi, retseptni tuzatish man etiladi;
- bir retsept varaqasida tarkibida zaharli yoki nasha moddasi bo'lgan bitta dori yoki ikkita oddiy va kuchli ta'sir etuvchi dori bo'lishi mumkin;
- faqat qabul qilingan qisqartma otlarning shartli belgisi yozilishi kerak;
- qattiq va sochiluvchan moddalar — grammlarda (0,001; 0,5; 1,0), suyuqliklar — millilitrlarda, grammlarda va tomchilarda yozilishi kerak;
- dorini qabul qilish usuli bemor tushunadigan tilda yozilishi kerak, «ichki», «ma'lum» kabi umumiy ko'rsatmalar bilan cheklanish mumkin emas;
- retsept shifokorning imzosi, shaxsiy muhri bilan tasdiqlanishi lozim.

Dorini shaxsiy tayyorlash №	Dorixonaning to'rtburchak muhri	
Qabul qilindi. Tayyorlandi	Tekshirildi	Berildi

36-mashq. *Quyidagi retseptlarni o'zbek tiliga tarjima qiling. M—F.*

Recipe: Aquae Menthae 100.0 ml

Da. Signa: 1 osh qoshiqdan kuniga 5—10 marta.

Recipe: Tincturae Calendulae 40 ml

Da. Signa: 10—20 tomchidan kuniga 2 marta.

- Recipe: Tincturae Convallariae 15 ml
Da. Signa: 15 tomchidan kuniga 2—3 marta.
- Recipe: Tincturae Schizandrae 50 ml
Da. Signa: 20—25 tomchidan kuniga 2 marta.
- Recipe: Tincturae Convallariae
Tincturae Valerianae aa 10 ml
Tincturae Belladonnae 5 ml
Misce. Da. Signa: 20—25 tomchidan kuniga 2—3 marta.

37-mashq. *Quyidagi retseptlarni lotin tiliga tarjima qiling.*

1. Ol: Valeriananing spirtli eritmasidan 10 ml
Ber. Belgila: 15 — 20 tomchidan kuniga 3 mahal.
2. Ol: Yalpizning spirtli eritmasidan 25 ml
Ber. Belgila: 15 — 20 tomchidan kuniga 3 mahal.
3. Ol: Marvaridgulning spirtli eritmasidan,
Valeriananing spirtli eritmasidan teng miqdorda 15 ml
Aralashtir. Ber.
4. Ol: Qayin kurtagidan 30,0
Ber. Belgila. 1 osh qoshiq kurtak 1 stakan qaynoq suvda damlansin, 2 osh qoshiqdan kuniga 3 mahal ichilsin.

Mavzularga oid savollar

1. Retseptura soʻzini tushuntirib bering.
2. Retsept deganda nimani tushunasiz?
3. Retsept necha qismdan iborat?
4. Retseptning lotincha qismi qaysi soʻzlar bilan boshlanib, qaysi soʻzlar bilan tugaydi?
5. Retseptda dori nomlari qaysi kelishikda yoziladi?
6. Qaysi retsept oddiy va qandaylari murakkab retsept deyiladi?
7. Retseptlarda qanday qoʻshimcha soʻzlar yozilishi mumkin?
8. Dorini tezlik bilan tayyorlash lozim boʻlsa, qanday lotincha soʻzlar retsept varaqasiga yozilishi mumkin?

Mustaqil o'rganish uchun

Lotin maqollari, hikmatli so'zlar va iboralar

Amicus certus in re incerta cernitur.

Sodiq do'st og'ir kunda bilinar.

Natura sanat, medicus curat.

Tabiat sog'aytiradi, shifokor davolaydi.

Usus optimus magister est.

Tajriba eng yaxshi ustozdir.

Fugiens laboris.

Yalqov. Dangasa.

Homo hebes.

Befarosat. Aqlsiz odam.

Homo sapiens.

Aqlli odam.

24-§. TIBBIYOTDA KO'P QO'LLANILADIGAN YUNONCHA SO'Z YASOVCHI QO'SHIMCHALAR VA ATAMALAR. M—F.

aesthes, -aesthesia (gr. aesthesis)	— sezish, his qilish
anaesthesia	— og'riqsizlantirish
-alg, -algia (gr. algos)	— og'riq
neuralgia	— asab kasalligi
-graph, -graphia	— chizaman, tasvirlay-
(gr. grapho)	man, yozaman
(ge. tomos)	— qavat
tomographia	— rentgen nurlari orqali qavatning aniq tasvirini olish
-haem, -haemat, -aemia	— qon
(gr. haema)	
anaemia	— kamqonlik
-logia (gr. logos)	— fan
oncologia	— shishlarni o'rganuvchi fan
-metria (gr. metreo)	— o'lchayman, aniqlayman

craniometria	— kalla suyagini o‘lchash
-path, -pathia (gr. pathos: apathia)	— 1) sezish; 2) kasallikni sezmaslik, qiziqishning so‘nishi
-therm, -thermia (gr. thermos)	— issiqlik, harorat
hypothermia	— sovish
-ton, -tonia (gr. tonos)	— taranglashish
hypertonia	— qon bosimining ko‘tarilishi
-ur, -uria (gr. uron)	— siydik
anuria	— siydik chiqmasligi
-rrhagia (gr. rrhagos)	— yulingan, kesilgan
haemorrhagia)	— qon oqishi (ketishi)
-scop, -scopia (gr. scopeo)	— kuzataman, o‘rganaman
rectoscopya	— to‘g‘ri ichakni maxsus asboblari orqali tekshirish
-therapia (gr. therapeia)	— qarash, davolash
hydrotherapia	— suv bilan davolash
-trophia (gr. thophe)	— oziqlanish
atrophia	— oriqlash
-ectasia (gr. ektasis)	— kengaytirish, cho‘zish
bronchoectasia	— bronxlarning kengayishi
-ectomya (gr. ectome)	— kesish
tonsillectomia	— tanglaydagi bodomsimon bezni kesib olib tashlash
-ergia (gr. ergon)	— ish, harakat
(gr. allos)	— boshqa
allergia	— organizmning biron-bir dori moddasiga qarashliligi
malacia (gr. malokos)	— yumshoq
osteomalacia	— suyaklarning yumshashi

-penia (gr. penia)	— yetishmovchilik
lymphopenia	— periferik qonda limfotsit- larning kamayishi
-phad, -phagia (gr. phagein)	— yemoq
dysphagia	— yutishning qiyinlashuvi
-philia (gr. philia)	— sevmoq, moyillik
haemophilia	— qon ketishiga moyillik
-phobia (gr. phobos)	— qo‘rquv
photophobia	— yorug‘likdan qo‘rqish
-plasia (gr. plasis)	— shakllanish, hosil bo‘lish
hypoplasia	— rivojlanmagan
-plegia (gr. plege)	— zarba, falokat
hemiplegia	— muskul faoliyatining bir to- monlama izdan chiqishi
-rhapsia (gr. rhapshe)	— chok
(gr. colpos)	— qin
colporrhaphia	— qin ichki devorini tikish
-sthenia (gr. sthenos)	— kuch
asthenia	— holsizlanish, umumiy kuch- sizlanish
-stomia, stomat (gr. stoma. atos. n)	— teshik, og‘iz
stomatologia	— og‘iz bo‘shlig‘i va tish kasal- liklarini o‘rganuvchi fan

25-§. OTLARNING IKKINCHI GURUHDA TURLANISHI

Otlarning ikkinchi guruhiga mujskoy (*Masculinum*) va sredniy (*Neutrum*) roddagi otlar kiradi. Masculinum Nom. Sing. **da -us**, -er qo‘shimchasiga, Neutrum Nom. Sing. da **um** qo‘shimchalariga ega. Ikkala roddagi otlar Gen. Sing. da **-i** qo‘shimchasi bilan turlanadi va lug‘at shakli quyidagicha bo‘ladi. Masalan:

<i>Musculus</i> , i, m	— mushak
<i>magister</i> , tri, m	— o‘qituvchi
<i>oleum</i> , i, n	— moy
<i>unguentum</i> , i, n	— surtma

**Masculinum va Neutrum rodlaridagi otlar kelishiklarda
quyidagicha turlanadi**

Causus	Singularis		Pluralis	
	Masculinum	Neutrum	Masculinum	Neutrum
Nominativus	— us, er	— um	— i	— a
Genetivus	— i	— i	— orum	— orum
Dativus	— o	— o	— is	— is
Accusativus	— um	— um	— os	— a
Ablativus	o	— o	— is	— is
Nominativus	musculus	oleum	musculi	olea
Genetivus	musculi	olei	musculorum	oleorum
Dativus	musculos	oleo	musculis	oleis
Accusativus	musculos	oleum	musculos	olea
Ablativus	musculos	oleo	musculis	oleis

Qoidadan tashqari holat

Quyidagi otlar *Femininum* rodiga tegishli

<i>Alnus, if</i>	— qandag‘och
<i>Amygdalus, i, f</i>	— bodom (daraxt)
<i>Crataegus, i, f</i>	— do‘lana
<i>Eucalyptus, i, f</i>	— evkalipt
<i>Juni perus, i, f</i>	— archa
<i>Pinus, i, f</i>	— qarag‘ay
<i>Rhamnus, i, f</i>	— itjumrut
<i>Padus, i, f</i>	— shumurt
<i>Sambucus, i, f</i>	— marjon daraxt
<i>Sorbus, i, f</i>	— milash (chetan)

Dorilarning asosiy qismi Neutrum rodida yozilib, Nom. Sing.da **-um** qo‘shimchasi, Gen. Sing. da **-i** qo‘shimchasi qo‘shiladi.

Masalan:

Nom. Sing. Analginum, Vaselineum, Novocainum,
Gen. Sing. Analgini. Vaselini. Novocaini.

Dorilarning o‘zbekcha nomi lotincha nomining o‘qilishiga mos keladi, faqat **-um** qo‘shimchasi bo‘lmaydi:

Penicillinum

Norsulfazolum

Corvalolum

26-§. IKKINCHI GURUHDA TURLANUVCHI OTLARNING YASALISHIDA QO‘LLANILADIGAN SO‘Z YASOVCHI QO‘SHIMCHALAR

1. So‘z yasovchi qo‘shimchalar **-in+um** va **-ol +um** ko‘pincha dori nomlarida qo‘llaniladi: *Analg-in-um*; *Menth-ol-um*.
2. So‘z yasovchi qo‘shimcha **-ism+us** har xil zaharlanishlarni va biror-bir kasallikka moyilligi borligini ifodalashi mumkin:

<i>Saturn-ism-us (saturnus)</i>	— qo‘rg‘oshin, qo‘rg‘oshin bug‘idan yoki changidan surunkali zaharlanish
<i>Ophit-ism-us (gr.ophis)</i>	— ilon, ilon zaharidan zaharlanish
<i>Cocain-ism-us</i>	— kokainga berilish
<i>Infantil-ism-us (infans)</i>	— bola, aql pastlik

1. So‘z yasovchi qo‘shimchalar **-ment** — vosita yoki tadbirni ifodalovchi otlarni hosil qilishda xizmat qiladi:

<i>Liga-mentum (ligare)</i>	— bog‘lamoq, bog‘lam
<i>ali-mentum (alare)</i>	— ovqatlantirmoq, ovqat
<i>medica-mentum</i>	— dori-darmon

So‘z yasovchi qo‘shimchalar **-ul+us, -cul+us, -ul+um, -culum** otlarga kichraytirish ma‘nosini beradi:

<i>Globulus</i>	— soqqacha
<i>tuberculum</i>	— do‘mboqcha
<i>capitulum</i>	— boshcha
<i>granulum</i>	— donacha

<i>globus</i>	— soqqa
<i>tuber</i>	— do‘mboq
<i>caput</i>	— bosh
<i>granum</i>	— don

27-§. QUYIDAGI ATAMALARNI YOD OLING

M:	<i>Bronchus, i, m</i>	— bronx, nafas yo‘li
	<i>oesophagus, i, m</i>	— qizilo‘ngach
	<i>humerus, i, m</i>	— yelka suyagi
	<i>morbis, i, m</i>	— kasallik
	<i>musculus, i, m</i>	— mushak, muskul
	<i>nasus, i, m,</i>	— burun
	<i>nervus, i, m</i>	— asab
	<i>oculus, i, m</i>	— ko‘z
	<i>uterus, i, m</i>	— bachadon
	<i>ventriculus, i, m</i>	— me‘da, oshqozon
	<i>cerebrum, i, n</i>	— bosh miya
	<i>cranium, i, n</i>	— kalla suyagi
	<i>duodenum, i, n</i>	— o‘n ikki barmoqli ichak
	<i>intestinum, i, n</i>	— ichak
	<i>myocardium, i, n</i>	— yurak mushagi
	<i>endocardium, i, n</i>	— yurak ichki pardasi
	<i>epicardium, i, n</i>	— yurak mushagini sirtidan qoplovchi seroz parda
	<i>pericardium, i, n</i>	— yurak xaltasi
	<i>peritoneum, i, n</i>	— qorin seroz pardasi
	<i>rectum, i, n</i>	— to‘g‘ri ichak
	<i>per rectum</i>	— to‘g‘ri ichak orqali
S—M:	<i>angulus, i, m</i>	— burchak
	<i>bulbus oculi</i>	— ko‘z soqqasi
	<i>carpus, i, m</i>	— kaft oldi
	<i>metacarpus, i, m</i>	— kaft orqasi
	<i>condylus, i, m</i>	— bo‘rtma shakldagi o‘sma
	<i>digitus, i, m</i>	— barmoq

<i>folliculus, i, m</i>	— xaltacha, pufakcha
<i>fundus, i, m</i>	— tagi, osti
<i>lobus, i, m</i>	— bo‘lak
<i>lobulus, i, m</i>	— bo‘lakcha
<i>lumbus, i, m</i>	— bel
<i>nodus, i, m</i>	— tugun
<i>neonatus, i, m</i>	— yangi tug‘ilgan bola, chaqaloq
<i>pylorus, i, m</i>	— me‘daning chiqish qismi
<i>sulcus, i, m</i>	— burushiq, ajin
<i>tarsus, i, m</i>	— oyoq kafti yuzasiga oid
<i>metatarsus, i, m</i>	— oyoq kaftiga oid
<i>thalamus, i, m</i>	— ko‘ruv do‘mbog‘i
<i>thymus, i, m</i>	— ayrisimon bez
<i>truncus, i, m</i>	— gavda, poya, tana
<i>umbilicus, i, m</i>	— kindik
<i>atrium, i, n</i>	— yurak bo‘lmasi
<i>brachium, i, n</i>	— yelka
<i>antebrachium, i, n</i>	— bilak
<i>cavum, i, n</i>	— bo‘shliq
<i>caecum, i, n</i>	— ko‘richak
<i>cerebellum, i, n</i>	— miyacha
<i>collum, i, n</i>	— bo‘yin, bo‘yincha
<i>dorsum, i, n</i>	— orqa
<i>ileum, i, n</i>	— yonbosh ichak
<i>jejunum, i, n</i>	— ingichka ichak
<i>labium, i, n</i>	— lab
<i>ligamentum, i, n</i>	— bog‘lam
<i>ovarium, i, n</i>	— tuxumdon
<i>permeum, i, n</i>	— oraliq
<i>septum, i, n</i>	— to‘siq
<i>sternum, i, n</i>	— ko‘krak (to‘sh)
<i>tympanum, i, n</i>	— nog‘ora
<i>membrana tympani</i>	— nog‘ora parda
M—F: <i>Crataegus, i, f</i>	— do‘lana
<i>globulus, i, m</i>	— soqqacha (sharcha)

<i>Helianthus, i, m</i>	— kungaboqar
<i>Leonurus, i, m</i>	— arslonquyruq
<i>numerus, i, m</i>	— son (raqam)
<i>sirupus, i, m</i>	— sharbat
<i>Strophanthus, i, m</i>	— strofant
<i>Strychnos, i, m</i>	— chilibuxa
<i>succus, i, m</i>	— shira
<i>Absinthum, i, n</i>	— ermon (shuvoq, yovshan)
<i>acidum, i, n</i>	— kislota
<i>amylum, i, n</i>	— ohor
<i>antidotum, i, n</i>	— zaharga qarshi, ziddi- zahar
<i>decoctum, i, n</i>	— qaynatma
<i>emulsum, i, n</i>	— emulsiya (suyuqlik qo- rishmasi)
<i>emplastrum, i, n</i>	— malham
<i>extractum, i, n</i>	— ekstrakt (so‘rim)
<i>folium, i, n</i>	— barg
<i>granulum, i, n</i>	— donacha
<i>Helichrysum, i, n</i>	— bo‘znoch
<i>Hypericum, i, n</i>	— dalachoy, qizilpoycha
<i>infusum, i, n</i>	— damlama
<i>linimentum, i, n</i>	— suyuq surtma
<i>oleum, i, n</i>	— moy
<i>Rheum, i, n</i>	— rovoch
<i>remedium, i, n</i>	— davolash vositasi
<i>saccharum, i, n</i>	— qand, shakar
<i>suppositorium, i, n</i>	— shamcha
<i>unguentum, i, n</i>	— surtma
<i>venenum, i, n</i>	— zahar
<i>vitaminum, i, n</i>	— vitamin
<i>vitrum, i, n</i>	— shisha idishcha
<i>Bacillus, i, m</i>	— tayoqsimon dori
<i>bulbus, i, m</i>	— ildizpoya, piyozbosh
<i>briketum, i, n</i>	— briket

<i>Eleutherococcus</i>	— eleuterokokk
<i>Galanthus</i>	— boychechak
<i>Hyoscyamus, i, m</i>	— mingdevona
<i>Myrtilus, i, m</i>	— chernika
<i>Nerium oleander,</i> <i>dri, m</i>	— sambitgul
<i>Oxycoccus, i, m</i>	— klukva
<i>Ricinus, i, m</i>	— kanakunjut
<i>Rubus idaeus</i>	— parmanchak
<i>Thymus, i, m</i>	— tog‘jambil
<i>acetum, i, n</i>	— sirka
<i>Anisum, i, n</i>	— arpabodiyon
<i>butyrum, i, n</i>	— moy (quyuq)
<i>Cheliodonium, i, n</i>	— qoncho‘p
<i>Equisimum, i, n</i>	— qirqbo‘g‘im
<i>Erysimum, i, n</i>	— jeltushnik
<i>Gnaphalium, i, n</i>	— shivit
<i>Foeniculum, i, n</i>	— gnafiliy
<i>Gossypium, i, n</i>	— paxta
<i>Ledum, i, n</i>	— ledum
<i>Lecopodium, i, n</i>	— likopodiy
<i>Linum, i, n</i>	— zig‘ir
<i>medicamentum, i, n</i>	— dori-darmon
<i>Millefolium, i, n</i>	— bo‘yimodaron
<i>Stramonium, i, n</i>	— bangidevona
<i>Tanacetum, i, n</i>	— dastarbosh
<i>Taraxacum, i, n</i>	— qoqigul
<i>Triticum, i, n</i>	— bug‘doy

28-§. LOTINCHA-YUNONCHA MA'NODOSH ATAMALAR

Lotincha	Yunoncha	O‘zbekcha
calculus	lith	tosh
cancer	carcin	rak, xavfli o‘sma
digitus	dactyl	barmoq
morbus	path (o)	kasallik

Lotincha	Yunoncha	O'zbekcha
musculus	myo	mushak
nasus	rhin	burun
nervus	neur	asab
oculus	ophthalm	ko'z
umbilicus	omphal	kindik
uterus	hyster, metra	bachadon
ventriculus	gaster	me'da, oshqozon
caecum	typhl	ko'richak
cerebrum	encephal	bosh, miya
intestinum	enter	ichak
crassum	col	yo'g'on ichak
ligamentum	desm (o)	bog'lam
medicamentum	pharmac	dori-darmon
ovarium	oophol	tuxumdon
rectum	proct	to'g'ri ichak
venenum	toxicon	zahar

38-mashq. Quyidagi otlarni tarjimasiga qarab moslashtiring. M.

<i>Bronchus</i>	— qorin seroz pardasi
<i>humerus</i>	— to'g'ri ichak
<i>morbus</i>	— yurak mushagi
<i>musculus</i>	— ichak
<i>nasus</i>	— kalla suyagi
<i>nervus</i>	— o'n ikki barmoqli ichak
<i>oculus</i>	— bosh miya
<i>uterus</i>	— nafas yo'li
<i>ventriculus</i>	— yelka suyagi
<i>cerebrum</i>	— kasallik
<i>cranium</i>	— mushak
<i>duodenum</i>	— burun
<i>intestinum</i>	— asab
<i>myocardium</i>	— ko'z
<i>peritoneum</i>	— bachadon
<i>rectum</i>	— me'da

39-mashq. Quyidagi atamalarni ma'nosiga qarab joylashtiring. S—M.

<i>Carpus</i>	— tuxumdon
<i>condylus</i>	— bog'lam
<i>digitus</i>	— nog'ora
<i>lobus</i>	— ko'krak
<i>lumbus</i>	— orqa
<i>nodus</i>	— ko'richak
<i>thymus</i>	— bo'shliq
<i>truncus</i>	— bilak
<i>umbilicus</i>	— kaft oldi
<i>brachium</i>	— bo'rtma shakldagi o'sma
<i>antebrachium</i>	— barmoq
<i>cavum</i>	— bo'lak
<i>caecum</i>	— bel
<i>collum</i>	— tugun
<i>dorsum</i>	— ayrisimon bez
<i>labium</i>	— gavda
<i>ligamentum</i>	— kindik
<i>ovarium</i>	— yelka
<i>sternum</i>	— lab
<i>tympanum</i>	— bo'yin

40-mashq. Lotin tilidagi otlarning o'zbekchasini o'z o'rniga qo'ying. M—F.

<i>Crataegus</i>	— zahar
<i>numerus</i>	— shisha idishcha
<i>sirupus</i>	— surtma
<i>Helianthus</i>	— shamcha
<i>Stophanthus</i>	— moy
<i>succus</i>	— rovoch
<i>acidum</i>	— suyuq surtma
<i>amylum</i>	— damlama
<i>decoctum</i>	— qaynatma

<i>emulsum</i>	— barg
<i>emplastrum</i>	— do‘lana
<i>extractum</i>	— son
<i>folium</i>	— sharbat
<i>infusum</i>	— malham
<i>linimentum</i>	— strofant
<i>oleum</i>	— shira
<i>Rheum</i>	— kislota
<i>suppositorium</i>	— ohor, kraxmal
<i>unguentum</i>	— qaynatma
<i>venenum</i>	— emulsiya
<i>vitrum</i>	— kungaboqar

41-mashq. Quyidagi dorivor giyohlarning lotincha nomiga o‘zbekchasini moslashtiring. F.

<i>Galanthus</i>	— dastarbosh
<i>Eleutherococcus</i>	— bangidevona
<i>Myrtillus</i>	— qoqigul
<i>Hyoseyamus</i>	— bug‘doy
<i>Oxycoccus</i>	— bo‘yimodaron
<i>Thymus</i>	— zig‘ir
<i>Ricinus</i>	— paxta
<i>Anisum</i>	— shivit
<i>Chelidonium</i>	— eleuterokokk
<i>Erysinum</i>	— boychechak
<i>Foeniculum</i>	— mingdevona
<i>Equisetum</i>	— chernika
<i>Gossipium</i>	— kanakunjut
<i>Linum</i>	— klukva
<i>Millifolium</i>	— tog‘jambil
<i>Stramonium</i>	— arpabodiyon
<i>Tanacetum</i>	— qirqbo‘g‘im
<i>Taraxacum</i>	— qoncho‘p
<i>Triticum</i>	— jeltushnik

42-mashq. *Quyidagi atamalarni lotin tiliga tarjima qiling va Nominativus Sing. hamda Genetivus Sing.da turlang.*

- M: qizilo'ngach, yelka suyagi, mushak, ko'z, bachadon, me'da, yurakning ichki pardasi, yurak mushagini sirdan qoplovchi seroz parda, yurak xaltachasi, to'g'ri ichak, o'n ikki barmoqli ichak.
- S—M: burchak, ko'z soqqasi, kaft orqasi, xaltacha tagi, bo'lakcha, chaqaloq, oyoq kafti yuzasiga oid, nog'ora parda, ko'ruv do'mbog'i, kindik.
- M—F: sharcha, arslonquyruq, chilibuxa, ermon, ziddi-zahar, donacha, bo'znoch, dalachoy, shakar, vitamin, davolash vositasi.
- F: tayoqchasimon dori, piyozbosh, briket, boychechak, mingdevona, sambitgul, parmanchak, qirqbo'g'im.

Namuna:

Guruh	Rod	Nom.Sing	Gen. Sing	Nom. Plur.	Gen. Plur
II	m	musculus	musculi	musculi	musculorum
II	n	folium	folii	folia	foliorum

43-mashq. *Quyidagi otlarning kelishigini aniqlang.*

- M: oesophagus, morbus, musculi, cerebri, cranii, per rectum.
- S—M: bulbi oculi, digitorum, lumbi, umbilici, brachii.
- M—F: Crataegi, globulus, foliorum, suppositorii, veneni bacillorum, bulbi, Galanthus, Hyoscyami, Rubi idaei, acetum.

44-mashq. *Quyidagi so'zlarni o'zbek tiliga tarjima qiling va moslashmagan aniqlovchini toping.*

- M: angullus, oculi, caput humeri, cavum pericardii, cavum pleurae, corpus humeri, fossa cranii, fundus oculi, septum nasi, septum linguae, morbus oesophagi.

- S—M: angulus costae, cancer labii, collum costae, dorsum sellae, fractura digitorum, fissura cerebelli, fundus vesicae, ligamentum nuchae, morbus gingivorum, vestibulum vaginae.
- M—F: antidotum metallorum, decoctum foliorum, Salviae, extractum Absinthii, folia Convallariae infusum herbae Hyperici, oleum Vaselini, sirupi Rhei, tinctura Strophanthi, unguentum Laevocini.
- F: decoctum foliorum Uvae ursi, emplastrum Hydrargyri, folium Kalanchoës, herba Hyperici, infusum herbae Leonuri, sirupus Aloës, succus baccarum Myrtilli, tinctura Strychni.

45-mashq. *Quyidagi soʻzlarni lotin tiliga tarjima qiling va moslashmagan aniqlovchini koʻrsating.*

- M: qiziloʻngachning xavfli oʻsmasi (raki), meʼda raki, asab kasalligi, bosh miyaning koʻk tomiri (Vena).
- S—M: meʼda osti, barmoq sinishi, muskul boylami, nogʻora pardasi, toʻsh burchagi, qovurgʻa boʻyinchasi, orqa muskul, kalla suyagining choki, miyachaning boʻlakchalari, bosh miya boʻlagi, bachadon boʻyinchasi.
- M—F: rovoch ekstrakti (soʻrimi), gulxayri sharbati, shakar sharbati, mavrak barglari, yalpizning spirtli eritmasi, glukozaning tugmachasimon dorisi, yodning spirtli eritmasi, naʼmatak moyi, glitserinli surtma, «Sanitas»ning suyuq surtmasi.
- F: klukva mevasi, yalpiz bargi, kalanxoy shirasi. Ol: tayoqchasimon dorilardan, soqqachalardan va shamchalardan; Ber: qonchoʻp oʻtidan; Ol: mavrak bargi damlamasidan, tuyatovon bargidan qaynatma tayyorla; Ol: parmanchak sharbatidan keragicha, shivit suvi, moychechak oʻtidan damlama tayyorla, ixtiol va vazelindan olib surtma tayyorla.

46-mashq. *Quyidagi retseptlarni o'zbek tiliga tarjima qiling. M—F.*

- Recipe. Tincturae Absinthii
Tincturae Belladonnae aa 10 ml
Misce. Da.
Signa: 15—20 tomchidan ovqatlanishdan oldin.
- Recipe. Resorcini 1,0.
Vaselini 10,0
Misce, fiat unguentum.
Da. Signa: surtma.
- Recipe: Amidopyrini
Analginini aa 0,25
Da tales doses numero 6 in tabulettis.
Signa: tabletkadan kuniga 2—3 mahal.
- Recipe: Infusi foliorum Salviae 20,0 — 200 ml
Da. Signa: Chayqash uchun.
- Recipe: Mentholi 2,0
Olei Helianthi 20,0
Misce. Da.
Signa: Mentolli moy.
- Recipe: Tincturae Strychni 5 ml
Tincturae Convallariae
Tincturae Valerianae aa 10 ml
Misce. Da.
Signa: 20—25 tomchidan kuniga 2—3 marta.
- Recipe: Infusi herbae Hyperici 10,0 — 200 ml
Da. Signa: 1 osh qoshiqdan kuniga 3—4 mahal.
- Recipe: Olei Ricini 20,0
Xeroformii 1,2
Vinylini 1,0
Misce, fiat linimentum.
Da. Signa: Surtmali bog'lamalar uchun.
- Recipe: Infusi foliorum Eucalypti 10,0—200 ml
Da. Signa: Chayqash uchun.

Recipe: Olei Eucalypti 10,0

Mentholi 1,0

Misce. Da.

Signa: Bug‘li ingalatsiya uchun.

Recipe: Tabulettas Amidopyrini 0,25 numero 10

Da. Signa: 1 tabletkadan kuniga 2—3 marta.

Recipe: Decocti foliorum Farfarae 15,0—200 ml

Da. Signa: 1 osh qoshiqdan har 2—3 soatda.

47-mashq. *Quyidagi retseptlarni lotin tiliga tarjima qiling. M—F.*

OI: Analgindan 0,5

10 dona shunday miqdorli tabletkadan ber.

Belgila: 1 tabletkadan kuniga 2 mahal.

OI: Marvaridgulning spirtli eritmasidan,

Valeriananing spirtli eritmasidan teng

miqdorda 10 ml,

Belladonna ning spirtli eritmasidan 5 ml,

Mentoldan 0,2

Aralashtir. Ber.

Belgila: 20—30 tomchidan kuniga 2—3 marta.

OI: Arslonquyruq o‘ti damlamasidan 15,0—200 ml

Ber. Belgila: 1 osh qoshiqdan kuniga 3—4 marta.

OI: Archagul barglarining qaynatmasidan 10,0—200 ml

Ber. Belgila: 1 osh qoshiqdan kuniga 3—5 marta.

OI: Sano bargi damlamasidan 10,0—150 ml,

Rovoch sharbatidan 30 ml

Aralashtir. Ber.

Belgila: 1 osh qoshiqdan ertalab va kechqurun

ichish uchun.

OI: Shivit suvidan 200 ml

Ber. Belgila: 1 osh qoshiqdan kuniga 5—6 marta.

OI: Chirqanoq moyidan 30 ml

Ber. Belgila: Surtish uchun.

OI: Kanakunjut moyidan 20,0,

Kseroformdan 1,2,

Vinilindan 1,0
Suyuq surtma bo'lguncha aralashtir.
Ber. Belgila: Surtmali malham uchun.

Mavzularga oid savollar

1. Ikkinchi guruhda turlanuvchi otlarga qaysi rodlar misol bo'ladi?
2. Ikkinchi guruhdagi turlanuvchi otlarning lug'at shakli qanday yoziladi?
3. *Masculinum* ga oid ikkinchi guruh otlari *Nom. Sing.* va *Gen. Sing.* da qanday qo'shimchalarga ega bo'ladi?
4. *Nautrum* ga oid ikkinchi guruh otlari *Nom. Sing.* va *Gen. Sing.* da qanday qo'shimchalarga ega bo'ladi?
5. Ikkinchi guruh otlarini yasashda qanday so'z yasovchi qo'shimchalar ishlatiladi?
6. Ikkinchi guruhda turlanuvchi *Femininum* ga oid otlarni izohlang.

Mustaqil o'rganish uchun

Lotin maqollari va hikmatli so'zlar

Homines dum docent, discunt.

Odamlar o'rgatib o'rganadilar.

Multum vinum bibere, non diu vivere.

Ichkilikni ko'p ichgan, ko'p yashamaydi.

Non progredi est regredi.

Olg'a intilmaslik, orqada qolmoq demakdir.

Nulla aetas ad discendum sera.

Ilmning kechi bo'lmaydi.

Qui quaerit — reperit.

Izlagan — topadi.

Summum bonum medicinae sanitas.

Tibbiyotning oliy maqsadi — sog'liq-salamatlik.

29-§. DORI NOMLARI YASALISHIDA QO'LLANILADIGAN MA'NOLI SO'Z YASOVCHI QISMLAR

Ko'pchilik dori nomlari sun'iy ravishda hosil qilinib, ular bir necha so'z bo'laklari orqali ifodalanishi mumkin. Bunday so'z qismlari dorining kimyoviy tarkibi, davolash ta'siri yoki farmakologik tavsifi haqida ma'lumot be-

radi. Masalan, Ampicillinum, Bicillinum, Oxacillinum dori nomlaridagi cillin+um soʻz yasovchi qismi shu dorilarning antibiotik guruhiga tegishli ekanini yoki Phenaminum, Phenobarbitalum, Phenylbutazolium dori nomlaridagi — phen — umumiy soʻz yasovchi qismi shu dorilar tarkibida fenil moddasi borligini koʻrsatadi.

30-§. QUYIDAGI MA'NOLI SO'Z YASOVCHI QISMLARNI, ULARNING YOZILISHI VA MAZMUNINI XOTIRANGIZDA SAQLANG!

Ma'noli qism	Mazmuni	Misollar
— cillin—	antibiotik	Penicillinum
—mycin—	antibiotik	Streptomycinum
—cyclin—	antibiotik	Tetracyclinum
—sulfa—	mikroblarga qarshi sulfanilamidlar	Norsulfazolium Sulfadimezinum
—pyr—	isitma pasaytiruvchi	Amidopyrinum
—alg—, —dol—	ogʻriq qoldiruvchi	Analginum, Promedolum
—chol—	oʻt (safro) haydovchi	Allocholum
—cor—(lat)	yurakka tegishli	Corvalolum
—card—(gr)	yurakka oid	Cardiotoxinum
—oestr—	estrogenlar	Oestradiolum
—aeth (yl)	etil	Aethaperazinum
—meth (yl)—	metil	Methylsulfazinum
—(a)zol—	azot guruhi	Aethazolium
—(a)zon—, —zid—	azot guruhi	Phthivazidium
—(a) zin—	azot guruhi	Sulfadimezinum
—thi(o)—	oltingugurt	Thioacetazonum
—phen (yl)—	fenil	Phenalginum
—hydr—	suv, vodorod	Hydrocortisonum
—oxy—	taxir, kislorod	Oxytetracyclinum
—cain—	ogʻriqsizlantiradigan	Novocainum
—aesth—	sezdirmaydigan	Anaesthocainum
—andr—, —test—	androgenlar	Protandrenum, Methyl testosteronum
—barb—	barbituratlar	Phenobarbitalum
—thyr—	qalqonsimon bez moddasi	Diiodthyrosinum
—Phyll—	barg	Theophyllinum

—anth—	gul	Strophanthinum
—naphth—	qora moy, neft	Benzonaphtolum
—glyc—	shirin	Glycirinum
—the—,		
—thi (o)—	choy	Thioacetazinum
—stress—,		
—tranq—	tinchlantiradigan	Anastress, Tranquil
—ur—	siydik haydovchi	Urothrophinum
—vit—	vitamin	Vitaminum, Undevit
—mal—, —al—	uyqu keltiruvchi	Luminalum
—somm—	uxlatuvchi	Somnafin
—hypn—	uxlatgich	Hypnobroom
—yl—, —hyle—	modda	Amylum

Dorilarning farmakologik ta'siri

Odam a'zolariga bir xil ta'sir ko'rsatadigan dorilar farmakologiyada guruhlariga bo'linadi va ular sifat ko'rinishida bo'lib, dorilarning farmakologik ta'sirini ta'riflaydi.

31-§. QUYIDAGI ATAMALARNI XOTIRANGIZDA SAQLANG!

<i>Analgetica</i>	— og'riq qoldiradigan
<i>analeptica</i>	— jonlantiruvchi
<i>anaesthetica</i>	— sezdirmaydigan (og'riqsizlantiradigan)
<i>antiseptica</i>	— yuqumsizlantiradigan
<i>cardiaca</i>	— yurakka tegishli
<i>haemostatica</i>	— qon to'xtatuvchi
<i>spasmolytica</i>	— spazmolitik
<i>hypotensiva</i>	— qon bosimini pasaytiruvchi
<i>hypnotica</i>	— uxlatuvchi
<i>heroica</i>	— ta'siri bo'yicha kuchli
<i>narcotica</i>	— narkotik
<i>sedativa</i>	— tinchlantiruvchi
<i>anthelminthica</i>	— gijjaga qarshi
<i>antiasthmatica</i>	— nafas qisishiga qarshi
<i>antibiotica</i>	— antibiotik
<i>antipyretica</i>	— isitma pasaytiruvchi

<i>sulfanilamidea</i>	— mikrobgga qarshi
<i>laxativa</i>	— surgi, ichni yumshatuvchi
<i>fungicida</i>	— zamburug'li teri kasalligiga qarshi
<i>diuretica</i>	— siydik haydovchi
<i>cholagoga</i>	— o't (safro) haydovchi
<i>bactericida</i>	— bakteritsid (bakteriyaga qarshi)

48-mashq. Quyidagi dori nomlarida ma'noli so'z yasovchi qo'shimchalarni ko'rsating. M—F.

Algolysinum, Aminazinum, Aethacridinum, Anaesthocalinum, Phthalazolum, Anaesthesinum, Barbamylum, Sulfacylum, Erythromycinum, Methylsulfazinum, Ampicillinum, Milocordinum, Octoestrolum, Pycophenum, Oleandomycinum, Sulfapyridazinum, Dicainum, Urodanum, Sulfadimethoxinum.

49-mashq. Farmatsevtik atamalarni ma'nosiga qarab joylashtiring. M—F.

<i>Analgetica</i>	— bakteritsid
<i>anaestetica</i>	— o't haydovchi
<i>antiseptica</i>	— siydik haydovchi
<i>anthelminthica</i>	— surgi
<i>antibiotica</i>	— mikrobgga qarshi
<i>bactericida</i>	— narkotik
<i>cardiaca</i>	— antibiotik
<i>cholagoga</i>	— gijjaga qarshi
<i>diuretica</i>	— og'riq qoldiruvchi
<i>haemostatica</i>	— yuqumsizlantiruvchi
<i>hypnotica</i>	— spazmolitik
<i>laxativa</i>	— uxlatuvchi
<i>narcotica</i>	— qon to'xtatuvchi
<i>spasmolytica</i>	— yurakka oid
<i>sulfanilamidea</i>	— og'riqsizlantiruvchi

<i>Acidum ferro-ascorbicum</i>	— temir askorbinat kislota
<i>Acidum nitricum</i>	— azot kislota
<i>Acidum nitrosum</i>	— azotli kislota
<i>Acidum sulfuricum</i>	— oltingugurt kislota
<i>Acidum sulfurosum</i>	— oltingugurt kislota
<i>Acidum hydrobromicum</i>	— vodorod bromid kislota
<i>Acidum hydrochloricum</i>	— vodorod xlorid kislota
<i>Acidum hydroiodicum</i>	— vodorod yodid kislota

53-mashq. Quyidagi kimyoviy moddalarni tarjimasiga qarab o‘z o‘rniga qo‘ying. M—F.

<i>Argentum</i>	— kislород
<i>Aurum</i>	— rux
<i>Barium</i>	— qo‘rg‘oshin
<i>Bromum</i>	— oltingugurt
<i>Carboneum</i>	— vodorod
<i>Chlorum</i>	— fosfor
<i>Cuprum</i>	— natriy
<i>Ferrum</i>	— magniy
<i>Fluorum</i>	— simob
<i>Hydrogenium</i>	— kaliy
<i>Oxygenium</i>	— kumush
<i>Hydrargyrum</i>	— oltin
<i>Kalium</i>	— bariy
<i>Magnium</i>	— brom
<i>Natrium</i>	— uglerod
<i>Plumbum</i>	— xlor
<i>Zincum</i>	— mis
<i>Sulfur</i>	— temir
<i>Phosphorus</i>	— ftor

54-mashq. Quyidagi oksidlarni o‘zbek tiliga tarjima qiling. M—F.

Magnii oxydum, Hydrogenii peroxydum, Aluminium hydroxydum, Zinci oxydum, Hydrargyri oxydum, Magnii peroxydum, Aluminium hydroxydum.

55-mashq. *Kislotalarni tarjimasiga qarab moslashtiring. M—F.*

<i>Acidum aceticum</i>	— oltingugurt kislota
<i>Acidum acetylsalicylicum</i>	— temir askorbinat kislota
<i>Acidum boricum</i>	— margimush kislota
<i>Acidum carbolicum</i>	— azot kislota
<i>Acidum carbonicum</i>	— askorbinat kislota
<i>Acidum glutaminicum</i>	— nikotinat kislota
<i>Acidum lacticum</i>	— salitsilat kislota
<i>Acidum nicotinicum</i>	— sirka kislota
<i>Acidum salicylicum</i>	— asetilsalitsilat kislota
<i>Acidum ascorbinicum</i>	— borat kislota
<i>Acidum arsenicicum</i>	— karbolat kislota
<i>Acidum ferro-ascorbinicum</i>	— ko‘mir kislota
<i>Acidum nitricum</i>	— glutamin kislota
<i>Acidum sulfuricum</i>	— sut kislota

56-mashq. *Quyida keltirilgan tuzlar nomini o‘zbek tiliga tarjima qiling. M—F.*

Calcii chloras, Kalii acetas, Natrii arsenis, Zinci sulfas, Natrii nitris, Magnii sulfas, Nitrii fluoridum, Hydrargyri cyanidum, Dihydrostreptomycini ascorbas.

57-mashq. *Quyidagi tuzlar nomini lotin tiliga tarjima qiling. M—F.*

Bariy sulfat, mis sulfat, kodein fosfat, kaliy xlorid, natriy benzoat, kalsiy laktat, rux dixlorid, kaliy yodid.

58-mashq. *Quyidagi retseptlarni o‘zbek tiliga tarjima qiling.*

Recipe: Zinci oxydi
Amyli ana 5,0
Vaselini 10,0
Misce. Da.
Signa: Quyuq surtma.

- Recipe: Magnii oxydi 20,0
 Aquae destillatae 120 ml
 Misce. Da.
 Signa: 1 osh qoshiqdan har daqiqada.
- Recipe: Natrii bromidi 4,0
 Codeini phosphatis 0,2
 Adonisidi 6,0
 Aquae destillatae 200 ml
 Misce. Da. Signa: 1 osh qoshiqdan kuniga
 3 mahal.
- Recipe: Mentholi 0,15
 Acidi borici pulverati
 Zinci oxydi ana 0,75
 Vaselini 15,0
 Misce fiat unguentum Da.
 Signa: Burunga surtish uchun.
- Recipe: Acidi salicylici 1,0
 Zinci oxydi
 Amyli Tritici ana 12,5
 Vaselini flavi ad 50,0
 Misce fiat pasta. Da.
 Signa: Lassar quyug surtmasi.

59-mashq. *Retseptlarni lotin tiliga tarjima qiling. M—F.*

- Ol: Benzoy kislotasidan 0,6
 Salitsilat kislotadan 0,3
 Vazelindan 10,0
 Aralastir. Ber.
 Belgila: Surtma.
- Ol: Natriy bromiddan 6,0
 Barbital-natriydan 1,0
 Antipirindan 2,0
 Valeriananing spirtli eritmasidan
 Do'lana ekstraktidan teng miqdorda 6,0
 Qalampirmunchoq suvidan 200 ml
 Aralastir. Ber.
 Belgila: 1 osh qoshiqdan kuniga uch mahal.

- Ol: Natriy bromiddan
Kaliy bromiddan teng miqdorda 3,0
Kofein-natriy benzoatdan 0,5
Tozalangan suvdan 200 ml
Valeriananing spirtli eritmasidan 2,0
Aralashtir. Ber.
Belgila: 1 osh qoshiqdan kuniga 2—3 mahal.
- Ol: Natriy bromiddan
Natriy gidrokarbonatdan teng miqdorda 4,0
Kodein fosfatdan 0,12
Valeriananing spirtli eritmasidan 10 ml
Tozalangan suvdan 180 ml
Aralashtir. Ber.
Belgila: 1 osh qoshiqdan kuniga 3 mahal.
- Ol: Ammoniy xloriddan 2,0
Kodein fosfatdan 0,2
Shirinmiya ekstraktidan 6,0
Tozalangan suvdan 200 ml
Aralashtir. Ber.
Belgila: 1 osh qoshiqdan har ikki soatda
ichish uchun.

Mavzularga oid savollar

1. Kimyoviy moddalar qaysi rodga tegishli?
2. Oksidlar qanday hosil qilinadi?
3. Chala oksidlar qanday yasaladi?
4. Kislotalar nomi qanday hosil bo'ladi?
5. Tuzlar nomi qanday usulda hosil bo'ladi?

Mustaqil o'rganish uchun

Lotin maqollari va hikmatli so'zlar

Consuetudo est altera natura.

Odat kishining ikkinchi tabiatidir.

Fortes fortuna adiuvat.

Jasur kishilarga taqdir yordam beradi.

Debes, argo potes.

Bajarish zarurmi, demak, qo'lingdan keladi.

Homini cibus utilissimus est simplex.

Oddiy ovqat, odam uchun har narsadan ham foydali.

Ubi concordia, ibi victoria.

Hamjihatlik bor joyda, g'alaba bo'ladi.

34-§. SIFAT

Predmetning belgisini bildirib, qanday? qanaqa? savollarga javob bo'lgan so'zlarga sifat deyiladi. Lotin tilida sifatlar otlar kabi rollarda, sonlarda va kelishiklarda turlanadi. Sifatlarning o'z kelishik qo'shimchalari bo'lmaganligi sababli ular I, II va III guruhdagi otlarning kelishik qo'shimchalari orqali turlanadi.

Sifatlar ikki guruhga bo'linadi:

- birinchisi — birinchi va ikkinchi guruhda turlanuvchi sifatlar;

- ikkinchisi — uchinchi guruhda turlanuvchi sifatlar.

Birinchi guruhda turlanuvchi sifatlar Femininum rodiga tegishli bo'lib, Nom. Sing. dagi qo'shimchasi **-a** va Masculinum hamda Neutrum rodlariga tegishli bo'lib, Masculinum Nom. Sing. da **-us, -er** qo'shimchalariga va Neutrum Nom. Sing. da **-um** qo'shimchasiga ega bo'ladi.

Birinchi guruhda turlanuvchi sifatlarning lug'at shakli

Lug'atlarda Masculinum rodiga tegishli sifatning to'liq shakli yozilib, keyin Femininum va Neutrum rodlarining Nom. Sing. qo'shimchasi yoziladi. Masalan:

<i>Purus, a, um</i>	— toza,
<i>ruber, bra, brum</i>	— qizil,
<i>niger, gra, grum</i>	— qora.

Sifatlarning lug'at shaklini esda saqlash kerak. Birinchi guruh sifatlarining kelishiklardagi turlanish namunasi.

1. *Purus, a, um*, — toza; 2. *Dexter, tra, trum* — o'ng.

Casus	Masculinum	Femininum Singularis	Neutrum
Nominativus	pur+us	pur—a	pur—um
Genetivus	pur—i	pur—ae	pur—i
Accusativus	pur—um	pur—am	pur—um
Nominativus	pur—o	pur—a	pur—o
Ablativus	dexter	dextra	dextrum
Genetivus	dextr—i	dextr—ae	dextr—i
Accusativus	dextr—um	dextr—am	dextr—um
Ablativus	dextr—o	dextr—a	dextr—o
Pluralis			
Nominativus	pur—i	pur—ae	pur—a
Genetivus	pur—orum	pur—arum	pur—orum
Accusativus	pur—os	pur—as	pur—a
Ablativus	pur—is	pur—is	pur—is
Nominativus	dextr—i	dextr—ae	dextr—a
Genetivus	dextr—orum	dextr—arum	dextr—orum
Accusativus	dextr—os	dextr—as	dextr—a
Ablativus	dextr—is	dextr—s	dextr—is

35-§. BIRINCHI GURUH SIFATLARINING YASALISHIDA QO‘LLANILUVCHI SO‘Z YASOVCHI QO‘SHIMCHALAR

1. Sifatlarni yasashda **-eus** va **-aceus** so‘z yasovchi qo‘shimchalari predmet belgisini, rangini va uning qanday modadan yasalganligini ko‘rsatadi. Masalan:

ferr+eus — temirga oid, ferrum — temir, oss+eus — suyakka tegishli, os. ossis. n — suyak, chari + aceus — qog‘ozga oid, charta — qog‘oz so‘zlaridan olingan.

2. Sifatlarni hosil qilishda **-idus** so‘z yasovchi qo‘shimchasi qo‘llanilib, bunda predmetning tabiiy xususiyatlari (mazasi, og‘irligi va harorati) ko‘rsatiladi:

<i>frig+idus</i>	— sovuq
<i>grav+idus</i>	— og‘ir
<i>faet+idus</i>	— sassiq

3. **-osus** soʻz yasovchi qoʻshimchasi sifatlarda moʻl-koʻlchilik maʼnosini anglatadi:

<i>aqu+osus</i>	— suvga serob
<i>squam+osus</i>	— tangachasimon
<i>fibrin+osus</i>	— sertola

-icus, -imus, -ideus, -asus, -enthus soʻz yasovchi qoʻshimchalar sifatlarni hosil qilishda qoʻllaniladi:

<i>Pancreat+ icus</i>	— meʼda osti beziga oid
<i>palat+imus</i>	— tanglayga oid
<i>lamdo+ ideus</i>	— lamdovidli
<i>coll+asus</i>	— qadoqli, qavariqli
<i>purul+entus</i>	— yiringli

36-§. QUIYIDAGI ATAMALARNI YOD OLING!

M:	<i>Acusticus, a, um</i>	— eshitishga oid
	<i>cavus, a, um</i>	— kovak, ichi boʻsh
	<i>coccygeus, a, um</i>	— dumgʻazaga oid
	<i>coronarius, a, um</i>	— tojsimon
	<i>dexter, tra, trum</i>	— oʻng
	<i>sinister, tra, trum</i>	— chap
	<i>externus, a, um</i>	— tashqi
	<i>internus, a, um</i>	— ichki
	<i>gastricus, a, um</i>	— meʼdaga oid
	<i>iliacus, a, um</i>	— yonboshga tegishli
	<i>intermedius, a, um</i>	— oraliq
	<i>latus, a, um</i>	— keng
	<i>lymphaticus, a, um</i>	— limfasimon
	<i>medianus, a, um</i>	— oraliq
	<i>medius, a, um</i>	— oʻrta
	<i>thoracicus, a, um</i>	— chuqur
	<i>profundus, a, um</i>	— koʻkrakka tegishli
	<i>transversus, a, um</i>	— koʻndalang
	<i>nervus trigeminus</i>	— uch shoxli nerv

<i>zygomaticus, a, um</i>	— yuz suyagiga tegishli
<i>callosus, a, um</i>	— serqadoq
<i>compactus, a, um</i>	— zich, tig‘iz
S—M: <i>cutaneus, a, um</i>	— teriga oid
<i>subcutaneus, a, um</i>	— teri ostiga tegishli
<i>musculus deltoideus</i>	— deltasimon mushak
<i>durus, a, um</i>	— qattiq
<i>pius, a, um</i>	— miya pardasining yumshoq to‘qimasiga oid
<i>fibrosus, a, um</i>	— tolasimon
<i>glandulosus, a, um</i>	— bezsimon
<i>ischadius, a, um</i>	— quymuchga tegishli
<i>mastoideum, a, um</i>	— sut bezisimon
<i>mucosus, a, um</i>	— shilliqsimon
<i>obliquus, a, um</i>	— qiyshiq
<i>oblongatus, a, um</i>	— uzunchoq
<i>palatinus, a, um</i>	— tanglayga oid
<i>pilosus, a, um</i>	— sersoq
<i>saphenus, a, um</i>	— yashirin
<i>serratus, a, um</i>	— tishli
<i>spinus, a, um</i>	— serqiltiq, sertuk
<i>spongiosus, a, um</i>	— g‘ovaksimon
<i>squamosus, a, um</i>	— tangachasimon
<i>acutus, a, um</i>	— o‘tkir
<i>chronicus, a, um</i>	— surunkali
<i>contagiosus, a, um</i>	— yuqumli
<i>epidemicus, a, um</i>	— keng tarqaluvchi
<i>malignus, a, um</i>	— xavfli
<i>toxicus, a, um</i>	— zaharli
<i>tuberosus, a, um</i>	— egri-bugrisimon
<i>vasculosus, a, um</i>	— sertomir
<i>verrucosus, a, um</i>	— serso‘gal
M—F: <i>acetylsalicylicus, a, um</i>	— asetilsalitsilat
<i>albus, a, um</i>	— oq
<i>amarus, a, um</i>	— achchiq
<i>calidus, a, um</i>	— issiq

<i>camphoratus, a, um</i>	— kamforali
<i>ceratus, a, um</i>	— mumli
<i>compositus, a, um</i>	— murakkab
<i>concentrtatus, a, um</i>	— to‘yingan, quyuq
<i>crystallisatus, a, um</i>	— zarrachasimon
<i>destillatus, a, um</i>	— soflangan, tozalangan
<i>dilutus, a, um</i>	— suyultirilgan
<i>fluidus, a, um</i>	— suyuq, oquvchan
<i>fervidus, a, um</i>	— qaynovchan
<i>gelatinosus, a, um</i>	— yelimshaksimon
<i>gelidus, a, um</i>	— muzli
<i>niger, gra, grum</i>	— qora
<i>obductus, a, um</i>	— usti parda bilan qoplangan (qobiqli)
<i>opticus, a, um</i>	— ko‘rishga oid
<i>purus, a, um</i>	— toza
<i>rectificatus, a, um</i>	— tozalangan (spirtli)
<i>siccus, a, um</i>	— quruq
<i>spirituosus, a, um</i>	— spirtli
<i>spissus, a, um</i>	— quyuq
F: <i>tepidus, a, um</i>	— iliq
<i>activatus, a, um</i>	— aktivlashtirilgan
<i>aethereus, a, um</i>	— efirli
<i>aethylicus, a, um</i>	— etilli
<i>amylaceus, a, um</i>	— ohorli
<i>anhydricus, a, um</i>	— suvsiz
<i>hydricus, a, um</i>	— suvli
<i>anisatus, a, um</i>	— arpabodiyonsimon
<i>aquosus, a, um</i>	— suvli
<i>aromaticus, a, um</i>	— xushbo‘y
<i>causticus, a, um</i>	— achishtiruvchi
<i>cinereus, a, um</i>	— kulrang
<i>coeruleus, a, um</i>	— havorang, zangori
<i>divisus, a, um</i>	— bo‘linuvchan
<i>exsiccatus, a, um</i>	— quritilgan
<i>fructuosus</i>	— sermeva
<i>glutenosus, a, um</i>	— seryelim

<i>grossus, a, um</i>	— yirik, katta
<i>liquidus, a, um</i>	— suyuq, eruvchan
<i>oleosus, a, um</i>	— moyli
<i>paraffinatus, a, um</i>	— mumsimon
<i>piperitus, a, um</i>	— qalampirli
<i>praecipitatus, a, um</i>	— cho‘kindi
<i>porcinus, a, um</i>	— cho‘chqa yog‘iga tegishli
<i>pulveratus, a, um</i>	— kukunsimon
<i>ruber, bra, brum</i>	— qizil
<i>sanus, a, um</i>	— sog‘
<i>solidus, a, um</i>	— qattiq
<i>sterilisatus, a, um</i>	— sterillangan
<i>suillus, a, um</i>	— cho‘chqa yog‘iga oid
<i>tritus, a, um</i>	— qirg‘ichdan o‘tkazilgan
<i>uliginosus, a, um</i>	— dog‘langan
<i>ustus, a, um</i>	— kuydirilgan

37-§. LOTINCHA-YUNONCHA MA’NODOSH SIFATLAR

Lotincha	Yunoncha	O‘zbekcha
albus	leuk	oq
durus	scler	qattiq
flavus	xanth	sariq
magnus	macros	katta
niger	melan	qora
multus	poly	ko‘p
ruber	arythr	qizil
parvus	micros	kichik

60-mashq. Quyidagi sifatlarni tarjimasiga qarab moslashtiring. *M.*

<i>Acusticus</i>	— ko‘krakka oid
<i>coccygeus</i>	— oraliq
<i>dexter</i>	— yuz suyagiga tegishli
<i>internus</i>	— limfasimon
<i>externus</i>	— eshitishga oid
<i>gastricus</i>	— dumg‘azaga oid

<i>lymphaticus</i>	— o'ng
<i>medianus</i>	— tashqi
<i>thoracicus</i>	— me'daga oid
<i>zygomaticus</i>	— ichki

61-mashq. Sifatlarni ma'nosiga qarab joylashtiring.

S—M:	<i>Compactus</i>	— sertomir
	<i>cutaneus</i>	— egri-bugri
	<i>durus</i>	— serso'gal
	<i>fibrosus</i>	— zaharli
	<i>ischiadicus</i>	— xavfli
	<i>mastoideus</i>	— keng tarqaluvchi
	<i>mucosus</i>	— yuqumli
	<i>oblongatus</i>	— surunkali
	<i>palatinus</i>	— o'tkir
	<i>acutus</i>	— uzunchoq
	<i>chronicus</i>	— tanglayga oid
	<i>contagiosus</i>	— shilimshiqsimon
	<i>epidemicus</i>	— sut bezisimon
	<i>malignus</i>	— quymuchga tegishli
	<i>toxicus</i>	— tolasimon
	<i>tuberosus</i>	— qattiq
	<i>vasculosus</i>	— teriga oid
	<i>verrucosus</i>	— zich

62-mashq. Sifatlarning o'zbekcha nomini lotincha muqobiliga qarab o'z o'rniga qo'ying. M—F.

<i>acetylsalicylicus</i>	— toza
<i>albus</i>	— qobiqli
<i>amarus</i>	— quyuc
<i>camphoratus</i>	— spirtli
<i>ceratus</i>	— yelimshaksimon
<i>compositus</i>	— suyuq
<i>crystallisatus</i>	— asetilsaltsilat
<i>destillatus</i>	— oq
<i>fluidus</i>	— achchiq

<i>gelatinosus</i>	— kamforali
<i>obductus</i>	— mumli
<i>purus</i>	— murakkab
<i>spirituosus</i>	— zarrachasimon
<i>spissus</i>	— tozalangan

63-mashq. *Farmatsevtik atamalarni o‘z o‘rniga qo‘ying. F.*

<i>Activatus</i>	— kukunsimon
<i>aethereus</i>	— sterillangan
<i>amylaceus</i>	— kuydirilgan
<i>anisatus</i>	— mumsimon
<i>aromaticus</i>	— cho‘chqa yog‘iga oid
<i>causticus</i>	— qirg‘ichdan o‘tkazilgan
<i>divisus</i>	— moyli
<i>suillus</i>	— faollashtirilgan
<i>exsiccatus</i>	— efirli
<i>fructosus</i>	— ohorli
<i>oleosus</i>	— arpabodiyonli
<i>tritrus</i>	— xushbo‘y
<i>paraffinatus</i>	— achishtiruvchi
<i>pulveratus</i>	— bo‘linuvchi
<i>sterilisatus</i>	— quritilgan
<i>ustus</i>	— sermeva

64-mashq. *Quyidagi sifatlarni lotin tiliga tarjima qiling va lug‘at shaklida yozing.*

- M: tojsimon, kovak, chap, yonboshga tegishli, oraliq, keng, chuqur, ko‘ndalang, o‘rta.
- S—M: serqadoq, teri ostiga tegishli, yumshoq, bezsimon, qiyshiq, sersochoq, yashirin, sertuk, tishli, g‘ovaksimon, tangachasimon, egri-bugrisimon, sertomir, zaharli, serso‘gal.
- M—F: issiq, to‘yingan, zarrachasimon, qaynovchan, muzli, tozalangan, quruq, quyuq, iliq, qobiqli.

F: etilli, ohorli, suvsiz, suvli, kulrang, havorang, seryelim, suyuq, qalampirli, cho'kindi, qizil, sog', cho'chqa yog'iga oid.

65-mashq. *Quyidagi retseptlarni o'zbek tiliga tarjima qiling. M—F.*

- Recipe: Magnesiae ustae 2,5
Da in scatula.
Signa: Yarim choy qoshiqdan kuniga 2 mahal.
- Recipe: Diuretini 4,0
Aquae Menthae piperitae
Aquae destillatae ana 60 ml
Misc. Da.
Signa: 20—30 tomchidan kuniga 3 mahal.
- Recipe: Tincturae amarae
Tincturae Rhei ana 15 ml
Misc. Da.
Signa: 20—30 tomchidan kuniga 3 mahal.
- Recipe: Extracti Eleutherococci fluidi 50 ml
Da. Signa: 20—30 tomchidan kuniga 3 marta.
- Recipe: Extracti Urticae fluidi
Extracti Millefolii fluidi ana 25 ml
Misc. Da.
Signa: 25—30 tomchidan kuniga 3 marta.
- Recipe: Infusi herbae Gnaphalii uliginosi 30,0—200 ml
Da. Signa: 1 osh qoshiqdan kuniga 4 marta.

66-mashq. *Quyidagi retseptlarni lotin tiliga tarjima qiling. M—F.*

- OI: Sanoning murakkab spirtli eritmasidan 30 ml
Ber. Belgila: Kuniga 1 mahal (kattalar uchun).
- OI: Me'da shirasidan 100 ml
Ber. Belgila: 1 osh qoshiqdan kuniga 3 marta ovqatlanish paytida.

Ol: Diprazindan 0,025.

Qobiqli tabletkadan 20 ta ber.

Belgila: 1 tabletkadan kuniga 2—3 marta.

Ol: Kuydirilgan magneziydan 20,0.

Tozalangan suvdan 120 ml.

Aralashtir. Ber.

Belgila: Kislotalardan zaharlangan paytda 1 osh qoshiqdan har 10 minutda ichish uchun.

Ol: Achchiq rovochning spirtli eritmasidan 50 ml

Ber. Belgila: 12 tomchidan kuniga 2 mahal ovqatlanishdan oldin.

Ol: Suyuq gematogendan 250,0

Ber. Belgila: 1 osh qoshiqdan kuniga 3 marta.

? **Mavzularga oid savollar**

1. Sifat deganda nimani tushunasiz?
2. Sifatlar necha guruhga bo'linadi?
3. Sifatning lug'at shakli deganda nimani tushunasiz?
4. *Femininum* rodiga tegishli sifatlar *Nom. Sing.* va *Gen. Sing.* qanday qo'shimchalarga ega?
5. *Masculinum* va *Neutrum* rodiga qarashli sifatlar *Nom. Sing.* va *Gen. Sing.* qanday qo'shimchalarga ega?
6. Predmet belgisi va rangini ko'rsatuvchi qanday so'z yasovchi qo'shimchalarni bilasiz?
7. Predmetning tabiiy xususiyatlarini ko'rsatuvchi qanday so'z yasovchi qo'shimchalarni bilasiz?
8. Predmetdan mo'l-ko'lhilik ma'nosini anglatuvchi qanday so'z yasovchi qo'shimchalarni bilasiz?
9. Lotincha-yunoncha ma'nodosh sifatlarni bayon eting.

Mustaqil o'rganish uchun

Lotin maqollari va hikmatli so'zlar

Ad cogitandum et agentum homo natus est.

Inson fikrlash va harakat qilish uchun yaratilgan.

Disce, sed a doctis, indoctos ipse doceto.

Bilgandan o'rgan, bilmaganga o'rgat.

Radices doctrinae amarae, fructus dulces sunt.

Ilmning ildizi achchiq, mevasi esa, shirin.

Diagnosis bona, curatio bona.

Yaxshilab tekshirish, davolash garovidir.

Ex malis eligere minima oportet.

Yomonlikdan eng kichigini tanlash lozim.

38-§. MOSLASHGAN ANIQLOVCHI

Lotin tilida sifatlar rod, son hamda kelishik bo'yicha o'zgaradi va ot sifatini aniqlab, u bilan rod, son va kelishikda moslashadi. Moslashgan aniqlovchi — sifat hamma vaqt otdan keyin turadi:

<i>Cera pura</i>	— toza mum
<i>succus purus</i>	— toza shira
<i>Vaselinum purum</i>	— toza vazelin

Birinchi guruh sifatlarining otlar bilan kelishiklarda turanish namunasi:

<i>Musculus rectus</i>	— to'g'rilovchi muskul
<i>oculus dextre</i>	— o'ng ko'z
<i>vena dextra</i>	— o'ng ko'k tomir
<i>extractum fluidum</i>	— suyuq ekstrakt

Casus	Singularis	Pluralis
Nominativus	musculus rectus	muscul-i rect-i
Genetivus	muscul-i rect-i	muscul-orum rect-orum
Accusativus	muscul-um rect-um	muscul-os rect-os
Ablativus	muscul-o rect-o	muscul-is rect-is
Nominativus	oculus dexter	ocui-i dextr-i
Genetivus	ocul-i dextr-i	ocul-orum dextr-orum
Accusativus	ocul-um dextr-um	ocul-os dextr-os
Ablativus	ocul-o dextr-o	ocul-is dextr-is
Nominativus	vena dextra	ven-ae dextr-ae
Genetivus	vena-ae dextr-ae	ven-arum dextr-arum
Accusativus	ven-am dextr-am	ven-as dextr-as
Ablativus	ven-a dextr-a	ven-is dextr-is
Nominativus	extractum fluidum	extract-a fluid-a
Genetivus	extract-i fluid-i	extract-orum fluid-orum
Accusativus	extract-um fluid-um	extract-afluid-a
Ablativus	extract-o fluid-o	extract-is fluid-is

67-mashq. *Quyidagi soʻzlarni oʻzbek tiliga tarjima qiling.*

- M: Arteria coronaria dextra, aorta thoracica, glandula thyroidea, glandulae gastricae, humerus dexter et sinister intestinum crassum, morbus chronicus, morbus hypertonicus et hypotonicus, morbus ischaemicus, musculus trapezius, nervus ischiadicus, nervus vagus, pneumonia crouposa, vena cava, ventriculus dexter, vertebra thoracica, vesica fellea, vesica urinaria.
- S—M: Cancer ventriculi, ganglia thoracicae, glandula parathyroidea, incisura cardiaca, medulla oblongata, musculus organismi, nodus lymphaticus, nervus trigeminus, palatum osseum, sutura palatina mediana, tunica vasculosa, typhus exanthematicus, urethra femina, urethra masculina, variola vera, morbus, contagiosus est, diphteria morbus internus est.
- M—F: Aqua destillata, charta cerata, Mentha piperita, infusum Sennae compositum, extractum Belladonnae siccum, extractum Leonuri fluidum, da oleum Camphoratum in ampullis, tabulettae extracti Valerianae obductae, tincturae Amarae.
- F: Axungia porcina depurata, extractum Taraxaci spissum, extractum Sanguisorbae fluidum, extractum Hyoscyami siccum, oleum Terebinthinae rectificatum, mixtura medicamentum compositum est, praepara aquam Amygdalarum amararum.

68-mashq. *Quyidagi soʻzlarni lotin tiliga tarjima qiling.*

- M: chap meʼda, oʻng koʻz, koʻkrakka oid aorta, koʻrish asabi, koʻzga oid muskul, koʻndalang muskul, asab kasalligi, ichki kasallik.

- S—M: sariq bog‘lam, keng bog‘lam, limfa tuguni, tangachasimon chok, uzun muskul, tanglayga oid ko‘ndalang chok, surunkali me‘da kasalligi.
- M—F: rovochning quruq ekstrakti, gulxayrining quyuq ekstrakti, toza kodein, oq surtma, qora suyuq surtma, oq qandni soflangan suvda erit, to‘g‘ri ichak orqali, sariq vazelin, kanakunjut moyini elastik yelimshak kapsulalarda ber. Qalampir, yalpiz suvi, miksturani qora shishachada ber.
- F: ohorli kapsula, vazelin moyi, quruq ekstrakt, g‘o‘zaning (paxta) suyuq ekstrakti, shirinmiyaning quyuq ekstrakti, chilibuxaning quruq ekstrakti, surtmani mumli qog‘ozda ber, murakkab qo‘rg‘oshin malhami, kuydirilgan magneziiy.

69-mashq. *Quyidagi retseptlarni o‘zbek tiliga tarjima qiling. M—F.*

- Recipe: Tincturae Convallariae
Tincturae Valerianae ana 10 ml
Extracti Crataegi fluidi 5 ml
Mentholi 0,05
Misce. Da.
Signa: 20—25 tomchidan kuniga 3 mahal.
- Recipe: Olei Terebinthinae
Olei camphorati
Chloroformi ana 100,0
Misce. Da.
Signa: Surtish uchun.
- Recipe: Mentholi
Camphorae tritae 0,05
Olei Eucalypti guttam I
Olei Vaseline 10,0
Misce. Da.
Signa: Halqumga quyish uchun.
- Recipe: Extracti Eucommiae fluidi 25 ml
Da. Signa: 15—30 tomchidan kuniga 2—3 mahal.

70-mashq. *Quyidagi retseptlarni lotin tiliga tarjima qiling. M—F.*

- Ol: Sangvizorba suyuq ekstraktidan 30 ml
Ber. Belgila: 30 tomchidan kuniga 3—4 marta.
- Ol: Metil ko'kidan 0,1
Shunday miqdorda 10 ta yelimshak kapsulalarda ber.
Belgila: 1 kapsuladan kuniga 2 marta.
- Ol: Itshumurt suyuq ekstraktidan 30 ml
Ber. Belgila: 30—40 tomchidan ichish uchun.
- Ol: Quruq gematogendan 1,0
60 ta shunday miqdorda mumlangan
qog'ozda ber.
Belgila: Bittadan kuniga uch mahal.

MUSTAQIL BAJARISH UCHUN TOPSHIRIQLAR

Quyidagi so'zlarni tarjima qiling:

A). Yuqori jag', ampula, arteriya, oziqlanishning buzilishi, modda, tashqi, o'pka yallig'lanishi, ko'z, bakteriya, pastki jag', xotira yo'qolishi, o'tkir, kapsula, qorin bo'shlig'i, mumsimon, ovqat hazm qilishning buzilishi, suv, kuydirilgan, burun, yelka suyagi, ichki, til, yurak faoliyatining buzilishi, xushbo'y, hab dori, ko'k qon tomiri murakkab, pufak, ichburug', achchiq, tomchi, kekirdak, surunkali, mushaklarning tirishishi, yelimshaksimon, ichak, umurtqa, xavfli, bez, zaharli, spirtli, tirik to'qimalarning o'lishi, tugmachasimon dori, qovuqdan siydik chiqishining qiyinlashuvi, suyultirilgan, o't (o'simlik), o'mrov bronx, o'n ikki barmoqli ichak, me'daga oid.

B). Tonsilla, anuria, oblongatus, tinctura, vagina, epidemicus, scapula, costa, compactus, oesophagus, furunculus, fluidus, rectum, contagiosus, mixtura, urethra, sutura, mamma, ventriculus, uterus, caecum, infusum, urina, leukaemia, hypertonia, pasta, morbus, cranium, folium, decoctum, narcoticus, camphora, hypotonia, nervus, musculus, linimentum, suppositorium, medicamentum, serum, sedativus.

*Quyida berilgan sifatlarni otlar bilan moslashtiring
va tarjima qiling:*

A). lobus (dexter), substantia (compactus), bronchus (medius), medulla (oblongatus), medicamentum (internus), morbus (contagiosus), glycosidum (cardiacus), clavicula (dexter), capsula (gelatinosus), vesica (urinarius), rheumatismus (acutus), scapula (sinister).

B). To'g'ri ichak, tashqi chok, surunkali kasallik, suyuq ekstrakt, kamforali moy, me'da shirasi, surunkali revmatizm, elastik kapsula, o't pufagi, o'ng ko'z, toza kodein, ichki kasallik.

Quyidagilardan retsept tuzing va tarjima qiling:

Ol: Marvaridgulning spirtli eritmasidan
Valeriananing spirtli eritmasidan teng 10,0
Belladonnaning spirtli eritmasidan 5,0
Aralashtir. Ber.
Belgila: 20—25 tomchidan kuniga 2—3 marta.

Ol: Achchiq spirtli eritmadan
Rovochning spirtli eritmasidan teng 15,0
Aralashtir. Ber.
Belgila: 20—30 tomchidan kuniga 3 marta
ovqatlanish oldidan.

Ol: Marvaridgulning spirtli eritmasidan
Valeriananing spirtli eritmasidan teng 10,0
Do'lana ekstraktidan 5,0
Aralashtir. Ber.
Belgila: 20—30 tomchidan kuniga 2 marta.

Ol: Evkalipt moyidan
Arpabodiyon moyidan teng 10,0
Aralashtir. Ber.
Belgila: Ingalatsiya uchun.

Rp: Infus...foli....Senn....10,0—150,0
Sirup... Rhe...30,0
M.D.

S: Bir osh qoshiqdan ertalab va kechqurun.

Rp: Aqu....Menth... 100,0
D.S: Bir osh qoshiqdan kuniga 5—10 marta.
Rp: Tinctur...Valerian.... aethere....30,0
D.S: 10—15 tomchidan qabul qilish uchun.
Rp: Emuls....ole...Ricin...100,0
Resorcin....0,12
Bismuth...nitrat....1,0
Tinctur... Opi....
M.D.
S: Bir choy qoshiqdan kuniga 3 marta.

I. TAKRORLASH UCHUN TEST SAVOLLARI

1. *Sizningcha, tibbiyot tili qaysi til?*

- a) O‘zbek
- b) Lotin
- c) Yunon
- d) Ingliz
- e) Rus

2. *Lotin tili qaysi xalq (qabila) tili edi?*

- a) Farang
- b) Latin
- c) Estek
- d) Afina
- e) Rumlik

3. *Unli tovushlar yozilgan qatorni toping.*

- a) a, c, i, o, u, y.
- b) j, a, y, w, ae.
- c) f, a, o, e, k.
- d) a, o, u, y, i, e.
- e) a, ae, oe, ou, ue.

4. *Undosh harflar qatorini toping.*

- a) b, v, d, t, s, e
- b) b, v, j, u, i, t
- c) b, v, j, t, d, o
- d) a, o, u, i, o', e
- e) v, d, b, r, j, c

5. *Diftong nima?*

- a) Ikki undosh harf birikmasiga diftong deyiladi.
- b) Bir xil ikkita unli harf ketma-ket kelsa diftong deyiladi.
- c) Ikki unli harf ketma-ket kelib bir tovushdek talaffuz qilinishiga diftong deyiladi.
- d) Ikki unli va undosh harfning bir tovushdek talaffuz qilinishiga diftong deyiladi.
- e) Barcha harflar yig'indisiga diftong deyiladi.

6. *Lotin tilida qo'llanilayotgan asosiy diftonglar yozilgan javobni toping.*

- a) ae, oe, au, eu
- b) au, oi, ay, aj
- c) oe, au, ei, ao
- d) oa, ao, ie, au
- e) ae, ao, ai, au

7. *Diftong talaffuz qilinmaydigan so'zlar qatorini toping.*

- a) aloë, oedema, aër
- b) neuralgia, aurum, croup
- c) dyspnoë, aër, benzoë
- d) luteine, benzoas, faex
- e) scabies, dicainum, trauma

8. *C harfi «ts» dek o‘qiladigan so‘zlar qatorini toping.*

- a) cystis, caecum, fascia
- b) costa, cystis, ductus
- c) decoctum, scapula, coelia
- d) acidum, bacca, cancer
- e) costa, oculus, lac

9. *C harfi «k» dek o‘qiladigan so‘zlar qatorini toping.*

- a) cutis, jecur, lac
- b) cystis, fructus, costa
- c) cortex, caecum, cera
- d) cancer, cito, cellula
- e) cera, cartilago, calvaria

10. *S harfi «s» dek o‘qiladigan so‘zlar qatorini toping.*

- a) scabies, scapula, succus
- b) sternus, costalis, nasus
- c) virus, spasmus, blastoma
- d) oculus, pancreas, incisura
- e) vaselinum, clysm, usus

11. *X harfi «gz» dek o‘qiladigan so‘zlar qatorini toping.*

- a) exoplasma, exoderma, exitus
- b) xeroformium, maxilla, mixtura
- c) externus, radix, larunx
- d) apex, lex, dexter
- e) taraxacum, rex, xipoideus

12. *X harfi «ks» dek o‘qiladigan javobni toping.*

- a) exitus, exoderma, exoplasma
- b) Exitus, externus, dexter
- c) Exitus, Externus, exoderma
- d) Externus, radix, extractum
- e) Exitus, maxilla, exoplasma

13. *Qaysi qatordagi soʻzlarda undoshlar harf birikmasi holida uchraydi?*

- a) unguentum, lingua, aqua, schizandra
- b) bacteriaemia, aestrogenus, elasticus, medicamentum
- c) decoctum, medulla, linimentum, mastitis
- d) abdomen, leukaemia, bacterium, diagnosis
- e) substantia, tonsilla, cnjuinctivus, maxilla

14. *Javoblarning qaysi birida «ngu» harf birikmasi uchraydi?*

- a) angulis
- b) unguentum
- c) aqua
- d) longus
- e) liquor

15. *Qaysi qatordagi atamalarda «th» harf birikmasi yoziladi?*

- a) strophan...us, ae...er, men...a, al...aea
- b) essen...ia, exi...us, mix...ura, opera...io
- c) medicamen...um, in...ernus, cos...alis, diae...a
- d) injec...io, equise...um, solu...io, occipi...alis
- e) ure...er, elas... icus, ven...riculus, emplas...rum

16. *Qaysi javobdagi soʻzlarda ikki harf bir tovushni ifodalaydi?*

- a) aër, aloë, dyspnoë, aërosolum
- b) auris, trauma, pneumonia, aurum
- c) Daimeton, Luteine, Novacainum, Acetein
- d) gangraena, raentgenum, anaemia, oestrogenus
- e) Intercain, apnoë, Herocaine, Syntocain

17. *Qaysi qatorda C harfi TS tovushidek o'qiladi?*

- a) occipitalis, vaccinum, encephalon, fascia
- b) bronchialis, zincum, eczema, siccus
- c) scabies, injectio, narcosis, operatio
- d) essentia, bronchus, scabies, vesica
- e) medicus, ventriculus. costalis, scapula

18. *C harfi «K» tovushidek o'qiladigan qatorni toping.*

- a) officinalis, processus, leukaemia, pyocytus
- b) glycosidum, mycosis, foeniculum, decoctum
- c) cytus, ichthyolum, erythromycinum, biomyacinum
- d) glycerinum, cystis, erythrocytus, fascia
- e) cerebellum, processus, cera, vesica

19. *Qaysi javobda ti harf birikmasi ts deb o'qiladi?*

- a) essentia, operatio, substantia, injectio
- b) equisetum, ostium, rheumatismus, vaccinum
- c) haemostaticus, hepatitis, elasticus, mastitis
- d) optimus, officinalis, nephritis, conjunctivus
- e) thrombacytus, anti pyrinum, lymphaticus, myocarditis

20. *S harfining «Z» tovushidek o'qiladigan javobni toping.*

- a) neurosis, amnesia, equisetum, paralysis
- b) processus, eczema, aequalis, substantia
- c) essentia, exoderma, occipitalis, scabies
- d) gossypium, zygoma, systema, dyspensia
- e) cystis, gypsum, hyoscyamus, glycyrrhiza

21. *Qaysi so'zlarda S harfi «S» deb o'qiladi?*

- a) dyspepsia, sepsis, cystis, substantia
- b) equisetum, cera, vesica, amnesia
- c) vaccinum, zygoma, physiotherapia, dysuria
- d) glycosidum, nitroglycerinum, thrombocytus, pyocytus
- e) glycyrrhiza, hypophisis, glycerinum, fascia

22. *Qaysi qatordagi soʻzlarda yunon harf birikmalari mavjud?*

- a) Rheum, mentha, diaphoreticus, bronchus
- b) gypsum, glycosidum, zygomaticus, amygdala
- c) Dysenteria, polyvitaminum, mycesis, hypnoticus
- d) Larynx, hygiēna, laryngitis, polyvitaminum
- e) Biomycinum, hyoscyamus, hypertonia, systema

23. *S harfi «Z» dek oʻqiladigan qatorni toping.*

- a) auris, mastitis, neurosis, hydrops
- b) compositus, diagnosis, neoplasma, dysenteria
- c) costa, mastitis, rosa, tonsilla
- d) dens, dysuria, emulsum, fibrosus
- e) optimus, nasus, dosis, vaselinum

24. *«Y, y» unlisi qanday soʻzlarda uchraydi?*

- a) yunon tilidan oʻzlashtirilgan soʻzlarda
- b) arab tilidan oʻzlashtirilgan soʻzlarda
- c) shevaga oid soʻzlarda
- d) hamshiralikka oid soʻzlarda
- e) farmatsevtikaga oid soʻzlarda

25. *Urgʻu toʻgʻri qoʻyilgan soʻzlarni toping.*

- a) 'caput, tinc'tura, pi'lula
- b) ca'put, tinc'tura, pi'lula
- c) 'caput, 'tinctura, 'pilula
- d) 'caput, 'tinctura, 'pilula
- e) ca'put, tinctu'ra, pilu'la

26. *Qaysi qatordagi soʻzlarda «I» va «Y» harflari notoʻgʻri almashirilgan? Toʻgʻri qatorni toping.*

- a) erythrocytus, hypophisis, simphisis, nitroglycerinum
- b) exytus, therapya, amnesia, essentya

- c) leukaemya, pneumonia, arterya, sepsys
- d) myxtura, sublyngualis, conjunctyvus, injectyo
- e) dyaphragma, substantya, diagnosys, occi pytalis

27. *Faqat «Y» harfi qo ‘yiladigan javobni toping.*

- a) fasc...a, bronch...al...s, nephr...t...s, therap...a
- b) h...perton...a, l...mpha, goss...p...um, n...trogl...
ger...num
- c) pneumon...a, foen...culum, ...nternus, aur...s
- d) l...n...mentum, aequal...s, conjunct...vus, sch...zandra
- e) ...nject...o. scab...es, s...ccus, occ...p...tal...s

28. *Urg‘u so ‘zning oxiridan ikkinchi bo‘g‘inga tushadigan qatorni toping.*

- a) decoctum, tinctura, gangraena, medicina
- b) vertebra, scabies, folium, oleum
- c) aethereus, palpebra, oxygenium, gossypium
- d) therapia, trauma, bacterium, aequalis
- e) lingua, bronchialis, thyreoidea, solubillis

29. *Qaysi qatordagi atamalar bo‘g‘in ko‘chirish qoida-siga mos tushmaydi? To‘g‘ri qatorni toping.*

- a) mas-ti-tis, nit-ra-tis, ver-teb-ra, lym-pha-ti-cus
- b) ichthyo-lum, hyos-cya-mus, glyc-o-si-dum, gyps-um
- c) my-cas-is, myo-to-nia, but-yr-um, max-il-la
- d) cer-eb-el-lum, essen-tia, tub-er-cul-um, or-gan-um
- e) med-ic-us, int-er-nus, co-sta-lis, emp-laas-trum

30. *Qaysi javobda tub so‘zlar berilgan?*

- a) costa, pectus, nasus, gaster
- b) neuralgia, nephritis, proctitis, reanimatio
- c) otitis, pectoralis, rectosopia, endonasalis
- d) dermatologia, gastritis, cardiologia, cystitis
- e) intercostalis, contraceptinum, dermatitis, pathologia

31. *Fe'l turlarga bo'linishi qanday qo'shimchalar orqali aniqlanadi?*

- a) -are, -ere, -ere, -ire.
- b) -ura, -ere, -are, -ire.
- c) -are, -ere, -ire, -ure.
- d) -ere, -ure, -ire, -tur.
- e) -te, -ite, -tur, -nt.

32. *Fe'lning negizi qanday hosil qilinadi?*

a) Agar I, II, IV turdagi fe'llar noaniq shaklidan *-ere* qo'shimchasini olib tashlasa negiz hosil bo'ladi.

b) Agar fe'lning buyruq maylidan *-te* qo'shimchasini olib tashlab, *-ere* qo'shimchasini qo'shsa fe'l negizi hosil bo'ladi.

c) Fe'lning hech qanday shaxs — son, zamon, mayl qo'shimchasini olmagan shakli fe'lning negizi deyiladi.

d) Agar I, II, IV tur fe'llariga *-te*, III tur fe'llariga *-ite* qo'shimchasi qo'shilsa, fe'llarning negizi hosil bo'ladi.

e) Agar shart va buyruq mayllarida tuslangan fe'lga *-re* va *-ere* qo'shimchalari qo'shilsa fe'lning negizi hosil bo'ladi.

33. *Retsepturada qo'llaniluvchi asosiy fe'llarni toping.*

- a) da, detur, tales, doses
- b) signa, pulvis, charta, recipe
- c) da, misce, recipe, signa
- d) misce, fiat, signa, amara
- e) fiat, recipe, da, tales

34. *Qaysi javobda aralashtir, ber, belgila fe'llarining noaniq shakli berilgan?*

- a) miscere, dare, signare
- b) miscete, date, signate
- c) misce, da, signa
- d) myscere, date, sygnare
- e) miscere, dar, signo

35. *Retsepturada qo'llaniladigan «Ohorli kapsulalarda ber», «Takrorla», «Belgila» iboralarining lotincha shaklini ko'rsating.*

- a) *Da in capsules amylaceis. Repete. Signa.*
- b) *Misce in capsules amylaceis. Repetetur. Signetur.*
- c) *Signa in capsules gelatinosis. Recipe.*
- d) *Recipe in capsules elasticis. Misce. Repete ad amylaceis.*
- e) *Da et capsulae amylaceis. Repetetur. Signatur.*

36. *«Suyuq surtma hosil bo'lguncha aralastir» iborasining lotincha shaklini ko'rsating.*

- a) *Misce fiat linimentum*
- b) *Misce fiant linimentum*
- c) *Misce ut fiat unguentum*
- d) *Miscete fiat linimentarum*
- e) *Miscere fiat suppositorium*

37. *«Ol», «takrorla», «aralastir», «ber», «belgila» fe'lla-
rining buyruq shaklini aniqlang.*

- a) *recipe, repete, misce, da, signa*
- b) *recipere, miscere, date, signate, repete*
- c) *repetetur, misceatur, detur, signetur, recipetur*
- d) *misce, recipere, repetete, da, signa*
- e) *da, signa, miscete, recipe, repete*

38. *«Solvite» fe'li qaysi tuslanishga tegishli?*

- a) *Birinchi tuslanish, ko'plik soni*
- b) *Ikkinchi tuslanish, birlik soni*
- c) *Uchinchi tuslanish, ko'plik soni*
- d) *Uchinchi tuslanish, birlik soni*
- e) *To'rtinchi tuslanish, ko'plik soni*

39. «Kukun hosil bo'lguncha aralashtir» iborasining to'g'ri javobini toping.

- a) Misce fiat pulvis
- b) Miscetur, fiat pulvis
- c) Mesce, ut fiat pulvis
- d) Miscete fiat pulveratus
- e) Misce fiat pulveris

40. Quyidagi fe'llarning o'zbekcha variantiga lotincha muqobilini toping: «ol», «ber», «aralashtir», «belgila».

- a) Miscere, Recipere, dare, signa
- b) Recipe, Da, Misce, Signa
- c) Signate, Miscete, Date, Recipere
- d) Dare, Signa, Miscete, Recipete
- e) Recipe, Signare, Misce, da

41. Otlarning lug'at shakli berilgan to'g'ri javobni toping.

- a) pilula, ae, f, oleum, i, n,
- b) pilula, is, m, oleum, ae, n
- c) pilula, am, f, oleum, us, er
- d) pilulae, a, us, olei, um, m
- e) pilulus, a, er, olei, m, us

42. Ushbu so'zlarning tarjimasini toping: siydik, pastki jag', tizza qopqog'i.

- a) urina, mandibula, patella
- b) vagina, maxilla, papilla
- c) cellula, lingua, medulla
- d) fibula, bursa, crista
- e) papilla, urina, lingua

43. *Birinchi guruhda turlanuvchi otlar berilgan to'g'ri javobni toping.*

- a) pilula, ae, f; tinctura, ae, f
- b) aqua, ae, f; tinctura, ae, m
- c) pilula, as, n; tincturae, a, n
- d) oleum, i, n; musculus, i, m
- e) facies, ei, f; fructus, us, m

44. *Otlarning guruhlari qanday aniqlanadi?*

- a) Genetivus Singularis qo'shimchasiga qarab.
- b) Nominativus Singularis qo'shimchasiga qarab.
- c) Rod va kelishik qo'shimchasiga qarab.
- d) Birlilik va ko'plik qo'shimchasiga qarab.
- e) Nominativus Pluralis qo'shimchasiga qarab.

45. *Otlarning lug'at shakli to'g'ri yozilgan javobni toping.*

- a) Aqua, ae, f — suv; oleum, i, n — moy
- b) Aqua, us, um — suv; oleum, a, us — moy
- c) Aqua, is, m — suv; olei, um, m — moy
- d) Aquae, a, n — suv; oleum, n, i — moy
- e) Aquae, is, i — suv; oleum, us, ei — moy
- f) Amat victoria curam

46. *Moslashmagan aniqlovchi berilgan javobni toping.*

- a) aqua Menthae, tabutella Analgini, gemma Betulae.
- b) aquae purae, tabulettae Analginum, gemma Betula.
- c) aqua Mentha, tabuletta Analginum, gemma Betula.
- d) Mentha aquae, Analginum tabuletta, Betulae gemma.
- e) aqua pura, tabuletta amara, gemma alba.

47. «Sirtli eritma tomchilari» iborasining lotincha to'g'ri javobini toping.

- a) guttae tincturae
- b) guttarum tinctura
- c) gutta tincturae
- d) guttae tinctura
- e) guttaorum tincturae

48. «Pastki jag'ning kesmasi» iborasini aniqlang.

- a) incisura mandibulae
- b) incisurae mandibulae
- c) incisurarum mandibularum
- d) incisura mandibula
- e) incisurae mandibulas

49. «Moychechakning o'ti» iborasining yorliq (etiketka) shaklini toping.

- a) Herba Chamomillae
- b) Herba Chamomila
- c) Herbae Chamomilae
- d) Herba Chamomilarum
- e) herbarum Chamomilae

50. «Tirnoqgulning sirtli eritmasi» iborasining retseptda yozilish shaklini aniqlang.

- a) Tincturae Calendulae
- b) tincturae Calendulae
- c) Tinctura calendulae
- d) tincturae Calendularum
- e) tinctura Calendula

51. *Retsept nima?*

a) Shifokorning dori tayyorlash, tayyorlangan dorini berish usullari ko'rsatmasi va bemorga berish kerakligi to'g'ri-sidagi dorixonada xat orqali murojaati.

b) Shifokorning bemorga tashxis qo'yish va tashxisning to'g'riligini tekshirib, davolashga qabul qilish to'g'risida shifoxonaga xat orqali murojaati.

c) Dorixonada xodimining shifokorga dori turlari haqida ko'rsatmalari yozilgan xati.

d) Dorining narxi yozilgan chipta.

e) Dorilarning sifatini belgilovchi hujjat.

52. *Retseptda dori nomi qaysi kelishikda yoziladi?*

a) Casus Genetivus.

b) Genus Genetivus.

c) Casus Nominativus.

d) Singularis Pluralis.

e) Casus Dativus et Ablativus.

53. *Retseptni davom ettiring: Rp: Tincturae ____ 100 ml*

a) Convallariae

b) Analgini

c) Tabulletae

d) Gippocrata

e) Pulmo

54. *Retseptni to'ldiring: Rp: Tincturae Absinthii 50 ml
Tincturae Belladonnae 100 ml _____ Signa.*

a) Misce ut fiat.

b) Da tales doses N 10.

c) Misce. Da.

d) Aqua destillata.

e) Sterilisa. Da.

55. *Retseptura — bu ...*

- a) dorilarni yozish va tayyorlash qoidalarini o‘rganish
- b) dorilarni tayyorlash va ichish qoidalarini o‘zlashtirish
- c) dorilarni yozish, tayyorlash va bemorlarga berish
- d) dorilarni o‘rganish va o‘zlashtirish qoidalarini qo‘llash
- e) dorilarni tajribada sinash uchun bemorda qo‘llash qoidalari

56. *Retsept qaysi so‘z bilan boshlanib, qaysi so‘z bilan tugaydi?*

- a) Recipe, Signa
- b) Misce, Da
- c) Recipe, Da
- d) Recipe, Repete
- e) Signa, Polyclinica

57. *Retseptda dori nomlari yozilganda qaysi kelishik qo‘llaniladi?*

- a) genetivus
- b) nominativus
- c) dativus
- d) accusativus
- e) ablativus

58. *Retseptning beshinchi qismida nima ko‘rsatilgan?*

- a) dori nomi va miqdori
- b) dori shakli va soni
- c) dori turi va raqami
- d) dori guruhi va nomi
- e) dori miqdori va imzo

59. *Retseptning oltinchi qismida nima ko'rsatiladi?*

- a) shifokorning dorishunosga ko'rsatmasi
- b) shifokorning dorishunosga yo'llanmasi
- c) shifokorning dorishunosga yo'riqnomasi
- d) shifokorning dorishunosga tushuntirish xati
- e) shifokorning bemorga ko'rsatmasi

60. *Retseptning yettinchi qismida qanday ko'rsatma beriladi?*

- a) dorini qabul qilish usuli
- b) dorini lotincha yozish
- c) bemorga yo'llanma berish
- d) dorini uch mahal ichish
- e) dorini surunkali qabul qilish

61. *Qachon bo'g'in cho'ziq o'qiladi? Noto'g'ri javobni toping.*

- a) Agar ikki unli harf ketma-ket kelsa.
- b) Agar bo'g'inda diftong bo'lsa.
- c) Agar unli undosh harf birikmalari oldida kelsa.
- d) Agar bo'g'inda -ur, -in, -at, -ut qo'shimchalari bo'lsa.
- e) Agar bo'g'inda -ar, -al, -os qo'shimchalari bo'lsa.

62. *Qachon bo'g'in qisqa o'qiladi? Noto'g'ri javobni toping.*

- a) Agar unli *x* va *z* undosh harflari oldida kelsa.
- b) Agar unli harf unli harf oldida kelsa.
- c) Agar unli harf *br, bl, cl, cr, dl, dr, pl, pr, tl, tr* harf birikmalari oldida kelsa.
- d) Agar unli harf *ch, th, ph, rh, qu* harf birikmalari oldida kelsa.
- e) Agar bo'g'inda *ul, ol, ib, il, id, ia* harf birikmalari bo'lsa.

63. *Lotin tilida urg'u so'zning qaysi bo'g'iniga tushadi? Noto'g'ri javobni toping.*

- a) So'zning oxirgi bo'g'iniga tushadi.
- b) So'zning oxirgi bo'g'iniga tushmaydi.
- c) Ikki bo'g'inli so'zda so'zning birinchi bo'g'iniga tushadi.
- d) So'zning oxiridan ikkinchi bo'g'ini cho'ziq bo'lsa, urg'u shu bo'g'iniga tushadi.
- e) So'zning oxiridan ikkinchi bo'g'ini qisqa bo'lsa, urg'u so'zning oxiridan uchinchi bo'g'iniga tushadi.

64. *Murakkab tibbiy atamalar qanday yasaladi?*

- a) Ikkita negizning bog'lovchi unli harf yordamida yoki bevosita qo'shilishi bilan murakkab atamalar hosil bo'ladi.
- b) Ikkita bog'lovchi yordamida bog'langan murakkab negizli atama murakkab tibbiy atama deyiladi.
- c) Bitta negizdan iborat bo'lgan atamalar murakkab tibbiy atamalarni hosil qiladi.
- d) Ikkita gapdan tuzilgan murakkablashtirilgan so'zlar tibbiy atamalarni hosil qiladi.
- e) Tushunish qiyin bo'lgan so'zlarning barchasi murakkab tibbiy atamalar deyiladi.

65. *Kasallik ma'nosini ifodalovchi javobni aniqlang.*

- a) pathia
- b) philia
- c) itis
- d) intra
- e) aemia

66. *Qaysi javobda yallig'lanishga oid so'z yasovchi qo'shimchalar yordamida yasalgan so'zlar berilgan?*

- a) nephritis, dermatitis, cholecystitis, enteritis
- b) neuralgia, impetentia, epidermis, metastasis

- c) paratyphus, rectoscopy, reanimatio, dysuria
- d) atrophica, gastroscopia, osteoma, transplantatio
- e) anaemia, epicrisis, sepsis, pneumonia

67. *Javoblardan qaysi birida davolash ma'nosini anglatuvchi atamalar berilgan?*

- a) hydrotherapia, physiotherapia, acupunctura, dietotherapy
- b) stomatologia, phthisiatria, neurochirurgia, oecologia
- c) logopedia, otiatria, hygienica, deontologia
- d) electrophysiologia, heriatria, chirurgica, neurochimica
- e) apathia, anaemia, cardialgia, rectoscopy

68. *Fan, soha, bo'lim ma'nosini anglatuvchi so'zlarni toping.*

- a) neurochimica, logopedia, phthisiatria, hygienica, heriatria
- b) tonsillectomia, cardialgia, anaesthesia, metastatis
- c) haemophilia, rectoscopy, reanimatio, nephroma
- d) anaemia, intravenosus, contraceptivum, antisepticus
- e) spasmophilia, apatia, metastatis, transfusio

69. *«Mikrobg qarshi» so'z yasovchi qismining lotinchasini ko'rsating.*

- a) –sulfa-
- b) –pyr-
- c) –dol-
- d) –siffa-
- e) a va d

70. *«Aesth» so'z yasovchi qismning to'g'ri ma'nosini aniqlang.*

- a) sezdirmaydigan
- b) tinchlantiruvchi
- c) uxlatadigan
- d) og'riqsizlantiradigan
- e) yuqumsizlantiruvchi

71. *Ikkinchi guruhda turlanuvchi otlar Genetivus Singularisda qaysi qo‘shimchaga ega?*

- a) -a
- b) -is
- c) -ae
- d) -i
- e) -ua

72. *Ikkinchi guruhda turlanuvchi otlarni yasashda qaysi qo‘shimchalar ishlatiladi?*

- a) -in, -ol, -ism, -ment, -ul
- b) -tor, -xor, -sor, -er, -ur
- c) -cul, -xor, -ura, -cor, -um
- d) -us, -a, -um, -er, -io
- e) -cum, -cul, -sum, -sel, -i

73. *-in+um, -ol+um, -ism+us, -ment+um qo‘shimchalari qanday qo‘shimchalar?*

- a) Ikkinchi guruhda turlanuvchi otlarni yasovchi
- b) Birinchi guruhda turlanuvchi otlarni yasovchi
- c) Uchinchi guruhda turlanuvchi otlarni yasovchi
- d) Birinchi va Ikkinchi guruh sifatlarini yasovchi
- e) Fe'l va ravish yasovchi

74. *To‘g‘ri qo‘yilgan qo‘shimchalarni toping: Rp: Tabulett_ Analgin_.*

- a) -a/ -a
- b) -a/ -um
- c) -ae/ -i
- d) -um/ -ae
- e) -i/ -ae

75. *Quyidagi retseptni to'ldiring: Infusi ... Leonuri*

- a) herbae
- b) folium
- c) baccarum
- d) herbas
- e) cortex

76. *Berilgan retseptura iborasini to'ldiring: Succu ... Myrtilli*

- a) baccarum
- b) baccae
- c) bacca
- d) baccus
- e) baccum

77. *«Moychechak o'tining damlamasi» iborasining retsept shaklini aniqlang.*

- a) Infusi herbae Chamomillae
- b) Decocti herbarum Chamomillae
- c) Infusum folium Chamomillae
- d) Decoctum cortex Chamomillae
- e) Tincturae herbae Chamomillae

78. *Tarjima qiling: muskul boylami.*

- a) ligamentum musculi
- b) musculus ligamentum
- c) musculus gluteus
- d) ligamentum nuchae
- e) ligamentum musculum

79. *Nuqtalar o'rniga kerakli so'zni qo'ying: Qizilo'n-gachning xayfli o'smasi — Cancer ...*

- a) gaster
- b) oesophagi

- c) uteri
- d) oesophagus
- e) uterus

80. *Quyidagi retseptura iborasini tugallang: Misce, fiat unguent...*

- a) -a
- b) -i
- c) -um
- d) -orum
- e) -is

81. *Tinchlantiruvchi dori nomini ko'rsating.*

- a) Anastress, Tranquil
- b) Novacainum, Corvalolum
- c) Amidopyrinum, Analginum
- d) Somnafinum, Luminalum
- e) Phenalginum, Vitaminum

82. *Siydik haydovchi dorini aniqlang.*

- a) Urothrophinum
- b) Glycirinum
- c) Amylum
- d) Phthivazidum
- e) Penicillinum

83. *«Yuqumsizlantiradigan» so'zining lotincha to'g'ri ma'nosini toping.*

- a) antiseptica
- b) anaesthetica
- c) contraceptica
- d) antipyretica
- e) antibiotica

84. «Analeptica» atamasining to'g'ri javobini ko'rsating.

- a) jonlantiruvchi
- b) spazmolitik
- c) bakteritsid
- d) tinchlantiruvchi
- e) antibiotik

85. «Gijjaga qarshi» iborasining lotinchasini aniqlang.

- a) anthelminthica
- b) antiasthmatica
- c) antipyretica
- d) antiseptica
- e) analeptica

86. *Antipyrinum* qaysi farmakologik guruhga kiradi?

- a) isitma pasaytiruvchi
- b) qon to'xtatuvchi
- c) ichni yumshatuvchi
- d) og'riq qoldiruvchi
- e) qon bosimini pasaytiruvchi

87. *Dori nomlarida qo'llaniladigan antibiotiklarni ifoda etuvchi ma'noli so'z yasovchi qismlarni toping.*

- a) sulfa, pyr, alg;
- b) cillin, mycin, cyclin;
- c) dol, chol, zol;
- d) cor, card, hydr;
- e) mal, somn, hypn.

88. *Dorining qattiq shakli lotinchada qanday ifodalanadi?*

- a) Forma dura
- b) Formus durus

- c) Formum durum
- d) Formarum durarum
- e) Formas durae

89. *Dorining yumshoq shaklining nomini toping.*

- a) Forma mollis
- b) Forma molla
- c) Formus mollus
- d) Formum mollum
- e) Formo mollo

90. *Dorining suyuq shakli qaysi?*

- a) Forma fluida
- b) Formus fluidus
- c) Formum fluidum
- d) Formorum fluidorum
- e) Formasum fluisum

91. *Lotin tilida sifatlarning lug‘at shaklini ko‘rsating.*

- a) amarus, a, um: dexter, tra, trum;
- b) purus, um, er: oculus, a, er;
- c) auris, a, um; bene, a, us;
- d) sinister, o, e; nux, i, us;
- e) mays, a, um; flavi, o, ae.

92. *To‘g‘ri qo‘yilgan qo‘shimchalarni toping: Rp: Extract_ foli_ Menth_ piperit_.*

- a) -orum/ -ae/ -idis/ -is
- b) -a/ -orum/ -is/ -is
- c) -ae/ -is/ -e/ -ae
- d) -arum/ -idis/ -e/ -ae
- e) -i/ -orum/ -ae/ -ae

93. *-eus va -aceus soʻz yasovchi qoʻshimchalari qanday maʼnoni anglatadi?*

- a) belgini, rangni
- b) ogʻirlikni, tiniqlikni
- c) kattalikni, koʻplikni
- d) kichiklikni, ozlikni
- e) kenglikni, torlikni

94. *Qaysi javobda moslashgan aniqlovchi notoʻgʻri berilgan?*

- a) aqua Amigdalarum
- b) morbus chronicus
- c) extractum spissum
- d) oleum rectificatum
- e) aorta thoracica

95. *Quyidagi retseptni toʻldiring: Aqua Menthae ...*

- a) piperitae
- b) piperitea
- c) piperitas
- d) pyperitae
- e) piperitam

96. *Retseptdagi «Sanoning murakkab spirtli eritmasi» iborasini lotin tiliga tarjima qiling.*

- a) Tincturae Sennae compositae
- b) Tinctira Senna composita
- c) Infusae Sennae compositae
- d) Decoctae Sennae compositae
- e) Extractae Sennae compositae

97. *«Oshqozonning xavfli oʻsmasi» iborasi lotinchaga qanday tarjima qilinadi?*

- a) cancer ventriculi
- b) cancer gastricim

- c) cancer ventriculus
- d) cancer gastricus
- e) hammasi to'g'ri

98. «*Vesica urinaria*» o'zbekchaga qanday tarjima qilinadi?

- a) siydik pufagi
- b) o't pufagi
- c) qorin pardasi
- d) ko'z pardasi
- e) miya po'stlog'i

99. «*Extracti Crataegi fluidi*» retseptura iborasi qanday tarjima qilinadi?

- a) Do'lananing suyuq so'rimi
- b) Do'lananing quyuyq so'rimi
- c) Itshumurtning suyuq malhami
- d) Kanakunjutning quyuyq so'rimi
- e) Dastarboshning qattiq so'rimi

100. «*Marvaridgulning spirtli eritmasi*» iborasining tarjimasini toping.

- a) tinctura Calendulae
- b) tinctura Convallariae
- c) infusum Convallariae
- d) decoctum calandula
- e) species valerianae

39-§. UCHINCHI GURUHDA TURLANUVCHI OTLAR

1. Uchinchi guruhga *Masculinum*, *Femininum* va *Neutrum* rodlariga tegishli otlar kirib, ular Nom. Sing. da har xil qo'shimchalarga ega bo'ladi. Uchinchi guruhdagi otlarning asosiy xususiyati, uchala roddagi otlar Gen. Sing. da **-is** qo'shimchasiga ega bo'lishidir.

2. *Masculinum* va *Femininum* rodlaridagi otlar kelishiklarda turlanganda bir xil qo‘shimchalarga ega bo‘ladi.
3. Uchinchi guruhda turlanuvchi otlar teng murakkab bo‘ladi, bunda Gen. Sing. dagi bo‘g‘inlar soni Nom. Sing. dagi bo‘g‘inlar soniga teng bo‘ladi. Noteng murakkabda esa Gen. Sing. dagi bo‘g‘inlar soni Nom. Sing. dagi bo‘g‘inlar sonidan ortiq bo‘ladi. Masalan:

Teng murakkab	Noteng murakkab
Nom. Sing. Cut-is	cor-pus
Gen. Sing. cut-is	cor-po-ris

4. Uchinchi guruhda turlanuvchi otlarning negizi Gen. Sing. dagi **-is** qo‘shimchasini olib tashlash bilan hosil qilinadi:

Kelishik	Teng murakkab ot	Negiz	Noteng murakkab ot	Negiz
Nom. Sing. Gen. Sing.	Cutis Cut-is	cut.	Cortex Cortic-is	cortic.

Uchinchi guruhda turlanuvchi otlarning lug‘at shakli birinchi o‘rinda Nom. Sing. shaklining to‘liq holi, keyin Gen. Sing. ning qo‘shimchasi, so‘ngra rodi ko‘rsatilib, oxirida tarjimai beriladi:

Radix, icis, **f** ildiz Nom. Sing. radix, Gen. Sing. radicis.

Bir bo‘g‘inli otlar lug‘atda Nom. Sing. shakli bilan birga, Gen. Sing. shaklida ham to‘liq yoziladi: Flos, floris, m.

Uchinchi guruhda turlanuvchi otlarning kelishik qo‘shimchalari

Causus	Singularis		Pluralis	
	Masc. Femin.	Neutrum	Masc. Femin.	Neutrum
Nominativus			es	a
Genetivus	is	is	um	um
Dativus	i	i	ibus	ibus
Accusativus	em	Acc. -Nom.	es	a
Ablativus	e	e	ibus	ibus

Otlarning uchinchi guruhda turlanish namunasi
Cortex **icis, m-** Solutio, **onis, f-** Semen, **inis, n-**

Singularis			
Casus	Masculinum	Femininum	Neutrum
Nom.	cortex	solutio	semen
Gen.	cortic— <i>is</i>	solution— <i>is</i>	semin— <i>is</i>
Acc.	cortic— <i>em</i>	solution— <i>em</i>	semen
Abl.	cortic— <i>e</i>	solution— <i>e</i>	semin— <i>e</i>
Pluralis			
Nom.	cortic— <i>es</i>	solution— <i>es</i>	semin— <i>a</i>
Gen.	cortic— <i>um</i>	solution— <i>um</i>	semin— <i>um</i>
Acc.	cortic— <i>es</i>	solution— <i>es</i>	semin— <i>a</i>
Abl.	cortic— <i>ibus</i>	solution— <i>ibus</i>	semin— <i>ibus</i>

40-§. BIRINCHI GURUH SIFATLARINING UCHINCHI GURUHDA TURLANUVCHI OTLAR BILAN MOSLASHISHI

Birinchi guruh sifatlari uchinchi guruhda turlanuvchi otlar bilan rodada va sonda moslashib, faqat kelishiklar bo'yicha turlanganda qo'shimchalar har xil bo'ladi. Masalan: *Amarus*, **a, um** —achchiq sifatini cortex, icis, m —po'stloq, radix, icis, **f**—ildiz, semen, **inis, n**—urug' otlar bilan moslashtir-sak, unda quyidagilar hosil bo'ladi:

<i>Cortex amarus</i>	— achchiq po'stloq
<i>radix amara</i>	— achchiq ildiz
<i>semen amarum</i>	— achchiq urug'

Bunday hollarda cortex, radix, semen otlari uchinchi guruhda amarus, a, um sifati esa, birinchi va ikkinchi guruhda kelishiklar bo'yicha turlanadi.

Sifatlarning otlar bilan moslashuv namunasi

1. Liqueur flavus	— sariq suyuqlik
liqueur, oris, m	— suyuqlik
flavus, a, um	— sariq

Casus	Singularis	Pluralis
Nom.	liquor flavus	liquor-es flav-i
Gen	liquor-is flav-i	liquor-um flav-orum
Acc.	liquor-em flav-um	liquor-es flav-os
Abl.	liquor-e flav-o	liquor-ibus flav-is

2. Radix amara
radix, **icis, f**
amarus, **a, um**
- achchiq ildiz
— ildiz
— achchiq

Casus	Singularis	Pluralis
Nom.	radix amara	radic-es amar-ae
Gen.	radic-is amar-ae	radic-um amar-arum
Acc.	radic-em amar-am	radic-es amar-as
Abl.	radic-e amar-a	radic-ibus amar-is

3. Semen amarum
semen, **inis, n**
amarus, **a, um**
- achchiq urug‘
— urug‘
— achchiq

Casus	Singularis	Pluralis
Nom.	semen amarum	semin-a amar-a
Gen	semin-is amar-i	semin-us amar-orum
Acc.	semin-en amar-um	semin-a amar-a
Abl.	semin-e amar-o	semein-ibus amar-is
	semen, inis, n	

41-§. UCHINCHI GURUHDA TURLANUVCHI MASCULINUM RODIGA TEGISHLI OTLAR

Nominativus	Genetivus	Misollar
— o	— onis — inis	pulmo, pulmonis — o‘pka homo, hominis — odam
— or	— oris	liquor, liquoris — suyuqlik
— os	— oris	flos, floris — gul
— er	— eris	aether, aetheris — efir
— ex	— ris	venter, ventris — qorin
	— icis	cortex, corticis — po‘stloq
-es	— edis	pes, pedis — oyoq
	— etis	paries, parietis — to‘siq
	— itis	stipes, stipitis — novda

Qoidadan tashqari holat

1. Quyidagi otlar Neutrus rodiga qarashli:

Os, oris, n — og‘iz, tuber, eris, n bo‘rtma, tugunak, piper, eris, n — qalampir, cor, cordis, n — yurak, os, ossis, n — suyak, Papaver, eris, n — ko‘knori, cadaver, eris, n — jonsiz (o‘lik) tana.

2. Quyidagi otlar Femininum rodiga qarashli:

Gaster, gastris, f — oshqozon, me‘da; mater, matris, f — miya pardasi.

42-§. UCHINCHI GURUHDA TURLANUVCHI MASCULINUM RODIGA OID OTLARNING YASALISHIDA QO‘LLANILADIGAN SO‘Z YASOVCHI QO‘SHIMCHALAR

1. -tor, -sor, -xor so‘z yasovchi qo‘shimchalari harakat ma‘nosini anglatadi:

<i>Flexor</i>	— bukuvchi, <i>flectere</i> — bukmoq
<i>extensor</i>	— to‘g‘rilovchi (yoziluvchi), <i>extendere</i> — to‘g‘rilamoq
<i>adductor</i>	— yaqinlashtiruvchi, <i>adducere</i> — yaqinlashtirmoq
<i>abductor</i>	— uzoqlashtiruvchi, <i>abducere</i> — uzoqlashtirmoq
<i>rotator</i>	— aylantiruvchi, <i>rotare</i> — aylantirmoq
<i>levator</i>	— ko‘taruvchi, <i>lovare</i> — ko‘tarmoq fe‘llaridan hosil qilingan.

2. -or so‘z yasovchi qo‘shimchasi jismoniy yoki ruhiy holat ma‘nosini anglatadi:

<i>Dolor</i>	— og‘riq, <i>dolere</i> — og‘rimoq
<i>tumor</i>	— shish, o‘sma, <i>tumere</i> — shishmoq
<i>rubor</i>	— qizarish, <i>rubere</i> — qizarmoq fe‘llaridan hosil qilingan

43-§. QUYIDAGI ATAMALARNI YOD OLING!

M:	Apex, icis, m	— uchki qism, boshi
	cor, cordis, n	— yurak
	cortex, icis, m	— po‘stloq (teriga oid)
	gaster, tris, f	— oshqozon
	os, oris, n	— og‘iz
	os, ossis, n	— suyak
	per os	— og‘iz orqali
	pes, pedis, m	— oyoq
	pulmo, onis, m	— o‘pka
	musculus sphincter, eris, m	— qisuvchi muskul
	ureter, eris, m	— siydik yo‘li
S—M:	musculus extensor, oris, m	— yozuvchi muskul
	musculus flexor, oris, m	— bukuvchi muskul
	musculus abductor, oris, m	— uzoqlashtiruvchi muskul
	musculus adductor, oris, m	— yaqinlashtiruvchi muskul
	musculus rotator, oris, m	— aylantiruvchi muskul
	musculus levator, oris, m	— ko‘taruvchi muskul
	calor, oris, m	— issiqlik
	dolor, oris, m	— og‘riq
	paries, etis, m	— to‘siq
	tuber, eris, m	— bo‘rtma
	tumor, oris, m	— shish, o‘sma
	vomer, eris, m	— dimog‘ suyagi
M—F:	aether, eris, m	— efir
	auctor, oris, m	— retsept yozgan kishi, muallif
	pro auctore	— muallif uchun
	cortex, icis, m	— po‘stloq (o‘sim.)
	flos, oris, m	— gul

	liquor, oris, m	— suyuqlik
	liquor Ammonii	— suv maza
	anisatus	— novshadil arpabodiyon tomchisi
F:	adeps, icis, m	— yog‘, charvi
	aër, aëris, m	— havo
	Bursa pastoris	— jag‘-jag‘, ochambiti
	carbo, onis, m	— ko‘mir
	odor, oris, m	— hid
	sapo, onis, m	— sovun
	sapor, oris, m	— maza
	stipes, itis, m	— novda (bot.)
	Papaver, eris, n	— ko‘knor
	Piper, eris, n	— qalampir, murch
	Polygonum	— suvqalampir
	hydropiper	
	tuber, eris, n	— bo‘rtma, tugunak

44-§. LOTINCHA-YUNONCHA MA’NODOSH ATAMALAR

Lotincha	Yunoncha	O‘zbekcha
homo	anthropos	odam (erkak kishi)
pes	podos	oyoq
pulmo	pneumon	o‘pka
os	stomat	og‘iz
tumor	onco	shish (o‘sma)

71-mashq. Quyidagi otlarni tarjimasiga qarab moslashtiring. *M.*

<i>Apex</i>	— oyoq
<i>cor</i>	— o‘pka
<i>cortex</i>	— qisuvchi muskul
<i>gaster</i>	— siydik yo‘li
<i>os</i>	— uchki qism
<i>per os</i>	— yurak
<i>pes</i>	— po‘stloq
<i>pulmo</i>	— oshqozon
<i>musculus sphincter</i>	— og‘iz
<i>ureter</i>	— og‘iz orqali

72-mashq. Quyidagi atamalarni mazmuni asosida moslashtiring. *S—M.*

<i>Musculus extensor</i>	— bo‘rtma
<i>musculus flexor</i>	— shish, o‘sma
<i>musculus abductor</i>	— dimog‘ suyagi
<i>musculus adductor</i>	— to‘siq
<i>musculus rotator</i>	— og‘riq
<i>musculus levator</i>	— yozuvchi muskul
<i>calor</i>	— bukuvchi muskul
<i>dolor</i>	— yaqinlashtiruvchi muskul
<i>paries</i>	— aylantiruvchi muskul
<i>tuber</i>	— uzoqlashtiruvchi muskul
<i>tumor</i>	— ko‘taruvchi muskul
<i>vomer</i>	— issiqlik

73-mashq. Lotin tilidagi otlarning o‘zbekcha muqobilini o‘z o‘rniga qo‘ying. *M—S.*

<i>Aether</i>	— novshadil arpabodiyon tomchisi
<i>auctor</i>	— gul
<i>pro auctore</i>	— suyuqlik
<i>cortex</i>	— muallif
<i>flos</i>	— efir
<i>liquor</i>	— muallif uchun
<i>liquor Ammonii</i>	— po‘stloq
<i>anisatus</i>	

74-mashq. Quyidagi so‘zlarning lotincha nomiga o‘zbekcha nomini moslashtiring. *F.*

<i>Adeps</i>	— novda
<i>aër</i>	— ko‘mir
<i>Bursa pastoris</i>	— hid
<i>carbo</i>	— qalampir

<i>odor</i>	— bo‘rtma
<i>sapo</i>	— yog‘
<i>sapor</i>	— havo
<i>stipes</i>	— jag‘-jag‘
<i>Papaver</i>	— sovun
<i>Piper</i>	— maza
<i>Polygonum</i>	— ko‘knor
<i>hydropiper</i>	— suv maza
<i>tuber</i>	— suvqalampir

75-mashq. *Quyidagi otlarni lotin tiliga tarjima qiling va Nom. Sing. et Gen. Sing. da turlang:*

M: yurak, po‘stloq, og‘iz, oshqozon, oyoq, o‘pka, issiqlik, og‘riq, to‘siq, bo‘rtma, shish, dimog‘ suyagi, efir, gul, suyuqlik, novshadil arpabodiyon tomchisi, yog‘, havo, jag‘-jag‘, ko‘mir, ko‘knor, qalampir, suvqalampir, bo‘rtma (bot.).

Namuna:

Guruh	Rod	Nom.Sing.	Gen.Sing.	Nom.Plur.	Gen.Plur.
III	m	pulmo	pulmonis	pulmones	pulmonum

76-mashq. *Quyidagi atamalarni o‘zbek tiliga tarjima qiling.*

M: Cortex cerebri, apex linguae, apex cordis, nasus hominis, musculus adductores, abductores, flexores extensores: gangraena pulmonis, tumor cerebri

S—M: Cortex cerebelli, musculus sphincter, apex vesicae, digiti pedis, paries externus.

M—F: flores Calendulae, infusum florum Chamomillae, decoctum corticis Frangulae, liquor Burovi, liquor Ammonii anisatus, da medicamentum.

F: pro auctore, extractum Bursae pastoris fluidum, cortex Eucommiae, extractum florum Helichrysi, decoctum florum Tanacetii, extractum Viburni fluidum, flores Crataegi, extractum Polygoni hydropiperis fluidum.

 77-mashq. *Quyidagi atamalarni lotin tiliga tarjima qiling.*

M: odam gavdasi, oyoq sinishi, yurakning oʻrta venasi, oʻng va chap oʻpka, oʻpkaning uchki qismi.
S—M: quymuchga oid boʻrtma, ichki toʻsiq, yozuvchi muskul, koʻtariluvchi muskul, uzoqlashtiruvchi muskul, yuqori jagʻ boʻrtmasi, xavfsiz oʻsma, xavfli oʻsma.
M—F: moychechak guli, tirnoqgul guli damlamasi, faollashtirilgan koʻmir, novshadil arpabodiyon tomchisi, chirqanoq bargi, mevasi va poʻstlogʻi.
F: Qora marjon daraxti guli, itshumurt poʻstlogʻi qaynatmasi, jagʻ-jagʻ, etil efiri, dastarbosh guli, suvqalampir suyuq ekstrakti.

 78-mashq. *Quyidagi sifatlarni otlarga moslashtiring va oʻzbek tiliga tarjima qiling. M—F.*

Apex (internus, a, um) sapor (amarus, a, um);
pulmo (dexter, tra, trum) carbo (activatus, a, um);
aether (purus, a, um) liquor (puris, a, um);
tuber (ischiadicus, a, um) pulmo (sinister, tra, trum).

 79-mashq. *Quyidagi retseptlarni oʻzbek tiliga tarjima qiling. M—F.*

Recipe: Florum Calendulae 30,0
Da. Signa: Chayqash uchun damlama.
Recipe: Carbonis activati 100,0
Da in scatula.
Signa: 1 osh qoshiqdan kuniga 3 marta.

4. Uchinchi guruhda turlanuvchi otlarning negizini qanday aniqlash mumkin?
5. Uchinchi guruhda turlanuvchi otlarning lugʻat shakli qanday yoziladi?
6. Birinchi guruh sifatlari uchinchi guruhda turlanuvchi otlar bilan qanday moslashadi? Misollar keltiring.
7. *Masculinum* rodiga tegishli otlar *Nom. Sing.*da qanday qoʻshimchalarga ega?
8. *Masculinum* rodiga oid otlarning yasashida qanday soʻz yasovchi qoʻshimchalar qoʻllaniladi?
9. Lotincha-yunoncha maʼnodosh atamalarni bayon eting.

Mustaqil oʻrganish uchun

Lotin maqollari va hikmatli soʻzlar

Salus populi — suprema lex.

Xalq farovonligi — oliy qonun.

Dulce et decorum est pro patria mori.

Vatan uchun jon bermoq baxt va sharaf erur.

Vivere est cogitare.

Yashamoq — fikr yuritmoqdir.

Vox audita latet, littera scripta manet.

Aytilgan soʻz uchib ketar, yozilgani qolar.

Bonum initium est dimidium facti.

Yaxshi boshlangan ish—yarim bitgan ish.

45-§. UCHINCHI GURUHDA TURLANUVCHI *FEMININUM* RODIGA TEGISHLI OTLAR

Femininum rodiga tegishli otlar *Nom. Sing.*da quyidagi qoʻshimchalarga ega:

Nominativus	Genetivus	Misollar
—as	— atis	extremitas, extremitatis — uchi, oxiri
—es	—is	tabis, tabis — oriqlash
—is	—idis	colitis, colitidis — yoʻgʻon ichak shilliq pardasining yalligʻlanishi
	—is	auris, auris — quloq
—us	—utis	senectus, senectutis — qarilik
	—udis	incus, incudis — sandon, ichki togʻay (quloqda)

—ax	—acis	borax, boracis — tanakor
—ux	—ucis	nux, nucis — yong‘oq
—ix	—icis	radix, radicis — ildiz
—s	—tis	mens, mentis — aql, idrok
—x	—gis	meninx, meningis — miya pardasi
—do	—inis	hirudo, hirudinis — zuluk
—go	—inis	mucilago, mucilaginis — shilliq modda
—io	—onis	solutio, solutionis — eritma

Qoidadan tashqari holat

Quyidagi otlar *Masculinum* rodiga tegishli:

Canalis, **is, m** — yo‘l, kanal; lapis, **idis, m**—tosh; pulvis, **eris, m** — kukun; axis, **is, m** — bo‘yin umurtqasi; penis, **is, m** — olat, erkaklarning jinsiy a‘zosi; sanguis, **inis, m**—qon; unguis, **is, m**—tirnoq; vermis, **is, m**—chuvalchangsimon qurt, gijja; dentis, **m**—tish; hydrops, **opis, m**—istisqo; thorax, **acis, m**—ko‘krak qafasi; larynx, laryngis — hiqildoq; pharynx, **ngis, m** — halqum, yutqin; coccyx, **ygis, m** — dum suyagi; tendo, **inis, m** — pay, chandir; margo, **inis, m** — qirra, chekka.

Quyidagi otlar Neutrum rodiga qarashli:

Pancreas, pancreatis, **n** — me‘da osti bezi; vas, vas-
sis — tomir.

46-§. UCHINCHI GURUHDA TURLANUVCHI FEMININUM RODIGA TEGISHLI OTLARNING YASALISHIDA ISHLATILADIGAN SO‘Z YASOVCHI QO‘SHIMCHALAR

1. **-io** so‘z yasovchi qo‘shimchasi harakat yoki harakat natijasini ifodalaydi:

contusio — shikastlanish, lat yeyish, *contundere* — urmoq

curatio — davolash, *curare* — davolamoq

solutio — eritma, *solvere* — eritmoq fe‘llaridan hosil qilingan

2. **-itis** so‘z yasovchi qo‘shimchasi yallig‘lanish jarayonini anglatadi:

bronchitis — bronx shilliq pardasining yallig‘lanishi

<i>hepatitis</i>	— jigarning yallig‘lanishi
<i>hephritis</i>	— buyrakning yallig‘lanishi
<i>gingivitis</i>	— milk shilliq qavatining yallig‘lanishi

3. **-osis** so‘z yasovchi qo‘shimchasi moddaning ko‘payishi yoki to‘planishini ko‘rsatadi:

<i>monocytosis</i>	— monositlarning qonda ko‘payishi
<i>lipomatosis</i>	— yog‘ to‘qimalarining ayrim a‘zo qismlarida to‘planishi

4. **-iasis** so‘z yasovchi qo‘shimchasi kasallikni anglatadi:

<i>amaebias</i>	— amyobali ichburug‘
<i>leontiasis</i>	— moxov kasalligi

47-§. TIBBIY AMALIYOTDA QO‘LLANILADIGAN ANIONLAR NOMI

<i>Acetas, atis, m</i>	— asetat
<i>arsenas, atis, m</i>	— arsenat
<i>arsenis, itis, m</i>	— arsenat
<i>benzoas, atis, m</i>	— benzoat
<i>bromidum, i, n</i>	— bromid
<i>carbonas, atis, m</i>	— karbonat
<i>citras, atis, m</i>	— sitrat
<i>chloridum, i, n</i>	— xlorid
<i>iodidum, i, n</i>	— yodid
<i>nitras, atis, m</i>	— nitrat
<i>nitris, itis, m</i>	— nitrit
<i>phosphas, atis, m</i>	— fosfat
<i>salicylas, atis, m</i>	— salitsilat
<i>sulfas, atis, m</i>	— sulfat
<i>tetraboras, atis, m</i>	— tetraborat
<i>gluconas, atis, m</i>	— glukonat
<i>glycerophosphas, m</i>	— glitserofosfat
<i>hydrocarbonas, atis, m</i>	— gidrokarbonat
<i>hydrochloridum, i, n</i>	— gidroxlorid

48-§. QUIYIDAGI ATAMALARNI YOD OLING!

M:	<i>Appendix, icis, f</i>	— o‘simta
	<i>articulatio, onis, f</i>	— bo‘g‘im
	<i>auris, is, f</i>	— quloq
	<i>basis, is, f</i>	— asos
	<i>canalis, is, f</i>	— yo‘l, kanal
	<i>cartilago, inis, f</i>	— tog‘ay
	<i>cavitas, atis, f</i>	— bo‘shliq
	<i>dens, dentis, f</i>	— tish
	<i>hypophysis, is, f</i>	— miya (pastki) ortig‘i
	<i>larynx, yngis, m</i>	— hiqildoq, bo‘g‘iz
	<i>pancreas, atis, n</i>	— me‘da osti bezi
	<i>pervis, is, f</i>	— chanoq (jom)
	<i>pharynx, yngis, m</i>	— halqum, yutqin
	<i>thorax, acis, m</i>	— ko‘krak qafasi
	<i>vas, vasis, n</i>	— tomir
	<i>amputatio, onis, f</i>	— kesib tashlash
	<i>anamnesis, is, f</i>	— kasallikning kelib chiqishi haqida ma‘lumotnoma
	<i>auscultatio, onis, f</i>	— eshitib aniqlash, eshitib ko‘rish
	<i>cirrhosis, is, f</i>	— to‘qima kasalligi
	<i>contusio, onis, f</i>	— shikastlanish, lat yeyish
	<i>crisis, is, f</i>	— kasallik jarayonining keskin o‘zgarishi
	<i>curatio, onis, f</i>	— davolash
	<i>diagnosis, is, f</i>	— kasallikni aniqlash
	<i>genesis, is, f</i>	— kelib chiqish, rivojlanish
	<i>lysis, is, f</i>	— buzilish
	<i>metastasis, is, f</i>	— kasallikning bir a‘zo- dan ikkinchisiga o‘tishi
	<i>mycosis, is, f</i>	— terining zamburug‘ kasalligi

<i>necrosis, is, f</i>	— to‘qimalarning o‘lishi
<i>palpatio, onis, f</i>	— qo‘l bilan paypaslab tekshirish
<i>paralysis, is, f</i>	— biron-bir a‘zo faoliyatining buzilishi, ishlamasligi
<i>percussio, onis, f</i>	— barmoq yoki bolg‘acha bilan urib ko‘rish, to‘qillatish
<i>prognosis, is, f</i>	— kasallik rivojini oldindan bilish
<i>sclerosis, is, f</i>	— skleroz, tomirda qonning zichlanishi
<i>sepsis, is, f</i>	— sepsis, qon orqali zaharlanish
<i>stenosis, is, f</i>	— stenoz, torayish
<i>transfusio onis, f</i>	— transfuziya, quyish
<i>transfusio sanguinis</i>	— qon quyish
S—M: <i>cutis, is, f</i>	— teri
<i>bilis, is, f</i>	— o‘t (safro)
<i>extremitas, atis, f</i>	— uchi, oxiri
<i>graviditas, atis, f</i>	— homilador
<i>graviditas extrauterina</i>	— homilaning bachadondan tashqarida rivojlanishi
<i>iris, iridis, f</i>	— ko‘z rangdor pardasi
<i>meninx, ngis, f</i>	— miya pardasi
<i>sanguis, inis, m</i>	— qon
<i>symphysis, is, f</i>	— birlashish, qo‘shilish
<i>tendo, inis, m</i>	— pay, chandir
<i>terminatio, onis, f</i>	— xotima, yakun
<i>testis, is, m</i>	— tuxum (urug‘)
<i>tuberositas, atis, f</i>	— g‘adir-budur
<i>convulsio, onis, f</i>	— tutqanoq, mushaklarning beixtiyor qisqarishi

	<i>extractio, onis, f</i>	— 1) sugʻorish, olib tashlash, soʻrish, 2) ajratib olish (soʻrim)
	<i>febris, is, f</i>	— isitma, bezgak
	<i>incisio, onis, f</i>	— kesik
	<i>inflammatio, onis, f</i>	— yalligʻlanish
	<i>paresis, is, f</i>	— qisman shol, falaj boʻlish
	<i>perforatio, onis, f</i>	— teshilish
	<i>synthesis, is, f</i>	— qoʻshilma, birikma
	<i>tussis, is, f</i>	— yoʻtal
M—F:	<i>Adonis, idis, m</i>	— gulizardak
	<i>borax, acis, f</i>	— tanakor
	<i>Digitalis, is, f</i>	— angishvonagul
	<i>dosis, is, f</i>	— miqdor oʻlchovi
	<i>emulsio, onis, f</i>	— emulsiya, bir-biriga mos kelmaydigan ikki xil suyuqlik aralashmasi
	<i>Filix, icis, f</i>	— qirqquloq
	<i>hirudo, onis, f</i>	— zuluk
	<i>injectio, onis, f</i>	— tomir yoki teri ostiga igna orqali dori yuborish
	<i>mucilago, inis, f</i>	— shilliq modda
	<i>narcosis, is, f</i>	— ogʻriq sezdirmaydigan yoki behush qilish
	<i>pars, partis, f</i>	— qism
	<i>pulvis, eris, m</i>	— kukun
	<i>radix, icis, f</i>	— ildiz
	<i>solutio, onis, f</i>	— eritma
	<i>Thermopsis, idis, f</i>	— afsonak
	<i>pix, picis, f</i>	— yelim
	<i>Pix liquida</i>	— qatron
F:	<i>apis, is, f</i>	— asalari
	<i>Arachis idis, f</i>	— yeryongʻoq

<i>aspersio, onis, f</i>	— sepma dori
<i>basis, is, f</i>	— asos
<i>Mays, ydis, f</i>	— makkajo‘xori
<i>nux, nucis, f</i>	— yong‘oq
<i>Plantago, inis, f</i>	— zubtutum
<i>Ribes, is, n</i>	— qorag‘at
<i>Sinapis, is, f</i>	— xantal
<i>Solutio Ammonii caustici</i>	— novshadil spiriti
<i>suspensio, onis, f</i>	— suspenziya

49-§. LOTINCHA-YUNONCHA MA’NODOSH ATAMALAR

Lotincha	Yunoncha	O‘zbekcha
cutis	derma	teri
articulatio	arthron	bo‘g‘im
dens	odontos	tish
sanguis	haema	qon
cartilago	chondros	tog‘ay
vas	angion	tomir
auris	otos	quloq

81-mashq. Quyidagi otlarning lotin nomiga qarab o‘z-bekcha muqobilini o‘z o‘rniga qo‘ying. *M.*

<i>Appendix</i>	— qo‘l bilan paypaslab kasallikni aniqlash
<i>articulatio</i>	— qon orqali zaharlanish
<i>auris</i>	— kasallikning bir a‘zodan ikkinchisiga o‘tishi
<i>cartilago</i>	— kasallikni aniqlash
<i>dens</i>	— shikastlanish
<i>larynx</i>	— davolash
<i>pancreas</i>	— eshitib ko‘rish
<i>pharynx</i>	— kasallikning kelib chiqishi haqida ma‘lumotnoma
<i>thorax</i>	— o‘siq
<i>amputatio</i>	— bo‘g‘im

<i>anamnesis</i>	— togʻay
<i>auscultatio</i>	— quloq
<i>contusio</i>	— tish
<i>curatio</i>	— hiqildoq
<i>diagnosis</i>	— meʼda osti bezi
<i>metastasis</i>	— halqum
<i>palpatio</i>	— koʻkrak qafasi
<i>sepsis</i>	— kesib tashlash

82-mashq. Quyidagi atamalarni maʼnosiga qarab joylashtiring. S—M.

<i>cutis</i>	— qisman shol, falaj boʻlish
<i>bilis</i>	— teshilish
<i>extremitas</i>	— yoʻtal
<i>graviditas</i>	— isitma, bezgak
<i>meninx</i>	— yalligʻlanish
<i>sanguis</i>	— sugʻurish
<i>tendo</i>	— teri
<i>terminatio</i>	— oʻt (safro)
<i>convulsio</i>	— uchi, oxiri
<i>extractio</i>	— homiladorlik
<i>febris</i>	— miya pardasi
<i>inflammatio</i>	— qon
<i>paresis</i>	— pay, chandiq
<i>perforatio</i>	— xotima
<i>tussis</i>	— tutqanoq

83-mashq. Lotincha soʻzlarni oʻzbekchasi bilan moslashtiring. M—F.

<i>Adonis</i>	— igna bilan dori yuborish
<i>borax</i>	— qirqquloq
<i>Digitalis</i>	— yelim
<i>dosis</i>	— afsonak
<i>emulsio</i>	— eritma
<i>mucilago</i>	— gulizardak

<i>pulvis</i>	— tanakor
<i>radix</i>	— angishvonagul
<i>solutio</i>	— o'lovli miqdor
<i>Thermopsis</i>	— ikki xil suyuqlik qorishmasi
<i>pix</i>	— shilliq modda
<i>injectio</i>	— kukun
<i>Filix</i>	— ildiz

84-mashq. *Quyidagi atamalarni ma'nosiga qarab o'rniga qo'ying. F.*

<i>Apis</i>	— novshadil spirti
<i>Arachis</i>	— suspenziya
<i>aspersio</i>	— xantal
<i>Mays</i>	— qorag'at
<i>nux</i>	— asalari
<i>Plantago</i>	— yeryong'oq
<i>Ribes</i>	— sepma
<i>Sinapis</i>	— makkajo'xori
<i>suspensio</i>	— yong'oq
<i>solutio Ammonii</i>	— zubtutum

85-mashq. *Quyidagi otlarni lotin tiliga tarjima qiling va Nom. Sing. Gen. Sing. et Pluralis da turlang.*

- M: asos, yo'l, bo'shliq, miya ortig'i, chanoq, tomir, to'qima kasalligi.
- S—M: ko'z rangdor pardasi, birlashish, tuxum, kesik, qo'shilma.
- M—F: qirqquloq, zuluk, behush qilish, qism, kukun, qatron.
- F: yeryong'oq, sepma, makkajo'xori, zubtutum, qorag'at, xantal.

Namuna:

Guruh	Rod	Nom.Sing.	Gen.Sing.	Nom.Plur.	Gen. Plur.
III	f	solutio	solutionis	solutiones	solutionum

86-mashq. *Quyidagi atamalarni o'zbek tiliga tarjima qiling.*

- M: articulatio composita, cavitas thoracis, cavitas pharyngis, cavitas oris, dens serotinus, auris interna, basis crani, cervix uteri, transfusio sanguinis, radix pulmonis.
- S—M: articulationes digitorum pedis, ligamentum apicidentis, arteria carotis interna, plicae iridis, compressio cerebri, raphe pharyngis, canalis radices dentis, symphysis mandibulae, erosio cervici uteri, graviditas extra uterina, tussis convulsiva, tumor laryngis.
- M—F: infusum radices Valerianae, solutio Iodi spirituosae, solutio Folliculino oleosa pro injectionibus, solutio Natrii chloridi isotonica, solutio Ammonii caustici, extractum Thermopsideis siccum infusum radices Althaeae, pix liquida Betulae, extractum Aloës fluidum.

87-mashq. *Quyidagi so'zlarni lotin tiliga tarjima qiling.*

- M: o'ng qism, burun tog'ayi, tog'ay uchi, dumg'aza suyagi bo'shlig'i, o'rta, ichki va tashqi quloq, ko'rish yo'li (kanali), limfa tomiri, o'pka asosi, murakkab bo'g'in, qon quyish.
- S—M: ichki to'siq, miya pardasi, tanglay yo'li, keng pay, sut tishlari, me'daning kengayishi, qizilo'ngachning torayishi.
- M—F: natriy brom, kaliy brom, eritma, igna orqali dori yuborish uchun suv, achchiq ildiz, murakkab kukun, rovoch ildizi kukuni, angishvonagul bargi kukuni, gulizardak o'ti, afsonak o'ti damlamasi, amidopirin kukuni, yeryong'oq moyi, paxta ildizi po'stlog'i, shirinmiya ildizining murakkab kukuni, novshadil spirti.

88-mashq. *Quyidagi sifatlarni otlarga moslashtiring va o'zbek tiliga tarjima qiling. M—F.*

Pulvis (compositus, a, um) solutio (spirituosus, a, um) bronchitis (acutus, a, um) auris (medius, a, um) pleuritis (siccus, a, um) meningitis (epidemicus, a, um) articulatio (compositus, colitis (chronicus, a, um) a, um).

89-mashq. *Quyidagi retseptlarni o'zbek tiliga tarjima qiling. M—F.*

Recipe: Infusi herbae Thermopsidis 0,1—100 ml

Liquoris Ammonii anisati 1 ml

Natrii benzoatis 0,6

Sirupi Althaeae 20 ml

Misce. Da.

Signa: Bir choy qoshiqdan kuniga

3—4 mahal.

Recipe: Tabulettas Oleandomycini phosphatis obductas numero 25

Da. Signa: 1 tabletkadan kuniga 4—6 mahal.

Recipe: Boracis

Natrii hydrocarbonatis ana 20,0

Natrii chloridi 10,0

Olei Menthae guttas III

Misce, fiat pulvis

Da. Signa: Chayqash uchun.

Recipe: Calcii carbonatis praecipitatis

Natrii hydrocarbonatis

Bismuthi subnitratris ana 0,3

Extracti Belladonnae 0,015

Misce, fiat pulvis.

Dentur tales doses numero 20

Signetur: 1 donadan kuniga 3 marta.

Recipe: Strychnini nitratis 0,05.

Phenobarbitali 5,0

Pulveris et radice Valerianae quantum satis

Misce, fiat pilulae numero 100

Da. Signa: Har kuni 2—3 hab doridan.

Recipe: Chlorali hydratis 1,0

Mucilaginis Amyli

Aquae destillatae ana 25 ml

Misce. Da.

Signa: 1 donadan huqna uchun.

Recipe: Pulveris foliorum Digitalis 0,05

Sacchari 0,3

Misce, fiat pulvis. Da tales doses numero 12

Signa: 1 donadan kuniga 3—4 mahal.

90-mashq. *Quyidagi retseptlarni lotin tiliga tarjima qiling. M—F.*

Ol: 5 % li Glukoza eritmasidan 5 ml

Shunday miqdorda 6 ta ampula ber.

Belgila: Ko‘k tomirga yuborish uchun.

Ol: 0,1 Tetratsiklin gidroxlorid tabletkasidan

30 dona ber.

Belgila: 2 tabletkadan kuniga 3—4 mahal.

Ol: Natriy xloriddan 0,45

Natriy gidrokarbonat

Kalsiy xlorid

Kalsiy xloriddan teng miqdorda 0,01

Glukozadan 0,5

Igna orqali quyish uchun suvdan 500 ml

Aralashtirilsin! Tozalansin! Berilsin!

Belgilansin: Ko‘k tomirga yuborish uchun (tomchilab).

Ol: Pilocarpin gidroxloriddan 0,1

Tozalangan suvdan 10 ml

Aralashtir. Ber.

Belgila: Ko‘zga tomizish uchun.

- Ol: Bariy sulfiddan 20,0
Rux oksidi
Bug‘doy ohoridan teng miqdorda 10,0
Aralashtir. Bankada ber.
Belgila: Sochni to‘kish uchun.
- Ol: Zubtutum shirasidan 50 ml
Ber. Belgila: 1 osh qoshiqdan kuniga 3 marta.
- Ol: Qayin qatronidan 5,0
Kseroformdan 3,0
Kanakunjut moyidan 100 ml
Aralashtir. Ber.
Belgila: Bog‘lash (malham) uchun
(Vishnevskiy surtmasi).

? Mavzularga oid savollar

1. *Femininum* rodiga tegishli otlar *Nom. Sing.*da qanday qo‘shimchalarga ega?
2. *Femininum* rodiga oid otlarning yasashida qanday so‘z yasovchi qo‘shimchalar qo‘llaniladi?
3. Tibbiy amaliyotda qo‘llaniluvchi anionlarni izohlang.
4. Lotincha-yunoncha ma‘nodosh atamalarni bayon eting.
5. Birinchi guruhdagi sifatlar uchinchi guruhda turlanuvchi otlar bilan rodga qanday moslashadi?

Mustaqil o‘rganish uchun

Lotin maqollari va hikmatli so‘zlar

Amicus cognoscitur amore, more, ore, re.

Do‘st mehr-muhabbatda, axloqda, gapda va ishda bilinar.

Amor tussisque non celatur.

Sevgi va yo‘talni yashirib bo‘lmaydi.

Tempora mutantur et nos mutamur in illis.

Zamon o‘zgaryapti, shu bilan birga biz ham o‘zgaryapmiz.

Si vera narretis, non opus sit testibus.

Agar haqiqatni gapirsangiz, guvohga hojat yo‘q.

Mendaci homini verum quidem dicenti credere non solemus.

Yolg‘onchining rost gapi ham yolg‘on bo‘lur.

50-§. UCHINCHI GURUHDA TURLANUVCHI NEUTRUM RODIGA TEGISHLI OTLAR

Neutrum rodiga oid otlar *Nom. Sing.*da quyidagi qo‘shimchalarga ega:

Nominativus	Genetivus	Misollar
—en	—inis	adbomen, adbominis, n — oshqozon, me‘da
—us	or —eris	corpus, corporis, n — gavda, tana ulcus, ulceris, n — yara
—ur	—uris	pus, puris, n — yiring, madda
—ut	—oris	femur, femoris, n — son
—ma	—uris	sulfur, sulfuris, n — oltingugurt
—l	—itis	occiput, occipitis — ensa
	—atis	trauma, traumatis, n — shikastlanish
—c	—llis	mel, mellis, n — asal
—e	—	fel, fellis, n — o‘t (safro)
—al	—tis	lac, lactis, n — sut
—ar	—is	secale, secalis, n — javdarli bug‘doy
	—alis	animal, animalis, n — hayvon
	—aris	calcar, calcaris, n — pix

Qoidadan tashqari holat

Quyidagi otlar *Masculinum* rodiga qaraydi:

Ren, renis, m—buyrak; Lien, lienis, m—taloq; lichen, inis, m—temiratki; sal, is, m—tuz; aden, is, m—bez.

51-§. UCHINCHI GURUHDA TURLANUVCHI NEUTRUM RODIGA TEGISHLI OTLARNING YASALISHIDA QO‘LLANILADIGAN SO‘Z YASOVCHI QO‘SHIMCHALAR

1. **-itis** so‘z yasovchi qo‘shimchasi yallig‘lanish jarayonini ifodalaydi:

hepatitis — jigar yallig‘lanishi, *hepar*—jigar,
arthritis — bo‘g‘im yallig‘lanishi, *arthron* — bo‘g‘im
so‘zidan hosil qilingan.

2. **-ema** va **-oma** so‘z yasovchi qo‘shimchalari sepkil, shish va yiringli yara ma‘nosini anglatadi:

<i>blepharodema</i>	— ko‘z qovoqlarining shishi
<i>adenoma</i>	— bez shishi
<i>odontoma</i>	— tish shishi
<i>emphysema</i>	— terining havo borligi natijasida kengayishi
<i>exanthema</i>	— terida toshma paydo bo‘lishi

1. **-osis** so‘z yasovchi qo‘shimchasi yallig‘lanishiga oid bo‘lmagan kasalliklarni ifodalaydi:

<i>nephrosclerosis</i>	— buyrak sklerozi
<i>acidosis</i>	— kislotaning me‘yoridan ortiq bo‘lishi
<i>neurosis</i>	— asab sistemasi faoliyatining buzilishi

2. **-asis, -esis** so‘z yasovchi qo‘shimchalari yallig‘lanishga oid bo‘lmagan kasalliklarning sharoitini, harakatini yoki holatini aniqlaydi:

<i>choletihiasis</i>	— o‘t pufagida tosh paydo bo‘lish kasalligi
<i>diuresis</i>	— ma‘lum vaqt ichida hosil bo‘lgan siydik miqdori

52-§. QUYIDAGI ATAMALARNI YOD OLING!

M:	<i>Abdomen, inis, n</i>	— oshqozon, me‘da
	<i>caput, itis, n</i>	— bosh, boshcha
	<i>corpus, oris, n</i>	— gavda, tana
	<i>diaphragma, atis, n</i>	— ko‘krak-qorin to‘sig‘i (muskulli devor)
	<i>femur, oris, n</i>	— son
	<i>foramen, inis, n</i>	— teshik
	<i>hepar, atis, n</i>	— jigar
	<i>lien, lienis, m</i>	— taloq
	<i>pectus, oris, n</i>	— ko‘krak
	<i>ren, renis, m</i>	— buyrak
	<i>asthma, atis, n</i>	— nafas qisishi

	<i>carcinoma, atis, n</i>	— xavfli o'sma, rak
	<i>glaucoma, atis, n</i>	— ko'z ichi qon bosimi-ning oshishi
	<i>sarcoma, atis, n</i>	— biriktiruvchi to'qimadan o'sadigan xavfli o'sma
M:	<i>symptoma, atis, n</i>	— belgi, alomat
	<i>aden, enis, m</i>	— bez
	<i>crus, cruris, n</i>	— boldir
	<i>occiput, itis, n</i>	— ensa
	<i>rete, is, n</i>	— to'rsimon parda (ko'zga oid)
	<i>zygoma, atis, n</i>	— yong'oq
	<i>viscus, eris, n</i>	— ichki
	<i>eczema, atis, n</i>	— chilla yara
	<i>emphysema, atis, n</i>	— terining havo borligi natijasida kengayishi
	<i>erythema, atis, n</i>	— qizillik (dog')
	<i>neoplasma, atis, n</i>	— o'sma
	<i>oedema, atis, n</i>	— shish
	<i>trachoma, atis, n</i>	— shilpiqlik (traxoma)
	<i>ulcus, eris, n</i>	— yara
	<i>vulnus, eris, n</i>	— jarohat
M—F:	<i>Secale, is, n</i>	— javdari bug'doy
	<i>Secale cornutum</i>	— shoxkuya (bot.)
	<i>sulfur, uris, n</i>	— oltingugurt
	<i>jecur, oris, n</i>	— jigar
	<i>oleum jecoris Aselli</i>	— baliq yog'i
	<i>semen, inis, n</i>	— urug'
	<i>rhizoma, atis, n</i>	— ildizpoya
	<i>viride, is, n</i>	— maysa, ko'kat
F:	<i>albumen, inis, n</i>	— oqsil
	<i>alumen, inis, n</i>	— achitqi, achchiqtosh
	<i>elixir, iris, n</i>	— eleksir
	<i>gargarisma, atis, n</i>	— chayqash
	<i>genus, eris, n</i>	— rod, jins
	<i>lac, lactis, n</i>	— sut

<i>mel, mellis, n</i>	— asal
<i>Nuphar, aris, n</i>	— nilufar (sariq gulli dori- vor suv o‘simligi)
<i>sal, salis, m</i>	— tuz
<i>stigma, atis, n</i>	— tumshuqcha, og‘izcha (bot.)
<i>tempus, oris, n</i>	— vaqt
<i>ex tempore</i>	— kerakli vaqtda, keragicha

53-§. LOTINCHA-YUNONCHA MA’NODOSH ATAMALAR

Lotincha	Yunoncha	O‘zbekcha
lien	splen	taloq
caput	kephale	bosh
ren	nephros	buyrak
corpus	somat	tana, gavda
jecur	hepar	jigar
fel	chole	o‘t (safro)
pus	pyon	yiring
lac	galactos	sut

91-mashq. Quyidagi atamalarni tarjimasiga qarab moslashtiring. *M.*

<i>abdomen</i>	— belgi, alomat
<i>caput</i>	— xavfli o‘sma
<i>corpus</i>	— taloq
<i>diaphragma</i>	— biriktiruvchi to‘qimadan o‘sadigan xavfli o‘sma
<i>femur</i>	— buyrak
<i>hepar</i>	— oshqozon
<i>lien</i>	— bosh
<i>pectus</i>	— gavda
<i>ren</i>	— ko‘krak-qorin to‘sig‘i
<i>carcinoma</i>	— son
<i>symptoma</i>	— jigar
<i>sarcoma</i>	— ko‘krak

92-mashq. *Quyidagi otlarni ma'nosiga qarab joylashtiring. S—M.*

<i>aden</i>	— shilpiqlik
<i>crus</i>	— yara
<i>occiput</i>	— shish
<i>zygoma</i>	— jarohat
<i>eczema</i>	— bez
<i>erythema</i>	— boldir
<i>neoplasma</i>	— yongʻoq
<i>oedema</i>	— ensa
<i>trachoma</i>	— qizillik (dogʻ)
<i>ulcus</i>	— oʻsma
<i>vulnus</i>	— chilla yara

93-mashq. *Lotincha atamalarni oʻzbekcha muqobili bilan moslashtiring. M—F.*

<i>Secale</i>	— ildizpoya
<i>sulfur</i>	— urugʻ
<i>jecur</i>	— koʻkat
<i>Secale cornutum</i>	— oltingugurt
<i>oleum jecoris Aselli</i>	— javdari bugʻdoy
<i>semen</i>	— jigar
<i>rhizoma</i>	— qorakuya
<i>viride</i>	— baliq yogʻi

94-mashq. *Quyidagi atamalarni ma'nosiga qarab oʻz oʻrniga qoʻying. F.*

<i>Albumen</i>	— tuz
<i>elixir</i>	— kerakli vaqtda
<i>alumen</i>	— sariq nufar
<i>gargarisma</i>	— oqsil
<i>lac</i>	— achitqi, achchiqtosh
<i>mel</i>	— eleksir
<i>Nuphar</i>	— chayqash
<i>sal</i>	— sut
<i>ex tempore</i>	— asal

95-mashq. *Quyidagi atamalarni lotin tiliga tarjima qiling va Nom. et Singularis et Plur. da turlang.*

- M: oshqozon, nafas qisishi, ko‘z ichi qon bosimining oshishi, belgi.
 S—M: to‘rsimon parda, yonoq, ensa, ichki, chilla yara.
 M—F: oltingugurt, jigar, urug‘, baliq yog‘i, ildizpoya.
 F: tumshuqcha, vaqt, chayqash, eleksir, oqsil, achitqi.

Namuna:

Guruh	Rod	Nom.Sing.	Gen.Sing.	Nom.Plur.	Gen.Plur.
III	n	rhizoma	rhizomatis	rhizomata	rhizomatum

96-mashq. *Quyidagi so‘z birikmalaridan tibbiy atama yasang va ma‘nosini aniqlang.*

bronch	—	arthr	—	myocard	—	} itis
col	—	cervis	—	nephr	—	
encephal	—	dermat	—	odont	—	
gingiv	—	myos	—	parat	—	
mast	—	neur	—	rach	—	
vagin	—			stomat	—	} itis
rhin	—			prostat	—	
polimiyel	—			radicul	—	
periton	—			metr	—	
tonsill	—			gastr	—	

97-mashq. *Quyidagi so‘zlarni o‘zbek tiliga tarjima qiling.*

- M: foramen mandibulae, cavitas abdominis, foramen venae cavae, foramen apicis dentis, corpus humeri, caput femoris, ten dexter, angina pectoris, fractura femoris, emphysema pulmonum, carcinoma vesicae felleae.
 S—M: foramina incisiva, foramina palatina, foramen spinosum, rete testis, crus dextrum et sinistrum, lobuli hepatis, diaphragma pelvis, symptomata certa morbi, ulcus duodeni, vulnus capitis, erythema cutis.

- M—F: Sulfur praecipitatum, oleum jecoris Aselli, semen Lini, mucilago seminis Lini, rhizoma Filicis maris, pulvis Secalis cornuti.
- F: rhizoma Eleutherococci, semen Schizandrae, acidum Lacticum, rhizoma Nupharis lutei, stigma Maydis, radix Veratri.

98-mashq. *Quyidagi soʻzlarni lotin tiliga tarjima qiling.*

- M: aylana teshik, son tanasi, chap buyrak, meʼda osti bezi tanasi, uzunchoq bosh, nafas qisishi belgisi, jigarning xavfli oʻsmasi.
- S—M: chap boldir, jigarning chap boʻlagi, toʻgʻri ichak yarasi, qizil ekzema, hiqildoq shishi, toʻsh tanasi.
- M—F: achchiq urugʻ, valeriana ildizpoyasi, zigʻir urugʻi, oshqovoq urugʻi, tozalangan oltingugurt, afsanak urugʻi.
- F: kuydirilgan achchiqtosh, makkajoʻxori popugi, achchiq bodom urugʻi, qora xantal urugʻi, oshqovoq urugʻi emulsiyasi.

99-mashq. *Quyidagi sifatlarni otlar bilan moslashtiring va oʻzbek tiliga tarjima qiling. M—F.*

Lien (sanus, a, um) crus (dexter, tra, trum) ren (sinister, tra, trum) corpus (luteus, a um) hepar (adiposus, a, um) alumen (ustus, a, um) oedema (malignus, a, um) gargarisma (tepidus, a, um).

100-mashq. *Quyidagi retseptlarni oʻzbek tiliga tarjima qiling. M—F.*

- Recipe: Emulsi olei jecoris Aselli 200,0
Da in vitro fusco.
Signa: 1 choy qoshiqdan kuniga 2 mahal.
- Recipe: Corporis Vitrei 2 ml
Da in ampulla.
Signa: Teri ostiga yuborish uchun.

- Recipe: Sulfuris depurati
Magnesii oxydi
Sacchari ana 10,0
Misce. Da.
Signa: Yarim choy qoshiqdan ichish uchun.
- Recipe: Picis liquidae Betulae
Sulfuris praecipitati ana 3,0
Vaselini ad 30,0
Misce, fiat unguentum. Da.
Signa: Surtma.
- Recipe: Emulsi seminum Cucurbitae 100 ml
Da Signa: 1 osh qoshiqdan kuniga 3 marta.
- Recipe: Extracti stigmatum Maydis fluidi 20 ml
Da. Signa: 30—40 tomchidan kuniga 2—3 mahal.

101-mashq. *Quyidagi retseptlarni lotin tiliga tarjima qiling. M—F.*

- OI: Achchiqtoshdan 4,0
Borat kislotasidan 6,0
Tozalangan suvdan 200 ml
Aralashtir. Ber.
Belgila: Malham uchun.
- OI: Tozalangan oltingugurtdan 0,3
Shaftoli moyidan 30,0
Aralashtirilsin! Tozalansin! Berilsin!
Belgilansin: Igna orqali yuborish uchun.
- OI: Makkajo‘xori popugidan 20,0
Ber. Belgila: 1 stakan qaynoq suvga bir osh qoshiqda damlansin va 1 osh qoshiqdan kuniga uch mahaldan ichish uchun.
- OI: Yeryong‘oq urug‘i emulsiyasidan 180 ml
Ber. Belgila: 1 osh qoshiqdan kuniga uch marta.
- OI: Qorakuyaning suyuq ekstraktidan
Suvqalampirning suyuq ekstraktidan teng miqdorda 10 ml
Jag‘-jag‘ning suyuq ekstraktidan 10 ml
Aralashtirilsin. Berilsin.
Belgilansin: 30 tomchidan kuniga uch marta.

Ol: Salitsilat kislotaldan 2,0
Kuydirilgan achchiqtosh
Talkdan teng miqdorda 50,0
Aralashtir. Ber.
Belgila: Sepma.

① Mavzularga oid savollar

1. *Neutrum* rodiga tegishli otlar *Nom. Sing.* da qanday qo'shimchalarga ega?
2. *Neutrum* rodiga oid otlarning yasashida qanday so'z yasovchi qo'shimchalar qo'llaniladi?
3. Birinchi guruh sifatleri uchinchi guruhda turlanuvchi *Neutrum* rodidagi otlar bilan qanday moslashadi?
4. Lotincha-yunoncha ma'nodosh otlarni bayon eting.

Mustaqil o'rganish uchun

Lotin maqollari va hikmatli so'zlar

Non quaerit aeger medicum eloquentem, sed sanantem.

Bemor shirinsuxan shifokorni emas, sog'aytiruvchi shifokorni istaydi.

Est modus in rebus.

Hamma narsaning chegarasi (me'yori) bor.

Non omne, Quod nitet, aurum est.

Yaltiroq narsalar oltin bo'lavermaydi.

Notae inflammationis sunt quattuor: rubor et tumor cum calore et dolore.

Yallig'lanishning belgilari to'rtta: qizarish va shish hamda isitma og'riq bilan.

Optimum medicamentum quies est.

Orom eng yaxshi doridir.

54-§. YUNON TILIDAN KIRIB KELGAN TIBBIY ATAMALAR

Lotin tiliga va tibbiy atamalarga yunon tilidan kirib kelgan ko'pgina so'zlarni uchratish mumkin. Bularning ayrimlari o'zining sof yunoncha shaklini saqlab qolgan, boshqalari esa, lotin tili qo'shimchalarini qabul qilgan.

Shuning uchun ham ularning kelishiklarda turlanish xususiyatlarini esda saqlash lozim.

Birinchidan, Masculinum roddagi otlar *Nom. Sing.* da **-es**. *Gen. Sing.* esa, **-ae** qo‘shimchasi bilan tugaydi va birinchi guruhda turlanuvchi otlarning kelishik qo‘shimchalarini oladi. Masalan:

Diabetes, diabetae, m — qand kasalligi,
ascites, ascitae, m — istisqo, qoringa suv yig‘ilishi

Casus	Singularis	Pluralis
Nominativus	diabetes	diabetae
Genetivus	diabetae	diabetarum
Accusativus	diabetam	diabetas
Ablativus	diabeta	diabetis

Ikkinchidan, *Femininum* roddagi otlar *Nom. Sing.* da **-e**, *Gen. Sing.* da **-es** kelishik qo‘shimchalari bilan tugaydi. Birlik sonida turlanganda yunon tili qo‘shimchalari saqlanib, ko‘plik sonida esa birinchi guruhda turlanuvchi otlarning kelishik qo‘shimchalarini qabul qiladi:

Phlegmone, phlegmones, f — yallig‘lanish
rhaphe, rhapses, f — chok, chok chizig‘i
systole, systoles, f — qisilish, siqilish

Casus	Singularis	Pluralis
Nominativus	rhaphe	rhaphae
Genetivus	rhaphes	rhapharum
Accusativus	rhaphem	rhaphas
Ablativus	rhaphe	rhaphis

Uchinchidan, **-on** qo‘shimchali otlar ikkinchi guruhda turlanuvchi *Neutrum* roddagi otlar kabi kelishiklarda turlanadi:

Sceleton, sceleti, n — skelet
organon, organi, n — a‘zo

Casus	Singularis	Pluralis
Nominativus	organon	organa
Genetivus	organi	organorum
Accusativus	organon	organa
Ablativus	organo	organi

To‘rtinchidan, *Neutrum* roddagi otlar *Nom. Sing.* da **-ma**, *Gen. Sing.* da **-atis** qo‘shimchasi bilan tugaydi va uchinchi guruhda turlanuvchi *Neutrum* roddagi otlar kabi turlanadi, lekin *Dativus et Ablativus Plur.* da **-ibis** o‘rniga **-is** qo‘shimchasi qo‘yiladi:

Eczema, eczematis, n — chilla yara
gramma, grammatis — gramm
systema, systematis, n — sistema

Casus	Singularis	Pluralis
Nominativus	gramma	grammata
Genetivus	grammatis	grammatum
Dativus	grammati	grammatis
Accusativus	gramma	grammata
Ablativus	grammate	grammatis

Beshinchidan, **-is** qo‘shimchali yunon tilidan kirib kelgan teng murakkab so‘zlar uchinchi guruhda turlanuvchi *Masculinum* yoki *Femininum* rodlariga tegishli otlarning kelishki qo‘shimchalarini oladi, lekin quyidagi turlanish xususiyatlariga ega:

Accusativus Singularis da **-em** (o‘rniga **-im**)
Dativus Singularis da **-e** (o‘rniga **-i**)
Genetivus Pluralis da **-um** (o‘rniga **-ium**) qo‘yiladi
Basis, basis, f — asos
crisis, crisis, f — kasallik jarayonining keskin o‘zgarishi

Casus	Singularis	Pluralis
Nominativus	basis	bases
Genetivus	basis	basium
Dativus	basi	basibus
Accusativus	basim	bases
Ablativus	basi	basibus

55-§. QUYIDAGI YUNONCHA ATAMALARNI
YOD OLING!

M:	<i>ancon, onis, m</i>	— tirsak
	<i>angeion, ii, n</i>	— tomir
	<i>arthron, i, n</i>	— bo‘g‘im
	<i>carcinoma, atis, n</i>	— xavfli o‘sma, rak
	<i>cele, es, f</i>	— dabba, churra tushishi
	<i>colon i, n</i>	— yo‘g‘on ichakning ko‘richakdan to‘g‘ri ichakkacha bo‘lgan qismi
	<i>cystis, is, f</i>	— pufak
	<i>derma, atis, n</i>	— teri
	<i>desma, atis, n</i>	— bog‘lam
	<i>encephalon, i, n</i>	— bosh miya
	<i>enteron, i, n</i>	— ichak
	<i>ganglion, ii, n</i>	— tugun
	<i>genion, i, n</i>	— iyak, engak
	<i>haema, atis, n</i>	— qon (tomir ichagidagi)
	<i>kephale, es, f</i>	— bosh
	<i>keratoma, atis, n</i>	— epidermis, shox qavat- ning o‘sma kabi qalinlashuvi
	<i>lipoma, atis, n</i>	— yog‘li o‘sma
	<i>myxoma, atis, n</i>	— shilliq parda sarkomasi
	<i>neuron, i, n</i>	— asab
	<i>osteon, i, n</i>	— suyak
	<i>pyon, i, n</i>	— yiring
	<i>rhapfe, es, f</i>	— chok
	<i>soma, atis, n</i>	— gavda, tana
	<i>stoma, atis, n</i>	— og‘iz
	<i>zygoma, atis, n</i>	— yonoq
S—M:	<i>anamnesis, is, f</i>	— xotirlash, eslash
	<i>angiostenosis, is, f</i>	— tomirning torayishi
	<i>apostema, atis, n</i>	— chipqon, sizlog‘ich

<i>ascites, ae, f</i>	— assit, qoringa suv yigʻilishi
<i>brachypnoë, ës, f</i>	— nafas olishning qisqaligi
<i>cardiorrhexis, is, f</i>	— yurak faoliyatining toʻxtashi (yorilishi)
<i>cataplasma, atis, n</i>	— issiq suvga hoʻllangan doka bogʻlam yoʻli bilan davolash
<i>cholelithiasis, is, f</i>	— oʻt xaltachasiga tosh yigʻilishi
<i>cholestasis, is, f</i>	— oʻtning toʻplanib qolishi
<i>diabetes, ae, f</i>	— qand kasalligi
<i>diastole es, f</i>	— yurakning kengayishi
<i>dyspnoë ës, f</i>	— nafas qisishi, harsillash
<i>enteroptosis, is, f</i>	— ichaklarning pastga qarab siljishi
<i>epidermis, is, f</i>	— teri ustki qavati
<i>gastroptosis, is, f</i>	— meʻdaning pastga qarab siljishi
<i>haemoptoë, ës, f</i>	— nafas yoʻli orqali qon tupurish
<i>hydrohepatosis, is, f</i>	— jigarda suyuqlik toʻplanishi
<i>iridorrhexis, is, f</i>	— koʻz rangdor pardasi-ning yorilishi
<i>kyesis, is, f</i>	— homiladorlik
<i>neurosis, is, f</i>	— asab kasalligi
<i>odontopoësis, is, f</i>	— tish chiqishi
<i>psychosis, is, f</i>	— ruhiy kasallik
<i>systole, es, f</i>	— yurakning bir meʼyorda qisqarishi
<i>uropoësis, is, f</i>	— siydik hosil boʻlishi
<i>xeroderma, atis, n</i>	— terining quruqlashishi

M—F:	<i>Aloë, ës, f</i>	— aloy, sabur
	<i>astma, atis, n</i>	— nafas bo‘g‘ilishi
	<i>basis, is, f</i>	— asos, negiz
	<i>chole, es, f</i>	— o‘t (safro)
	<i>clyisma, atis, n</i>	— huqna, to‘g‘ri ichakni yuvish
	<i>crisis, is, f</i>	— kasallik jarayonining keskin o‘zgarishi
	<i>dosis, is, f</i>	— miqdor o‘lchovi
	<i>diagnosis, is, f</i>	— kasallikni aniqlash
	<i>gargarisma, atis, n</i>	— chayqash
	<i>hypnosis, is, f</i>	— uxlatuvchi
	<i>mensis, is, f</i>	— oy
	<i>narcosis, is, f</i>	— sun‘iy uyqu holati
	<i>pharmacon, i, n</i>	— dori-darmon
	<i>phyton, i, n</i>	— o‘simlik
	<i>pneumon, i, n</i>	— o‘pka
	<i>praxis, is, f</i>	— amaliyot
	<i>psyche, es, f</i>	— ruh
	<i>pyrosis, is, f</i>	— jig‘ildon qaynashi, zarda
	<i>rhizoma, atis, n</i>	— ildizpoya
	<i>symptoma, atis, n</i>	— belgi, alomat
	<i>systema, atis, n</i>	— sistema, tarmoq

102-mashq. Yunoncha atamalarini o‘zbekcha muqobili bilan moslashtiring. M.

<i>Angeion</i>	— suyak
<i>arthron</i>	— yiring
<i>carcinoma</i>	— og‘iz
<i>cele</i>	— bosh
<i>colon</i>	— asab
<i>cystis</i>	— tomir
<i>derma</i>	— bo‘g‘im
<i>encephalon</i>	— xavfli o‘sma
<i>enteron</i>	— dabba

<i>ganglion</i>	— yo‘g‘on ichakning ko‘richakdan to‘g‘ri ichak-kacha bo‘lgan qismi
<i>genion</i>	— pufak
<i>haema</i>	— teri
<i>kephale</i>	— ichak
<i>neuron</i>	— bosh miya
<i>osteon</i>	— tugun
<i>pyon</i>	— iyak, engak
<i>stoma</i>	— qon

103-mashq. *Quyidagi atamalarni mazmuniga qarab o‘z o‘rniga qo‘ying. S—M.*

<i>Anamnesis</i>	— asab kasalligi
<i>angiostenosis</i>	— terining quruqlashishi
<i>apostema</i>	— siydik hosil bo‘lishi
<i>ascites</i>	— yurakning bir me‘yorda qisqarishi
<i>cardiorrhexis</i>	— ruhiy kasallik
<i>cataplasma</i>	— xotirlash
<i>diabetes</i>	— o‘tning to‘planib qolishi
<i>diastole</i>	— tomirning torayishi
<i>dyspnoë</i>	— yurak faoliyatining to‘xtashi
<i>neurosis</i>	— issiq suvga ho‘llangan doka
<i>psychosis</i>	— bog‘lash yo‘li bilan davolash
<i>cholestasis</i>	— qand kasalligi
<i>systole</i>	— yurakning bir me‘yorda kengayishi
<i>uropoësis</i>	— nafas qisishi
<i>xeroderma</i>	— chipqon istisqo, qoringa suv yig‘ilishi

104-mashq. *Quyidagi atamalarni tarjimasiga qarab moslashtiring. M—F.*

<i>Aloë</i>	— ildizpoya
<i>asthma</i>	— belgi
<i>basis</i>	— chayqash

<i>chole</i>	— uxlatuvchi
<i>clysmā</i>	— dori-darmon
<i>dosis</i>	— o'pka
<i>diagnosis</i>	— ruh
<i>gargarisma</i>	— aloy
<i>hypnosis</i>	— nafas bo'g'ilishi
<i>pharmacon</i>	— asos, negiz
<i>narcosis</i>	— o't (safro)
<i>phyton</i>	— to'g'ri ichakni yuvish
<i>psyche</i>	— miqdor o'lchovi
<i>rhizoma</i>	— kasallikni aniqlash
<i>symptoma</i>	— sun'iy uyqu holati
<i>pneumon</i>	— o'simlik

 105-mashq. *Quyidagi atamalarni lotin tiliga tarjima qiling va Nom. et Gen. Singularus hamda Plur.da turlang.*

- M: tirsak, xavfli o'sma, bog'lam, qon, yog'li o'sma, gavda, yonoq.
- S—M: nafas olishning qisqaligi, o't pufagiga tosh yig'ilishi. Ichakning pastga qarab siljishi, terining ustki qavati, me'daning pastga qarab siljishi, jigarda suyuqlik to'planishi, ko'z rangdor pardasining yorilishi.
- M—F: aloy, o't (safro), kasallik jarayonining keskin o'zgarishi (miqdor o'lchovi), kasallikni aniqlash, chayqash, dori-darmon, o'pka, ruh.

Namuna:

Guruh	Rod	Nom.Sing.	Gen.Sing.	Nom.Plur.	Gen.Plur.
III	f	dosis	dosis	doses	dosium

 106-mashq. *Quyidagi sifatlarni otlar bilan moslashtiring va o'zbek tiliga tarjima qiling. M—F.*

- rete (venosus, a, um) — rhizoma (amarus, a, um)
- os (latus, a, um) — rete (arteriosus, a, um)

diagnosis (certus, a, um) — auris (medius, a, um)
systema (nervosus, a, um) — oedema (malignus, a, um)

107-mashq. Quyidagi soʻzlarni oʻzbek tiliga tarjima qiling. M—F.

<i>basis cranii</i>	— canalis dentis
<i>crisis morbi</i>	— rhizoma cum radicis
<i>radix dentis</i>	— symptomata gastricis
<i>anamnesis morbi</i>	— rhizoma Tormentillae

108-mashq. Quyidagi retseptlarni oʻzbek tiliga tarjima qiling. M—F.

Recipe: Emulsi seminum Juglandis 180 ml

Da. Signa: 1 choy qoshiqdan kuniga 3 mahal.

Recipe: Decocti rizomatis Tormentillae ex 6,0—150 ml

Sirupi Sacchari 10 ml

Misce. Da.

Signa: 1 choy qoshiqdan kuniga 3 marta.

Recipe: Pulveris Glycyrrhizae compositi 20,0

Da.

Signa: 1 choy qoshiqdan kuniga 2 marta.

Mustaqil oʻrganish uchun

Lotin maqollari va hikmatli soʻzlar

Quilibet fortunae suae faber.

Har kim oʻz baxtini oʻzi yaratadi.

Potius mori quam foedari.

Sharmanda boʻlguncha, oʻlgan yaxshidur.

Nihil est tam populare, quam bonitas.

Xalq yaxshilikni yuksak qadrlaydi.

Qui non laborat, non manducet.

Ishlamagan — tishlamaydi.

Aliis inserviando consumor.

Oʻzgalarga nur berib, oʻzim ado boʻlaman.

56-§. IKKINCHI GURUH SIFATLARI

Ikkinchi guruh sifatlari uchinchi guruhda turlanuvchi otlarning kelishik qo‘shimchalarida turlanadi. Ikkinchi guruh sifatlari uchta kichik guruhga bo‘linadi:

1. (Teng murakkab) uch qo‘shimchali sifatlarda har bir rod o‘zining qo‘shimchasiga ega bo‘ladi:

Masculinum	rodi	-er, aser (m)	— o‘tkir
Femininum	rodi	-is, acris (f)	— o‘tkir
Neutrum	rodi	-e, acre (n)	— o‘tkir

Bu guruhning lug‘at shakli quyidagicha bo‘ladi:

Silvester, tris, tre — o‘rmonga oid

2. (Teng murakkab) ikki qo‘shimchali sifatlarda Masculinum va Femininum rodi **-is**, medicinalis — tibbiy, Neutrum rodi **-e**, medicinale — tibbiy.

letalis, e — o‘ldiruvchan

3. (Noteng murakkab) bir qo‘shimchali sifatlarda uchala rod bir qo‘shimchaga, ya’ni **-s**, **-x**, yoki **-g** qo‘shimchalariga ega bo‘lishi mumkin. Bunda lug‘at shakli quyidagicha bo‘ladi. Birinchi Nom. Sing. shakli to‘liq yoziladi, keyin Gen. Sing. ning kelishik qo‘shimchasi ko‘rsatiladi:

<i>Simplex, icis</i>	— oddiy
<i>recens, ntis</i>	— yangi chiqqan, uzilgan, buzilmagan
<i>par, paris</i>	— bir xil, baravar, teng
<i>teres, etis</i>	— dumaloq, soqqasimon

57-§. IKKINCHI GURUH SIFATLARINING YASALISHIDA QO‘LLANILADIGAN SO‘Z YASOVCHI QO‘SHIMCHALAR

1. **-ilis**, **-bilis** so‘z yasovchi qo‘shimchalari sifatning majhullik xususiyatini anglatadi:

facilis — yengil, *facere* — qilmoq, bajarmoq
mobilis — yengil, harakatchan, *movere* — harakatlanmoq
sanabilis — davolanishi mumkin, *sanare* — davolamoq
flagilis — mo‘rt, sinuvchan, *frangere* — sinmoq
volatilis — uchuvchan, *volere* — uchmoq
 fe’llaridan hosil qilingan

2. **-alis, -aris** so‘z yasovchi qo‘shimchalari sifatning biror narsaga qarashlilikini, biror narsaga bog‘liqligini yoki biror narsadan kelib chiqqanligini ko‘rsatishi mumkin:

dorsalis — orqa tomonga oid, *dorsum* — orqa tomon
lateralis — yonboshga tegishli, *latus, lateris* — yonbosh
palmaris — kaftga oid, *palma* — kaft
plantaris — oyoq kaftiga oid, *planta* — oyoq kafti
 so‘zlaridan hosil qilingan.

Tibbiyotda qo‘llaniluvchi sifatlarning asosiy qismini ikkinchi guruh sifatlari tashkil qiladi.

58-§. QUIYIDAGI ATAMALARNI YOD OLING!

M:	<i>Biceps, bicipitis</i>	— ikki boshli
	<i>cerebralis, e</i>	— miyaga oid
	<i>cervicalis, e</i>	— bo‘yinga tegishli
	<i>costalis, e</i>	— qovurg‘aga qarashli
	<i>intercostalis, e</i>	— qovurg‘alar orasiga oid
	<i>cranialis, e</i>	— kalla suyagiga tegishli
	<i>dorsalis, e</i>	— orqa tomonga qarashli
	<i>ethmoidalis, e</i>	— panjarasimon
	<i>facialis, e</i>	— yuzga (betga) tegishli
	<i>lateralis, e</i>	— yonboshga oid
	<i>nasalis, e</i>	— burunga oid
	<i>occipitalis, e</i>	— ensaga tegishli
	<i>renalis, e</i>	— buyrakka qarashli
	<i>sacralis, e</i>	— dumg‘azaga oid
	<i>sphenoidalis, e</i>	— ponasimon
	<i>spinalis, e</i>	— orqa o‘simtaga oid
	<i>temporalis, e</i>	— chakkaga oid

S—M:	<i>vertebralis, e</i>	— umurtqaga tegishli
	<i>articularis, e</i>	— bo‘yinga oid
	<i>ascendens, entis</i>	— ko‘tariluvchi
	<i>descendens, entis</i>	— tushuvchi
	<i>brachialis, e</i>	— yelkasimon
	<i>brevis, e</i>	— qisqa
	<i>caudalis, e</i>	— quyruqqa oid
	<i>centralis, e</i>	— markaziy
	<i>distalis, e</i>	— markazdan (gavdadan) uzoq
	<i>femoralis, s</i>	— songa tegishli
	<i>frontalis, e</i>	— manglayga oid
	<i>intervertebralis, e</i>	— umurtqa oralig‘iga tegishli
	<i>intramuscularis, e</i>	— mushak ichiga qarashli
	<i>lacrimalis, e</i>	— ko‘z yoshiga oid
	<i>lingualis, e</i>	— tilsimon
	<i>sublingualis, e</i>	— til ostiga tegishli
	<i>longitudinalis, e</i>	— uzunasiga
	<i>lumbalis, e</i>	— belga oid
	<i>muscularis, e</i>	— mushakka tegishli
	<i>ovalis, e</i>	— tuxumsimon shakli
<i>parietalis, e</i>	— bosh (suyak)ning tepa qismiga oid	
<i>proximalis, e</i>	— yuqori kamarga yaqin qism	
<i>pulmonalis, e</i>	— o‘pkaga qarashli	
<i>radialis, e</i>	— bilakka oid	
<i>reconvalescens, tis</i>	— sog‘aytiruvchi, sog‘ayuvchi	
<i>sternoclavicularis</i>	— to‘sh-o‘mrovga tegishli	
<i>superficialis, e</i>	— yuzaki	
<i>teres, etis</i>	— dumaloq, aylanasimon	
<i>triceps, itis</i>	— uch boshli	
<i>ventricularis, e</i>	— me‘da	
M—F:	<i>aequalis, e</i>	— teng baravar
	<i>communis, t</i>	— umumiy

	<i>dulcis, e</i>	— shirin
	<i>letalis, e</i>	— o‘ldiruvchan
	<i>majalis, e</i>	— may oyiga tegishli
	<i>medicinalis, e</i>	— tibbiy
	<i>naturalis, e</i>	— tabiiy
	<i>nitens, ntis</i>	— yaltiroq
	<i>Viride (is) nitens</i>	— brilliant yashili
	<i>(ntis)</i>	
	<i>officinalis, e</i>	— dorixonaga oid
	<i>pectoralis, e</i>	— ko‘krakka tegishli
	<i>simplex, icis</i>	— oddiy
	<i>solubilis, e</i>	— eruvchan
	<i>enterosolubilis, e</i>	— ichakda eruvchi
	<i>subtilis, e</i>	— mayda
	<i>talis, e</i>	— shunaqa, o‘xshash
	<i>vaginalis, e</i>	— qinga oid
	<i>vernalis, e</i>	— bahorgi
F:	<i>adiuvans, ntis</i>	— yordamchi, ikkinchi darajali
	<i>arvensis, e</i>	— dalaga oid
	<i>chinensis, e</i>	— xitoycha
	<i>consiiluens, ntis</i>	— dori shaklini hosil qiluvchi
	<i>corrigenis, ntis</i>	— tuzatuvchi
	<i>expectorans, ntis</i>	— balg‘am ko‘chiruvchi
	<i>glacialis, e</i>	— muzsimon
	<i>laxans, ntis</i>	— surgi, ichni yumshatuvchi
	<i>mollis, e</i>	— yumshoq
	<i>originalis, e</i>	— asl nusxa
	<i>paluster, tris, tre</i>	— botqoqqa oid
	<i>pinguis, e</i>	— yog‘li, moyli
	<i>purgans, ntis</i>	— surgi
	<i>rectalis, e</i>	— to‘g‘ri ichakka tegishli
	<i>recens, ntis</i>	— yangi chiqqan, buzilmagan, aynimagan
	<i>silvester, tris, tre</i>	— o‘rmonga oid

<i>tricolor, oris</i>	— uch xil rangli
<i>utilis, e</i>	— foydali
<i>vegetabilis, e</i>	— o‘simlikka oid
<i>viridis, e</i>	— yashil, ko‘katsimon
<i>volatilis, e</i>	— uchuvchan
<i>vulgaris, e</i>	— oddiy

59-§. LOTINCHA-YUNONCHA MA’NODOSH ATAMALAR

Lotincha	Yunoncha	O‘zbekcha
dulcis	glyc	shirin
lacrimalis	dacri	ko‘z yoshiga oid
vegetabilis	phyton	o‘simlikka oid
naturalis	physis	tabiiy
lingualis	glossa	tilsimon
mollis	malac	yumshoq
ocularis	ophthalmos	ko‘zga oid
pulmonalis	pneumon	o‘pkaga tegishli
vertebralis	spondylos	umurtqaga oid

60-§. IKKINCHI GURUH SIFATLARINING BIRINCHI, IKKINCHI HAMDA UCHINCHI GURUHLARDA TURLANUVCHI OTLAR BILAN RODDA, SONDA VA KELISHIKLARDA MOSLASHUVI

Ikkinchi guruh sifatlari birinchi, ikkinchi va uchinchi guruhlarda turlanuvchi otlar bilan rodda, sonda va kelishiklarda moslashadi, lekin kelishiklar bo‘yicha turlanganda qo‘shimchalari har xil bo‘ladi. Masalan:

1. *Tinctura simplex* — oddiy spirtli eritma
tinctura, ae, f — spirtli eritma
simplex, icis — oddiy

Casus	Singularis	Pluralis
Nominativus	tinctura simplex	tincturae simplice
Genetivus	tincturae simplicis	tincturarum simplicium
Accusativus	tincturam simplicem	tincturas simplices
Ablativus	tinctura simplici	tincturis simplicibus

2. *Morbus gravis* — og‘ir kasallik
morbus, i, m — kasallik
gravis, e — og‘ir

Casus	Singularis	Pluralis
Nominativus	morbu gravis	morbi grave
Genetivus	morbi gravis	morbo im gravium
Accusativus	morbum gravem	morbos graves
Ablativus	morbo gravi	morbis gravibus

3. *Pars aequalis* — teng qism
pars, partis, f — qism
aequalis, e — teng

Casus	Singularis	Pluralis
Nominativus	pars aequalis	partes aequales
Genetivus	partis aequalis	partium aequalium
Accusativus	partem aequalem	partes aequales
Ablativus	parte aequali	partibus aequalibus

4. *Semen dulce* — shirin urug‘
semen, inis, n — urug‘
dulcis, e — shirin

Casus	Singularis	Pluralis
Nominativus	semen dulce	semina dulcia
Genetivus	seminis dulcis	seminum dulcium
Accusativus	seman dulce	semina dulcia
Ablativus	semine dulci	seminibus dulcibus

109-mashq. *Sifatlarni tarjimasiga qarab moslash-tiring. M.*

- Cerebralis* — orqa o‘simtaga oid
cervicalis — chakkaga tegishli
costalis — umurtqaga oid
cranialis — buyrakka oid
intercostalis — miyaga oid
dorsalis — bo‘yinga oid
facialis — qovurg‘aga qarashli

<i>nasalis</i>	— qovurg‘alar orasiga oid
<i>occipitalis</i>	— kalla suyagiga tegishli
<i>renalis</i>	— orqaga qarashli
<i>sacralis</i>	— yuzga tegishli
<i>spinalis</i>	— burunga oid
<i>temporalis</i>	— ensaga tegishli
<i>vertebralis</i>	— dumg‘azaga oid

110-mashq. Quyidagi sifatlarni mazmuniga qarab o‘z o‘rniga qo‘ying. M—F.

<i>Articularis</i>	— me‘dasimon
<i>ascendens</i>	— bilakka oid
<i>descendens</i>	— o‘pkaga qarashli
<i>brachialis</i>	— bosh (suyak)ning tepa qismiga oid
<i>candalis</i>	— bo‘g‘inga oid
<i>centralis</i>	— ko‘tariluvchi
<i>femoralis</i>	— tushuvchi
<i>frontalis</i>	— yelkasimon
<i>intervertebralis</i>	— quyruqqa oid
<i>intramuscularis</i>	— markaziy
<i>lacrimalis</i>	— songa tegishli
<i>lingualis</i>	— manglayga oid
<i>lumbalis</i>	— mushak ichiga qarashli
<i>muscularis</i>	— umurtqa oralig‘iga tegishli
<i>parietalis</i>	— ko‘z yoshiga oid
<i>pulmonalis</i>	— tilsimon
<i>radialis</i>	— belga oid
<i>ventricularis</i>	— mushakka tegishli

111-mashq. Lotincha atamalarning o‘zbekcha muqobilini toping. M—F.

<i>aequalis</i>	— qinga oid
<i>communis</i>	— shunaqa
<i>dulcis</i>	— bahori
<i>letalıs</i>	— mayda

<i>medicinalis</i>	— teng
<i>naturalis</i>	— shirin
<i>officinalis</i>	— o'ldiruvchan
<i>pectoralis</i>	— tibbiy
<i>simplex</i>	— tabiiy
<i>solubilis</i>	— dorixonaga oid
<i>subtilis</i>	— oddiy
<i>talis</i>	— eruvchan
<i>vaginalis</i>	— ko'krakka tegishli
<i>vernalis</i>	— umumiy

112-mashq. Quyidagi atamalarni lotincha muqobiliga qarab joylashtiring. F.

<i>Adiuvans</i>	— o'simlikka oid
<i>constituens</i>	— yashil
<i>corrigens</i>	— uchuvchan
<i>expectorans</i>	— foydali
<i>glacialis</i>	— to'g'ri ichakka tegishli
<i>laxans</i>	— yordamchi
<i>mollis</i>	— dori shakli hosil qiluvchi
<i>originalist</i>	— uzatuvchi
<i>pinguis</i>	— balg'am ko'chiruvchi
<i>rectalis</i>	— muzsimon
<i>utilis</i>	— surgi
<i>vegetabilis</i>	— yumshoq
<i>viridis</i>	— asl nusxa
<i>volatilis</i>	— yog'li

113-mashq. Quyidagi sifatlarni lotin tiliga tarjima qiling va lug'at shaklida yozing.

M: ikki boshli, qovurg'alar orasiga oid, panjarasimon, dumg'azaga oid, ponasimon chakkaga tegishli, orqaga (o'simtaga) oid, umurtqaga oid.

- S—M: yelkasimon, qisqa, markazdan uzoq, til ostiga tegishli, uzunasiga, shakli tuxumsimon, yuqori kamarga yaqin qism.
- M—F: may oyiga tegishli, yaltiroq, brilliant yashili, oddiy, ichakda eruvchi, qinga oid, mayda.
- F: dalaga oid, xitoycha, botqoqqa oid, surgi, buzilmagan, o‘rmonga oid, uch xil rangli, o‘simliksimon, oddiy.

114-mashq. *Quyidagi sifatlarni otlar bilan moslashtiring va o‘zbek tiliga tarjima qiling. M—F.*

Foramen (vertebralis, e)	vena (temporalis, e)
intestinum (tenuis, e)	foramen (ovalis, e)
musculus (brevis, e)	pars (aequalis, e)
papilla (lacrimalis, e)	aether (medicinalis, e)
glandula (lacrimalis, e)	pulvis (simplex)
pars (abdominalis, e)	palatum (mollis, e)
vena (centralis, e)	

115-mashq. *Quyidagi so‘zlarni o‘zbek tiliga tarjima qiling. M—F.*

Divide in partes aequales, da tales doses numero 10, pulveres simplicis, emplastrum simplex, aetner medicinaliis, viride nitens, infusum herbae, Adonidis vernalis, Sulfacylum solubile, elixir pectorale, extractum Pini silvestris naturale, herba Violae tricoloris recens, acidum Aceticum glaciale, Ricinus communis, olea vegetabilia, succus baccarum recens, rhizoma cum radicibus Valerianae recens.

116-mashq. *Quyidagi retseptlarni o‘zbek tiliga tarjima qiling. M—F.*

Recipe: Succu gastrici naturalis 200 ml

Da in lagena originali.

Signa: 1 osh qoshiqdan kuniga 3 mahal.

- Recipe: Solutionis Viridis nitentis aquosae 1 % 20 ml
Da. Signa: Og'izga surtish uchun.
- Recipe: Tincturae Convallariae majalis
Tincturae Valerianae simplicis ana 7,5 ml
Adonisidi 15 ml
Misce. Da
Signa: 20 tomchidan bir marta ichish uchun.
- Recipe: Olei Terebinthinae
Linimenti volatilisi ana 20,0
Misce. Da.
Signa: Surtish uchun.
- Recipe: Coffeini-natrii benzoatis 1,0
Natrii bromidi 3,0
Tincturae Schizandrae chinensis 6 ml
Aquae destillatae 200 ml
Misce. Da.
Signa: 1 osh qoshiqdan kuniga 3 marta.
- Recipe: Acidi salicylici
Acidi lactici ana 6,0
Acidi acetici glacialis 3,0
Collodii ad 20,0
Misce. Da.
Signa: Qavargan joyga surtish uchun.

117-mashq. *Quyidagi retseptlarni lotin tiliga tarjima qiling. M—F.*

- Ol: Bahorgi adonis o'ti damlamasidan 180 ml
Natriy bromiddan 6,0
Kodein fosfatdan 0,2
Aralashtir. Ber.
Belgila: 1 osh qoshiqdan kuniga 3 marta.
- Ol: 20 % li sulfatsilning eruvchan surtmasidan 20 ml
Ber. Belgila: Burunga surtish uchun.
- Ol: Xitoy limonnigi kukunidan 0,5
Shunday kukundan 12 dona ber.
Belgila: 1 donadan kuniga 2 mahal.

- Ol: Gulxayri ildizi qaynatmasidan 180 ml
Ko'krak eleksiri
Novshadil spirti
Natriy gidrokarbonatdan teng miqdorda 3,5
Dionindan 0,15
Aralashtir. Ber.
Belgila: 1 osh qoshiqdan har 3 soatda ichish uchun.

Mavzularga oid savollar

1. Ikkinchi guruh sifatleri necha guruhga bo'linadi?
2. Ikkinchi guruh sifatlarining lug'at shakli qanday ifodalanadi?
3. Uch qo'shimchali, ikki qo'shimchali va bir qo'shimchali sifatleri tushuntirib bering.
4. Sifatning majhullik xususiyatini anglatuvchi qanday so'z yasovchi qo'shimchalarni bilasiz?
5. Sifatning biror narsaga bog'liqligini, qarashlilikini yoki kelib chiqishini ko'rsatuvchi qanday so'z yasovchi qo'shimchalarni bilasiz?
6. Lotincha-yunoncha ma'nodosh sifatleri bayon eting.

Mustaqil o'rganish uchun

Lotin maqollari va hikmatli so'zlar

Alit lectio ingenium.

O'qish aqlni rivojlantiradi.

Contraria contrariis curantur.

Zaharning davosi — ziddi-zahar.

Medice, cura te ipsum.

Shifokor, muolajani o'zingdan boshla.

Nil desperandum.

Hech qachon umidsiz bo'lma.

Non bis in idem.

Bir gunoh uchun ikki marta jazolama.

61-§. HOZIRGI ZAMON ANIQ SIFATDOSHI

Ham fe'llik, ham sifatlik xususiyatlariga ega bo'lgan ayrim fe'l shakllari sifatdosh deb ataladi. Hozirgi zamon aniq sifatdoshini hosil qilish uchun I va II tuslanishidagi fe'llarning

negiziga **-ns**, III va IV tuslanishdagi fe'llarning negiziga **-ens** qo'shimchasini qo'shish kifoya. Masalan:

- I *sanare* — davolamoq, *sanans* — davolovchi
II *miscere* — aralashtirmoq, *miscens* — aralashtiruvchi
III *dividere* — bo'lmoq, *dividens* — bo'luvchi
IV *audire* — eshitmoq, *audiens* — eshituvchi

62-§. QUYIDAGI SIFATDOSHLARNI XOTIRADA SAQLANG!

M:	<i>Abducens</i>	— uzoqlashtiruvchi
	<i>afferens</i>	— keltiruvchi
	<i>deferens</i>	— chiqaruvchi
	<i>effereus</i>	— olib chiquvchi
	<i>ascendens</i>	— ko'tariluvchi
	<i>descendens</i>	— tushuvchi
	<i>comitans</i>	— yo'ldoshlik etuvchi, kuzatuvchi
	<i>communicans</i>	— birlashtiruvchi
	<i>fructuans</i>	— tebranib (liqillab) turuvchi
	<i>opponens</i>	— qarama-qarshi qo'yuvchi
	<i>perforans</i>	— teshuvchi (yo'qoluvchi)
	<i>recurrens</i>	— qaytuvchi
	<i>accelerans</i>	— tezlatuvchi
	<i>permanens</i>	— doimiy
	<i>prominens</i>	— chiqib turuvchi
	<i>reuniens</i>	— qo'shuvchi
	<i>limitans</i>	— chegaralovchi
S—M:	<i>migrans</i>	— adashgan
	<i>dissecans</i>	— yorib chiquvchi
	<i>alternans</i>	— o'zgaruvchi
	<i>deficiens</i>	— yetishmovchi, yo'qoluvchi
	<i>differens</i>	— har xil
	<i>deformans</i>	— shakli o'zgaruvchi
	<i>abscondens</i>	— yiringlovchi
	<i>reccurens</i>	— qaytuvchi

<i>intermittens</i>	— takrorlanuvchi
<i>remittens</i>	— soʻnuvchi
<i>intercurrents</i>	— oraliq, oradagi
<i>latens</i>	— yashirin
<i>penetrans</i>	— tarqaluvchi, yoyiluvchi
<i>perforans</i>	— teshuvchi
<i>serpens</i>	— sudraluvchi (yoyiluvchi)
<i>tremens</i>	— titratuvchi, qaltiratuvchi
<i>imminens</i>	— xavfli, tahlikali, dahshatli
<i>agitans</i>	— harakatlanuvchi
<i>delurans</i>	— bosinqirash
<i>convalescens</i>	— sogʻayuvchi
<i>reconvalescens</i>	— sogʻayuvchi
<i>recipiens</i>	— oluvchi
<i>iuvens</i>	— yordam beruvchi, koʻmaklashuvchi
<i>patiens</i>	— azob chekuvchi, kasallik tufayli azoblanuvchi
F: <i>laxans</i>	— yumshatuvchi
<i>purgans</i>	— tozalovchi
<i>excitans</i>	— uygʻotuvchi
<i>relaxans</i>	— susaytiruvchi
<i>adiuvans</i>	— yordamchi
<i>corrigens</i>	— tuzatuvchi
<i>constituens</i>	— shakllantiruvchi

 118-mashq. Lotincha sifatdoshlarni oʻzbekchasi bilan moslashtiring. M.

<i>abducens</i>	— qoʻshuvchi
<i>afferens</i>	— chiqib turuvchi
<i>prominens</i>	— qaytuvchi
<i>comitans</i>	— teshuvchi
<i>communicans</i>	— uzoqlashtiruvchi
<i>perforans</i>	— keltiruvchi
<i>recurrens</i>	— kuzatuvchi
<i>reuniens</i>	— birlashtiruvchi

119-mashq. Quyidagi sifatdoshlarni o‘zbekcha muqobiliga qarab o‘z o‘rniga qo‘ying. S—M.

<i>Migrans</i>	— bosinqirash
<i>dissecans</i>	— xavfli
<i>alternans</i>	— yoyiluvchi
<i>deformans</i>	— teshuvchi
<i>abscendens</i>	— tarqaluvchi
<i>intermittens</i>	— adashgan (adashuvchi)
<i>remittens</i>	— shakli o‘zgaruvchi
<i>penetrans</i>	— yorib chiquvchi
<i>perforans</i>	— o‘zgaruvchi
<i>serpens</i>	— yiringlovchi
<i>delurans</i>	— takrorlanuvchi
<i>imminens</i>	— so‘nuvchi

120-mashq. Quyidagi atamalarning o‘zbekchasini lotincha muqobiliga qarab joylashtiring. F.

<i>laxans</i>	— yordamchi
<i>purgans</i>	— shakllantiruvchi
<i>excitans</i>	— susaytiruvchi
<i>relaxans</i>	— yumshatuvchi
<i>adiuvans</i>	— tozalovchi
<i>corrigens</i>	— uyg‘otuvchi
<i>constituens</i>	— tuzatuvchi

121-mashq. Quyidagi so‘zlarni o‘zbek tiliga tarjima qiling.

S—M: ren migrans, absessus dissecans, pulsus alternans, pulsus deficiens, pulsus defferens, arthritis deformans, pneumonia absceens, typhus recurrens, febris intermittens, febris remittens, mobus intercurrents, ulcus penetrans, ulcus perforans, ulcus serpens, delirium tremens, glaucome imminens, paralysis M:agitans, diagnosis ex iuvantibus nervus abducens, vasa afferentia, vasa efferentia, ductus deferens, aorta ascendens, aorta

descendens, arteria comitans, communicantes, costa fluctuansi, musculus, opponens, arteriae perforantes, nervus recurrens, nervi accelerantes, dentes permanentes, vertebro seytima prominens, ductus reuniens, laminae limitantes.

F: remedium laxans, remedium purgans, remedium excitans, remedia myorelaxantia, remedium adjuvans, remedium corrigens, remedium constituens.

63-§. TO‘RTINCHI GURUHDA TURLANUVCHI OTLAR

Otlarning to‘rtinchi guruhiga *Masculinum* va *Neutrum* roddagi otlar kiradi. *Masculinum* roddagi otlar *Nom. Sing.* da **-us** qo‘shimchasiga, *Neutrum* roddagi otlar esa *Nom. Sing.* da **-u** qo‘shimchasiga ega. Ikkala roddagi otlar *Gen. Sing.* da **-us** kelishik qo‘shimchasi bilan turlanadi va lug‘at shakli quyidagicha bo‘ladi. Masalan:

Spiritus, us, m — spirt,
genu, us, n — tizza.

Masculinum va *Neutrum* rodlaridagi otlar kelishiklarda quyidagicha turlanadi:

Causus	Singularis		Pluralis	
	Masculinum	Neutrum	Masculinum	Neutrum
Nominativus	—us	—u	—us	—ua
Genetivus	—us	—us	—uum	—uum
Dativus	—ui	—u	—ibus	—ibus
Accusativus	—um	—u	—us	—ua
Ablativus	—u	—u	—ibus	—ibus
Nominativus	fructus	cornu	fruct—us	corn—ua
Genetivus	fruct—us	corn—us	fruct—uum	corn—uum
Accusativus	fruct—um	corn—u	fruct—us	corn—ua
Ablativus	fruct—u	corn—u	fruct—ibus	corn—ibus

Qoidadan tashqari holat

Quyidagi otlar *Femininum* rodiga tegishli:

manus, us, f — qo‘l, kaft
Querqus, us, f — eman

64-§. TO‘RTINCHI GURUH TURLANUVCHI OTLARNING YASALISHIDA QO‘LLANUVCHI SO‘Z YASOVCHI QO‘SHIMCHALAR

-**tus** yoki -**sus** so‘z yasovchi qo‘shimchalari fe‘lning supin shaklidagi -**tum**, -**xum** qo‘shimchasi o‘rniga qo‘yiladi va sezishni, holatni yoki harakatni ifodalaydi. Masalan:

- auditus* — eshitish, *auditum* (fe‘lning supin shakli)
- audire* — eshitmoq
- affluxus* — oqish, *affluxum* fe‘lining supin shakli
- affluere* — oqmoq
- effectus* — harakat, *effectus* fe‘lining supin shakli
- efficere* — qilmoq
- gustus* — maza, ta‘m, *gustum* (fe‘lning supin shakli)
- gustare* — ta‘mini tatimoq
- olfactus* — hidlash, *olfactum* fe‘lining supin shakli
- olfacere* — hidlamoq
- pulsus* — tomir urishi, *pulsum* fe‘lining supin shakli
- pellere* — itarmoq
- partus* — tug‘ish, *partum* fe‘lining supin shakli
- parere* — tug‘moq
- plexus* — chigal, *plexum* fe‘lining supin shakli
- plectere* — to‘qimoq
- status* — holat, ahvol, *statum* fe‘lining supin shakli
- stare* — turmoq
- tactus* — paypaslab his etish, *tactum* fe‘lining supin shakli
- tangere* — tegmoq
- visus* — ko‘rish, *visum* fe‘lining supin shakli
- videre* — ko‘rmoq
- sensus* — sezish, *sensum* fe‘lining supin shakli
- sentere* — sezmoq
- habitus* — tashqi ko‘rinish, *habitum* fe‘lining supin shakli
- habere* — ega bo‘lmoq

65-§. QUYIDAGI ATAMALARNI YOD OLING!

M:	<i>Arcus, us, m</i>	— yod, ravoq
	<i>auditus, us, m</i>	— eshitish
	<i>ductus, us, m</i>	— oqim
	<i>manus, us, t</i>	— qo‘l, kaft
	<i>plexus, us, m</i>	— chigal
	<i>processus, us m</i>	— o‘simta
	<i>abcessus, us, m</i>	— yiringlash
	<i>collapsus, us, m</i>	— yurak faoliyatining keskin susayib ketishi
	<i>defectus, us, m</i>	— nuqson, kamchilik
	<i>exitus, um, m</i>	— natija
	<i>habitus, us, m</i>	— tashqi ko‘rinish
	<i>infarctus, us, m</i>	— infarkt, qon bilan ta‘minlanishning to‘xtashi natijasida to‘qimalarning o‘lishi
	<i>status, us, m</i>	— holat, ahvol
S—M:	<i>afflexus, us, m</i>	— oqish
	<i>genu, us, n</i>	— tizza
	<i>effectus, us, m</i>	— harakat
	<i>meatus, us, m</i>	— o‘tish joyi, teshik
	<i>sinus, us, m</i>	— bo‘shliq, chuqurlik
	<i>textus, us, m</i>	— to‘qima
	<i>abortus, us, m</i>	— bola tashlash, mudda- tidan ilgari tug‘ish
	<i>decubitus, us, m</i>	— yotaverishdan uvishib qolgan joy
	<i>partus, us, m</i>	— tug‘ish
	<i>pulsus, us, m</i>	— tomir urishi
	<i>prolapsus, us m</i>	— tushish
	<i>pruritus, us, m</i>	— qichish, qichima
	<i>tactus, us, m</i>	— paypaslab his etish
	<i>vomitus, us, m</i>	— qayt qilish
	<i>visus, us, m</i>	— ko‘rish
M—F:	<i>cornu, us, n</i>	— muguz (shox)

<i>fructus, us, m</i>	— meva
<i>olfactus, us, m</i>	— hidlash
<i>Quercus, us, f</i>	— eman
<i>spiritus, us, m</i>	— spirt
<i>sensus, us, m</i>	— sezish
<i>usus, us, m</i>	— qo‘llash, ishlatish

122-mashq. Quyidagi atamalarni lotincha muqobiliga qarab joylashtiring. *M.*

<i>Arcus</i>	— tashqi ko‘rinish
<i>auditus</i>	— natija
<i>ductus</i>	— infarkt, qon bilan ta’minlanishning to‘xtashi natijasida to‘qimalarning o‘lishi
<i>manus</i>	— holat
<i>plexus</i>	— yoy, ravoq
<i>processus</i>	— eshitish
<i>abscessus</i>	— oqim
<i>collapsus</i>	— qo‘l, kaft
<i>defectus</i>	— chigal
<i>exitus</i>	— o‘simta
<i>habitus</i>	— yiringlash
<i>infarctus</i>	— nuqson
<i>status</i>	— yurak faoliyatining keskin susayib ketishi

123-mashq. Lotincha otlarni o‘zbek muqobili bilan moslashtiring. *S—M.*

<i>genu</i>	— paypaslab his etish, sezish
<i>effectus</i>	— qayt qilish
<i>meatus</i>	— tug‘ish
<i>sinus</i>	— tomir urishi
<i>textus</i>	— qichish, qichima
<i>abortus</i>	— ko‘rish
<i>decubitus</i>	— tushish

<i>partus</i>	— tizza
<i>pulsus</i>	— harakat
<i>prolapsus</i>	— o‘tish joyi, teshik
<i>pruritus</i>	— bo‘shliq
<i>tactus</i>	— to‘qima
<i>vomicus</i>	— bola tashlash, mudda- tidan ilgari tug‘ish
<i>visus</i>	— yotaverishdan uvishib qolgan joy

 124-mashq. *Quyidagi atamalarning o‘zbekchasini lotincha muqobiliga qarab o‘z o‘rniga qo‘ying. M—F.*

<i>Cornu</i>	— sezish
<i>fructus</i>	— qo‘llash
<i>olfactus</i>	— spirt
<i>Quercus</i>	— muguz (shox)
<i>spiritus</i>	— meva
<i>sensus</i>	— hidlash
<i>usus</i>	— eman

 125-mashq. *Quyidagi atamalarni lotin tiliga tarjima qilgan holda Nom. et Gen. Sing. hamda Plur.da turlang.*

M: qo‘l, o‘simta, yiringlash, nuqson.

S—M: harakat, bola tashlash, tug‘ish, tomir urishi, tushish.

M—F: meva, hidlash, eman, spirt, qo‘llash.

Namuna:

Guruh	Rod	Nom.Sing.	Gen.Sing.	Nom.Plur.	Gen.Plur.
IV	m	fructus	fructus	fructus	fructuum

 126-mashq. *Quyidagi so‘zlarni o‘zbek tiliga tarjima qiling. M—F.*

status naturalis, exitus letalis, arcus vertebrae, plexus cervicalis, ductus choledochus, abscessus pulmonis, infarctus myocardii, articulatio genus, arcus zygo-

maticus, processus spinosus, textus epithelialis, partus praematurus, spiritus aethylicus, decoctum corticis Quercus, sirupus fructuum Rosae, fructus Anisi, fructus Myrtilli, fructus Sorbi, spiritus dilutus.

127-mashq. *Quyidagi sifatlarni otlar bilan moslashtiring va o'zbek tiliga tarjima qiling. M—F.*

abscessus (gangraenosus, a, um)	plexus (venosus, a, um)
arcus (venosus, a, um)	processus (osseus, a, um)
exitus (letalis, e)	spiritus (aethylicus, a, um)
fructus (amarus, a, um)	usus (internus, a, um)
manus (sinister, trum)	ductus (choledochus, a, um)

128-mashq. *Quyidagi retseptlarni o'zbek tiliga tarjima qiling. M—F.*

Recipe: Spiritus aethylici 95 % 20 ml

Aquae pro inectionibus 100 ml

Misce. Da.

Signa: 10 ml. dan ko'k tomirga yuborish uchun.

Recipe: Solutionis Iodi pro usu interno 15 ml

Da. Signa: 1—5 tomchidan sutga tomizib kuniga 3 marta ichilsin.

Recipe: Sulfuris depurati 2,0

Glycerini

Spiritus camphorati ana 5,0

Aquae destillatae 60 ml

Misce. Da. Signa: Yuz terisiga surtish uchun.

Recipe: Decocti fructuum Rhamni catharticae 200 ml

Sirupi Rhei 20 ml

Signa: 1 osh qoshiqdan kuniga 3 marta.

Recipe: Resorcini

Acidi carbolici ana 10,0

Thymoli 1,0
Boracis 2,0
Glycerini 15 ml
Spiritus Vini rectificati 50 ml
Aquae destillatae ad 500 ml
Misce. Da. Signa: Teri qichishishida surtish uchun.

Recipe: Acidi salicylici 1,0
Spiritus aethylici 95 % 1,0
Collodii 8,0
Viridis nitentis 0,01
Misce. Da.
Signa. Sirtga qo‘llash uchun.

129-mashq. *Quyidagi retseptlarni lotin tiliga tarjima qiling. M—F.*

- Ol: 20 % li tozalangan uzum spirtidan 30 ml
30 % li glukoza eritmasidan 70 ml
Aralashtirilsin! Tozalansin! Berilsin!
Belgilansin: 20 ml. dan kuniga bir martadan bir
necha kun ko‘k tomirga yuborish uchun.
- Ol: Metil ko‘kidan 0,5
70 % li etil spirtidan 50 ml
Aralashtir. Ber.
Belgila: Teri kuygan paytda surtish uchun.
- Ol: 33 % li suyultirilgan etil spirtidan 50 ml
Tozalansin! Berilsin!
Belgila: 20 ml. dan ko‘k tomirga yuborish uchun.
- Ol: Qatron
Yashil sovundan teng miqdorda 15,0
95 % li etil spirtidan 15 ml
Suyuq surtma hosil bo‘lguncha aralashtir.
Ber. Belgila: Sovunli qatron spirti.

? Mavzularga oid savollar

1. To'rtinchi guruhda turlanuvchi otlarning lug'at shakli qanday yoziladi?
2. Sifatlar to'rtinchi guruhda turlanuvchi otlar bilan qanday moslashadi?
3. To'rtinchi guruhda turlanuvchi otlarning yasashida qanday so'z yasovchi qo'shimchalar ishlatiladi?

! Mustaqil o'rganish uchun

Lotin maqollari va hikmatli so'zlar

Ut quisque est doctissimus, ita est modestissimus.

Kim aqlli bo'lsa, u kamtarin hamdir.

Nota bene.

E'tibor ber.

Fer patienter onus, fac sapienter opus.

Qiyinchiliklarga chidagan holda, oqilona ish qil.

Festina lente.

Sekinlik bilan shoshil.

Suum cuique.

Har kimniki o'ziga.

66-§. BESHINCHI GURUHDA TURLANUVCHI OTLAR

Otlarning beshinchi guruhiga *Femininum* rodiga tegishli otlar kirib, *Nom. Sing.* da **-es**, *Gen. Sing.* da esa **-ei** qo'shimchalariga ega bo'ladi. Lug'at shakli quyidagi ko'rinishda bo'ladi:

Facies, ei, f — yuza, bet, yuz
res, rei, f — narsa, ish

Femininum roddagi otlar kelishiklarda quyidagicha turlanadi:

Casus	Singularis	Pluralis
Nominativus	—es	—es
Genetivus	—ei	—erum
Dativus	—ei	—ebus
Accusativus	—em	—es

Ablativus	—e	—ebus
Nominativus	facies	facies
Genetivus	faciei	facierum
Accusativus	faciem	facies
Ablativus	facie	faciebus

Quyidagi soʻzlarni esda saqlang

1. Dosis letalis — oʻldiruvchi miqdor,
pro dosi — bir marta qabul qilinishi
kerak boʻlgan dori miqdori,
(dosis) pro die — bir kunda qabul qilinishi
kerak boʻlgan dori miqdori.
2. Species, **ei, f** — yigʻma soʻzi hamma vaqt koʻplik sonida
qoʻllaniladi, chunki yigʻma bir necha dorivor oʻsimlik-
lardan tashkil topgan boʻlishi mumkin:
yumshatuvchi yigʻma — species laxantes
siydik haydovchi yigʻma — species diuretical
Recipe: Specierum diureticarum 50,0
Misce, ut fiant species.
Ol: Siydik haydovchi yigʻmadan 50,0
Yigʻma boʻlguncha aralashtir.

67-§. QUYIDAGI ATAMALARNI YODLANG!

- M: *Facies, ei, f* — yuz, bet, yuza
S—M: *caries, ei, f* — chirish
rabies, ei, f — quturish
scabies, ei, f — qichima
M—F: *dies, ei, f* — kun
dosis pro die — bir kunda qabul qilinishi
kerak boʻlgan dori miqdori
species, ei, f — yigʻma (dori turi)
F: *res, ei, f* — narsa, ish
res rudes — xomashyo

130-mashq. Quyidagi atamalarni tarjimasiga qarab moslashtiring. M—F.

- facies* — kun
caries — narsa

<i>rabies</i>	— yig‘ma
<i>scabies</i>	— chirish
<i>dies</i>	— quturish
<i>species</i>	— bet
<i>res</i>	— qichima

131-mashq. *Quyidagi atamalarni lotin tiliga tarjima qiling va Nom. et Gen; Singularis hamda Plur.da turlang.*

M—F: yuz, chirish, quturish, qichima, kun, yig‘ma, narsa.

Namuna:

Guruh	Rod	Nom.Sing.	Gen.Sing	Nom.Plur.	Gen.Plur.
Y	f	species	speciei	species	specierum

132-mashq. *Quyidagi so‘zlarni o‘zbek tiliga tarjima qiling.*

M: ossa faciei, nervus facialis, facies costalis, facies interna, facies lateralis.

S—M: facies nasalis, facies cutis, facies renalis, caries dentis, rebies morbi, scabies morbi.

M—F: species polyvitaminosae, species aromaticae, species sedativae, species antiasthmaticae, species laxantes, dosis letalis.

F: species stomachicae, species diaphoreticae.

133-mashq. *Quyidagi sifatlarni otlar bilan moslashtiring va o‘zbek tiliga tarjima qiling. M—F.*

caries (acutus, a, um)	fabies (paralyticus, a, um)
facies (externus, a, um)	facies (costalis, e)
facies (albus, a, um)	facies (internus, a, um)
caries (siccus, a, um)	facies (muscularis, e)

134-mashq. *Quyidagi retseptlarni o'zbek tilida yozing.*
M—F.

- Recipe: Specierum antiasthmaticarum 50,0
Da in scatula.
Signa: Bronxial nafas qisishida qo'llash uchun.
- Recipe: Herbae Adonidis vernalis 2,0
Rhizomatis cum radicibus Valerianae 1,5
Misce, fiant species. Da in sacculo.
Da. Signa: Damlab ichish uchun.
- Recipe: Florum Chamomillae
Herbae Millefolii
Herbae Absinthii
Foliorum Menthae piperitae
Foliorum Salviae ana 10,0
Misce, fiant species
Signa: Damlab ichish uchun.
- Recipe: Foliorum Menthae piperitae
Florum Sambuci
Florum Tiliae ana 30,0
Misce, fiant species, Da.
Signa: Choydek damlansin.
- Recipe: Corticis Frangulae
Foliorum Sennae ana 15,0
Florum Sambuci
Florum Chamomillae ana 7,0
Florum Malvae 2,0
Misce, fiant species. Da.
Signa: Choydek damlash lozim.
- Recipe: Radicis Althaeae
Radicis Glycyrrhizae ana 10,0
Herbae Thymi vulgaris 40,0
Misce, fiant species. Da in sacculo.
Signa: Qaynoq suvda damlash uchun.

135-mashq. *Quyidagi retseptlarni lotin tiliga tarjima qiling. M—F.*

- Ol: Siydik haydovchi yigʻmadan 50,0
Xaltachada ber.
Belgila: Choyga oʻxshatib damlash uchun.
- Ol: Bahorgi gulizardak oʻtidan 8,0
Qalampirmunchoq bargidan 1,0
Yigʻma boʻlguncha aralashtir.
Shunday miqdorda 6 ta xaltachaga solib ber.
Belgila: 1 stakan qaynagan suvga solib 15 daqiqa qaynagandan keyin suzish kerak.
Bir osh qoshiqdan kuniga 3—4 marta ichish lozim.
- Ol: Yumshatuvchi yigʻmadan 5,0
Mumli xaltachada ber.
Belgila: Choy kabi damlash kerak.
- Ol: Belladonna bargi
Bangidevona bargidan teng miqdorda 15,0
Kaliy nitratdan 4,0
Yigʻma boʻlguncha aralashtir. Ber.
Belgila: Nafas qisganda ichish uchun.

Mavzularga oid savollar

1. Beshinchi guruhda turlanuvchi otlarning lugʻat shakli qanday yoziladi?
2. Sifatlar beshinchi guruhda turlanuvchi otlar bilan qanday moslashadi?

Mustaqil oʻrganish uchun

Lotin maqollari va hikmatli soʻzlar

Bona fide.

Vijdonan, sofdillik bilan.

Est modus in rebus.

Hamma narsa meʼyori bilan.

In spe.

Umid, ishonch bilan.

Omnium medicorum antiquitatis Hippocrates clarissimus est.

Buqrot qadim zamon tabiblarining eng mashhuridir.

Omnium doctrinarum medicina difficillima est.

Tibbiyot — fanlar ichida eng qiyinidir.

68-§. LOTIN TILIDAGI OTLARNING BESH GURUHDA TURLANISHI

Otlar	I	II	III	IV	V
<i>Casus</i>	Fem.	Masc. Neutr.	Masc. Fem. Neutr.	Masc. Neutr.	Fem.
<i>Singularis</i>					
<i>Nominativus</i>	-a	-us, -er -um		-us -u	-es
<i>Genetivus</i>	-ae	-i	-is -is -is	-us -us	-ei
<i>Dativus</i>	-ae	-o	-i -i -i	-ui -u	-ei
<i>Accusativus</i>	-am	-um	-em -em Nom.	-um -u	-em
<i>Ablativus</i>	-a	-o	-e(i) -e(i) -e(i)	-u -u	-e
<i>Pluralis</i>					
<i>Nominativus</i>	-ae	-i	-es -es -a (-ia)	-us -ua	-es
<i>Genetivus</i>	-arum	-orum	-um (ium) -um(ium)	-uum -uum	-orum
<i>Dativus</i>	-is	-is	-ibus -ibus -ibus	-ibus -ibus	-ibus
<i>Accusativus</i>	-as	-os	-es es -a(-ia)	-us -ua	-es
<i>Ablativus</i>	-is	-is	-ibus -ibus -ibus	-ibus -ibus	-ibus

69-§. SIFAT DARAJALARI

Lotin tilida sifat darajalari xuddi o‘zbek tilidagidek oddiy, qiyosiy va orttirma darajalarga bo‘linadi:

<i>gradus positivus</i>	— oddiy daraja
<i>gradus comparativus</i>	— qiyosiy daraja
<i>gradus superlativus</i>	— orttirma daraja

Qiyosiy daraja

Masculinum va *Femininum* rodiga tegishli sifatlarning qiyosiy darajasini hosil qilish uchun sifat negiziga **-ior**, *Neutrum* rodga esa, **-ius** qo‘shimchasini qo‘shish lozim. Masalan:

Gradus	Positivus	Gradus comparativus
Nominativus Singularis	Gen. Sing.	Nominativus Singularis
purus —	pur—i	purior— purius—
subtilis —	subtilis	subtilior— subtilius—
simplex—	simplic—is	simplicior— simplicius

Qiyosiy darajadagi sifatlar uchinchi guruhda turlanuvchi otlar kabi turlanib, uchala roddagi sifatlar *Gen. Sing.* da **ior+is** qo‘shimchasiga ega bo‘ladi.

Qiyosiy darajali sifatlarning kelishiklarda turlanish namunasi:

Latior, ius — kengroq

	Singularis		Pluralis	
Gasus	Masc.	Fem. Neutr.	Masc.	Fem. Neutr.
Nominativus	latior	latius	latiores	latiora
Genetivus	latioris		latiorum	
Accusativus	latiorem	latius	latiores	latiora
Ablativus	latiore		latioribus	

Qiyosiy darajali sifatlarning lugʻat shakli quyidagicha boʻladi:

<i>longior, ius</i>	— uzunroq
<i>purior, ius</i>	— tozaroq
<i>subtilior, ius</i>	— maydaroq
<i>simplicior, ius</i>	— oddiyroq

Orttirma daraja

1. Sifatlarning orttirma darajasini hosil qilish uchun sifat negiziga **issim** va **-us, -a, -um** rod qoʻshimchalari qoʻshiladi:

<i>pur-issimus, a, um</i>	— juda ham (eng) toza
<i>subtil-issimus, a, um</i>	— juda ham (eng) mayda
<i>sipl-issimus, a, um</i>	— juda ham (eng) oddiy

2. *Masculinum* rodiga tegishli **-er** qoʻshimchali sifatlarning orttirma darajasini hosil qilish uchun *Nom. Sing.* ga **-rimus, -rima, -rimum** qoʻshimchalari qoʻshiladi:

<i>Niger-rimus, a, um</i>	— juda ham (eng) qora
<i>acer-rimus, a, um</i>	— juda ham (eng) oʻtkir

Orttirma darajali sifatlarning I va II guruhda turlanuvchi otlar kabi kelishiklarda turlanadi. Orttirma darajali sifatlarning lugʻat shakli quyidagicha boʻladi:

<i>Purissimus, a, um</i>	— juda ham (eng) toza
<i>subtilissimus, a, um</i>	— juda ham (eng) mayda
<i>simplicissimus, a, um</i>	— juda ham (eng) oddiy

70-§. HAR XIL NEGIZLARDAN YASALGAN SIFAT DARAJALARI

Quyidagi beshta sifatning qiyosiy va orttirma darajasi notoʻgʻri hosil qilinadi, yaʼni har xil negizlarga ega boʻladi:

Oddiy daraja	Qiyosiy daraja	Orttirma daraja
parvus, a, um — kichik	minor, minus — kichikroq	minimus, a, um — juda kichik
magnus, a, um — katta	major, majus — kattaroq	maximus, a, um — juda katta
multus, a, um — ko'p	plures plura— ko'proq	plurimus, a, um — juda ko'p
bonus, a, um — yaxshi	melior, melius — yaxshiroq	optimus, a, um — juda yaxshi
malus, a, um — yomon	peior, peius — yomonroq	pessimus, a, um — juda yomon

71-§. QUYIDAGI SIFATLARNI YODLANG!

M:	<i>anterior, ius</i>	— oldingi
	<i>posterior, ius</i>	— orqangi
	<i>superior, ius</i>	— yuqorigi
	<i>inferior, ius</i>	— pastki
M—F:	<i>major, jus</i>	— kattaroq
	<i>minor, minus</i>	— kichikroq
	<i>maximus, a, um</i>	— juda ham (eng) katta
	<i>minimus, a, um</i>	— juda ham (eng) kichik
	<i>optimus, a, um</i>	— juda ham (eng) yaxshi

136-mashq. Quyidagi so'zlarni o'zbek tiliga tarjima qiling.

M:	musculus latissimus dorsi, musculus pectoralis major, vena cordis magna, vena cava superior, foramen occipitale magnum, membrum inferius, prognosis optima.
S—M:	musculus longissimus thoracis, paries anterior, canales palatini minores, foramen palatinum majus, foramen ischiadicum majus, venae frontales superiores.
M—F:	Vaselinum purissimum, Vaselinum optimum, oleum Vaselini purissimum, pulvis subtilissimus, remedia amarissima, pilula minima, pilula maxima, fructus majoris Cucurbita maxima, aether purissimus.

137-mashq. *Quyidagi retseptlarni o'zbek tilida yozing.*
M—F.

- Recipe: Benzylpenicillini-natrii 125000
Aethazoli 5,0
Misce, fiat pulvis subtilissimus. Da.
Signa: Burunga puflash uchun.
- Recipe: Acidi borici pulverati 4,0
Zinci oxydi pulverati 6,0
Talci purissimi 40,0
Misce. Da. Signa: Sirtga qo'llash uchun.
- Recipe: Hydrargyri oxydi flavi 0,1
Vaselini optimi pro oculis 10,0
Misce, fiat unguentum. Da.
Signa: Ko'z uchun surtma.
- Recipe: Viridis nitentis 0,025
Cupri citratis
Streptocidi albi ana 0,2
Vaselini optimi pro oculis 10,0
Misce, fiat unguentum. Da.
Signa: Ko'z surtmasi.
- Recipe: Zinci oxydi subtilissimi
Talci ana 20,0
Acidi salicylici subtilissimi 2,0
Misce, fiat pulvis. Da in scatula.
Signa: Terining yallig'langan joyiga sepish uchun.
- Recipe: Streptocidi albi 5,0
Penicillini 200000
Misce, fiat pulvis subtilissimus. Da.
Signa: Quloqqa puflash uchun.

138-mashq. *Quyidagi retseptlarni lotin tilida yozing.*
M—F.

- Ol: Juda mayda Streptotsiddan 20,0
Ber. Belgila: Jarohatga sepish uchun.

- Ol: Norsulfazol
Streptotsiddan teng miqdorda 5,0
Mentoldan 0,05
Juda mayda kukun bo'lguncha aralashtir.
Ber. Belgila: Burunga puflash uchun.
- Ol: Toza vazelin moyidan 200,0
Yalpiz moyidan 2 tomchi
Aralashtir. Ber.
Belgila: 1 osh qoshiqdan kuniga 2 mahal.
- Ol: Salitsilat kislotadan 0,5
Rux oksid
Bug'doy ohoridan teng miqdorda 5,0
Ko'z uchun toza vazelindan 10,0
Xamirsimon modda bo'lguncha aralashtir.
Ber. Belgila: (Ko'z) Qovoq terisiga surtish uchun.

Mavzularga oid savollar

1. Sifatlarining qiyosiy darajasi qanday hosil qilinadi?
2. Qiyosiy darajali sifatlarining lug'at shakli qanday yoziladi?
3. Sifatlarining orttirma darajasi qanday yasaladi?
4. Orttirma darajali sifatlarining lug'at shakli qanday yoziladi?
5. Har xil negizli sifatlarini bayon eting.

72-§. OLMOSH

Ot, sifat va son o'rnida qo'llaniladigan so'z turkumlariga olmosh deyiladi.

Tibbiyotda quyidagi olmoshlar qo'llaniladi:

1. Pro me	— o'zim uchun
2. Per se	— toza holda
3. Da tales doses	— shunday miqdorda ber

139-mashq. *Quyidagi so'zlarni o'zbek tiliga tarjima qiling. M—F.*

Da pro me, da pro auctore, pro usu proprio, recipe
Iodum per se ad usum internum, medicum me curat.

 140-mashq. Quyidagi soʻzlarni lotin tiliga tarjima qiling. M—F.

Men uchun dori ber, muallif uchun dori ber, shunday miqdorda 10 dona ber, toza holdagi yod, toza holdagi oltingugurt, archagul bargi qaynatmasini men uchun tayyorla, oltingugurtni toza holda ber.

 141-mashq. Quyidagi retseptlarni oʻzbek tilida yozing. M—F.

Recipe: Euphyllini 0,1
Ephedrini hydrochloridi 0,025
Sacchari 0,2
Misce, fiat pulvis. Da tales doses numero
12 in capsulis gelatinosis.
Signa: Muallif uchun.

Recipe: Iodi 0,1
Vaseline 1,0
Benzini 100 ml
M. D. S: Pro me.

73-§. RAVISH

Lotin tilida ravishlar sifat va boshqa soʻz turkumlaridan hosil boʻlishi mumkin.

1. Birinchi guruh sifatlarining negizi **-e** yoki **-o** qoʻshimchalarini qoʻshish bilan ravish yasaladi. Masalan:

<i>Latus, e, um</i>	— keng, lat-e,
<i>rectus, a, um</i>	— toʻgʻri, rect-e,
<i>citus, a, um</i>	— tez, cit-o,
<i>rarus, a, um</i>	— siyrak, rar-o.

2. Ikkinchi guruh sifatlarining negiziga **-iter** qoʻshimchasini qoʻshish natijasida ravish hosil qilinadi:

<i>gravis, e</i>	— ogʻir, grav-iter,
<i>simplex, icis</i>	— oddiy, simplic-iter.

Notoʻgʻri yasaluvchi ravishlar:

<i>bonus</i>	— yaxshi, bene,
<i>alius</i>	— boshqa, aliter.

74-§. TIBBIY ATAMALARDA QO‘LLANILUVCHI QUYIDAGI RAVISHLARNI YODLANG!

M—F:	<i>ana</i>	— teng, baravar
	<i>cito</i>	— tez, tezlik bilan
	<i>citissime</i>	— juda ham tezlik bilan, shoshi- linch ravishda
	<i>statim</i>	— darhol
	<i>quantum satis</i>	— keragicha
	<i>bis</i>	— ikki marta
	<i>bene</i>	— yaxshi
	<i>optime</i>	— juda yaxshi
	<i>maxime</i>	— juda katta
	<i>minime</i>	— juda kichik
	<i>caute</i>	— ehtiyotlik bilan
	<i>aseptice</i>	— zararsizlantirilgan holda
	<i>exacte</i>	— aniq
	<i>exactissime</i>	— juda aniq
F:	<i>grosse</i>	— yo‘g‘on, katta
	<i>modice</i>	— o‘rta, me‘yorida
	<i>longe</i>	— favqulodda holat, yuqori darajada
	<i>calide</i>	— issiq, issiqlik holatida
	<i>frigide</i>	— sovuq, sovuq usul bilan
	<i>lente</i>	— sekin (harakat asosida)
	<i>tenuiter</i>	— yupqa, mayda
	<i>tenuissime</i>	— juda yupqa, mayda
	<i>semilente</i>	— yanada sekinroq
	<i>simpliciter</i>	— oddiy
	<i>ultralente</i>	— juda ham sekin

142-mashq. Quyidagi ravishlarni o‘z o‘rniga qo‘ying.

<i>ana</i>	— zararsizlantirilgan holda
<i>cito</i>	— juda katta
<i>citissime</i>	— juda kichik
<i>statim</i>	— ehtiyotlik bilan
<i>quantum satis</i>	— teng

<i>bis</i>	— tez
<i>bene</i>	— juda ham tez
<i>optime</i>	— darhol
<i>maxime</i>	— keragicha
<i>minime</i>	— ikki marta
<i>caute</i>	— yaxshi
<i>aseptice</i>	— juda yaxshi

 143-mashq. *Quyidagi ravishlarni lotincha muqobiliga qarab moslashtiring. F.*

<i>Grosse</i>	— juda ham sekin
<i>modice</i>	— sovuq
<i>longe</i>	— yanada sekinroq
<i>calide</i>	— yo'g'on
<i>frigide</i>	— me'yorida
<i>lente</i>	— favqulodda holat
<i>semilente</i>	— issiq
<i>ultralente</i>	— sekin

 144-mashq. *Quyidagi so'zlarni o'zbek tiliga tarjima qiling. M—F.*

Da citissime, para infusum calide, extende tenuissime, spiritus Vini optime rectificatus, sirupus simpliciter, misce liquorem exactissime, statim da medicamentum, pulvis modice grossus, pulvis longe subtilissimus.

 145-mashq. *Quyidagi retseptlarni o'zbek tiliga tarjima qiling. M—F.*

Statim!

Recipe: Solutionis Glucosi 25 % 50 ml
 Methyleni coerulei 0,5
 Da tales doses numero 3 in ampullis.
 Signa: Sinil kislotasidan zaharlanganda
 qo'llash uchun.

Cito!

Recipe: Linimenti Synthomycini 1 % cum Novocaino
0,5 % 25,0

Da. Signa: Kuygan joyga surtish uchun.

Citissime!

Recipe: Aquae bidestillatae recenter paratae 20 ml
Sterilisetur Detur.

Signetur: Poliklinikada muolaja qilish uchun.

Mavzularga oid savollar

1. Ravishlar qanday hosil qilinadi? (Birinchi guruh sifatleri misolida ko'rsating.)
2. Ravishlar qanday yasaladi? (Ikkinchi guruh sifatleri misolida ko'rsating.)

75-§. SON

Lotin tilida sonlar o'zbek tilidagidek quyidagilarga bo'linadi:

Sanoq son — *numeralia cardinalia*
Tartib son — *numeralia ordinalia*

76-§. QUYIDAGI SONLARNI XOTIRADA SAQLANG!

1. Sanoq son

I,	1. unus, a, um	— bir
II,	2. duo, duae, duo	— ikki
III,	3. tres, tria	— uch
IV,	4. quattuor	— to'rt
V,	5. quinque	— besh
VI,	6. sex	— olti
VII,	7. septem	— yetti
VIII,	8. octo	— sakkiz
IX,	9. novem	— to'qqiz

X,	10. decem	— o‘n
XI,	11. undecim	— o‘n bir
XII,	12. duodecim	— o‘n ikki
XIII,	13. tredecim	— o‘n uch
XIV,	14. quattuordecim	— o‘n to‘rt
XV,	15. quindecim	— o‘n besh
C,	100. centum	— yuz
D,	500. quingenti	— besh yuz
M,	1000. mille	— ming

2. Tartib son

primus, a, um	— birinchi	sextus, a, um	— oltinchi
secundus, a, um	— ikkinchi	septimus, a, um	— yettinchi
tertius, a, um	— uchinchi	octavus, a, um	— sakkizinchi
quartus, a, um	— to‘rtinchi	nonus, a, um	— to‘qqizinchi
quintus, a, um	— beshinchi	decimus, a, um	— o‘ninchi

Old qo‘shimchali sonlar

bi — ikki	biceps, bicipitis	— ikki boshli
	bicolor, bicoloris	— ikki rangli
tri — uch	triceps tricipitis	— uch boshli
	triplex, triplicis	— uch hissa ko‘p
	trigeminus, a, um	— uch shoxli
	tricolor, oris	— uch rangli
quadri — to‘rt	quadriceps, itis	— to‘rt boshli
	quadri petalus, a, um	— to‘rt bargli
semi — yarim	semilunaris, e	— yarimoy shaklli
	semicircularis, e	— yarimaylana, doira

Yunoncha old qo‘shimchali sonlar

Yunoncha old qo‘shimchali sonlar kimyoviy nomlarda qo‘llaniladi.

1. mon (o)	— bir	8. oct (a)	— sakkiz
2. di	— ikki	9. ennea	— to‘qqiz

3. tri	— uch	10. dec (a)	— o‘n
4. tetra	— to‘rt	11. undec	— o‘n bir
5. penta	— besh	12. dodec	— o‘n ikki
6. hexa	— olti	13. tridec	— o‘n uch
7. hept (a)	— yetti	14. tetradec	— o‘n to‘rt
		15. pentadec	— o‘n besh

 146-mashq. *Quyidagi so‘zlarni o‘zbek tiliga tarjima qiling.*

- M: musculus biceps femoris, musculus quadratus femoris, musculus biceps brachii, musculus triceps brachii, nervus trigeminus.
- S—M: duodenum musculus quadratus plantae, musculus triceps surae, ligamentum quadratum, lamina quadrigemina, lobus quadratus hepatis.
- M—F: tabulettae «Pentalginum», unguentum «Undecinum», Trichloroethylenum pro narcosi, tabulettae «Decamevitum» obductae, dragee «Undevitum» et «Hexavitum».
- F: tabulettae «Panhexavitum» obductae, Viola tricolor, Polygonum bistorta, Trifolium fibrinum, Oxycoccus quadripetalus, Leonurus quadripetalus, extractum Millefolii fluidum.

 147-mashq. *Quyidagi retseptlarni o‘zbek tiliga tarjima qiling. M—F.*

Recipe: Unguenti Tetracyclini hydrochloridi 1 % 10,0

Da. Signa: Ko‘z uchun sirtma.

Recipe: Hydrargyri monochloridi

Lanolini

Vaselini ana 20,0

Misce, fiat unguentum. Da.

Signa: Surtma.

Recipe: Natrii tetraboratis 2,5

Glycerini 5 ml

Spiritus aethylici 95 % ad 10 ml

Misce. Da.

Signa: Sirtga qo‘llash uchun.

- Recipe: Hydrargyri dichloridi 0,5
 Solutionis Acidi acetici 3 % 150 ml
 Misce. Da.
 Signa: Sirtga qo'llash uchun.
- Recipe: Hexamethylentetramini
 Phenylis salicylatis ana 0,25
 Dentur tales doses numero 10 in tabulettis.
 Signetur: 1 tabletkadan kuniga 3 mahal.
- Recipe: Foliorum Menyanthidis trifoliatae
 Foliorum Menthae
 Radicis Taraxaci
 Gemmarum Betulae ana 25,0
 Misce, fiat species. Da.
 Signa: Choyga o'xshatib damlash uchun.

❓ Mavzularga oid savollar

1. Lotin tilida sonlar nechtaga bo'linadi?
2. Sanoq sonlarda o'ngacha sanay olasizmi?
3. Tartib sonlarda o'ngacha sanay olasizmi?
4. Lotinchada qanday old qo'shimchali sonlar bor?
5. Yunonchada qanday old qo'shimchali sonlar bor?

77-§. RETSEPTDAGI QISQARTMA OTLAR

Oliy va o'rta maxsus ma'lumotli shifokorlar hamda hamshiralar retsept yozganda turli xil qisqartma otlardan foydalanadilar.

1. Ko'pincha dori nomlarining shakli, dorivor o'simlik qismlari, dorixona xodimiga har xil ko'rsatmalar va retsepturaga tegishli aniq ifodalar qisqartiriladi.
2. Tarkibi jihatdan bir-biriga yaqin dori moddalarning nomi qisqartirilmasdan to'liq shaklda yoziladi.
3. Agar so'zning bosh qismida bir necha undosh harflar kelsa va shu so'z qisqarsa, ular saqlanib qoladi.

Extractum	qisqartirilganda	extr.
compositum	— // —	comp.
emplastrum	— // —	empl.
infusum	— // —	inf.

4. Retseptlarda takrorlanib turuvchi soʻzlar va ifodalarni bitta harfgacha qisqartirish mumkin:

Misce — M, Da — D, Signa — S.

78-§. RETSEPTURADA QISQARTIRILISHI MUMKIN BOʻLGAN QISQARTMA OTLAR

BU QISQARTMA OTLARNI YODLANG! Retsepturada qoʻllaniluvchi qisqartma shakllar

Qisqartma shakl	Toʻliq shakl	Tarjimasi
Rp.	Recipe	OI
D.	Da. Detur	Ber. Berilsin
D.S.	Da. Signa	Ber. Belgila
	Detur. Signetur	Berilsin. Belgilansin
M.D.S.	Misce. Da. Signa	Aralashtir. Ber. Belgila
	Misceatur. Detur.	Aralashtirilsin. Berilsin.
	Signetur	Belgilansin
rep.	repete	Takrorla
D.t.d.n.	Da (dentur) tales doses numero	Shunday miqdorda ber (berilsin)
M.f.	Misce fiat	Hosil boʻlguncha aralashtir
M.f. pil.	Misce, fiat pilulae	Hab dori hosil boʻlguncha aralashtir
M.f. pulv.	Misce, fiat pulvis	Kukun hosil boʻlguncha aralashtir
O.D.	oculo dextro	Oʻng koʻzga
O.S.	oculo sinistro	Chap koʻzga
Steril	Sterilisa sue Sterilisetur	Qaynatib tozala
Pro inject.	Pro injectionibus	Dorini igna orqali quyish uchun
ED.		Taʼsir birligi
gtt.	guttam	Tomchi
in. amp.	in ampullis	Ampulalarda
in caps. amyl.	in capsulis amyloaceis	Ohorli kapsulalarda
in caps. gel.	in capsulis gelatinosis	Yelimli kapsulalarda
in ch. cer.	in charta cerata	Mumli qogʻozda
in ch. paraff.	in charta paraffinata	Parafinli qogʻozda
in lag. origin.	in lagena originali	Asl shisha idishda
in vitr. nigr.	in vitro nigro	Qora shishachada
in vitr. fusc.	in vitro fusco	Qoramtir shishachada
in obl.	in oblata	Gʻilof, qobiq
V.	Verte	Orqasiga qaralsin
in tabl.	in tabulettis	Tabletkada
vitr.	vitrum	Shishacha
m. pil.	massa pilularum	Xamirsimon modda

aa	ana	Teng, baravar
ac, acid	acidum	Kislota
aq. dest.	aqua destillata	Tozalangan suv
but. Cac.	butyrum Cacao	Kakao moyi
comp.	compositus	Murakkab
cort.	cortex	Po'stloq
dec.	decoctum	Qaynatma
dep.	depuratus	Tozalangan
emuls.	emulsum	Emulsiya
extr.	extractum	Ekstrakt
fl.	flos	Gul
fluid.	fluidum	Suyuq
fol.	folium	Barg
fr.	fructus	Meva
hb.	herba	O't
inf.	infusum	Damlama
linim.	linimentum	Suyuq surtma
liq.	liquor	Suyuqlik
mucil.	mucilago	Shilliq modda
obd.	obductus	Qoplama, g'ilof
ol.	oleum	Moy (suyultirilgan)
past.	pasta	Pasta
pulv.	pulvis	Kukun
q. s.	quantum satis	Keragicha
rad.	radix	Ildiz
rhiz.	rhizoma	Ildizpoya
sem.	semen	Urug'
sicc.	siccus	Quruq
simpl.	simplex	Oddiy
sir.	sirupus	Sharbat
sol.	solutio	Eritma
sp.	species	Yig'ma
spir.	spiritus	Spirit
stigm.	stigma	Tumshuqcha, og'izcha (bot.)
supp.	suppositorium	Shamcha
susp.	suspensio	Suspenziya
tabl.	tabletta	Tugmachasimon dori shakli
tinc.	tinctura	Nastoyka
tr.	tritrus	Qirg'ichdan o'tkazilgan (maydalangan)
ung.	unguentum	Surtma dori

148-mashq. Quyidagi retseptlarni to'ldirilgan holda yozib, tarjima qiling. M—F.

Recipe: Natrii tetraboratis
Natrii hydrocarbonatis — 20,0
Natrii chloridi 10,0

- Ol. Menthae gtts. III.
M. f. pulv
D.S: Chayish uchun.
- Recipe: Cocarboxylasi 0,05
D.t.d. N. 10 in amp.
S: Dorini qo'llash qoidasi asosida.
- Recipe: Oleandomycini phosphatis 0,25
D. t. d. N. 30 in tab.
S: 1 tabletkadan kuniga 4 — 6 mahal.
- Rp: Pulv. for. Digitalis 0,03
Chinini hydrochloridi 0,05
Bromcamphorae 0,25
M.f. pulv.
D.t.d.N. 12 in caps. gel.
S: 1 kapsuladan kuniga 3 marta.
- Rp: Ol jecor. Aselli 20,0
Celatosae 10,0
Aq. dest. ad 200 ml
M.f. emuls.
D.S: Ikki marta ichish uchun.
- Rp: Sol. Viridis nitentis spirituosae 1% 50 ml
D.S: Kasallangan joyga surtish uchun.
- Rp: Phenobarbitali 0,05
Bromisovalii 0,2
Coffeini-natrii benzoatis 0,015
Papaverini hydrochloridi 0,03
Calcii gluconatis 0,5
M.f. pulv. D.t. d. N. 24
S: Bir miqdordan kuniga 3 mahal.
- Rp: Sol. Desoxycorticosteroni acetatis oleosae
0,5 % 1 ml
D. t. d. N. 10 in amp.
S: 1 ml. dan 1—2 kun oralatib muskul orasiga.
- Rp: Chinosoli
Ac. borici aa 0,2
But. Cac. q. s.

- M. ut f. glob. vag.
 D. t. d. N. 6
 S: Qinga qo'yish uchun.
- Rp: Spir. eathyl. 95 % 20 ml
 Aq. pro inject. 100 ml
 M. D. S: 10 ml.dan venaga yuborish uchun.
- Rp: Inf. fr. Anisi 15,0 — 200 ml
 D. S: 1 osh qoshiqdan kuniga 3 marta ovqatdan oldin.
- Rp: Bicillini-fortis 600000
 D. t. d. N. 6 in lag.
 S: 600000 TBdan haftasiga bir marta.
- Rp: Extr. Aloës
 Pulv. r. Rhei aa 0,1
 Extr. Belladonnae 0,015
 M. f. pulv.
 D. t. d. N 20
 S: Bir miqdorda kuniga 2 marta.
- Rp: Amidopyrini 1,0
 Coffeini-natrii benzoatis 0,8
 Novocaini 0,5
 Aq. pro inject. 20 ml
 M. Steril.
 S: Igna orqali quyish uchun.
- Rp: Theobromini-natrii cum Natrii Salicylate 0,5
 Phenobarbitali 0,02
 M. f. pulv.
 D. t. d. N. 6 in ch. paraff.
 S: Bir miqdorda kuniga 3 mahal ichish uchun.

MUSTAQIL BAJARISH UCHUN TOPSHIRIQLAR

Quyidagi so'zlarni tarjima qiling:

A). Uchki qism, qalampir, dumg'azaga oid, o'simta, umurtqaga oid, xantal, me'da, ko'tariluvchi, vaqt, tomir, mushakka tegishli, tarmoq, o'ldiruvchan, miyaga oid,

uchuvchan, tibbiy, bo'g'im, zubtutum, tabiiy, gavda, asal, eruvchan, chambar ichak, belgi, qinga oid, qovurg'aga oid, foydali, yoy (ravoq), yig'ma, yurak, suvqalampir tuzatuvchi, po'stloq, ko'knor, tog'ay, yeryong'oq, pufak, o'simlik, ensaga oid, asl nusxa, oqim, quturish, oddiy.

B). Gaster, sapor, amputatio, narcosis, asthma, gargarisma, sacralis, laxans, manus, caries, os (oris), sapo, anamnesis, injectio, carcinoma, elixir, derma, pharmacon, temporalis, plexus, os (ossis), odor, auscultatio, filix, glaucoma, alumen, encephalon, narcosis, vaginalis, facies, pes, carbo, contusio, dosis, symptoma, albumen, enteron, mensis, vertebralis, processus.

Quyida berilgan sifatlarni otlar bilan moslashtiring va tarjima qiling:

A). Dumg'azaga oid teshik, yuz suyagiga doir mushak, bo'g'imga oid o'simta, bronxial nafas qisishi, qoringa oid, ichterlama, tibbiy vosita, tozalangan suyuqlik, eruvchan kukun, mushak ichiga igna orqali dori yuborish, markaziy, ko'k tomir, tibbiy efir, oddiy kukun.

B). Vertebra (cervicalis), facies (muscularis), nervus (sacralis), os (fibularis), processus (maxillaris), os (nasalis), suppositorium (vaginalis), dosis liquor (volatilis), os (sphenoidalis), arteria (pulmonalis), cartilago (nasalis).

Quyidagilardan retsept tuzing va tarjima qiling:

Rp: Extract... Burs... pastor... fluid...
Extract... Viburn... fluid... ana 10 ml
M. D.
S: 20 tomchidan kuniga uch mahal.

Rp: Infus...herb... Thermops... 0,1—100 ml
Liqu... Ammon... anisat... 1 ml
Natri... benzo... 0,6
Sirup... Althae... 20 ml
M.D.
S: Bir choy qoshiqdan kuniga 3—4 mahal.

- Rp: Pic... liquid... Betul...
Sulf...praecipitat...ana 3,0
Vaselin... ad 30,0
M. f. ung.
D. S: Surtma.
- Rp: Natri... tetrabor...
Natri... hydrocarbon... ana 20,0
Natri... chlorid... 10,0
Ole... Menth... gtt. III
M.f. pulv.
D.S: Chayish uchun.
Pr: Tinctur... Convallari... maja...
Tinctur... Valerian... officin... ana 7,5 ml
Adonisid... 15 ml
M.D.
S: 20 tomchidan bir marta ichish uchun.
- Rp: Pic...
Sapon.. virid... ana 15,0
Spir... aethylic... 95 % 15 ml
M. f. linim.
D.S. Sovunli —qatron spirt.
- OI: Suvqalampirning suyuq so‘rimidan
Bodrezakning suyuq so‘rimidan teng 20 ml
Aralashtir. Ber.
Belgila: 20—30 tomchidan kuniga 2—3 marta.
- OI: Kalsiy karbonat cho‘kindisidan
Natriy gidrokarbonatdan
Bismut subnitratdan teng 0,3
Belladonna so‘rimidan 0,015
Kukun hosil bo‘lguncha aralashtir.
Ber. Belgila: Bir donadan kuniga 3 marta.
- OI: Shoxkuyaning suyuq emulsiyasidan
Suvqalampirning suyuq so‘rimidan teng 10 ml
Jag‘-jag‘ning suyuq so‘rimidan 10 ml
Aralashtir. Ber.
Belgilansin: 30 tomchidan kuniga 3 marta.

- Ol: Aloy so‘rimidan
Rovoch ildizpoyasining kukunidan teng 0,1
Belladonna ning so‘rimidan 0,015
Kukun hosil bo‘lguncha aralashtir.
Shunday miqdorda 20 dona ber.
Belgila: Bir miqdorda kuniga 2 marta.
- Ol: Kodein fosfatdan 0,18
Fenobarbitaldan 0,3
Amidopirindan 1,8
Kukun hosil bo‘lguncha aralashtir.
6 ta teng qismlarga bo‘l.
Ber. Belgila: Kuniga uch mahal.
- Ol: Gulxayri po‘stlog‘i qaynatmasidan 150,0
Natriy benzoatdan 3,0
Ko‘krak eleksiridan 2,0
Oddiy sharbatdan 20,0
Aralashtir. Ber.
Belgila: Kuniga bir mahal.

TAKRORLASH UCHUN TEST SAVOLLARI

1. Otlardagi teng murakkablik deganda nimani tushunasiz?

- a) bosh va qaratqich kelishiklarida so‘zlar bo‘g‘in soni teng bo‘ladi;
- b) bosh kelishikda bo‘g‘inlar soni qaratqich kelishikdan kam bo‘ladi;
- c) birlik va ko‘plikda otlar qo‘shimchalari teng bo‘ladi;
- d) bosh kelishik birlikda ko‘plikdagiga nisbatan bo‘g‘inlar ko‘p bo‘ladi;
- e) bosh kelishik va boshqa kelishiklarda qo‘shimchalar o‘zgarmaydi.

2. Genus *Masculinum*ning Gen. Sing. qo‘shimchalarini toping.

- a) onis, inis, oris, eris, ris, icis, edis, itis, itis;
- b) etis, oris, onis, utio, onio, sion, esio, is, um, us;
- c) oris, iris, oris, ixis, uxis, esis, isis, is, iosis, aceus;

d) acis, ixis, uxis, esis, isis, is, iosis, udis, ucis, icis, tis;
e) ucis, icis, tis, gis, inis, onis, onis, utio, onio,
sion, esio.

3. *-tor, -sor, -xor, -or qo 'shimchalari qanday qo 'shimchalar?*

a) uchinchi guruhda turlanuvchi Masculinum otlarini yasovchi;

b) uchinchi guruhda turlanuvchi Neutrum otlarini yasovchi;

c) ikkinchi guruhda turlanuvchi Masculinum otlarini yasovchi;

d) to'rtinchi guruhda turlanuvchi Femininum otlarini yasovchi;

e) fe'llardan sifat yasovchi.

4. *«Valeriana ildizining damlamasi» iborasini tarjima qiling.*

a) decoctum corticis Valerianae; b) infusum radicis Valerianae; c) Tinctura Valerianae; d) Succus Valeriana; e) Decoctum infusum Valerianae.

5. *Jag'-jag'ning retsept shaklini ko'rsating.*

a) Bursae pastoris; b) bursae pastoris; c) bursa pastoris; d) Burseae pastoris; e) Bursarum pastorum.

6. *«Miya po'stlog'i» atamasining to'g'ri javobini aniqlang.*

a) cortex cerebri; b) corteks cerebri; c) cortex cerebrum; d) cortix cerebri; e) cartex cerobri.

7. *«Do'lananing gullari» iborasining yorliq shaklini ko'rsating.*

a) Floris Crataegi; b) Floris Crategi; c) Flores Crataegi; d) Florum Crataegum; e) Flos Crataeumi.

8. *«Tirnoqgul gullari» iborasining tarjimasini ko'rsating.*

a) Florum Calendulae; b) Flores Calendulae; c) Floris Calendula; d) Flores Calendula; e) b va d.

9. «*Moychechak gullari*» iborasining yorliq shaklini ko'rsating.

a) Flores Chamomillae; b) Floris Chamomillae; c) Floris Chamomilla; d) Florius Chamomillarum; e) a va d.

10. «*Suvqalampirning suyuq so'rimi*» iborasining yorliq shaklini toping.

- a) Extractum Polygoni hydropiperis fluidum;
- b) Extracti Polygoni hydropiperis fluidi;
- c) Extractum Polygonii hydropiper fluidum;
- d) Extractum Polygonum hydropiperum fluidum;
- e) Extractis Poligoni hydropiperis fluidum.

11. Genus *Femininum*ning Gen. Sing. qo'shimchalarini toping.

a) atis, idis, is, utis, udis, acis, ucis, icis, tis, gis, inis, onis;

b) ecus, exi, oris, onis, utio, onio, sion, esio, is, um, us, it is;

c) ulis, ilis, ofis, iris, oris, ixis, uxis, esis, isis, is, iosis, aceus;

d) ixis, uxis, esis, isis, is, iosis, udis, acis, ucis, icis, tis;

e) acis, ucis, icis, tis, gis, inis, onis, onis, utio, onio, sion, esio.

12. Quyidagi javoblardan qaysi biri retsept shaklida berilgan?

a) Rp: Pulveris foliorum Digitalis; b) Rp: Pulvis folium Digitalis; c) Rp: Pulverum foliorum Digitalis; d) Rp: Pulveris folium Digitale; e) Rp: Pulveris foliorum Digitas.

13. Yallig'lanish ma'nosini anglatuvchi so'z yasovchi qo'shimchani ko'rsating.

a) -itis; b) -atis; c) -isis; d) -icis; e) -inis.

14. «*Gulizardak*» so'zining retsept shaklini ko'rsating.

a) Adonidis; b) adonidi; c) adonidis; d) Adonis; e) Adonitis.

36. «*Huqna, to 'g'ri ichakni yuvish*» atamasining lotincha nomini toping.

a) clysmā; b) clyzma; c) clisma; d) clizma; e) klysmā.

37. «*Ruhiy kasallik*» atamasining lotincha nomini toping.

a) psychosis; b) psichosis; c) psychasis; d) psychozis; e) psychoz.

38. «*Milk shilliq qavatining yallig'lanishi*» iborasining lotinchadagisini toping.

a) gingivitis; b) gingivētis; c) gingivītum; d) gyngivitis; e) gingivātis.

39. «*Burun shilliq pardasining yallig'lanishi*» — bu ...

a) rhinitis; b) rynyitis; c) rhynitis; d) rhinitas; e) rhinema.

40. *Qon kasalliklarini o'rganuvchi fan* — bu ...

a) Haematologia; b) Hematologia; c) Gaematologia; d) Gematologiya; e) Haemotologya.

41. *Oksidlar nomi to 'g'ri yozilgan javobni toping.*

a) Magnii oxydum, Zinci oxydum; b) Oxydum Magnii, Oxydum Zinci; c) Magnium oxudum, Zincum oxudum; d) Magnii oxudi, Magnii Zinci; e) Zinci oxydi, Magnium oxydi.

42. *Tarkibida oltingugurt moddasi bor dorini aniqlang.*

a) Thioacetazonum; b) Theophyllum; c) Tetracyclinum; d) Tranquillum; e) Aesthazolum.

43. *Kislorod moddasining lotincha nomini aniqlang.*

a) Oxygenium; b) Hydrogenium; c) Nitrogenium; d) Hydrargyrum; e) Oxydum.

44. *Quyidagi javoblardan uzum kislotasini ko'rsating.*

a) Acidum lacticum; b) Acidum tartaricum; c) Acidum sulfuricum; d) Acidum citricum; e) Acidum aceticum.

45. *Magniy sulfatning lotincha nomini toping.*

a) Magnii sulfas; b) Magnium sulfiticum; c) Sulfas magnii; d) Sulfatis Magnium; e) Magnas sulfat.

46. *Berilgan retseptura iborasini to'ldiring: Acidi ... pulverati*

a) borici; b) boricim; c) boras; d) borii; e) borium.

47. *Retsept iborasiga quyidagilardan mosini qo'ying: Coffeini natrii ...*

a) benzoatis; b) benzoas; c) Benzoantis; d) Benzoati; e) benzoatum.

48. *Limon kislotasining lotincha variantini toping.*

a) acidum boricum; b) acidum lacticum; c) acidum citricum; d) acidum folicum; e) acidum ascorbinicum.

49. *«Novshadil spirti» iborasining yorliq shaklini ko'rsating.*

a) Solutio Ammonii caustici; b) solutio ammonii caustici; c) Solutionis ammonii caustici; d) Solutionis Ammonii causticim; e) Solutionis Ammonis caustica.

50. *«Novshadil arpabodiyon suyuqligi» iborasining yorliq shaklini ko'rsating.*

a) Liquor Ammonii anisatus; b) Liquoris Ammonii anisatus; c) Liquor Ammoni anisati; d) liquor Ammoni anisatus; e) liquor ammonium anisatum.

51. *Ikkinchi guruh uch qo'shimchali sifatlar rod qo'shimchalari berilgan javobni toping.*

a) -us, -er; -a; -um; b) -is, -is; -us; -e; c) -are; -ere, -ere; -ire; d) -ae, -i, -is, -us, -ei; e) -er; -is; -e.

52. *Ikkinchi guruh ikki qo'shimchali sifatlar rod qo'shimchalari berilgan javobni toping.*

a) -is, -is, -e; b) -us, -a, -um; c) -er, -is, -e; d) -x, -s, -r; e) -us, -is, -er.

53. *Ikkinchi guruh bir qo‘shimchali sifatlar tugallanuvchi qo‘shimchalari berilgan javobni toping.*

a) -is, -is, -e; b) -us, -a, -um; c) -er, -is, -e; d) -x, -s, -r; e) -us, -is, -er.

54. *To‘g‘ri qo‘yilgan qo‘shimchalarni toping: Rp: Herb_ Adon_ vernal_.*

a) -ae/ -idis/ -is; b) -a/ -is/ -is; c) -ae/ -is/ -e; d) -arum/ -idis/ -e; e) -ae/ -ae/ -ae.

55. *Sifatni ot bilan moslashtiring: rhizoma (amarus, a, um)*

a) rhizoma amarus; b) rhizoma amara; c) rhizoma amarum; d) rhizomatis amarus; e) rhizoma amaralis.

56. *Sifatni ot bilan moslashtiring: corbo (activatus, a, um)*

a) corbo activatus; b) corbo activatus, activata, activatum; c) corbo activatum; d) corbo activata; e) corboum activatus.

57. *«Oddiy spirtli eritma» iborasining to‘g‘ri tarjimasini toping.*

a) tinctura simplex; b) tincturae simplicis; c) tinctyram symplex; d) solutio spirituasa simplex; e) simplex spirituosa solutio.

58. *Berilgan retseptni to‘ldiring: Rp: Solution... virid... nitent... aquos...*

a) is/ is/ is/ ae; b) us/ us/ is/ ae; c) is/ us/ is/ e; d) ae/ is/ is/ is; e) as/ is/ as/ ae.

59. *Quyidagi javoblardan «Bahorgi Adonis o‘ti damlamasi» iborasining to‘g‘ri variantini toping.*

- a) Decocti herbae Adonidis vernalis;
- b) Infusi herbarum Adonidis vernalis;
- c) Decoctum herbarum Adonidis vernalis;
- d) Infusum herbae Adonidis vernalis;
- e) Decoctis herbae Adonidis vernale.

60. «Teng qismlarga bo'lib» iborasi qanday tarjima qilinadi?

- a) Divide in partes aequalis;
- b) Dividere in partes aequalis;
- c) Dividete in partes aequalis;
- d) Dividi in partis aequalas;
- e) Divido intra partes equalis.

61. To'rtinchi guruhda turlanuvchi otlar berilgan to'g'ri javobni toping.

- a) exitus, us, m; cornu, us, n;
- b) musculus, us, m; manu, us, n;
- c) corpus, oris, n; geni, us, n;
- d) aqua, us, f; ecrema, atis, f;
- e) oleum, us, n; chirurgia i, m.

62. Nuqtalar o'rniga kerakli so'zni qo'ying: Na'matak mevalarining sharbati — Sirupus ... Rosae

- a) fructus; b) fructu; c) fructuum; d) fructibus; e) fructa.

63. Quyidagi atamalardan qaysi biri yorliq (etiketka) shaklida berilgan?

- a) Cortex Quergus; b) Cortex quergus; c) Cortix Querkus;
- d) Cortex Querex; e) Corteks Querqus.

64. To'rtinchi guruhda turlanuvchi Masculinum va Neutrumdagi otlar Gen. Sing. va Plur.da qanday qo'shimchaga ega?

- a) -us; -uum; b) -um; -us; c) -us; -ium; d) -uus; -uum;
- e) -ius; -u.

65. -tus va -sus so'z yasovchi qo'shimchalari qanday ma'noni ifodalaydi?

- a) sezish, holat, harakat; b) ko'rish, eshitish, gapirish;
- c) yugurish, suhbatlashish, davolash; d) aniqlash, xulosa chiqarish; e) hammasi to'g'ri.

66. «Na 'matak mevalarining sharbati» iborasining yorliq shaklini ko'rsating.

- a) Sirupus fructuum Rosae; b) Succus fructuum Rosae;
- c) Sirupus fructis Rosae; d) Sirupus fructuum Rosae;
- e) Sirupus fructum Rosa.

67. Quyidagi retseptura iborasini to'ldiring: Spirit... Vin... rectificat...

- a) -us/ -i/ -i; b) -is/ -i/ -i; c) -i/ -i/ -i; d) -us/ -us/ -us;
- e) -uis/ -is/ -is.

68. Beshinchi guruhda turlanuvchi otlar Gen. Sing.da qanday qo'shimchaga ega?

- a) -ei; b) -is; c) -i; d) -ae; e) -us.

69. «O'ldiruvchi miqdor» iborasining lotinchasini toping.

- a) dosis letalis; b) doses letales; c) dosum letalum;
- d) dosi letali; e) dosus letalus.

70. Berilgan iborani to'ldiring: Speci... polyvitaminos...

- a) -es/ -ae; b) -is/ -a; c) -us/ -ae; d) -um/ -ae;
- e) -ae/ -ae.

71. Sifatlarning orttirma darajasini hosil qilish uchun qaysi qo'shimchalar qo'shiladi?

- a) -ior, -ius, -ior, -a; b) -ius, -is, -us, -ar; c) -ior, -o, -er, -ior; d) -issim: -us, -a, -um; e) -us, -a, -orum, -er.

72. Sifat darajalari (gradus) yozilgan javobni toping.

- a) Positivus, Compositivus, Superlativus;
- b) Passivus, Activus, Imperativus;
- c) Cardinalia, Ordinalia, Numeralia;
- d) Casus, Genus, Numerale;
- e) Indicativus, Conjunctivus, Imperativus.

73. *Qiyosiy darajadagi sifatlar qanday qo‘shimchalar bilan yasaladi?*

- a) -ius, -ius, -ior; b) -us, -a, -um; c) -er, -is, -e;
d) -issim+ -us; -a; -um; e) -rim+ -us; -a; -um.

74. *«bonus, melior, optimus» so‘zlarining tarjimasini toping.*

- a) yaxshi, yaxshiroq, eng yaxshi; b) kaft, ensa, kurak;
c) shirin, asal, shirinlik; d) katta hab dori, aralashma, mutlaqo; e) yaxshi, yomon, o‘rtacha.

75. *Qaysi javobda tibbiyot sohalari to‘g‘ri berilgan?*

- a) Heriatria, Hygiena, Aestiologia, Neurochimia;
b) Frontitis, Vitas, Audiologia, Digitalis, Angioma;
c) Blastoma, Atheroma, Leucoma, Glaucoma;
d) Plexitis, Volvulitis, Typhlitis, Aortitis;
e) Mixtura, Mucilago, Bolus, Suspensio.

76. *Yallig‘lanish kasalligi nomlari berilgan javobni toping.*

- a) Blastoma, Atheroma, Leucoma, Glaucoma;
b) Heriatria, Hygiena, Aestiologia, Neurochimia;
c) Mixtura, Mucilago, Bolus, Suspensio;
d) Audiofaritis, Digitalis, Angiomatis, Adonis;
e) Plexitis, Vulvitis, Typhlitis, Aortitis.

77. *Xavfli o‘smalar nomlari berilgan javobni toping.*

- a) Melanoma, Osteosarcoma, Liposarcoma, Angiosarcoma;
b) Leucoma, Glaucoma, Atheroma, Xanthoma;
c) Neuroglioma, Syringoma, Myoma, Lymphadenoma;
d) Hepatitis, Glossitis, Mastitis, Miringitis;
e) Neuralgia, Biologia, Chirurgia, Psychiatria.

78. *Qo‘shimchasini yozing: Juda toza vazelin — Vaselin ... purissim ...*

- a) -i; b) -is; c) -a; d) -um; e) -us.

79. *Sifat darajalaridan qiyosiyini aniqlang: Gradus ...*

- a) Comparativus; b) Positivus; c) Superlativus; d) Compositus; e) Composativus.

80. «Favqulodda holatda» retsept varaqasiga qanday soʻzlar yozilishi mumkin?

- a) Cito! Citissime! Statim! b) Cita! Cetissimi! Statum!
- c) Cyto! Sytiscime! Statime! d) Bis. Repete, Verte;
- e) Repetetur, Cito, Vertetur.

81. *Sonlarning tarjimasini toping: octo, undecim, centum.*

- a) yuz, oʻttiz, besh; b) toʻrt, ikki, ming; c) sakkiz, oʻn bir, yuz; d) besh yuz, oʻn, bir; e) sakkiz, ellik, yarim.

82. *Ushbu sonlarning tarjimasini toping: nonus, primus, mille.*

- a) toʻqqizinchi, birinchi, ming; b) beshinchi, oʻn ikki, yettinchi; c) toʻrtinchi, oʻninchi, million; d) beshinchi, minginchi, bir; e) oʻn sakkiz, olti, yarim.

83. *Son turlari qaysi javobda berilgan?*

- a) Positivus, Compositivus, Superlativus;
- b) Passivus, Activus, Imperativus;
- c) Cardinalia, Ordinalia;
- d) Casus, Genus, Numerale;
- e) Indicativus, Imperativus.

84. «tetra, hexa, dodec» soʻzlarining tarjimasini toping.

- a) daftar, gektar, dada; b) toʻrt, olti, oʻn ikki; c) uch, besh, ellik; d) qattiq, yumshoq, bir xil; e) termoq, ezmoq, bermoq.

85. *Lotincha sonlar berilgan javobni toping.*

- a) unus, quattor, quingenti; b) centum, mille, albus;
- c) albus, bis, mono; d) bi, semi, homo; e) mono, ennea, pentadec.

86. *Yunoncha sonlar berilgan javobni toping.*

- a) unus, quattor, quingenti; b) centum, mille, albus;
- c) albus, bis, mono; d) bi, semi, homo; e) mono, ennea, pentadec.

87. «*Mono, hepta, tridec*» qanday soʻzlar?

a) birinchi guruh oti; b) ikkinchi guruh sifati; c) inglizcha ravish; d) lotincha olmosh; e) yunoncha son.

88. *Tarkibida oʻnta element bor vitaminni aniqlang.*

a) Decavitum; b) Undevitum; c) Hexavitum; d) Panhexavitum; e) Polyvitaminum.

89. *Ravishlar qanday soʻzlardan yasaladi?*

a) Otlardan; b) Feʻllardan; c) Sifatlardan; d) Olmoshlardan; e) Ravishlardan.

90. *Ravishlar qanday qoʻshimchalar yordamida yasaladi?*

a) -e; -o; -iter; b) -us; -a; -um; c) -er; -is; -e; d) -ior; -ius; -e; e) -ae; -i; -is.

91. *Old koʻmakchi berilgan qatorni toping.*

a) ad, sine, pro, post, in; b) et, ou, pro, paly, da; c) cum, de, da, per, ol; d) in, pyo, pyr, dys, sed; e) ut, um, cum, dum, der.

92. *Bogʻlovchi berilgan qatorni toping.*

a) avec, i, intra, ex, ad; b) ad, et, seu, pro, contra; c) contra, seu, cum, ex, ad; d) et, in, der, das, les; e) et, set, seu, aut, ut fiat.

93. *Bogʻlovchilar berilgan javobni toping.*

a) et, aut, seu, sed, ut, jiat; b) sine, aut, et, but, ex; c) et, aut, sine, mais, ad; d) ad, aut, et, ut, jiat, seu; e) seu, sine, contra, per, sed.

94. *Tibbiyotda qoʻllaniluvchi olmoshlarni toping.*

a) me, per se, tales; b) octo, unus, centum; c) aqua, hydro, succus; d) et, ut fiat, contra; e) per, post, ante.

95. «*Quantum satis*» soʻzining tarjimasini toping.

a) toʻrtburchak; b) katta sabzi; c) keragicha; d) qora rangda; e) oxiridan boshlab.

96. «Keragicha» soʻzining tarjimasini toping.

- a) satis quantum; b) Quantum satis; c) permanens;
- d) breviter; e) substantivum.

97. Sifatdosh berilgan javobni toping.

- a) permanens, serpens, laxans; b) teres, facilis, medicinalis;
- c) juglans, simplex, audio; d) amarus, dulcus, purus;
- e) sinister, acer, tiber.

98. Mustaqil soʻz turkumlarini aniqlang.

- a) substantivum, conjunctio, verbum, pronomen, adverbium, adjectivum;
- b) verbum, particulae, interjectio, praepositio, numeralum, adjectivum;
- c) verbum, pronomen, adverbium, substantivum, numeralum, adjectivum;
- d) verbum, praepositio, numeralum, conjunctio, adjectivum, interectio;
- e) pronomen, adverbium, substantivum, conjunctio, interjectio, praepositio.

99. Yordamchi soʻz turkumlarini aniqlang.

- a) particulae, conjunctio, interjectio, praepositio;
- b) particulae, verbum, pronomen, adverbium;
- c) particulae, conjunctio, interjectio, numeralum;
- d) conjunctio, interjectio, substantivum, numeralum;
- e) interjectio, pronomen, adverbium, substantivum.

100. Javoblarning qaysi birida bogʻlovchi soʻz turkumi berilgan?

- a) conjunctio; b) praepositio; c) interjectio; d) verbum;
- e) particule.

OʻQISH UCHUN QOʻSHIMCHA MAVZULAR

«Gaudeamus igitur» — «Shod-u xurram boʻlaylik» sheʼri talabalar madhiyasi boʻlib, taxminan oʻrta asrda Gʻarbiy Yevropada yaratilgan.

*Gaudeamus igitur,
Juvenes dum sumus!
Post jucundam juventutem,
Post molestam senectutem,
Nos nabebit humus.*

*Ubi sunt, qui ante nos,
In munbo fuere?*

*Vadite ad superos,
Transeas ad inferos,
Ubi jam fuere (bis)
Vita nostra brevis est,
Brevi finiatur;*

*Venit mors velociter,
Rapit nos atrociter,
Nemini parceretur,
Vivat academia,
Vivat professores!
Vivat membrum*

quodlibet!

*Vivant membra quaelibet
Semper sint in flore!*

*Vivant omnes virgines,
Faciles, formosae!*

*Vivant et mulieres,
Tenerae, amabiles,*

*Bonae, laboriosae
Vivat et Respublica,*

Et qui illam regit!

*Vivat nostra civitas,
Maecenatum caritas,
Quae nos hic protegit!*

Pereat tristitia,

Pereant osores

Pereat diabolus,

Quivis antiburschius,

Atque irrisores

— Yoshlik zavqin suraylik,
— Quvnaylik, yor-u do'stlar!
— Bu kunlar ham g'animat,
— Yer o'z qa'riga chorlar.

— Qani bizdan oldingi
— Yer yuzida yurganlar?
— Samoga chiqib ko'ring,
— Do'zaxga tushib ko'ring.
— Yashaganlar — qanilar?
— Umr degani qisqa,
— Bir zumda o'tar, ketar.
— Ajal degani tezda,
— Shafqatsiz kirib kelar.

— Yashasin dorulfunun!
— Yashasin domlalar!

— Yashang, aziz do'stlarim!
— Doim yashnab yuringlar.
— Yashasin barcha qizlar,
— Nazokatli go'zallar!
— Yashasin latofatli,
— Mehribon-u mehnatkash,
— Sevgiga loyiq mangu
— Qadri abad ayollar.
— Yashasin Davlatimiz,
— Va uni boshqarganlar.

— Yasha barchaga homiy,
— Yoshlarga zo'r murabbiy
— Bizning odil jamiyat.
— Yo'qolsin g'am-u g'urbat!
— Daf bo'lsin qora niyat.
— Daf bo'lsin mal'un shayton,
— Va talabalarga dushman,
— Ham undan kuluvchilar.

Lotin tilida qo‘shimcha matnlar

HIPPOCRATIS JUS JURANDUM (GIPPOKRAT QASAMYODI)

Per Apollinem medicum et Aesculapium, Hygiamque et Panaceam juro, deos deasque omnes testes citans, mepte viribus et iudicio meo hos jusjurandum et hanc stipulationem plene praestaturum.

Illum nempe parentum meorum loco habiturum spondeo, qui me artem istam docuit, eique alimenta impertiturum, et quibuscunque opus habuerit, suppeditaturum.

Victus etiam rationem pro virili et ingenio meo aegris salutarem praescripturum a perniciose vero et improba eosdem prohibeturum. Nullius praeterea precibus adductus, mortiferum, medicamentum cuique propinabo, neque huius rei consilium dabo. Caste et sancte colam et artem meam.

Quaecumque vero in vita hominum sive medicinam facitans, sive nom, vel videro, vel audivero, quae in vulgus efferre non decet, ea reticito non secus atque arcana fidei meae commissa.

Quod si igitur hocce jusjurandum fideliter servem, neque violem, contingat et prospero successu tam in vita, quam in arte mea fruar et gloriam immortalem gentium consequar. Sine autem id transgrediar et pejerem contraria hisce mihi eveniant.

GIPPOKRAT QASAMYODI

Tabib Appolon, Asklepiy, Gigiyeya, Panakeya va butun ma 'budlar-u ma 'budalar nomi bilan ularning guvohligida o'z kuchim va aqlimga mos tarzda quyidagicha qasamyod qilaman hamda yozma ravishda tasdiqlayman.

Menga tabiblik san'atini o'rgatgan ustozlarimni o'z otanamdek ko'raman, butun borlig'imni ular bilan baham

ko‘raman va zarur bo‘lganida yordamimni ayamayman; ularning farzandlari mening qon-qarindoshlarimdir. Ular-ning farzandlari mening qon-qarindoshlarimdir va bu kasbni, san‘atni, agar ular xohlashsa, hech qanday moddiy manfaatlarsiz o‘rgataman. Ustozlik qilaman, og‘zaki darslar va barcha-barchasini o‘z farzandlarimga, ustozlarimning farzandlariga, shogirdlarimga majburiyatim va tibbiyot qonunlariga asosan o‘rgataman.

Bemorlarga o‘z aql-zakovatimga tayangan holda faqat-gina ularga foydali bo‘ladigan tavsiyalar beraman, turli vijdonsizliklar va ularga zarar keltirishdan o‘zimni tiyaman. Hech kimga, hatto so‘rasa ham, o‘lim keltiruvchi vositani tavsiya qilmayman va shu fikrga yetaklovchi yo‘lni ko‘rsatmayman. Xuddi shuningdek, ayollarning sog‘lom homiladorligini to‘xtatish uchun yordam bermayman.

Hayotim va kasbimni toza hamda sof o‘tkazaman. Hech qachon tosh kasalligi bilan og‘riyotgan bemorlarni operatsiya qilmayman, shu ish bilan shug‘ullanayotgan odamlarni bu yo‘ldan qaytaraman. Men har qanday xonadonga faqat-gina bemorlarning foydasi uchungina kiraman, bemor xoh ayol yoki erkak, xoh qul yoki ozod kishi bo‘lsin, undan hech nimani tama qilmayman.

Bemorni davolar ekanman (muolajadan keyin ham), uning shaxsiy hayotiga oid ma‘lumotlarni sir sanab, hech qachon oshkor qilmayman. Hayotda va kasbimda baxt-saodatga erishish uchun qasamyodimni aslo buzmayman, ontiga vafu qilmaganlarga esa buning aksi bo‘lsin!

HEPAR

Hepar glandula maxima corporis humani est. Substantia hepatis mollis rubro-fusca est. Hepar in cavo abdominis sub diaphragmate locatur et secretioni bilis inservit. Illud in lo-bos duos impares dividitur: lobum dextrum majorem et lobum sinistrum minorem. Lobus sinister dextro tenuior est. In hepate facies tres distinguimus — faciem superiorem, in-feriorem,

posteriorem. *Facies superior convexa, facies inferior concava sunt. In hepate margines duo sunt: margo anterior acutus, qui impressiones duas seu incisuras habet — incisuram vesicalem et umbilicalem, et margo posterior obtusus. Fel, cui succus pancreaticus admiscetur, per ductum choledochum in intestinum duodenum intrat. Usus hepatis est, ut fel secernat.*

DE ABDOMINE (PLENC «PRIMAE LINEAE ANATOMIAE»)

Abdomen est cavitas, quae inter thoracem et pelvim locatur. Divisio interna est in tres cavitates: in cavitatem periton(a)ei, in cavitatem lumbalem, in cavitatem pelvis. In cavitate periton(a)ei: omentum, ventriculus, intestina tenuia et crassa, hepar cum vesica fellea, mesenterium, lien, pancreas, vasa lactea, quae intra duplicaturam mesenterii locantur. In cavitate lumborum extra periton(a)eum continentur: renes, glandulae suprarenales, ureteres, aorta descendens, vena cava ascendens, receptaculum chyli sive cisterna chyli. In cavitate pelvis sub periton(a)eo sunt: vesica urinaria, (intestinum) rectum et cetera organa.

THORAX

Thorax et abdomen in trunco hominis sunt. Thorax in parte superiore trunci est, abdomen in parte inferiore est. Thorax a claviculis usque ad diaphragma porrigitur. Ea pars trunci partim ossea, partim carnea est et interne membrana vestitur. Membrana pleura appellatur. Pleura membrana le-vis, robusta et tensa est. Ea costis et musculis intercostalibus adhaerens et totum cavum thoracis cingit. In thorace pars tracheae, pulmones, cor, pericardium cum vasis locantur. In thorace atque pars maxima (o)esophagi locata est. Trachea a radice linguae ad pulmones descendit, ubi in multos ramos dividitur. Pars superior tracheae larynx dicitur. Pars inferior juxta vertebrae quartae colli in duos ramos dividitur, qui bronchi vocantur. Trachea ex an(n)ulis cartilagineis componitur.

DENTES

Dentes in cavitate (cavo) oris locati sunt. In aetate puer-ili dentes decidui increscunt.

Postea dentes decidui decidunt et dentes permanentes increscunt. In omni dente corona dentis, collum dentis et radix dentis distinguitur. Alii dentes unam radicem, alii plures radices habent.

Materia dentium ex dentino, enamelo et substantia ossea constat. Radix dentis periodontio cingitur. Praeterea gingi-vae dentes cingunt item et periosteum. Intra coronam dentis locatur cavitas (cavum) et canalis dentis.

In apice radiceis dentis est foramen apicis dentis. Per foramen apicis dentis in cavitatem (cavum) dentis, ubi pulpa dentis est, vasa sanguinea et nervi intrant. Dentes forma corone sunt: dentes incisivi, dentes canini, dentes pr(a)emolares, dentes molares et dentes (sapientiae) serotini.

GASTRITIS

Gastritis est inflammatio ventriculi. Genera gastritidum: gastritis acuta et gastritis chronica. Gastritis acuta dividitur in gastritidem acutam simplicem, gastritidem corrosivam et gastritidem suppurativam, seu phlegmonosam. Gastritis chronica dividitur in gastritidem atrophicantem et gastritidem hypertrophicantem. Gastritis acuta simplex oritur a errore nutritionis.

DE MODISINTRODUCTIONIS MEDICAMENTORUM

Medicamenta saepissime «per os» sumuntur, rarius aliis modis introducuntur. Solutiones speciales adhibentur pro injectionibus subcutaneis, vel intra venas, intra arterias introducuntur etc. Suppositoria in rectum, globuli in vaginam inducuntur. Unguenta saepe «pro frictione» signantur. Sunt medicamenta «pro inhalatione». Sunt etiam medicamenta, quae sub linguam ponuntur.

DE DOSIBUS

Doses remediorum sunt: dosis minima, dosis media — dosis medicinalis seu dosis therapeutica, dosis maxima, dosis toxica, dosis letalis. Pharmacopoea doses maximas remediorum venenorum et remediorum heroicorum probe notat «pro dosi» et «pro die». Doses toxicae morbos molestos et interdum mortem provocant. Jam decigrammata duo (0,2) Morphini dosis letalis est. Medicus et pharmaceuta doses medicamentorum bene scire debent.

LITTERA YPSILON (Y, y)

Littera ypsilon in verbis graecis adhibetur. Exempli causa in verbis: amyllum, Oryza, Glycyrrhiza, cyanidum, Hyoscyamus, Amygdala, Ichthyolum etc. Littera ypsilon scribitur in praepositionibus hyperet hypo — Kalii hypermanganas, Natrii hyposulfis, injectiohypodermica, hypervitaminosis et hypovitaminosis etc. Saepe ypsilon occurritur in verbis com-positis cum radicibus graecis: oxy-, hydr-, pyr — Oxygen-ium, Zinci oxydum, Hydrogenium, Hydrogenii peroxydum, Calcii hydroxydum, Hydrargyrum etc.

DEPULVERIBUS

Pulvis est forma medicamentorum dura. Nomina pul-verum varia sunt. Sunt pulveres grossi, grossissimi, subtiles, subtilissimi; sunt pulveres simplices et compositi; sunt pulveres divisi et indivisi; sunt pulveres ad usum internum et pulveres ad usum externum. Pulveres indivisi plerumque sunt pulveres ad usum externum, qui aspersiones nominantur. Pulveres divisi pro usu interno adhibentur.

DE UNGUENTIS

Unguentum est forma medicata ad usum externum, quae consistentiam adipis suilli habet. Pro basi unguentorum Lanolinum, Vaselinum, adipes animalium, olea vegetabilia, cera, Paraffinum, Ichthyolum, Naphthalanum etc. adhibentur.

Remedia ingredientia sunt liquores et pulveres varii.

Ad praeparatmem unguentorum tales liquores sunt: Terebinthina, pix liquida, solutio Plumbi subacetatis, liquor Aluminium subacetatis etc. Ex pulveribus tales pulveres adhibentur: Camphora pulverata, amyllum Solani, Sulfur depuratum, Hydrargyrum praecipitatum album. Talcum, Bis-muthi subnitras etc.

Unguenta in ollis bene clausis in loco frigido et obscuro servantur. Unguentum ophthalmicum semper ex tempore paratur. Unguenta ex officinis praecipue in ollis cum signatura flava dantur.

DEACIDIS

Acida sunt cum oxygenio et sine oxygenio. Acida cum oxygenio: acidum carbonicum, acidum sulfuricum, acidum sulfurosum, acidum nitricum, acidum nitrosum etc.

Acida sine oxygenio: acidum hydrochloricum, acidum hydroiodicum, acidum hydrobromicum etc.

Acidum nitricum fumans et acidum hydrochloricum concentratum acida fortissima sunt. Mixtura acidi nitrici cum acido hydrochlorico (1:3) «aqua regis» nominatur, quia etiam aurum, «regem metallorum» solvit.

Medici acidum hydrochloricum purum dilutum contra dyspepsiam adhibent.

Formate nomina latina acidorum cum suffixo «icum» a verbis: citrus, arsenicum, formica, borum, nicotinum, acetum.

SUPRASTINUM

Suprastinum praeparatum antihistaminicum est. Medicus Suprastinum ad dermatoses allergicas (urticariam, eczema, pruritus, dermatitidem), rhinitidem allergicam et conjunctivitidem, allergias medicamentosas saepe praescribit. Praeparatum effectum celerem dat atque effectum sedativum habet.

Suprastinum forma tabulettarum et solutionis praescribitur.

Rp.: Tab. Suprastini 0,025 №. 20

D. S.

Rp.: Sol. Suprastini 2 % 1 ml D.t.d. №. 6 in amp. S.

DISPOSITIO REMEDIORUM IN RECEPTO COMPOSITO

In receptis compositis post verbum contractum «Rp.» locum primum remedium basis occupat. Post basim saepe remedium adjuvans scribitur. Deinde, si necesse est remedium corrigens additur, quod saporem, odorem et colorem medicamenti corrigit. Remedia corrigentia sunt: saccharum, sirupi, oleum Menthae et alia.

Loco postremo remedium constituens stat, quod formam medicamenti constituit. Ex numero remediorum constitu-entium saepe in receptis videmus: aquam destillatam, spiritum Vini, adipem suillum (seu axungiam porcinam), Vaselinum, Lanolinum et butyrum Cacao.

OLEAPINGUIA

Olea pingua e seminibus et fructibus pressura conficiuntur. Olea pingua in aqua non solvuntur, male in spiritu solvuntur, in chloroformio et aethere bene solubilia sunt Oleum Ricini in spiritu bene solubile est.

In Pharmacopoea Rossica olea pingua sunt: oleum Amygdalarum, oleum Cacao (seu butyrum Cacao), oleum jecoris, oleum Persicorum, oleum Ricini. Plerumque olea pingua ut constituentia ad praeparationem unguentorum, pastarum, linimentorum, suppositoriorum, globulorum vag-inalium et solutionum praescribuntur.

Oleum Amygdalarum et oleum Persicorum ad praeparationem solutionum injectabilium adhibentur. Nonnulla olea pingua exempli causa oleum Ricini, oleum Jecoris per se adhibentur.

LOTINCHA-O'ZBEKCHA LUG'AT

A

A. ab (predlog Abi kel:)	— dan
abdomen, inis, n	— qorin
abdominalis, e	— qoringa oid
(m) abductor, oris, m	— uzoqlashtiruvchi mushak
abortus, us, m	— bola tashlash, muddatidan ilgari tug'ish
abrasio, onis, f	— qirib tozalash (tishga oid)
abscessus, us, m	— yiringli yara, chipqon
Absinthium, i, n	— shuvoq, yovshan, ermon
Acacia, ae,	— akatsiya
acer, acris, acre	— o'tkir
acetabulum, i, n	— quymuch kosasi
acetas, atis, m	— asetat
acetosus, a, um	— sirkaga oid
acetum, i, n	— sirka
acetylsalicylicus, a, um	— asetilsalitsilatga oid
acidum, i, n	— kislota
acidum arsenicosum	— margimush kislota
Acrichinum, i, n	— akrixin
actio, oxis,	— harakat, ta'sir
activatus, a, um	— faollashtirilgan
acusticus, a, um	— eshitishga oid
acustus, a, um	— o'tkir
ad (predlog ass. kel.)	— gacha, uchun, -ga
adamantinus, a, um	— po'lat yoki olmosdek qattiq
addo, ere	— qo'shmoq
(m) adductor, oris, m	— yaqinlashtiruvchi mushak
adeps, ipis, m	— yog', moy
adhaerens, entis	— qo'shib o'sgan, yopishgan
adhibeo, ere	— qo'llamoq, ishlatmoq
adjuvans, antis	— yordamchi
admisceo, ere	— qo'shmoq, birlashtirmoq
adnumero, are	— sanamoq
Adonilenum, i, n	— adonilen
Adonis, idis, m	— gulizardak, adonis
aegrota, ae, f	— bemor, xasta (erkak kishiga nisbatan)
aegrotus, i, m	— bemor, xasta (erkak kishiga nisbatan)
aër, aëris, m	— havo
aestimo, are	— teng
aetas, atis, f	— baholamoq
aether, eris, m	— yosh
aethereus, a, um	— efir (rangsiz uchuvchan suyuqlik), efirga oid

aethylicus, a, um	— efirli
agito, are,	— chayqatmoq
age, ere	— ishlamoq, qilmoq
albus, a, um	— oq
aliter	— boshqacha
alius, a, um	— boshqa
allergia, ae, f	— allergiya (a'zoning yot moddaga qarshiligi)
Allium (i) sativum (i)	— sarimsoqqiyoz
Aloë, ës, f	— aloy, sabur
Althaea, ae, f	— gulxayri
Alnus, i, f	— qandag'och
altus, a, um	— baland, katta
alumen, inis, n	— achitqi
Aluminium, i, n	— aluminiy
alveolus, i, m	— pufakcha
alvus, i, m	— qorin
amabilis, e	— sevishga munosib
amarities, ei, f	— achchiq ta'm, taxir maza
amarus, a, um	— achchiq
ambulatio, onis, f	— sayr qilish, ochiq havoda yurish
Amidopyrinum, i, n	— amidopirin
Ammonium, i, n	— ammoniy
amnion, i, n	— homilani o'rab turuvchi ichki parda
amo, are	— sevmiq
amor, oris, m	— sevgi
ampulla, ae, f	— ampula, ichiga dori quyib og'zi payvandlangan naycha
amputatio, onis, f	— kesib tashlash
Amygdala, ae, f	— bodom
Amygdalus, i, f	— bodom (daraxti)
amylum, i, n	— ohor (kraxmal)
ana	— teng, baravar
anaemia, ae, f	— kamqonlik
Anaesthesinim, i, n	— anestezin
anatomicus, a, um	— anatomiyaga oid
angina, ae, f	— bodomsimon bezning yallig'lanishi
angina pectoris	— yurak siqilish kasalligi
angulus, i, m	— burchak
angustus, a, um	— tor, ensiz
anhydricus, a, um	— suvsiz
animal, alis. n	— hayvon
animalis, e	— hayvonga oid, hayvonsimon
animus, i, m	— ruh, qalb
anisatus, a, um	— arpabodiyonga oid
Anisum, i, n	— arpabodiyon
annalus, i, n	— gardish, halqa
annuus, i, m	— yil

anomalial, ae, f	— g'ayritabiiy holat
anonymus, a, um	— nomsiz, noma'lum
ansa, ae, f	— ilmoq, tugun
ante (predlog ass. kel)	— oldida
ante (ravish)	— avval, dastlab
anterior, ius	— oldingi
antidotum, i, n	— ziddi-zahar
anti-pyreticus, a, um	— issiqni pasaytiruvchi
antiquus, a, um	— qadimiy
anuria, ae, f	— siydik chiqmasligi
anus, i, m	— orqa chiqaruv teshigi
aorta, ae, f	— aorta
apex, icis, m	— yuqori qism, uchi, oxiri
aphtha, ea, f	— yaracha
aphthosus, a, um	— yaraga oid
apis, is, f	— asalari
apnoë, ës, f	— nafas faoliyatining to'xtashi
apopeurosis, is, f	— payning cho'zilishi
apparatus, us, m	— asbob
appendix, icis, f	— o'simta, o'siq
aqua, ae, f	— suv
aquaeductus, us, m	— suv oqadigan nay
aquosus, a, um	— suvli
Arachis, idis, f	— yeryong'oq
Aralia, ae, f	— araliya
arbor, oris, f	— daraxt
arcus, us, m	— yoy, ravoq
Argenti nitras	— kumush nitrat yoki lyapis qalami
argilla, ae, f	— gil tuproq
Arnica, ae, f	— arnika
ars, artis, f	— san'at
arsenas, atis, m	— arsenat
arsenis, itis, m	— arsenit
arsenicicus, a, um	— margimushga oid
arsenicus, a, um	— margimushli
arsenicum, i, n	— margimush
arteria, ae, f	— arteria
arthritis, itidis, f	— bo'g'imlar yallig'lanishi
articulatio, onis, f	— bo'g'im
articularis, e	— bo'g'imga oid
artificialis, e	— sun'iy
arvensis, e	— dalaga oid
ascendens, entis	— ko'tariluvchi
ascites, ae, m	— qorin istisqosi
Asellus, i, m	— treska balig'i
aspersio, onis, f	— sepma
asperum, i, n	— dag'al, g'adir-budur

asthma, atis, n	— bo'g'ilish, nafas olishning qiyinlashuvi
atlas, ntis, m	— birinchi bo'yin umurtqasi
atomus, i, f	— atom
atque	— shuningdek
atrium, i, n	— yurak oldi
atrophia, ae, f	— oriqlash
atrophicans, ntis	— oriqlovchi
attente	— diqqat bilan, ehtiyotlik bilan
auctor, oris, m	— muallif
audio, ire	— eshitmoq
auditivus, a, um	— eshitishga oid
auricula, ae, f	— quloq supراسi
auris, is, f	— quloq
Aurum, i, n	— oltin, tilla
auscultacio, onis, f	— eshitib ko'rib kasallikni aniqlash
axis, is, m	— ikkinchi bo'yin umurtqasi
axungia, ae, f	— yog', moy

B

bacca, ae, f	— meva
bacillus, i, m	— tayoqcha
bactericidus, a, um	— bakteriyaga qarshi
balneum, i, n	— hammom, vanna
basicus, a, um	— asosiy
basilaris, e	— asosiy
basis, is, f	— asos
Belladonna, ae, f	— belladonna
bene (ravish)	— yaxshi
benzoas, atis, m	— benzoat
benzoicus, a, um	— benzoyga oid
benzoë, ës, f	— buxo'r, xushbo'y yelim
Betula, ae, f	— qayin
bibo, ere	— ichmoq
biceps, bicipitis	— ikki boshli
bicipitalis, e	— ikki boshli muskulga oid
bidens, ntis	— ikki tishli
Bidens, ntis, f	— ittikanak
bidestillatus, a, um	— ikki marta tozalangan
bilifer, fera, ferum	— o'tga (safroga) oid
bilis, is, f	— o't (safro)
bis	— ikki marta
Bismuthum, i, n	— vismut
Bistorta, ae, f	— ilonsimon toron
bolus, i, f	— gil tuproq, katta hab dori
bolus alba	— oq gul
bonum, i, n	— yaxshilik, ezgulik

bonus, a, um
borax, acis, f
boras, atis, m
boricus, a, um
brachium, i, n
brevis, e
briquetum, i, n
bromidum, i, n
bronchialis, e
bronchitis, itidis, f
bronchus, i, m
bucca, ae, f
buccinator, oris, m
bulbus, i, m
bullosus, a, um
bursa, ae, f
Bursa, pastoris
butyrum, i, n
butyrum Cacao

— mehribon, rahmdil
— tanakor, rangsiz mineral
— borat
— boratga oid
— yelka, kift
— qisqa
— taxtakachlab tayyorlangan dori shakli
— bromid
— bronxga oid
— bronxlarning yalligʻlanishi
— bronx
— lunj, chakka
— lunj muskuli
— koʻz soqqasi
— pufakchali
— xalta
— jagʻ-jagʻ
— moy (quyuqlashtirilgan)
— kakao moyi

C

Cacao
cadaver, eris, n
caecum, i, n
calcaneus, a, um
calcaneus, i, m
calcaria, ae, f
Calendula, ae, f
calide
calidus, a, um
calor, oris, m
calvaria, ae, f
camera, ae, f
campester, tris, tra
Camphora, ae, f
camphoratus, a, um
canalis, is, m
cancer, cri, m
Cannabis, is, f
capillaris, e
capillus, i, m
capitulum, i, n
capsula, ae, f
caput, itis, n
carbo, onis, m
Carbolenum, i, n
carbonas, atis, m

— kakao
— jonsiz tana
— koʻrichak
— tovon suyagiga tegishli
— tovon suyagi
— ohak
— tirnoqgul
— astoydil
— issiq
— issiqlik
— kalla qopqogʻi
— maxsus jihozlangan xona
— dalaga oid
— kofur, kamfora
— kamforaga oid
— yoʻl, naychasiimon yoʻl
— xavfli oʻsma
— nasha oʻsimligi
— bosh tuki (sochga oid)
— soch
— boshcha
— kapsula, qobiq (anat.)
— bosh
— koʻmir
— karbolen
— karbonat

carbonicus, a, um	— ko‘mirga oid
carcinoma, atis, n	— xavfli o‘sma, rak
cardiacus, a, um	— yurakka tegishli
cardinalis, e	— bosh, asosiy
caries, ei, f	— chirish
cariosus, a, um	— chirituvchi
caritas, atis, f	— hurmatlash, sevish
carneus, a, um	— muskulli, go‘shqli
carotis, idis, f	— (o‘q) uyqu arteriyasi
carpus, i, m	— kaft oldi
cartilagineus, a, um	— tog‘ayga oid
cartilago, inis, f	— tog‘ay
carus, a, um	— aziz, hurmatli
casus, us, m	— voqea, hodisa
catarrhus, i, m	— shilliq pardalarning yallig‘lanishi
catheter, eris, m	— qovuqni bo‘shatish yoki unga dori yuborish uchun ishlatiladigan naycha
causa, ae, f	— sabab
causticus, a, um	— achishtiradigan, o‘yuvchi
caute (ravish)	— ehtiyotlik bilan
cavernosus, a, um	— g‘ovaksimon
cavitas, atis, f	— bo‘shliq
cavum, i, n	— bo‘sh
celeber, bris, bre	— mashhur
celer, eris, ere	— tez
cella, ae, f	— hujayra
colo, ere	— yashirmoq
cellula, ae, f	— hujayracha
centralis, e	— markaziy
cere, ae, f	— mum
ceratus, a, um	— mumlangan
cerebellum, i, n	— miyacha
cerebrospinalis, e	— orqa miyaga oid
cerebrum, i, n	— bosh miya
certus, a, um	— aniq, ma‘lum
cervicalis, e	— bo‘yinga oid
cervix, icis, f	— bo‘yin, bo‘yinch
cetaceum, i, n	— kashalotlarning miya kosasidan olinadigan yog‘simon modda
ceterus, a, um	— boshqa
et cetera	— va boshqalar
Chamomilla, ae, f	— moychechak
charta, ae, f	— qog‘oz
Chelidonium, i, n	— qoncho‘p
China, aa, f	— xina
chinensis, e	— xitoycha
Chininum, i, n	— xinin
chirurgicus, a, um	— jarohlikka oid

color, oris, m	— rang
columna, ae, f	— ustun
coma, ae, f	— soch
combustio, onis, f	— quyish
commissura, ae, f	— bitishma
communis, e	— umumiy, oddiy
compactus, a, um	— zich, mustahkam
complexus, a, um	— birlashtirish
compositio, onis, f	— tuzish, qoʻshish
compositus, a, um	— murakkab
compressio, onis, f	— bosim ostida qisish
compressor, oris, m	— siquvchi mushak
concauus, a, um	— botiq, botiqroq
concha, ae, f	— chigʻanoq
concido, ere	— maydalab kesmoq
concisus, a, um	— maydalangan
congelatio, onis, f	— sovuq urish
conjunctiva, ae, f	— koʻz shilliq pardasi
conjungo, ere	— birlashtirmoq
connexio, onis, f	— bogʻlanish, qoʻshilish
conservatus, a, um	— konserva qilingan
consilium, i, n	— kengash
consistentia, ae, f	— zichligi, aʼzolarning baquvvat yoki zaiflik darajasi
conspargo, ere	— sepmoq
constituens, entis	— hosil qiluvchi
constituo, ere	— koʻrmoq, shakllantirmoq
contagiosus, a, um	— yuqumli
continens, entis	— tarkibida bor
contineo, ere	— tarkibida bor boʻlmoq
contra	— qarshi
contractus, a, um	— qisqartirilgan
contraho, ere	— qisqartirmoq
contundo, ere	— kukun (tolqon) qilmoq, tuymoq
Convallaria, ae, f	— marvaridgul
convexus, a, um	— gumbazsimon
convulsivus, a, um	— changak, gʻayriixtiyoriy holat
coquo, ere	— qaynatmoq
cor, cordis, n	— yurak
Coriandrum i, n	— muguz (shox)
cornu, us, n	— kashnich
cornutus, a, um	— shoxsimon
corona, ae, f	— toj
coronarius, a, um	— tojsimon
corpus, oris, n	— tana
corrigenis, ntis	— tuzatuvchi
corrigo, ere	— tuzatmoq
corrasivus, a, um	— achituvchi, oʻyuvchi

corruptus, a, um
cortex, icis, m
costa, ae, f
costalis, f
coxa, ae, f
cranium, i, n
crassus, a, um
Crataegus, i, f
creosotum, i, n

cresco, ere
creta, ae, f
crisis, is, f
crista, ae, f
criticus, a, um
crouposus, a, um
crusi, cruris, n
crystallus, i, f
Cucurbita, ae, f
cum
Cuprum, i, n
cura, ae, f
curatio, onis, f
cura, are
cursus, us, m
curvatura, ae, f
cutaneus, a, um
cutis, is, f
cyanatus, a, um
cyanidum, i, n
cyclus, i, m
cylindrus, i, m
cystis, is, f
cystitis, idis, f
cytus, i, m

de
decen
decido, ere
deciduus, a, um
dens deciduus
decigramma, atis, n
decoctum i, n
decorticatus, a, um
decrementum, i, n

— shikastlangan
— po‘stloq
— qovurg‘a
— qovurg‘aga oid
— chanoq suyagi
— kalla suyagi
— yo‘g‘on
— do‘lana
— o‘tkir hidli rangsiz sariq moysimon
suyuqlik
— o‘stirmoq
— bo‘r
— kasallik holatining keskin o‘zgarishi
— qirra
— favqulodda holat
— krupoz
— boldir, oyoqcha
— kristall
— oshqovoq, oshkadi
— bilan
— mis
— g‘amxo‘rlik
— davolash
— davolamoq
— yakunlangan davolash muolajasi
— egrilik, qiyshqlik
— teriga tegishli
— teri
— sianli
— sianid
— aylana, davr
— silindr
— pufak
— siydik pufagining yallig‘lanishi
— hujayra

D

— dan
— o‘n
— tushmoq
— tushuvchi
— (tushadigan) sut tishlari
— detsigramm
— qaynatma
— po‘stloqdan tozalangan
— kichraytirilgan

decubitus, us, m	— yotaverishdan uvishib qolgan joy (a'zo)
decursus, us, m	— oqish, kechish
defectus, us, m	— nuqson, kamchilik
defendo, ere	— himoya qilmoq
deindo	— so'ng, keyin
delibero, are	— o'ylamoq, ko'rmoq, fikrlamoq
musculus dalitoideus, a, um	— deltasimon muskul
demonstro, are	— ko'rsatmoq
dendritum, i, n	— asab hujayrasining daraxtsimon o'simtasi
dens, dentis, m	— tish
densitas, atis, f	— qalinlik, zichlik
dentalis, e	— tishga oid
Dentinum, i, n	— dentin
musculus depressor, oris, m	— pastga tortuvchi muskul
depressus, a, um	— 1) past, bosilgan; 2) g'amgin ko'rinish
depuratus, a, um	— tozalangan
descendens, entis	— tushuvchi
destillatus, a, um	— distillangan suv
dexter, tra, trum	— o'ng
diabetes, ae, m	— qand kasalligi
diaeta, ae, f	— parhez
diagnosis, iis, f	— kasallikni aniqlash
diameter, tri, f	— diametr
diaphoreticus, a, um	— terlatuvchi
diaphragma, atis, n	— ko'krak va qorin bo'shlig'i o'rtasidagi to'siq, diafragma
diastola, es, f	— yurakning kengayishi
dico, ere	— gapirmoq, so'zlamoq
dichloridum, i, n	— dixlorid
dies, ei, f	— kun
differentia, ae, f	— tafovut, farq
difficilis, e	— qiyin
diffusus, a, um	— yoyilgan, tarqalgan
digero, ere	— hazm qilolmaslik
digestorius, a, um	— hazm qilishga oid
Digitalis, is, f	— angishvonagul
digitus, i, m	— barmoq
diagnostico, ere	— kasallikni aniqlamoq
dilatatio, onis, f	— kengayish
dilutus, a, um	— suyultirilgan
diphtheria, ae, f	— o'tkir yuqumli kasallik, difteriya
discedo, ere	— ketmoq
disciplina, ae, f	— tartib-intizom, fan
discipulus, i, m	— o'quvchi

enamelum, i, n	— sirlangan, sirlı
encephalitis, idis, f	— miyaning yallig'lanishi
encephalon, i, n	— bosh miya
endocardium, i, n	— yurakning ichki pardasi
endocrinus, a, um	— ichki bezlarning shira chiqarishiga oid
endometrium, i, n	— bachadon shilliq pardasi
enterosolubilis, e	— ichakda eruvchi
epidemia, ae, f	— keng tarqalgan yuqumli kasallik
epidemicus, a, um	— yoppasiga tarqaluvchi yuqumli kasallikka oid
epidermis, idis, f	— terining ustki qavati
epistola, ae, f	— xat
epithelialis, e	— a'zolari sirdan qoplab turuvchi to'qimaga oid
Equisetum, i, n	— qirqbo'g'im
erosio, onis, f	— shilingan, tilingan
Erysimum, i, n	— kulrang sariq o't, jeltushnik
erythema, atis, n	— qizillik
Escherichia coli sue Bacterium	— ichak tayoqchasi
(o) esophagus, i, n	— qizilo'ngach
esse	— bor bo'lmoq
essentia, ae, f	— o'simlikdan olinadigan uchuvchi efirli moy
et	— va
ethmoidalis, e	— panjarasimon
Eucalyptus, if	— evkalipt
Eucommia, ae, f	— Xitoy daraxti, evkommiya
Euphyllinum, i, n	— eufillin
evaco, are	— chaqirmoq
ex	— da
ex tempore	— talab qilingan vaqtda, keragida
exacte	— aniq
exanthematicus, a, um	— toshmali
exemplum, i, n	— misol
exempli causa	— masalan
excitator, oris, m	— qo'zg'atuvchi
excito, are	— qo'zg'atmoq
exitus, us, m	— natija
existimo, are	— hisoblamoq
exprimo, ere	— siqmoq, ezmoq
exsiccatus, a, um	— quritilgan
exsicco, are	— quritmoq
extendo, ere	— surtmoq
musculus extensor, oris, m	— to'g'rilovchi (yoziluvchi) mushak
externus, a, um	— tashqi, sirtqi
extra	— tashqari
extractum, i, n	— so'rim, ekstrakt

extraordinarius, a, um
extrauterinus, a, um
extremitas, atis, f
extrinsecus (ravish)

— g'ayritabiiy
— bachadondan tashqarida
— tamom, oxiri, uchi
— tashqaridan

F

facialis, e
facies, ei, f
facilis, e
facio, ere
factitius, a, um
faex, faecis, f
Farfara, ae, f
Farina, ae, f
fascia, ae, f

febris, is, f
fel, fellis, n
felleus, a, um
femina, ae, f
femininus, a, um
femoralis, e
femur, oris, n
ferreus, a, um
Ferrum, i, n
fiat, fiant
fibra, ae, f
fibrinosus, a, um
fibrosus, a, um
fibula, ae, f
fides, ei, f
filamentum, i, n
filius, i, m
Filix, icis, f
Filix mas, Filicis maris
filtro, are

filium, i, n
finio, ire
finis, is, m
fio, fieri
firmo, are
firmus, a, um
fissura, ae, f
fistula, ae, f
flavus, a, um
musculus flexor, oris, m

— yuz (bet)ga tegishli
— yuz, bet
— yengil
— qilmoq, ishlamoq
— sun'iy
— achitqi
— tuyatovon
— un
— mushakni o'rab olgan qo'shilma
to'qima pardasi
— isitma
— o't (safro)
— o't (safro)ga tegishli
— ayol
— ayolga oid
— songa oid
— son
— temirga oid
— temir
— hosil bo'lsin, hosil qilinsin
— tola
— tolasimon
— tolaga oid
— kichik boldir suyagi
— ishonch, e'tiqod
— ipsimon to'lali bog'lam
— o'g'il bola
— qirqquloq
— erkak qirqquloq
— filtrlamoq, doka orqali suzib to-
zalamoq
— ip
— tugatmoq, tamomlamoq
— tamom
— hosil qilmoq
— mustahkamlamoq
— mustahkam
— yoriq, darz
— teshik (oqma)
— sariq
— bukuvchi muskul

flexura, ae, f	— bukilgan, qayrilgan
floreo, ere	— gullamoq
flos, floris, m	— gul
flavus, a, um	— suyuq
Foeniculum, i, n	— shivit
folium, i, n	— barg
Foiliculinum, i, n	— follikulini
fomentatio, onis, f	— malham
fons, fontis, m	— manba, asos
foramen, inis, n	— teshik
forma, ae, f	— shakl, ko'rinish
formica, ae, f	— chumoli, qumursqa
formicicus, a, um	— chumoliga tegishli
formo, are	— hosil qilmoq, shakllantirmoq
formosus, a, um	— chiroyli, ko'rkam
formula, ae, f	— shakl
fornix, icis, m	— gumbaz
fortis, e	— mustahkam, kuchli
fossa, ae, f	— chuqur
fovea, ae, f	— chuqurcha
fractura, ae, f	— sinish
Frangula, ae, f	— itshumurt
frictio, onis, f	— uqalab surtish
frigidus, a, um	— sovuq
frons, ntis, f	— manglay, peshana
frontalis, e	— manglayga oid
fructus, us, m	— meva
fumalis, e	— chekiladigan
fumans, ntis	— tutovchi
functio, onis, f	— vazifa
fundus, i, m	— tub, o'zan
furunculus, i, m	— chipqon, yiringli yara
fuscus, a, um	— qoramtir

G

ganglion, i, n	— asab tuguni
gangraene, ae, f	— to'qimalarning o'lishi, chirishi
gargarisma, atis, n	— chayqash
gaster, gastris, f	— me'da
gastricus, a, um	— me'daga tegishli
gaudeo, ere	— xursand bo'lmoq, quvnamoq
gelatina, ae, f	— yelimshak, jelatin
gelatinosus, a, um	— yelimshaksimon
gemma, ae, f	— kurtak (bot.)
Gentiana, ae, f	— gazako't
genu, us, n	— tizza
genus, eris, n	— tur, xil

gingiva, ae, f
gingivitis, idis, f
Genseng
glacialis, e
globulus, i, m
globus, i, m
gluconas, atis, m
Glucosum, i, n
gluteus, a, um
Glycerinum, i, n
Glycyrrhizam, ae, f
Gnaphalium, i, n
Gossypium, i, n
gracilis, e
gramma, atis, n
Granatum, i, n
granulum, i, n
gratuito
gratus, a, um
gravida, ae, f
graviditas, atis, f
gravis, e
grosse
cum grosso modo
grossus, a, um
gummi
gummi arabicum

gummi Armeniacae
gustus, us, m
gusto, are
gutta, ae, f
guttur, uris, n

habeo, ere
habitus, us, m
haema, atis, n
haemorrhagia, ae, f
haemostaticus, a, um
halux, ucis, m
Helianthus, i, m
Helichrysum, i, n
helmins, nthis, f

— milk
— milkning yallig'lanishi
— odamgiyoh
— muzsimon
— sharcha
— soqqa
— glukonat
— glukoza
— dumbaga oid
— glitserin
— shirinmiya, chuchukmiya
— gnafaliy
— g'o'za, paxta
— xushqomat, go'zal, chiroyli
— gramm
— anor (mevasi)
— granula
— in'om, bepul, sadaqa
— yoqimli, nazokatli
— homilador
— homiladorlik
— qiyin, og'ir
— yirik, katta
— yirik shaklda
— katta, yo'g'on
— daraxt yoki o'simlik shirasi
— Arabistonda o'sadigan daraxt yoki
o'simlik shirasi
— o'rik shirasi
— maza, ta'm
— mazasini tatib ko'rmoq
— tomchi
— halqum, tomoq

H

— ega bo'lmoq
— tashqi ko'rinish, tana tuzilishi
— qon
— qon oqishi
— qon to'xtatuvchi
— oyoqning bosh barmog'i
— kungaboqar
— bo'znoch
— odam va hayvon organizmida parazitlik
qilib yashovchi chuvalchangsimon
jonivor

hemisphaerium, i, n	— yarim palla
hepar, atis, n	— jigar (odamniki)
hepaticus, a, um	— jigarga oid
hepatitis, idis, f	— jigarning yallig‘lanishi
herba, ae, f	— o‘t (o‘simlik)
hernia, ae, f	— dabba, churra tushishi
heroicus, a, um	— kuchli ta‘sir etuvchi
herpes, etis, m	— temiratki
herpes zoster	— tez tarqaluvchi (kengayuvchi) temi- ratki
hic	— hozir, bundan keyin
Hierochloyo, es, f	— tilqiyor
Hi ppophayo, yos, f	— chirqanoq
hirudo, inis, f	— zuluk
hodie	— bugun
homo	— odam
homo sapiens	— aqlli odam
homunculus, i, m	— odamcha
honor, oris, m	— hurmat, or-nomus, obro‘
hora, ae, f	— soat
hormonum, i, n	— hayvonlar organizmining ichki sekretsiya bezlari ishlab chiqa- radigan va to‘g‘ridan to‘g‘ri qonga quyiladigan suyuqlik
humanus, a, um	— odamiylik, insoniy, bashariy
humerus, i, m	— yelka suyagi
humidus, a, um	— namlangan, ho‘l
humilis, e	— past
humus, i, m	— yer
Hydrargyri dichloridum	— simob xlorid
Hydrargyrum, i, n	— simob
hydricus, a, um	— suvli
Hydrocarbonas, atis	— gidrokarbonat
Hydrochloridum, i, n	— gidroxlorid
hydrochloricus, a, um	— vodorod xloridga oid
Hydrogenii peroxydum	— vodorod peroksid
Hydrogenium, i, n	— vodorod
hydrophobia, ae, f	— quturish (suvdan qo‘rqish) kasalligi
hydrops, opis, m	— istisqo
hydroxydum, i, n	— gidroksid
hygiena, ae, f	— sog‘liqni saqlashga doir chora-tad- birlar va shu haqdagi fan
hyoideus, a, um	— til ostiga oid (suyak nomi)
Hyoscyamus, i, m	— mingdevona
hyperanemia, ae, f	— tananing ma‘lum qismida qon me‘yoridan oshishi
Hypericum, i, n	— qizilpoycha

hypermanganas, atis, m	— giper ­ manganat
hypertonia, ae, f	— qon bosimining me ’ yoridan yuqori bo ’ lish holati
hypertonicus, a, um	— qon bosimining me ’ yoridan yuqori bo ’ lish holatiga oid
hypertrophia, ae, f	— biron to ’ qima yoki a ’ zoning haddan tashqari kattalashishi
hypodermicus, a, um	— teri ostiga tegishli
hypoglossus, a, um	— til ostiga oid
hypotonia, ae, f	— qon bosimining me ’ yoridan past bo ’ lishi
hypotonicus, a, um	— qon bosimining me ’ yoridan past bo ’ lish holatiga oid
hypophysis, is, f	— miya ortig ’ i (pastki)

I

ibi	— o ’ sha yerda, u yoqda
Ichthyolum, i, n	— ixtiol
ictus, us, m	— zarba, chaqib (tishlab) olish
idoneus, a, um	— qulay, soz, yaxshi
igitur	— shunday qilib, keyin
ileum, i, n	— yonbosh suyak
immaturus, a, um	— pishmagan, yetilmagan
immobilis, e	— qo ’ zg ’ almas, harakatsiz
impar, imparis	— toq, tengmas
impero, are	— buyruq bermoq
impressio, onis, f	— siqish
in	— ga
incisio, onis, f	— kesik, tilingan joy
incisivus, a, um	— kesikka oid
incisura, ae, r	— kesma, kesib olingan joy (et)
incola, ae, f	— istiqomat qiluvchi, yashovchi
incrementum, i, n	— o ’ sish, bitish
increSCO, ere	— o ’ smoq
incubatio, onis, f	— kasallikning yashirin davri
index, icis, m	— ko ’ rsatma, ikkinchi ko ’ rsatkich barmoq
indivisus, a, um	— bo ’ linmaydigan
induco, ere	— kirgizmoq
inertia, ae, f	— harakatsiz
infarctus, us, m	— biron a ’ zoning ma ’ lum qismiga qon yetarli kelmasligi natijasida shu joydagi to ’ qimalarning o ’ lishi
inferior, ius	— pastroq
inflammatio, onis, f	— yallig ’ lanish
infra	— ostida, biror narsadan past bo ’ lish
infundo, ere	— quymoq

infusum, i, n	— damlama
ingeniosus, a, um	— iqtidorli, iste'dodli
ingrediens, ntis	— asosiy qism
inhalatio onis, f	— dorili bug'da nafas oldirish yo'li bilan davolash
inhalator, oris, m	— dorili bug' chiqaruvchi asbob
injectio, onis, f	— igna orqali teri ostiga dori quyish
insectum, i, n	— hasharot
inservio, ire	— xizmat qilmoq
instrumentum, i, n	— asbob
insufficient, a, ae, f	— yetishmovchilik
integer, gra, grum	— shikastlanmagan
intelligo, ere	— tushunmoq
inter	— -aro, orasida
intercostalis, e	— qovurg'alararo
interdium	— har zamonda
intermittens, entis	— almashinadigan, o'zgaruvchi
internationalis, e	— xalqaro
internus, a, um	— ichki
interosseus, a, um	— suyak orasiga
interrogo, are	— so'ramoq
intestinalis, e	— ichakka
intestinum, i, n	— ichak
intra	— ichi, ichiga
intramuscularis, e	— mushak ichiga
intro, are	— kirmoq
introduco, ere	— kirgizmoq
intraductio	— kirgizish
intus	— ichida
inutilis, e	— keraksiz
invaginatio, onis, f	— burab kirgizish
invalidus, a, um	— kasal, nimjon, mayib-majruh
invenio, ire	— topmoq, kashf qilmoq
invenitur	— turmoq, uchramoq
inversus, a, um	— buzuq, noto'g'ri
invidia, ae, f	— hasad, rashk, ko'ra olmaslik
Iodum, i, n	— yod
Ipecacuanha, ae, f	— qustiruvchi ildiz
iris, iridis, f	— ko'zning rangdor pardasi
ischiadicus, a, um	— biror a'zo yoki to'qimadagi kamqonlik
ischiadicus, a, um	— quymuchga oid
ischium, i, n	— quymuch suyagi
isogenus, a, um	— izogenli
isotonicus, a, um	— izotonik
item	— shunday qilib

jecur, oris, n
jejunum, i, n
jecunde (ravish)
jecundus, a, um
jugularis, e
jungo, ere
Juni perus, i, f
jus, juris, n
juvans, ntis
juvenalis, e
juvenis, is, m
juventus, utis, f
juvo, are

Kalanchoë, ës, f
Kalium, i, n
keratoma, atis, n
keratinum, i, n

labium, i, n
labor, oris, m
laboriosus, a, um
laboro, are
lac, lactis, n
laceratus, a, um
lacrima, ae, f
lacrimalis, e
lactas, atis, m
lacteus, a, um
lacticus, a, um
laesus, a, um
lagna, ae, f
Lagochilus, i, m
lamella, ae, f
lamina, ae, f
lana, ae, f
lanceolatus, a, um
Lanolinum, i, n
lapsus, us, m
laryngitis, idis, f
larynx, laryngis, m

J

— jigar (dengiz jonivori, baliqlarga oid)
— ingichka ichak
— yoqimli
— yoqimtoy
— bo'yinturuqqa oid
— birlashtirmoq, biriktirmoq
— archa
— huquq
— yordamchi
— o'smirlikka oid
— o'smir (o'g'il bola)
— yoshlik
— yordam bermoq

K

— kalanxoy
— kaliy
— shoxsimon o'sma
— shoxsimon modda

L

— lab
— mehnat, ish
— mehnatkash, mehnatsevar
— mehnat qilmoq, ishlamoq
— sut
— yirtiq
— ko'z yoshi
— ko'z yoshiga oid
— laktat
— sutsimon
— sutga oid
— shikastlangan, asabiylashgan
— shisha idish
— bozulbang, bangidevona
— pilakcha (ko'z pardasi)
— pilakcha, lavha
— jun, yung
— nishtarsimon
— lanolin
— xato, yiqilish
— hiqildoq (tomoq)ning yallig'lanishi
— hiqildoq, tomoq

lateralis, e	— yonboshga oid
latus, eris, n	— yonbosh
laudo, ara	— maqtamoq
lavo, are	— yuvmoq
laxans, ntis	— surgi, yumshatuvchi
Ledum, i, n	— ledum
lego, ere	— o'qimoq
lege artis	— qoidaga asosan
lente	— sekin (ta'siri bo'yicha)
Leonurus, i, m	— arslonquyruq
letalis, e	— o'ldiruvchi
leucocytus, i, m	— oq qon hujayrasi
Leuzea, ae, f	— levzey
musculus levator, oris, m	— ko'taruvchi muskul
levis, e	— yengil
levo, ere	— yengillashtirmoq
lax, legis, f	— qonun
lex medicinalis	— tib qonuni
liber, eri, erum	— ozod, erkin
liber, bri, m	— kitob
liberatus, a, um	— ozod qilingan
liberi, orum, m	— bolalar
libero, are	— ozod qilmoq
libertas, atis, f	— ozodlik
lichen, enis, m	— temiratki
lien, enis, m	— taloq
ligamentum, i, n	— bog'lam
lignum, i, n	— daraxt (yog'och)
limpidus, a, un	— rangsiz
linea, ae, f	— chiziq
lingua, ae, f	— til
linimentum, i, n	— suyuq surtma
lintheum, i, n	— mato
Linum, i, n	— zig'ir
liquidus, a, um	— suyuq
Liguitaria, ae, f	— qizilmiya
liquor, oris, m	— suyuqlik
liquor Ammonii anisatus	— novshadil-arpabodiyon tomchisi
liquor (solutio) Ammonii	
caustici	— novshadil spirti
liguor Burovi	— Burov suyuqligi
littera, ae, f	— harf
Lobelia, ae, f	— lobeliya
lobulus, i, m	— bo'lakcha
lobus, i, m	— bo'lak
locatus, a, um	— moyil, o'ziga tez yuqtiruvchi
loco, are	— joylashtirmoq
locus, i, m	— joy, o'rin

longitudinalis
longitudo, inis
longus, a, um
lucidus, a, um
ludus, i, m
lumbalis, e
lumbus, i, m
luna, ae, f
lunula, ae, f
luteus, a, um
lux, lucisi, f
lyuzatio, onis, f
lymphaticus, a, um
lysis, is, f

— uzunasiga
— uzunlik
— uzun
— oqroq rangsiz
— o'yin
— belga oid
— bel
— oy
— oycha
— sariq
— yorug'lik
— chiqiq (suyakka oid)
— limfasimon
— chirish, buzilish, erish; kasal-
likning sekin paydo bo'lishi

M

macero, are
magis (ravish)
magister, tri, m
magistralis, e
magnasia, ae, f
Magnesium, i, n
magnitudo, inis, f
magnus, a, um
majalis, e
major, jus
male
malignus, a, um
maleus, i, m
malus, a, um
Malva, ae, f
mamma, ae, f
mandibula, ae, f
mane
manubrium
manus, us, f
mare. is, n
margo, inis, m
marinus, a, um
mas, maris, m
masculus. a, um
massa, ae, f
mastoideus, a, um
mater, ae, f
materia, ae, f
Mays, Maydis, f

— ivitmoq
— ko'proq
— ustoz, muallim, o'qituvchi
— asosiy, bosh
— magneziya
— magniy
— kattalik
— katta
— may oyiga tegishli
— kattaroq
— yomon
— xavfli
— manqa, pishillash
— yomon, sifati past
— gulxayri
— ko'krak (ayollarga oid), sut bezi
— pastki jag'
— erta bilan
— sop, dasta
— qo'l
— dengiz
— o'lka
— dengizga oid
— erkak
— erkakka oid
— miqdor
— sut bezisimon
— ona, miya pardasi
— materiya, modda
— makkajo'xori

maxilla, ae, f	— yuqori jagʻ
maximus, a, um	— juda katta
meatus, a, um	— tashqi eshituv yoʻli
medianus, a, um	— oʻrtalikdagi, oraliqdagi
mediastrium, i, n	— umurtqa bilan koʻkrak qafasi oraligʻi
mediatus, a, um	— oʻrtacha, qiya
medicamentum, i, n	— dori-darmon
medicalus, a, um	— tibbiy
medicina	— tibbiyot
medicinalis, e	— tibbiyotga oid
medicus, i, m	— shifokor
medietas, atis, f	— oʻrtalik, oraliq
medius, a, um	— oʻrta
medulla, ae, f	— miya, miya moddasi
mel, mellis, n	— asal
membrana, ae, f	— parda
membranula, ae, f	— koʻzga qoʻyiladigan plyonka (dori)
membrum, i, n	— aʻzo, qoʻl-oyoq
meningitis, idis, f	— miya pardasining yalligʻlanishi
meninx, ngis, f	— miya pardasi
mens, mentis, f	— aql
mensis, is, f	— oy
mensura, ae, f	— dorixonaga oid oʻlchovli idish
menstruum, i, n	— hayz (balogʻat yoshiga yetgan qizlardagi holat)
mentalis, e	— iyakka oid
Mentha, ae, f	— yalpiz
Menthapiperita	— qalampiryalpiz
Mentholum, i, n	— mentol
Menyanthes, idis trifoliata, ae	— uchbarg
metallum, i, n	— temir
mentum, i, n	— iyak
mesenterium, i, n	— qatqorin
metastasis, is, f	— ogʻriqning bir aʻzodan ikkinchisiga oʻtishi
methodus, i, f	— usul, uslub
Methylenum coeruleum	— metil koʻki
Millefolium, i, n	— dastarbosh
miles, itis, m	— askar
mineralis, e	— mineralga oid
minuta, ae, f	— daqiqa
mirabilis, e	— ajoyib, moʻjizavor
misceo, are	— aralashtirmoq
mitralis, e	— mitralga oid
mixtio, onis, f	— aralashtirish
mixtura, ae, f	— aralashma
mobilis, e (ravish)	— harakatchan
modice	— oʻrtacha, oʻrtamiyona

modus, i, m
molaris, e
molestio, ae, f
molestus, a, um
mollis, e
monstro, are
morbilli, orum, m
morbus, i, m
Morphinum, i, n
mors, mortis, f
morsus, us, m
mortifer, fera, ferum
mortuus, a, um
motorius, a, um
moveo, ere
mucilago, inis, f
mucosus, a, um
mulier, eris, f
multo
multum (ravish)
multus, a, um
mundus, i, m
musculus, i, m
muto, are
myocarditis, idis, f
Myrtillus, i, m

— o‘lchov, usul
— katta jag‘ tishi
— bezovtalanish
— qiyinchilik, mashaqqatli
— yumshoq
— ko‘rsatmoq
— qizamiq
— kasallik
— morfin
— o‘lim
— chaqib (tishlab) olish
— o‘ldiruvchi
— o‘lgan, jonsiz
— harakatlantiruvchi
— harakatlantirmoq
— shilliq modda
— shilliqsimon
— erli ayol
— anchagina, ko‘proq
— ko‘p
— juda ko‘p
— dunyo, koinot
— mushak
— almashtirmoq
— yurak mushaklarining yallig‘lanishi
— mirtil

N

narcosis, is, f
narcoticus, a, um
naris, is, f
narro, are
nasalis, e
nasus, i, m
Natrium, i, n
natura, ae, f
naturalis, e
necessarius, a, um
necesse
necrosis, is, f
negotium, i, n
nemo
neogalenicus, a, um
neonatus, i, m
Nerium, i, oleander, dri
neurosus, a, um

— og‘riqsizlantirish, behush qilish
— narkotik
— burun teshigi (kovagi)
— aytib bermoq
— burunga oid
— burun
— natriy
— tabiat
— tabiiy
— kerakli, zarur
— kerakli, darkor
— jonsizlanish, sezmaslik
— ish
— hech kim
— yangi galenga oid
— yangi tug‘ilgan bola (chaqaloq)
— sambitgul
— asab sistemasining funksional kasalligi

nervus, i, m
 neuron, i, n
 nexus, us, m
 niger, gra, grum
 nihil
 nitens, ntis
 nitras, atis, m
 nitricus, a, um
 nitris, itis, m
 nitrosus, a, um
 nobilis, e
 noceo, ere
 nodus, i, m
 nomen, inis, n
 nomino, are
 non
 nonnulus, a, um
 norma, ae, f
 noto, are
 nox, noctis, f
 noxicus, a, um
 nucha, ae, f
 nucleus, i, m
 numerus, i, m
 nutritio, onis, f
 nutricium, a, um
 Nux, Nucis, f
 Nux vomica
 — asab
 — asab hujayrasi
 — ulanish, bitishish
 — qora
 — hech nima
 — yaltirovchi
 — nitrat
 — azotga oid
 — nitrit
 — azotli
 — ma'lum, mashhur
 — zarar (ziyon) yetkazmoq
 — tugun
 — ot, ism
 — ism qo'yimoq, atamoq, nomlamoq
 — yo'q
 — ayrim
 — miqdor, qoida
 — belgilamoq
 — tun, kecha
 — zararli, ziyonli
 — ensa
 — o'zak, negiz
 — son
 — boqish, ovqatlantirish
 — to'yimli, oziqlantiruvchi
 — yong'oq
 — qustiruvchi yong'oq (mo'tadil iqlimda o'suvchi daraxtning zaharli urug'i va ildizi)

O

obduco, ere
 obductus, a, um
 obliquus, a, um
 oblongatus, a, um
 obscuro, are
 obstetricius, a, um
 obtineo, ere
 obturatus, a, um
 obtusus, a, um
 occipitalis, e
 occiput, itis, n
 occupo, are
 occurro, ere
 octo
 octoculatus, a, um
 — parda bilan qoplamoq
 — qobiqli (pardali)
 — qiyshiq, egri
 — cho'zinchoq
 — qoraytirmoq
 — doyalik
 — egallamoq, band qilmoq
 — yopiq
 — o'tmas, anqov
 — ensaga tegishli
 — ensa
 — ishg'ol qilmoq, bosib olmoq
 — kutib olmoq
 — sakkiz
 — sakkiz ko'z

octoti	— sakkiztadan
oculus, i, m	— ko‘z
odontalgia, ae, f	— tish og‘rig‘i
odontogenia, ae, f	— tish chiqishi
odor, oris, m	— hid
oedema, atis, n	— shish
oesophagus, i, m	— qizilo‘ngach
officina, ae, f	— dorixona
officinalis, e	— dorivor
Oleander, dri, m	— oleandr
oleo, ere	— hid chiqarmoq
oleosus, a, um	— moyga oid
oleum, i, n	— moy
oleum Jecoris	— baliq moyi
oleum Olivarium	— zaytun moyi
oleum Ricini	— kanakunjut moyi
oleum Terebinthinae	— terebintin moyi
olla, ae, f	— shisha idish
omentum, i, n	— charvi, qoplama
omnis, e	— hammasi, butunlay
onus, eris, n	— qiyinchilik, mashaqqat
ope	— yordami bilan
operatio, onis, f	— jarrohlik usuli bilan davolash
Opium, i, n	— ko‘knor shirasidan tayyorlangan dori
opletio, onis, f	— mushkul, og‘ir
opponens, entis	— muxolif, opponent
ops, opis, f	— kuch, yordam
opticus, a, um	— ko‘rishga oid
optime	— eng yaxshi
optimus, a, um	— juda yaxshi, a‘lo
opus, eris, n	— mehnat, ish
orator, oris, m	— notiq
orbita, ae, f	— ko‘z kosasi
ordinarius, a, um	— tabiiy, hamisha
organismus, i, m	— a‘zo
organon, i, n	— tananing bir qismi
organum, i, n	— tananing bir bo‘lagi
originalis, e	— asl nusxa
orior, oriri	— paydo bo‘lmoq
orno, are	— bezamoq
Oriza, ae, f	— sholi, guruch
os, oris, n	— og‘iz
os, ossis, n	— suyak
osseus, a, um	— suyakka oid
ostium, i, n	— teshik
otium, i, n	— dam olish, hordiq chiqarish
ovalis, e	— tuxumsimon (yassi) shakl
ovarium, i, n	— tuxumdon

ovis, is, f
oyum, i, n
Oxycoccus, i, m
oxydum, i, n
oxydulatus, a, um
Oxygenium, i, n

— qo'y
— tuxum, moyak
— qizil, nordon mevali o'simlik
— oksid
— chala oksid
— kislorod

P

Padus, i, f
palatinus, a, um
palatum, i, n
palpebra, ae, f
palpo, are
pancreas, atis, n
pancreaticus, a, um
Papaver, eris, n
papilla, ae, f
par, paris
paracentralis, e
paraffinatus, a, um
paralipsis, is, f
paranasalis, e
parasiti, orum, m
parathyroideus, a, um
paresis, is, f
paries, etis, m
parietalis, e
paro, are
parotis, idis, f (gland)
pars, partis, f
divide in partes aequales
partium (ravish)
partus, us, m
parum
parvus, a, um
pasta, ae, f
patella, ae, f
pater, tris, m
patria, ae, f
paulatium
pax, pacis, f
pectoralis, e
pectus, oris, n
pediculus, i, m
pelvinus, a, um
pelvis, is, f
pelvis renalis

— shumurt
— tanglayga oid
— tanglay
— qovoq (ko'zga oid)
— paypaslamoq
— me'da osti bezi
— me'da osti beziga taalluqli
— ko'knor
— ko'krak so'rg'ichi
— teng, barobar
— markaz oldi
— parafinli
— a'zoning harakatsizlanishi
— burun oldi
— tekinox'rlar (gijjaga oid)
— qalqonsimon bez oldi
— a'zoning qisman harakatsizlanishi
— to'siq
— tepaga oid (to'siq oldi)
— tayyorlamoq
— quloq oldi bezi
— qism
— teng qismlarga bo'l
— qisman
— tug'ish
— kam, yetarsiz
— kichik
— xamirsimon modda
— tizza qopqog'i
— ota
— vatan
— oz-ozdan
— tinchlik
— ko'krakka oid
— ko'krak
— bit
— chanoqqa (jomga) tegishli
— chanoq
— buyrak jomi

- penetro, are
 penis, is, m
 per
 per diem
 per rectum
 per se
 percussio, onis, f
 pereo, ire
 pericarditis, idis, f
 periculosus, a, um
 perineum, i, n
 periodontitis, idis, f
 periodontium, i, n
 periodus, i, f
 periosteum, i, n
 periphēria, ae, f
 Periploca, ae, f
 peritoneum, i, n
 peritonitis, idis, f
 peritus, a, um
 permanens, ntis
 peroxydum, i, n
 Persicum, i, n
 pertussis, is, f
 pes, pedis, m
 pessimus, a, um
 pestis, is, f
 peto, ere
 petraeus, a, um
 petrosus, a, um
 phalanx, ngis, f
 pharmaceuta, ae, f
 pharmacopoea, ae, f

 pharmacopola, ae, f
 pharynx, yngis, m
 Phenolum, i, n
 phlegmone, es, f
 phlegmonosus, a, um
 phosphas, atis, m
 phosphoricus, a, um
 Phosphorus, i, m
 phrenicus, a, um

 phthisicus, a, um
 physiotherapia, ae, f
- kirmoq, suqilib kirmoq
 — olat (erkaklarning jinsiy aʼzosi)
 — orqali
 — kun mobaynida
 — toʻgʻri ichak orqali
 — toza holda
 — toʻqillatib eshitib koʻrib tekshirish
 — oʻlmoq, yoʻqolmoq
 — yurak oldi xaltasining yalligʻlanishi
 — xavfli
 — oraliq
 — tish suyak pardasining yalligʻlanishi
 — tishning suyak pardasi
 — davr, vaqt
 — suyak pardasi
 — aʼzoning tashqi (sirtqi) qismi
 — periploka
 — qorin pardasi
 — qorin pardasining yalligʻlanishi
 — tajribali, usta
 — doimiy, muttasil
 — peroksid
 — shaftoli
 — koʻkyoʻtal
 — oyoq kafti
 — juda yomon, salbiy
 — oʻlat, vabo
 — soʻramoq
 — qoyasimon
 — toshsimon
 — barmoq suyaklari
 — dorishunos
 — dori tayyorlash, saqlash va be-
 morgan yozib berish qoidalari
 toʻplami
 — dorixona xodimi
 — halqum
 — fenol
 — yiringli yalligʻlanish
 — yiringli yalligʻlanishga oid
 — fosfat
 — fosforli
 — fosfor
 — koʻkrak va qorin oʻrtasidagi par-
 daga oid
 — silga oid
 — odam aʼzolarini tashqi muhitning
 fizikaviy omillari bilan davolash

pia mater	— miyaning yumshoq pardasi
pilula, ae, f	— hab dori
pinguis, e	— yogʻ, moy
Pinus, i, f	— qaragʻay
Piper, eris, n	— qalampir, murch
pituitarius, a, um	— shilliqsimon
Pix, Picis, f	— yelim
Pix liquida	— qatron
plane (ravish)	— mutlaqo, butunlay
planta, ae, f	— oʻsimlik, oyoq tagi
Planiago, inis, f	— bargizub, zubtutum
planus, a, um	— silliq, tekis
plasma, atis, n	— qonning suyuq qismi
platysma, atis, n	— boʻyinning teri osti muskuli
plerumque (ravish)	— katta qismidan
pleura, ae, f	— koʻkrak va oʻpkani oʻragan parda
pleuritis, idis, f	— koʻkrak va oʻpkani oʻragan parda- ning yalligʻlanishi
plexus, us, m	— chigal
plica, ae, f	— qatlam
Plumbum, i, n	— qoʻrgʻoshin
pneumonia, ae, f	— oʻpkaning yalligʻlanishi
poyota, ae, f	— shoir
pollex, icis, m	— qoʻlning katta barmogʻi
Polygala, ae, f	— poligala
Polygonum bistorta	— anjabor, yerqoʻnoq
Polygonum hydropiper (eris)	— suvqalampir
pomatus, a, um	— olmaga oid
pono, ere	— quymoq
populus, i, m	— xalq
porcinus, a, um	— choʻchqaga oid
porrigo, ere	— soʻrmoq, tortib olmoq
positivus, a, um	— ijobiy
post	— keyin
postea	— natijada
posterior, ius	— orqadagi, ortki
postero die	— ertangi kunda
posterus, a, um	— navbatdagi
postremo	— nihoyat
postremus, a, um	— oxiri
postulo, are	— talab qilmoq
prae	— oldida, sabab
praecipitatus, a, um	— choʻkkan, choʻkindi
praecipue	— asosan, muhim
praematurus, a, um	— avval, vaqtdan oldin
praemolaris, e	— kichik jagʻ tishi

praeparatio, onis, f	— tayyorlash
praeparatum, i, n	— preparat, maxsus tayyorlangan dori
praeparo, are	— tayyorlamoq
praepositio, onis, f	— predlog, old koʻmakchi
praescribo, ere	— yozib bermoq, buyurmoq
praescriptio, onis, f	— buyruq
praestans, ntis	— atoqli, mashhur, dongʻi ketgan
practerea (ravish)	— shu bilan birga, bundan tashqari
pressura, ae, f	— taxtakachlash
primum (ravish)	— birinchidan, boshidan
primus, a, um	— birinchi
primus, inter pares	— tengdoshlar orasida birinchi
pro	— uchun
pro auctore	— avtor, dorixat yozuvchi uchun (shifokor retseptni oʻzi uchun yozganda qoʻllashi mumkin)
pro die	— kuni bilan, bir kunlik
pro dosi	— dorini bir marta qabul qilish miqdori
pro me	— men uchun
pro usu proprio	— oʻzim qoʻllashim uchun
probe	— yaxshi, toʻgʻri
probo, are	— maʼqullamoq
processus, us, m	— oʻsiq, oʻsimta
prodormalis, e	— oldindan aytib berish, bashorat qilish
profligatus, a, um	— halok boʻlgan
progressivus, a, um	— rivojlanuvchi, oʻsuvchi
progressus, us, m	— taraqqiyot
prognosis, is, f	— kasallikni oldindan aytib berish
profundus, a, um	— chuqur
prolapsus, us, m	— tushish
prominens, ntis	— turtib (doʻppayib) chiqish
proprius, a, um	— xususiy, shaxsiy
prostata, ae, f	— erkaklar jinsiy aʼzosining toq bezi
protego, ere	— himoya qilmoq, yashirmoq
provoco, are	— chaqirmoq
proximus, a, um	— eng yaqin
pruritus, us, m	— qichima, qichish
pterygoideus, a, um	— qanotsimon
pubes, is, f	— qov (qovuq)
pudentalis, e	— jinsiy aʼzo
pudendum femininum	— ayollar jinsiy aʼzosi
puer, eris, m	— oʻgʻil bola
puerilis, e	— bolalarga oid
pueritia, ae, f	— bolalik
pulmo, onis, m	— oʻpka
pulmonalis, e	— oʻpkaga oid
pulpa, ae, f	— yumshoq toʻqima
pulsus, us, m	— tomir urishi

pulveratus, a, um
pulvis, eris, m
punctio, onis, f
purgans, ntis
purgativus, a, um
puritas, atis, f
purus, a, um
pus, puris, n
pyelitis, idis, f
pyloricus, a, um
pylorus, i, m
Pyramidonum, i, n

quadratus, a, um
quadriceps, ipitis
quadrigeminus, a, um
qualitas, atis, f
quam
quantitas, atis, f
quantum, satis

quartus, a, um
que (bog'lovchi)
Quercus, us, f
qui, quae, quod
quid
quies, etis, f
quinquaginta
quinque
quinelobatus, a, um
quintus, a, um
quis, quid
quivis, quaevis
quotidianus, a, um
quotidia

rabies, ei, f
rachitis, idis, f

radius, i, m
radix, icis, f
ramus, i, m
raphe, es, f

— kukunsimon
— kukun
— sanchib teshish
— surgi, yumshatuvchi
— surgi, yumshatuvchi
— tozalik, ozodalik
— toza
— yiring
— buyrak jomining yallig'lanishi
— qorin bo'yniga oid
— qorin bo'yni
— piramidon

Q

— to'rtburchakli
— to'rtboshli
— to'rt tomonli
— sifatli
— nima uchun, qanday
— son, miqdor
— qancha miqdorda kerak bo'lsa, keragicha
— to'rtinchi
— va
— eman
— qaysi
— nima
— tinchlik, orom
— ellik
— besh
— besh parrakli, besh kurakli
— beshinchi
— kim? nima?
— qaysinisi lozim bo'lsa, har qanday
— har kungi, odatdagi
— har kuni

R

— quturish kasalligi
— D vitamini yetishmasligi natijasida kelib chiqadigan bolalar kasalligi
— bilak suyagi
— ildiz
— shox
— chok

rapio, ere	— yulib olmoq
raro (ravish)	— siyrak
rarus, a, um	— siyraklik
reactio, onis, f	— ruhiy va jismoniy holatdagi kes-kin o'zgarish
recens, ntis	— yaqindagina uzilgan meva, hozir tayyorlangan dori
recenter (ravish)	— yaqindagina, yangitdan
receptum, i, n	— retsept
receptaculum, i, n	— biror narsa saqlanadigan idish
recipio, ere	— olmoq
reconvalescens, ntis	— sog'ayuvchi
rectalis, e	— to'g'ri ichakka oid
rectificatus, a, um	— tozalangan (spirtida)
rectum, i, n	— to'g'ri ichak
rectus, a, um	— to'g'ri
recurrens, ntis	— qaytuvchi
reductus, a, um	— sog'lig'i qayta tiklangan
refrigero, are	— sovitmoq
regio, onis, f	— atrof
regnum, i, n	— podsholik
rego, ere	— boshqarmoq
regressus, us, m	— inqiroz, ahvolning yomonlashishi
reliquus, a, um	— qolganlar, boshqalar
remedium, i, n	— dori-darmon
ren, renis, m	— buyrak
renalis, e	— buyrakka oid
repetatur	— takrorlansin!
repeto, ere	— takrorlamoq
res, rei, f	— narsa
resistentia, ae, f	— qarshilik, monelik
respiratorius, a, um	— nafas olishga oid
respondeo, re	— javob bermoq
rastitutio, onis, f	— qayta tiklanish
restitutio cum defect	— qisman sog'ayish
rete, is, n	— to'r
reticularis, e	— to'rsimon
retina, ae, f	— to'rsimon parda
revertio, ere	— qaytmoq
rex, regis, m	— podshoh
Rhamnus(i) cathartica(ae)	— itjumrut
Rheum, i, n	— rovoch
rheumatismus, i, m	— bod kasalligi
rhizoma, atis, n	— ildizpoya
Ricinus, i, m	— kanakunjut
rima, ae, f	— teshik, tirqish
robis, oris, n	— kuch
robustus, a, um	— kuchli, baquvvat

Romanus, a, um
Rosa, ae, f
rotundus, a, um
rubeola, ae, f
ruber, bra, brum
rubor, oris, m
Rubus, idaeus
ruptura, ae, f
rutilus, a, um

— rimlik
— na'matak
— aylanasimon, soqqa, dumaloq
— qizilcha (bolalar kasalligi)
— qizil
— qizillik, qizarganlik
— xo'jag'at, malina
— yorilish, uzilish
— qizilroq

S

saccharum, i, n
sacculus, i, m
sacer, cra, crum
sacrum, i, n
sacralis, e
sacrococcygeus, a, um
sacrolumbalis, e
sacropelvinus, a, um
sacrospinosus, a, um
sacrotuberalis, e
saepe (ravish)
sal, salis, m
salicylas, atis, m
salicylicus, a, um
Salmonella, ae, f
saluber, bris, bre
salus, utis, f
saluto, are
Salvia, ae, f
Sambucus, i, f
sanguis, inis, m
Sanguisorba, ae, f
sanguineus, a, um
sanitas, atis, f
sano, are
Santoninum, i, n
sanus, a, um
saphenus, a, um
sapiens, ntis
sapientia, ae, f
sapo, onis, m
sapor, oris, m
scapula, ae, f
scatula, ae, f
skeleton, i, n

— shakar, qand
— qog'oz xalta
— dumg'azasimon
— dumg'aza
— dumg'azaga tegishli
— dumg'aza-dumga oid
— dumg'aza-belga doir
— dumg'aza-chanoqqa qarashli
— dumg'aza-qirraga oid
— dumg'aza-nayga oid
— ko'pincha, zich, qalin
— tuz, namak
— salitsilat
— salitsilatli
— salmonella
— sog', sog'aytiruvchi
— sog'liq
— salomlashmoq, ko'rishmoq
— mavrak
— marjongul
— qon
— sangvizorba, dorivor o'simlik
— qonli
— sog'lik-salomatlik
— davolamoq, sog'aytirmoq
— santonin
— sog'
— yashirin, yashirin vena
— aqlli, donishmand
— donolik
— sovun
— maza, ta'm
— kurak
— quticha
— skelet

sceletum, i, n	— skelet
Schizandra, ae, f	— limon
schola, ae, f	— maktab
sciro, ire	— bilmoq
scribo, ere	— yozmoq
Secale, is, n	— javdar, qora bug'doy
Secale, cornutum	— qorakuya (bot.)
secerno, ere	— ajratmoq
secretio, onis, f	— organizmdagi turli bezlar ishlab chiqaradigan shira
sectio, onis, f	— kesilgan joy (qism)
secundus, a, um	— ikkinchi
sed	— ammo, lekin
sedativus, a, um	— tinchlantiruvchi
sejungo, ere	— bo'lmoq
selectio, onis, f	— saralash
sella, ae, f	— egar, o'rindiq
semel	— bir marta
semen, inis, n	— urug'
semilunaris, e	— o'roqsimon shakl
semper	— hamisha
senectus, utis, f	— qarilik, keksalik
Senega, ae, f	— senega (bot.)
senex, senis	— qari kishi (qariya)
Senna, ae, f	— sano
sensorius, a, um	— sezgi a'zosiga oid
sensus, us, m	— sezgi, his-tuyg'u
sentio, ire	— sezmoq
sepono, ere	— ajratib qo'ymoq
sepsis, is, f	— chirish, buzilish, aynish
septem	— yetti
septum, i, n	— devorsimon to'siq
series, ei, f	— qator
serotinus, a, um	— kechki
serotinus, i, m	— aql tish
serratus, a, um	— tishsimon
servo, are	— saqlamoq
seu (bog'lovchi)	— yoki
severus, a, um	— talabchan, qattiqqo'l
sex	— olti
sexaginta	— oltmish
si (bog'lovchi)	— agar
siccus, a, um	— quruq
sigmoideus, a, um	— sigmasimon, S-simon
signo, are	— belgilamoq
signum, i, n	— belgi
silvester, tris, tre	— o'rmonga oid

similis, e	— o'xshash
simplex, icis	— oddiy
simpliciter (ravish)	— odatdagi, odmi
Sinapis, is, f	— xantal
sine	— siz
sinister, tra, trum	— chap
sinus, us, m	— zovur, chuqurlik
sirupus, i, m	— sharbat (dorivor o'simlik damlamasi)
situs, a, um	— joylanish
sive (bog'lovchi)	— yoki
sol, solis, m	— quyosh
Solanum, i, n	— ituzum
Solanum(i) tuberosum(i), n	— kartoshka
soleo, ere	— odat qilmoq
solubilis, e	— eruvchan
solutio, onis, f	— suyuqlik
solvo, ere	— eritmoq
somnifer, fera, ferum	— uxlatuvchi
somnus, i, m	— uyqu
Sorbus, i, f	— chetan
species, ei, f	— yig'ma (dorivor o'tlar yig'masi)
spero, are	— umidvor bo'lmoq
sphenoidalis, e	— ponasimon
musculus, sphincter, eris	— qisuvchi muskul
spica, ae, f	— boshqoq
spicum, i, n	— boshqoq
spina, ae, f	— qirra
spinals, e	— orqa o'simtaga oid
spinosus, a, um	— qiltiq, serqiltiq
spiralis, e	— buramasimon
spirituosus, a, um	— spirtli
spiritus, us, m	— spirt
spiro, are	— nafas olmoq
spissus, a, um	— quloq
splen, enis, m	— taloq
splendidus, a, um	— chiroyli, ajoyib
spongia, ae, f	— o'ziga suvni singdiradigan narsa (mochalka)
spongiosus, a, um	— g'orsimon (bulutsimon)
spurius, a, um	— yolg'on
squama, ae, f	— tangachasimon teri
stadium, i, n	— davr
statim	— darhol
status, us, m	— holat, ahvol
status, quo ante	— o'zgarishsiz holat (bemorga oid)
stenosis, is, f	— torayish
steriliso, are	— qaynatib tozalamoq, sterillamoq

stenoclavicularis, e
 sternum, i, n
 stigma, atis, n
 stipes, itis, m
 transversus, a, um
 stomatitis, idis, f
 Stramonium, i, n
 Strophanthus, i, m
 structura, ae, f
 Strychninum, i, n
 Strychnos, i, m

 studens, ntis
 studeo, ere
 studiosus, a, um
 sub
 subclavicularis, a, um
 subcutaneus, a, um
 sublimatus, a, um
 sublingualis, e
 subnitras, atis, m
 substantia, ae, f
 subtilis, e
 succus, i, m
 sudor, oris, m
 suillus, a, um
 sulcus, i, m
 sulfas, atis, m
 sulfidum, i, n
 sulfis, itis, m
 Sulfur, uris, n
 sulfuricus, a, um
 sulfurosus, a, um
 sum, esse
 summus, a, um
 sumo, ere
 superficies, ei, f
 superior, ius
 superlativus, a, um
 musculus, supinator, oris, m
 suppositorium, i, n
 suppurativus, a, um
 supra
 supremus, a, um
 sura, ae, f
 surculus, i, m
 sutura, ae, f

— ko'krak-o'mrovsimon
 — ko'krak
 — tumshuqcha, og'izcha (bot.)
 — shoxcha, novda (bot.)
 — me'daga oid
 — og'iz shilliq pardasining yallig'lanishi
 — bangidevona
 — strofant
 — tuzilish
 — strixnin
 — mo'tadil iqlimda o'suvchi daraxtning
 zaharli urug'i va ildizining nomi
 — o'quvchi, talaba, ilmi tolib
 — o'qimoq
 — o'z ishiga berilgan, tirishqoq
 — ostida, ostiga
 — o'mrov suyagi ostida
 — teri ostida
 — haydalgan, vozgonka qilingan
 — til osti
 — nitrat asosi
 — modda, asos
 — yupqa, mayda
 — sharbat, shira
 — ter, terlash
 — cho'chqaga oid
 — ariqcha, ajin (manglayga oid)
 — sulfat
 — sulfid
 — sulfit
 — oltingugurt
 — oltingugurtli
 — tarkibida oltingugurt bo'lgan
 — bor, mavjud
 — eng yuqori
 — olmoq, qabul qilmoq
 — ustki qismi, yuzasi
 — yuqorigi
 — a'lo darajada, ajoyib
 — qo'l kaftini buruvchi muskul
 — shamcha
 — yiringli
 — ustida, yuqorisida
 — eng yuqori
 — boldir
 — zirapcha
 — chok

symphysis, is, f
symphysis, ossium pubis
symptoma, atis, n
synarthrosis, is, f
systema, atis, n
systole, es, f

— qo‘shilma, bitishma
— qov suyagining bitishishi
— belgi, alomat
— harakatlanmaydigan bo‘g‘im
— sistema, tuzilma
— yurak mushaklarining torayishi

T

tabies, is, f
tabletta, ae, f
taceo, ere
talis, e
Tanacetum, i, n
Taraxacum, i, n
tarsus, i, m
tartarus, dentium
testus, a, um
tego, ere
tela, ae, f
temporalis, e
tendo, inis, m
tener, era, erum
tensus, a, um
tenuis, e
tenuissime
tenuiter
tepidus, a, um
ter
Terebinthina, ae, f
teres, teretis
terminatio, onis, f
tero, ere
terra, ae, f
tetanus, i, m
tetraboras, atis, m
textus, us, m
therapeuticus, a, um
therma, ae, f

thermometrum, i, n
Thermopsis, idis, f
thoracicus, a, um
thorax, acis, m
Thymolum, i, n
Thymus, i, m
thymus, i, m

— ozish, oriqlash
— tugmachasimon dori, tabletka
— jim turmoq
— shunaqa, shunday
— dastarbosh
— qoqi, momaqaymoq
— oyoq panjasining kaft ustki qismi
— tishga tosh yig‘ilishi
— qoplama, g‘ilof
— qoplamoq
— mato, doka
— chakkaga oid
— chandir, pay
— nafis, yupqa
— tortilgan, taranglashgan
— yupqa
— juda ham yupqa
— ingichka, yupqa
— iliq
— uch marta
— ignabargli daraxt, terpentin
— yumaloq, dumaloq
— qo‘shimcha
— surtmoq
— yer
— qoqshol kasalligi
— tetraborat
— mato
— davolashga oid
— cho‘milish uchun iliq suv solingan idish (vanna)
— harorat o‘lchagich
— afsonak (bot.), termopsis
— ko‘krakka oid
— ko‘krak qafasi
— timol
— tog‘jambul
— ayrisimon bez

thyreoideus, a, um	— qalqonsimon
tibia, ae, f	— katta boldir suyagi
Tilia, ae, f	— jo'ka
tinctura, ae, f	— nastoyka (spirtli eritma)
tingo, ere	— ivitmoq
Tormentilla, ae, f	— beshbarg, yerchoy
totus, a, um	— hammasi, butunlay
toxicus, a, um	— zaharli
transfusio, onis, f	— suyuqliklarni qon tomirga yoki suyak ichiga quyish
transversus, a, um	— ko'ndalang
trapezius, a, um	— trapetsiyasimon
tres, tria	— uch
triceps, tricipitis	— uch boshli
tricolor, oris, m	— uch rangli
tricuspidalis, e	— uch qopqoqli
triennis, e	— uch yoshli
Trifolium(i) fibrinum(i), n	— suv uchbargi
trigeminus, a, um	— uch shoxli asab
triginta	— o'ttiz
tripartitus, a, um	— uch bo'lakli
triplex, icis, m	— uch marta katta
tristitia, ae, f	— qayg'u, tashvish
Triticum, i, n	— bug'doy
tritrus, a, um	— maydalangan
truncus, i, m	— gavda, tana
tu	— sen
tuba, ae, f	— nay, naycha
tuber, eris, n	— bo'rtma, do'mboq
tum (ravish)	— o'shanda, keyin
tumor, oris, m	— shish, g'urra
tunica, ae, f	— parda
turbidus, a, um	— loyqasimon
tussis, is, f	— yo'tal
tuto	— xavfsiz
tympanum, i, n	— nog'ora
typhus, i, m	— terlama kasalligi

U

ubi	— qayerda
ulcus, eris, n	— yara
uliginosus, a, um	— qizitib eritilgan
ulna, ae, f	— tirsak suyagi
umbilicalis, e	— kindikka oid
umbilicus, i, m	— kindik
umbra, ae, f	— soya
undecim	— o'n bir

unguentum, i, n
unguis, is, m
unis, a, um
urethra, ae, f
urina, ae, f
urinarius, a, um
ursus, i, m
Urtica, ae, f
usque
ustio, onis, f
ustus, us, m
usus, us, m
ut
uterinus, a, um
utilis, e
Uva, ae, f
Uva ursi
uxor, ortis, f

— surtma (quyuq)
— tirnoq
— bir
— siydik chiqarish nayi
— siydik
— siydikka oid
— ayiq
— chayonoʻt
— bir-biriga yaqin, yonma-yon
— kuydirish
— kuydirilgan
— qoʻllash, ishlatish
— gʻuncha
— bachadonga oid
— foydali
— uzum, tok
— archagul
— rafiqqa, qalliq

V

vacca, ae, f
vaccinum, i, n
vaccinus, a, nm
vaginalis, e
vagus, a, um
vale
valeo, ere
Valeriana, ae, f
validus, a, um
valva, ae, f
valvula, ae, f
vapor, oris, m
varietas, atis, f
variola, ae, f
varius, a, um
vasa, vasorum, n, plor
vasa capillaria
vasa sanguinea
vasa lymphatica
vasculosus, a, um
Vaselinum, i, n
vegetabilis, e
velve
velociter
vena, ae, f
venenum, i, n
venio ire

— sigir
— vaksina
— sigirga oid
— qinga oid
— adashgan (nerv)
— sogʻ-salomat boʻl
— sogʻ-salomat boʻlmoq
— valeriana
— kuchli, baquvvat
— yurak-qon yoʻlini toʻsuvchi qism
— qopqoq
— bugʻ
— xilma-xil, rang-barang
— chechak kasalligi
— har xillik
— tomirlar; idishlar
— qil tomir
— qon tomiri
— limfa tomiri
— tomirsimon
— vazelin
— oʻsimlikka oid
— yoki
— tez, tez orada
— vena
— zahar
— kelmoq

venosus, a, um	— vena tomiriga oid
venter, tris, m	— me'da (qorin) muskuli
ventriculus, i, m	— qorin, me'da
Veratrum, i, n	— maralquloq (bot.)
verbum, i, n	— so'z, gap
vermiformis, e	— gijjasimon
vermis, is, m	— gijja (chuvalchangsimon qurt)
vernalis, e	— bahorgi
vero	— ammo, biroq
vertebra, ae, f	— umurtqa
vertebralis, e	— umurtqaga oid
vertex, icis, m	— bosh suyagining tepa qismi, cho'qqi
verto, ere	— aylantirmoq
verus, a, um	— haqiqiy, chin
vesica, ae, f	— pufak
vesicalis, e	— pufakka oid
vesicatorius, a, um	— chipqonga qo'yiladigan
vestibulum, i, n	— biror teshik yo'lining boshlanishi, kirish qismi
vestio, ire	— kiyinmoq
vestis, is, f	— kiyim-kechak
via, ae, f	— yo'l
Viburnum, i, n	— bodrezak
vir, viri, m	— er, erkak
virgo, inis, f	— qiz bola
Viride(is) nitens(ntis), n	— yashil (ko'k) spirtli dori
virilitas, atis, f	— voya (balog'at)ga yetganlik
virus, i, n	— zahar, virus
viscera, um, n, plur	— ichki qism (a'zoga oid)
vita, ae, f	— hayot
vitium, i, n	— nuqson, kamchilik
vitium, cordis	— yurak nuqsoni
Vitis(is) idaea(ae), f	— brusnika
vitreus, a, um	— shishasimon
vitrum, i, n	— shisha idish
vivo, ere	— yashamoq
vocalis, e	— unli
voco, are	— chaqirmoq
vola, ae, f	— kaft (qo'l kafti)
volatilis, e	— uchuvchan
voluntas, atis, f	— istak, iroda
vomer, eris, m	— dimog' suyagi
vomicus, a, um	— qayt qildiruvchi (qustiruvchi)
vomitus, us, m	— qusish
vulgaris, e	— oddiy
vulnus, eris, n	— jarohat
vultus, us, m	— yuz, bet

X

Xeroformium, i, n
xi phoideus, a, um

— kseroform
— xanjarsimon

Y

Ypsiloideus, a, um

— ipsilonsimon

Z

Zincum, i, n
zona, ae, f
zonula, ae, f
zonularis, e
(herpes) zoster
zugoma, atis, n
zygomaticus, a, um

— rux
— kamar, bel, soha
— kamarcha
— kamarsimon
— tez tarqaluvchi temiratki
— bet (yuz) suyagi, yonoq
— yonoqqa oid

O'ZBEKCHA-LOTINCHA LUG'AT

A

avval	— ante
adashgan	— vagus, a, um
adonilen	— Adonilenum, i, n
ayol	— femina, ae, f
ayolga oid	— femininus, a, um
ajratmoq	— secerno, ere
ajratib qo'ymoq	— sepeno, ere
aziz	— carus, a, um
azot	— Nitrogenium, i, n
azotga oid	— nitricus, a, um
azotli	— nitrosus, a, um
aylana	— circulus, i, m
aylantirmoq	— verto, ere
ayrisimon bez	— thymus, i, m
ayrim	— nonnullus, a, um
aytib bermoq	— narro, are
akatsiya	— Acacia, ae, f
akrixin	— Acrichinum, i, n
aktivlashtirilgan	— activatus, a, um
allergiya	— allergia, ae, f
almashtirmoq	— muto, are
aloy	— Aloë, ës, f
aluminium	— Aluminium, i, n
amidopirin	— Amidopyrinum, i, n
ammoniy	— Ammonium, i, n
ammo	— vero
anatomiyaga oid	— anatomicus, a, um
anesteziya	— Anaesthesinum, i, n
aniqlash	— diagnosis, is, f
aniq	— exacte
anor	— Granatum, i, n
aorta	— aorta, ae, f
aralashma, mikstura	— mixtura, ae, f
aralashtirish	— mixtio, onis, f
aralashtirmoq	— misceo, ere
araliya	— Aralia, ae, f
arnika	— Arnica, ae, f
arpabodiyon	— Anisum, i, n
arpabodiyonga oid	— anisatus, a, um
arsenat	— arsenas, atis, m
arsenit	— arsenitis, itis, m
archa	— Juniperus, i, f
archagul, toloknyanka	— Uva (ae) ursi

asab
 asabga oid
 asab hujayrasi
 asalari
 asbob
 asl nusxa
 astoydil
 atom
 atoqli
 afsonak
 asetat
 asetilsalitsilatga oid
 achituvchi
 achchiqtosh
 achchiq
 a'zo
 a'zoning harakatsizlanishi, falajlik
 a'zoning qisman harakatsizlanishi
 a'zoning ustki qismi
 a'lo darajada
 aql
 aqlli odam
 aql tishi

— nervus, i, m
 — nervosus, a, um
 — neuron, i, n
 — apis, is, f
 — apparatus, us, m
 — originalis, e
 — culide
 — atomus, i, f
 — praestans, ntis
 — Thermopsis, idis, f
 — acetas, atis, m
 — acetylsalicylicus, a, um
 — carrosivus, a, um
 — alumen, inis, n;
 — amarus, a, um
 — organismus, i, m
 — paralysis, is, f
 — paresis, is, f
 — peripharia, ae, f
 — superlativus, a, um
 — mens, mentis, f
 — homo sapiens
 — serotinus, i, m

B

bakteriyaga qarshi
 baland
 baliq moyi
 bangidevona
 barg
 bargizub
 barmoq
 barmoq suyaklari
 bachadon
 bachadonga oid
 bachadondan tashqari
 bachadon shilliq pardasi
 baquvvat
 baholamoq
 bahorgi
 bez
 bezamoq
 bezovtalanish
 bel
 belgi
 belgilamoq

— bactericidus, a, um
 — altus, a, um
 — oleum Jecoris
 — Stromonium, i, n
 — folium, i, n
 — Plantago, inis, f
 — digitus, i, m
 — phalanx, ngis, f
 — uterus, i, m
 — uterinus, a, um
 — extrauterinus, a, um
 — endometrium, i, n
 — validus, a, um
 — aestimo, are
 — vernalis, e
 — glandula, ae, f
 — orno, are
 — molestio, ae, f
 — lumbus, i, m
 — signum, i, n
 — noto, are; signo, are

belladonna	— noto, are; signo are
bemor ayol	— aeqrota, ae, f
bemor erkak	— aegrotus, i, m
benzoat	— benzoas, atis, m
benzoyga oid	— benzoikus, a, um
bepul	— gratuitio
bash	— quinque
bermoq	— do, dare
bet	— facies, ei, f
bet suyagi	— zygoma, atis, n
bet suyagiga oid	— zygomaticus, a, um
birinchi	— primus, a, um
bit	— pediculus, i, m
bilak suyagi	— radius, i, m
bir marta	— semel
bir	— unus, a, um
binafsha	— Viola, ae, f
birinchi bo'yin umurtqasi	— atlas, ntis, m
bitishma	— commisura, ae, f
birlashtirish	— complexus, a, um
birlashtirmoq	— conjungo, ere
bilan	— cum
bolalar	— liberi, orum, m
bolalik	— pueritia, ae, f
bolalarga oid	— puerilis, e
bod kasalligi	— rheumatismus, i, n
boshqarmoq	— rego, ere
boshqoq	— spica, ae, f
boldir	— crus, cruris, n
bosh suyagining tepa qismi cho'qqisi	— vertex, icis, m
bodrezak	— Viburnum, i, n
bola tashlash, homiladorlikning muddatidan ilgari to'xtashi	— abortus, us, m
boshqacha	— aliter
boshqa	— alius, a, um
bodom	— Amygdala, ae, f
bodom (daraxti)	— Amygdalus, i, f
bodom bezining yallig'lanishi	— angina, ae, f
borat	— boras, atis, m
boratga oid	— boricus, a, um
bosh tuki	— capillaris, e
bosh	— caput, itis, n
bosh miya	— cerebrum, i, n
bosim ostida qisish	— compressio, onis, f
botiq	— concavus, a, um
bog'lanish	— connexio, onis, f
bozulbang	— Lagochilus, i, m
bog'lam	— ligamentum, i, n

boqish
 bor bo'lmoq
 buzuq
 buyruq
 burun
 burunga oid
 burun teshigi
 burun oldi
 buyrak
 buyrakka oid
 buyrak jomi
 buramasimon
 bug'doy
 bug'
 buxo'r
 buzilmaydigan holat
 bukiluvchi
 bukilgan
 bug'doysimon donacha
 bugun
 burab kirgizish
 burchak
 bo'g'im
 bo'g'imga oid
 bo'g'implarning yallig'lanishi
 bo'shliq
 bo'yin
 bo'yinga oid
 bo'r
 bo'lmoq
 bo'lingan
 bo'tqa
 bo'znoch
 bo'yinturuqqa oid
 bo'lak
 bo'lakcha
 bo'yinning teri osti muskuli
 bo'rtiq
 bo'rigul

— nitritio, onis, f
 — sum, esse
 — inversus, a, um
 — praescriptio, onis, f
 — nasus, i, m
 — nasalis, e
 — naris, is, f
 — paranasalis, e
 — ren, renis, m
 — renalis, e
 — pelvis, renalis
 — spiralis, e
 — Triticum, i, n
 — vapor, oris, m
 — benzoyo, yos, f
 — conservatus, a, um
 — elasticus, a, um
 — flexura, ae, f
 — granulum, i, n
 — hodie
 — invaginatio, onis, f
 — angulus, i, m
 — articulatio, onis, f
 — articularis, e
 — arthritis, idis, f
 — cavum, i, n
 — cervix, icis, f
 — cervicalis, e
 — creta, ae, f
 — divido, ere
 — divisus, a, um
 — electuarium, i, n
 — Helichrysum, i, n
 — jugularis, e
 — lobus, i, m
 — lobulus, i, m
 — platysma, atis, n
 — tuber, eris, n
 — Vinca, ae, f

D

davolash
 davolamoq
 davolashga oid
 davomli
 davr
 dalaga oid

— curatio, onis, f
 — curo, are
 — therapeuticus, a, um
 — diuturnus, a, um
 — stadium, i, n; periodus, i, f
 — arvensis, e

dam olish
 dastarbosh
 daraxt
 darmana
 darhol
 daqqa
 devorsimon
 dengiz
 dengizga oid
 deltasimon
 detsigramm
 diametr
 dimogʻ suyagi
 diqqat
 dixlorid
 donolik
 donishmand
 dorivor oʻtlar yigʻmasi
 dori-darmon
 dorivor
 dorixona
 dorixona xodimi
 dori ichishga moʻljallangan
 oʻlchovli idish
 dorishunos
 doyalik
 dum
 dumga oid
 dumgʻaza
 dumgʻazasimon
 dumgʻazaga tegishli
 dumgʻaza-dumga oid
 dumgʻaza-belga doir
 dumgʻaza-chanoqqa oid
 dumgʻaza-qirraga oid
 dumgʻaza-payga oid
 dunyo
 doʻlana

— otium, i, n
 — Tanacetum, i, n
 — arbor, oris, f
 — Cina, ae, f
 — statim
 — minuta, ae, f
 — septum, i, n
 — mare, is, f
 — marinus, a, um
 — daltoideus, a, um
 — decigramma, atis, n
 — diameter, tri, f
 — vomer, eris, m
 — attente
 — dichloridum, i, n
 — sapienta, ae, f
 — sapiens, ntis
 — species ei, f
 — medicamentum, i, n
 — officinalis, e
 — otficina, ae, f
 — pharmacopola, ae, f

 — mensura, ae, f
 — pharmaceuta, ae, f
 — obstetricius, a, um
 — coccyx, ygis, m
 — coccygeus, a, um
 — sacrum, i, n
 — sacer, era, crum
 — sacralis, e
 — sacrococcygeus, a, um
 — sacrolumbalis, e
 — sacropelvinus, a, um
 — sacrospinosus, a, um
 — sacrotuberalis, e
 — mundus, i, m
 — Crataegus, i, f

E

evkalipt
 egrilik
 ensa
 ensaga oid
 erkaklar jinsiy aʼzosining
 toq bezi, prostata
 erkaklar jinsiy olati

— Eucalyptus, i, f
 — curvatura, ae, f
 — occiput, itis, n, nucha, ae, f
 — occipitalis, e

 — prostata, ae, f
 — penis, is, m

erish
eruvchan
efir
efirga oid
efirli
eshitib ko'rib kasallikni
aniqlash
eshitishga oid
ehtiyotlik bilan

fenol
follikulin
fosfat
fosforli
fosfor

gazako't
gardish
gijja
giltuproq
gidroksid
gipermanganat
glitserin
glukonat
glukoza
gnafiliy
gramm
gul
gullamoq
gulizardak, adoniz
gulxayri
gumbaz
gumbazsimon
go'zal

hab dori
havo
hazm qilishga doir
hayvon
hayvonsimon
halqum

— dissolutio, onis, f
— solubilis, e
— aether, eris, m
— aethereus, a, um
— aethylicus, a, um

— auscultatio, onis, f
— auditivus, a, um
— caute

F

— Phenolum, i, n
— Folliculinum, i, n
— phosphas, atis, m
— phosphoricus, a, um
— Phosphorus, i, m

G

— Gentiana, ae, f
— annulus, i, m
— helmins, ntis, f
— argylla, ae, f
— hydroxydum, i, n
— hypermanganas, atis, m
— Glycerinum, i, n
— gluconas, atis, m
— Glucosum, i, n
— Gnaphilium, i, n
— gramma, atis, n
— flos, floris, m
— floreo, ere
— Adonis, idis, m
— Althaea, ae, f
— fornix, icis, m
— convexus, erum
— gracilis, e

H

— pilula, ae, f
— aër, aëris, m
— digestorius; a, um
— animal, alis, n
— animalis e
— guttur, uris, n; pharynx,
yngis, m

hammom
harakat
harakatlantiruvchi
harakatlanmaydigan bo'g'im
harakatsiz
hasharot
haqiqiy
hid
hiqildoq
hiqildoq yallig'lanishi
hodisa
homiladorlik
hosil bo'lsin
hosil qilinsin
hosil qiluvchi
hujayra
hujayracha
hurmatli
hurmatlash
hugna
huquq

— balneum, i, n
— mobilis, e
— motorius, a, um
— synarthrosis, is,
— inertia, ae, f
— insectum, i, n
— verus, a, um
— odor, oris, m
— larynx, yngis, m
— laryngitis, idis, f
— casus, us, m
— graviditas, atis, f
— fiat
— fian
— constilucus, entis
— cella, ae, f; cymis, i, m
— cellula, ae, l
— carus, us, m
— caritas, atis, f
— clysmata, atis, n
— jus, juris, n

I

ivitmoq
ijobiy
izogenli
izotonli
ikki boshli
ikki boshli muskulga oid
ikkinchi
ikki marta
ikki marta tozalangan
ikki hissa oshish
ikki tishli
ilik
ilmoq
ingichka
ingichka ichak
in
ipsimon tolali bog'lam
isitma
issiq
issiqlik
istisqo
ittikanak
itshumurt
itjumrut

— macero, are
— positivus, a, um
— isogenus, a, um
— isotonicus, a, um
— biceps, bicipitis
— bicipitalis, e
— secundus, a, um
— bis
— bidestillatus, a, um
— duplicatura, ae, f
— bidens, ntis
— tepidus, a, um
— ansa, ae, f
— tenuiter
— jejunum, i, n
— filum, i, n
— filamentum, i, n
— febris, is, f
— calidus, a, um
— calor, oris, m
— hydrodrops, opis, m
— Bidens, ntis, f
— Frangula, ae, f
— Rhamnus cathartica

ituzum
ixtiol
ichak
ichakka tegishli
ichakda eruvchi
ichburugʻ
ichki aʼzolar
ichki
ichi
ichida
ichmoq
ish
ishlamoq
iyak
iyakka oid
iqtidorli

— Solanum, i, n
— Ichthyolum, i, n
— intestinum, i, n
— intestinalis, e
— entersolubilis, e
— dysenteria, ae, f
— viscera, urn, n, plur.
— internus, a, um
— intra
— intus
— bibo, ere
— nigotium, i, n
— ageo, ere
— mentum, i, n
— mentalis, e
— ingeniosus, a, um

J

javdar
jarohat
jarroh
jagʻ -jagʻ
jigar (odamniki)
jigar (hayvonniki)
jigarga oid
jigar yalligʻlanishi
jim turmoq
joylanish
jonsiz tana
jonsizlanish
juda katta
juda ham yupqa
juda yomon
jun

— Secale, is, n
— vulnus, eris, n
— chirurgus, i, m
— Bursa pastoris
— hepar, atis, n
— hepar, oris, n
— hepaticus, a, um
— hepatitis, idis, f
— taceo, ere
— situs, a, um
— cadaver, eris, n
— necrosis, is, f
— maximus, a, um
— tenussime
— pessimus, a, um
— lana, ae, f

K

kaliy
kalla qopqogʻi
kalanxoy
kamar, belbogʻ
kamfora, kofur
kamqonlik
kamqonlik, biron toʻqimaning
qonsizlanishi
kanakunjut
karbolen

— Kalium, i, n
— calvaria, ae, f
— Kalanchoë, es, f
— zona, ae, f
— camphora, ae, f
— anaemia, ae, f

— Ischaemicus, a, um
— Ricinus, i, m
— Carbolenum, i, n

karbolli	— carbolicus, a, um
karbonat	— carbonas, atis, m
kasallikning yashirin davri	— incubatio, onis, f
kasallikni oldindan aytib berish	— prognosis, is, t
katta	— magnus, a, um
kattalik	— magnitudo, inis, f
kasallikni aniqlash	— diagnosis, is, f
kattaroq	— major, jus
katta boldir suyagi	— tibia, ae, f
kaft oldi	— carpus, i, m
kashnich	— Coriandrum, i, n
kengayish	— dilitatio, onis, f
kesib tashlash	— amputatio, onis, f
kesik	— incisio, onis, f
kesikka oid	— incisivus, a, um
kesma	— incisura, ae, f
kindikka oid	— umbilicalis, e
kiprik	— cilium, i, n
kislorod	— Oxygenium, i, n
kichik	— parvus, a, um
kichik boldir suyagi	— fibula, ae, f
kodein	— Codeinum, i, n
kollodiy	— Collodium, i, n
kristall	— crystallus, i, f
krupoz	— crouposus, a, um
kseroform	— Xeroformium, i, n
kuydirish	— ustio, onis, f
kuydirilgan	— ustus, us, m
kuyish	— combustio, onis, f
kukun	— pulvis, eris, m
kukunsimon	— pulveratus, a, um
kulrang	— cinercus, a, um
kurak	— scapula, ae, f
kurtak (bot.)	— gemma, ae, f
kuch	— robus, oris, n
kuchli	— robustus, a, um
ko'z kosasi	— orbita, ae, f
ko'k	— coeruleus, a, um
ko'knor	— Papaver, eris, n
ko'krak	— pectus, oris, n; sternum, i, ya
ko'krakka oid	— pectoralis, e
ko'k tomir, vena	— vena, ae, f
ko'k tomirga oid	— venosus, a, um
ko'krak qafasi	— thorax, acis, m
ko'krak qafasiga oid	— thoracicus, a, um
ko'mir	— carbo, onis, m
ko'mirga oid	— carbonicus, a, um

ko'richak
ko'rishga oid
ko'rsatkich barmoq
ko'tariluvchi
ko'tariluvchi mushak

— caecum, i, n
— opticus, a, um
— index, icis, iri
— abcendens, entis
— levator, oris, in

L

lab
laktat
lanolin
levzey
limon
limfa tomiri
limfasimon
lobeliya
loyqa
loyqasimon
lunj

— labium, i, n
— lactas, atis, m
— Lanolinum, i, n
— Leuzea, ae, f
— Schizandra, ae, f
— vasa lymphatics
— lymphaticus, a, um
— Lobelia, ae, f
— turbide
— turbidus, a, um
— bucca, ae, f

M

mavrak
magnezium
magneziya
maza

maydalangan
makkajo'xori
malham
manglay
manglayga oid
manqa
maralquloq
marjongul
margimush
margimushli
margimushga oid
margimush kislotasi
mato
maxsus jihozlangan xona
meva
mentol
me'da
me'daga oid
me'da osti bezi

— Salvia, ae, f
— Magnesium, i, n
— magnesita, ae, f
— sapor, oris, m; gustus,
us, m
— tritus, a, um
— Mays, Maydis, f
— fomentatio, onis, f
— frons, ntis, f
— frontalis, e
— maleus, i, m
— Veratrum, i, n
— Sambucus, i, f
— arsenicum, i, n
— arsenicosus, a, um
— arsenicicus, a, um
— acidum arsenicosum
— textus, us, m
— camera, ae, f
— bacca, ae, f; fructus, us
— Mentholum, i, n
— gaster, gastris, f
— gastricus, a, um
— pancreas, atis, n

me'da osti beziga oid
 milk
 milkning yallig'lanishi
 mingdevona
 mineralga oid
 mis
 mirtil
 miya moddasi, orqa miya
 miya ortig'i, gipofiz
 miya pardasi
 miya pardasining yallig'lanishi
 miyaning qattiq pardasi
 miyaning yallig'lanishi
 (bosh) miya
 miyaga oid
 miyacha
 miyachaga oid
 modda

 modda miqdori
 moyillik
 moy
 morfin
 muallif
 muguz (shox)
 muzsimon
 mum
 mumga oid
 musallas
 mustahkam
 muskul
 muskulga oid
 muskul orasiga

— pancreaticus, a, um
 — gingiva, ae, f
 — gingivitis, idis, f
 — Hyoscyamus, i, m
 — mineralis, e
 — Cuprum, i, n
 — Myrtillus, i, m
 — medulla, ae, f
 — hypophysis, is, f
 — meninx, ngis, f
 — meningitis, idis, f
 — dura mater
 — encephalitis, itidis, f
 — cerebrum, i, n
 — cerebralis, e
 — cerebellum, i, n
 — cerebellaris, e
 — meteria, ae, f;
 substantia, ae, t
 — massa, ae, f
 — dispositio, onis, f
 — oleum, i, n
 — Morphinum, i, n
 — auctor, oris, m
 — cornu, us, n
 — glacialis, e
 — cera, ae, f
 — ceratus, a, um
 — vinum, i, n
 — firmus, a, um
 — musculus, i, m
 — muscularis, e
 — intramuscularis, o

N

naychasimon yo'l
 namlangan
 narkotikka oid
 natija
 natriy
 nasha o'simligi
 nimjon
 nitrat
 nitrit
 nuqson
 nog'ora

— canalis, is, t
 — humidus, a, um
 — narcoticus, a, um
 — exitus, us, m
 — Natrium, i, n
 — Cannabilis, is, f
 — invalidus, a, um
 — nitras, atis, m
 — nitris, itis, m
 — tympanum, i, n
 — defectus, a, um

O

ovqat hazmining buzilishi
odamgiyoh
odam
odamcha
odamiylik
oddiy
ozish
ozod
ozodlik
oy
oksid
oltin
ona
oriqlash
orqa
orqaga oid
orqa miyaga oid
ota
oshqovoq
oq
oq gid
oq yoy parda, ko'zning
rangdor pardasi
oqim
oqroq
og'iz
og'iz shilliq pardasining
yallig'lanishi
og'riq
og'riqsizlantirish
og'riqning bir a'zodan
ikkinchisiga o'tishi

— dyspepsia, ae, f
— Genseng
— homo, inis, ttl
— homunculus, i, m
— humanus, a, um
— simplex, icis
— tabes, is, f
— liber, era, erum
— libertas, atis, f
— mensis, is, f
— oxydum, i, n
— Aurum, i, n
— mater, tris, f
— atrophia, ae, f
— dorsum, i, n
— dorsalis, e
— cerebrospinalis, e
— pater, tris, m
— Cucurbita, ae, f
— albus, a, um
— bolus alba

— iris, iridis, f
— ductus, us, m
— lucidus, a, um
— os, oris, n

— stomatitis, idis, f
— dolor, oris, m
— narcosis, is, f

— metastasis, is, f

P

payning cho'zilishi
panjarasimon
parda
pardacha
parhez
pastki jag'
past
pastroq
periploka
peroksid
piramidon

— aponeurosis, is, f
— ethmoidalis, e
— membrana, ae, f
— membranula, ae, f
— diaeta, ae, f
— mandibula, ae, f
— humilis, e
— inferior, ius
— Periploca, ae, f
— peroxydum, in
— Pyramidonum, i, n

pilakcha
poligala
ponasimon
preparat
pufak
pufakka oid
pufakchali
po'stloq
po'stloqdan tozalangan

— lamella, ae, f
— Polygala, ae, f «
— sphenoidalis, e
— praeparatum, i, n
— cystis, is, i; vesica, ae,
— vesicalis, e
— bullosus, a, um
— cortex, icis, m
— decorticatus, a, um

Q

qavariq
qadimiy
qayt qildiruvchi (qustiruvchi)
yong'oq
qayip
qaynatma
qaytuvchi
qalampir
qalampiryalpiz
qalinlik
qalqonsimon
qandag'och
qand kasalligi
qanotsimon
qarag'ay
qancha miqdorda kerak bo'lsa
qarilik
qari kishi (qariya)
qarshi
qatron
qatlam
qator
qattiq
qatqorin
qizamiq
qizil
qizillik

qizilmiya
qizilpoycha
qizilcha
qizilo'ngach
qiyin
qiyshiq
qiltiqli

— clavus, i, m
— antiquus, a, um

— Nux vomica
— Betula, ae, f
— decoctum, i, n
— recurrens, ntis
— Piper, eris, n
— Mentha piperita
— densitas, atis, f
— thyreoideus, a, um
— Ainus, i, f
— diabetes, ae, m
— pterygoideus, a, um
— Pinus, i, f
— quantum satis
— senectus, utis, f
— senex, senis, m
— contra; anti
— Pix liquida
— plica, ae, f
— series, ci, f
— durus, a, um
— masenterium, i, n
— mereilli, orum, m
— ruber, bra, brum
— erythema, atis, n, rubor
 oris, m
— Liquiritia, ae, f
— Hypericum, i, n
— rubeola, ae, f
— oesophagus, i, m
— difficilis, e
— obliquus, a, um
— spinosus, a, utfi

- qiltomir
 qin (ayollarning jinsiy a'zosi)
 qinga oid
 qisman sog'ayish
 qisuvchi muskul
 qisqa
 qisqartirilgan
 qovoq
 qovurg'a
 qovurg'aga oid
 qovurg'alararo
 qovuq
 qoidaga asosan
 qon
- qopli
 qon oqishi
 qon to'xtatuvchi
 qon bosimining oshishi
 qon bosimining pasayishi
 qoncho'p
 qon tomiri
 qonning suyuq qismi
 qonun
 qoplama
 qopqoq
 qora
 qorakuya, shoxkuya (bot.)
 qoramtir
 qorin
 qoringa oid
 qorin istisqosi
 qorin bo'yni
 qorin bo'yniga oid
 qoyasimon
 qoqshol tayoqchasi
 qoqio't
 qoqshol kasalligi
 qog'oz
 qog'oz xaltacha
 quymuch suyagi
 quymuch kosasi
 quymuch suyagiga oid
 qulay
 quyish
 quloq oldi bezi
 quloq supراسi
 quloq
- vasa capillaria
 — vagina, ae, f
 — vaginalis, e
 — restitutio cum defestu
 — sphincter, eris, m
 — brcvīs, e
 — contractus, a, um
 — paıpebra, ae, f
 — costa, ae, f
 — costalis, e
 — intercostalis, e
 — pubes, is, f
 — lege artis
 — haema, atis, n;
 sanguis, inis, m
 — sanguineus, a, um
 — haemorrhagia, ae, f
 — haemostaticus, a, um
 — hypertonia, ae, f
 — hypotonia, ae, f
 — Chelidonium, i, n
 — vasa sanguinea
 — plasma, atis, n
 — lex, legis, f
 — obductus, a, um; testus
 — valvula, ae, f
 — niger, gra, grum
 — Secale cornutum
 — fuscus, a, um
 — abdomen, inis, n
 — abdominalis, e
 — ascites, ae, m
 — pylorus, i, m
 — pyloricus, a, um
 — petraeus, a, um
 — clostridicum tetani
 — Taraxacum, i, n
 — tetanus, i, m
 — charta, ae, f
 — sacculus, i, m
 — ischium, i, n
 — acetabulum, i, n
 — ischiadicus, a, um
 — idoneus, a, um
 — transfusio, onis, f
 — parotis, idis, f (grandula)
 — auricula, ae,
 — auris, is, f

quritilgan
quruq
qusish
quticha
quyuq
qo'zg'atuvchi
qo'zg'almas
qo'lning katta barmog'i
qo'l kaftini buruvchi muskul
qo'llash
qo'rg'oshin
qo'shaloq
qo'shilma
qo'shilib o'sgan
qo'shimcha

— exsiccatus, a, um
— siccus, a, um
— vomitus, us, m
— scatula, ae, f
— spissus, a, um
— excitator, oris, m
— immobilis, e
— pollex, icis, m
— supinator, oris, m
— usus, us, m
— Plumbum, i, n
— duplex, icis, m
— symphysis, is, f
— adhaerens, ntis
— terminatio, onis, f

R

ravoq
rang
rangsiz
retsept
rivojlanuvchi

— arcus, us, m
— color, oris, m
— lirnpidus, a, um
— receptum, i, n
— progressivus, a, um

S

sabab
sakkiz
sakkizko'z
salitsilat
salmonella
sano
sangvizorba
santonin
sanchib teshish
saralash
sariq
safro (o't)
safroga oid
sag'riga (dumbaga) oid
sevgi
sezgi
sezgi a'zosiga oid
senega
sepma
suzilgan (tozalangan) suyuqlik
siydik

— causa, ae, f
— octo
— octoculatus, a, um
— salicilas, atis, m
— Salmonella, ae, f
— Senna, ae
— Sanguisorba, ae, f
— Santoninum, i, n
— punctio, onis, f
— selectio, onis, f
— flavus, a, um; luteus, a, um
— chole, es, f
— choledochus, a, um
— gluteus, a, um
— amor, oris, m
— sensus, us, m
— sensus ius, a, um
— Senega, ae, f
— aspersionis, onis, f
— colatura, ae, f
— urina, ae, f

siydikka oid	— urinarium, a, um
siydikning butunlay to'xtab	— anuria, ae, f
qolishi	— pain us, a, urn
silliq	— Hydrargyrum, i, n
simob	— fractura, ae, f
sinish	— acetum, i, n
sirka	— acet'cus, a, um
sirkaga oid	— systema, atis, n
sistema (tuzilma)	— qualitas, atis, f
sifatli	— impressio, onis, f
siqish	— compressor, oris, tn
siqiluvchi mushak	— sceletum, i, n
skelet	— sapo, onis, m
sovun	— frigidus, a, utri
sovuq	— femur, oris, n
son	— femoralis, e
songa oid	— capillus, i, m
soch	— bulbus, i, m
soqqa	— salus, utis, f
sog'liq	— reconvalescens, ntis
sog'ayuvchi	— reductus, a, um
sog'lig'i qayta tiklangan	— spiritus, us, m
spirt	— Strychninum, i, n
strixnin	— Strophanthus, i, m
strofant	— aqua, ae, f
suv	— aquosus, a, um
suvli	— anhydricus, a, um
suvsiz	— sulfis, itis, m
sulfit	— sulfidum, i, n
sulfid	— sulfas, atis, m
sulfat	— artificialis, e
sun'iy	— purgans, ntis
surgi	— chronicus, a, um
surunkali	— lac, lactis, n
sut	— lacteus, a, um
sutli	— lacticus, a, um
sutga oid	— chylus, i, m
sutsimon shira	— dilutus, a, um
suyultirilgan	— liquidus, a, um
suyuq	— liquor, oris, m; solutio, onis, f
suyuqlik	— os, ossis, n
suyak	— osseus, a, um
suyakka oid	— periosteum, i, n
suyak pardasi	— interosseus, a, um
suyak orasiga oid	— extractum, i, n
so'rim, ekstrakt	

T

tabiat	— natura, ae, f
tabiiy	— naturalis, e
tayoqcha	— bacillus, i, m
tayyorlangan	— praeparatio, onis, f
takrorlansin	— repetatur
talabchan	— severus, a, um
talab qilingan vaqtda	— ex tempore
taloq	— lien, lienis, m
tamom	— finis, is, t
tana	— corpus, oris, n
tanglay	— palatum, i, n
tanglayga oid	— palatinus, a, um
tangachasimon teri	— squama, ae, f
taranglashgan	— tensus, a, um
taraqqiyot	— progressus, us, m
tezlik bilan	— cito
teatr	— theatrum, i, n
temiratki	— herpes, etis, m; lichen enis, n
temir	— Ferrum, i, n
temirga oid	— ferreus, a, um
teng	— aequalis, e
teng qismlarga bo'1	— divide in partes aequales
tepaga tegishli	— parietalis, e
teri	— cutis, is, f; derma, atis, n
teriga oid	— cutaneus, a, um
terining ustki qismi	— epidermis, idis, f
teri ostiga oid	— hypodermicus, a, um
ter	— sudor, oris, m
terlatuvchi	— diaphoreticus, a, um
terebintin moyi	— oleum Terebinthinae
terlama kasalligi	— typhus, i, m
teshik (oqma)	— fistula, ae, f
teshik	— foramen, inis, n; osteum, i, n
tizza qopqog'i	— patella, ae, f
tizza	— genu, us, n
til	— lingua, ae, f
til osti	— sublingualis
til ostiga tegishli	— hypoglossus, a, um
til ostiga oid (suyak nomi)	— hyoideus, a, um
tilqiyor	— Hierochloë, es,
tinchlik	— pax, pacis, f
tinchlantiruvchi	— sedativus, a, um
tirnoqgul	— Calendula, ae,
tirnoq	— unguis, is, m

tirsak	— ulna, ae, f
tirqish	— rima, ae, f
tish	— dens, dentis, m
tishga oid	— dentalis, e
tish og'rig'i	— odontalgia, ae, f
tish chiqishi	— odontogenia, ae, f
tishning suyak pardasi	— peridontium, i, n
tishsimon	— serratus, a, um
tovon suyagi	— calcaneus, i, m
tovon suyagiga oid	— calcaneus, a, um
toj	— corona, ae, f
toza	— purus, a, um
tozalangan	— depuratus, a, um
tibbiy	— medicatus, a, um
tibbiyot	— medicina, ae, f
tibbiyotga oid	— medicinalis, e
tozalangan (soflangan) suv	— destillatus, a, um
tozalangan (spirtida)	— rectificatus, a, um
tozalik	— puritus, atis, f
toza holda	— per se
tola	— fibra, ae, f
tolasimon	— fibrinosus, a, um
tolaga oid	— fibrosus, a, um
tomirsimon	— vasculosus, a, um
tomir urishi	— pulsus, us, m
tomchi	— gutta, ae, f
tor	— angustus, a, um
torayish	— stenosis, s, f
toshmali	— exanthematicus, a, um
toshsimon	— petrosus, a, um
tok	— impar, imparis
tog'jambil	— Thymus, i, m
tog'ay	— cartilago, inis, f
tog'ayga oid	— cartilagineus, a, um
tugmachasimon dori	— tabuletta, ae, f
tugun	— nodus, i, m
tugun (asabga oid)	— ganglion, i, n
tuzish	— compositio, onis, f
tuzatuvchi	— corrigens, entis
tuzilish	— structura, ae, f
tuz	— sal, salis, m
tumshuqcha (bot.)	— stigma, atis, n
tur	— genus, eris, n
turtib chiqish	— prominens, ntis
tutovchi	— fumans, ntis
tushuvchi	— descendens, entis
tushish	— prolapsus, us, m
tuxum	— ovum, i, n

tuxumsimon shakl
 tugʻish
 tuyatovon
 toʻyimli
 toʻsiq
 toʻrt boshli
 toʻrt burchakli
 toʻrt juft
 toʻrtinchi
 toʻr
 toʻrsimon
 toʻrsimon parda
 toʻqillatib eshitib koʻrib tekshirish
 toʻgʻri
 toʻgʻri ichak
 toʻgʻri ichak orqali

— ovalis, e
 — partus, us, m
 — Fanara, ae, f
 — nutricius, a, um
 — paries, etis, m
 — quadriceps, ipitis
 — quadratus, a, um
 — quadrigeminus, a, um
 — quartus, a, um
 — rete, is, n
 — reticularis, e
 — retina, ae, f
 — percussio, onis, f
 — rectus, a, um
 — rectum, i, n
 — per rectum

U

uzoqlashtiruvchi muskul

uzum
 uyqu
 ulanish
 uyqu tomiri
 umumiy
 umurtqa
 umurtqaga oid
 un
 unli
 urugʻ (bot.)
 urugʻ (pusht)
 ustida
 ustki qism
 ustoz
 usul
 ustun
 uxlatuvchi
 uchbarg

uch boshli
 uch boʻlakli
 uch yoshli
 uch marotaba
 uch marta katta
 uch rangli
 uchuvchan
 uch

— abductor, oris, m
 — Uva, ae, f
 — somnus, i, m
 — nexus, i, m
 — carotis, idis, f
 — communis, e
 — vertebra, ae, f
 — vertebralis, e
 — farina, ae, f
 — vocalis, e
 — semen, inis, n
 — sperma, atis, n
 — supra
 — superficies, ei, f
 — magister, tri, m
 — methodus, i, f
 — columna, ae, f
 — somnifer, fera, ferum
 — Menyanthes (idis)
 trifoliata (ae)
 — triceps, tricipitis
 — tripartitus, a, um
 — triennis, e
 — ter
 — triplex, icis
 — tricolor, oris
 — volatilis, e
 — tres, tria

uch shoxli (asabga oid)
uch qopqoqli
uqalab surtish

— trigeminus, a, um
— tricuspidalis, e
— frictio, onis, f

V

va
vabo
va boshqalar
vazelin
vazifa
valeriana
vanra
vatan
vafodor
vaqtidan oldin
vismut
vitamin
vodorod
vodorod peroksid
vodorod xloridga oid
voyaga yetganlik

— et
— cholera, ae, f
— et cetera
— Vaselineum, i, n
— functio, onis, f
— Valeriana, ae, f
— balneum, i, n
— patria, ae, f
— certus, a, um
— praematurus, a, um
— Bismuthum, i, n
— vitaminum, i, n
— Hydrogenium, i, n
— Hydrogenii peroxydum
— hydrochloricus, a, um
— virilitas, atis, f

X

xavfli
xavfli o'sma

xavfsiz
xalta
xalqaro
xalq
xantal
xat
xilma-xil
xina
xinin
xitoycha
Xitoy daraxti
xloroform
xususiy
xo'jag'at, malina

— malignus, a, um
— cancer, cri, m; carcinoma
 atis, n
— tuto
— bursa, ae, f
— internationalis, e
— populus i, m
— Sinapis is, f
— epistola, ae, f
— varietas, atis, f
— China, ae, f
— Chininum, i, n
— chinensis, e
— Eucommia, ae, f
— Chloroformium, i, n
— proprius, a, um
— Rubus idaeus

Y

yakunlangan davolash
muolajasi
yallig'lanish

— cursus, us, m
— inflammatio, onis, f

yalpiz
yaltirovchi
yangi tug'ilgan bola (chaqaloq)
yara
yaraga oid
yaxshilik
yaracha
yaqinlashtiruvchi muskul
yelimshak
yelimshaksimon
yelka
yelka suyagi
yengil
yengillashtirmoq
yeryong'oq
yigirma
yil
yiring
yiringli
yiringli yara
yiringli yallig'lanish
yiringli yallig'lanishga oid
yiringsimon
yod
yo'tal
yozmoq
yoy
yoyilgan
yoki
yolg'on
yomon
yonbosh
yonboshga oid
yonbosh suyagi
yong'oq
yopiq
yopilgan
yoriq
yordamchi
yordam bermoq
yorilish
yorug'lik
yosh
yoshlik
yoqimli
yoqimtoy
yog'

— Mentha, ae, f
— nitens, ntis
— neonatus, i, m
— ulcus, eris, n
— apthosus, a
— apthia, ae, f
— bonum, i, n
— adductor, oris, m
— gelatina, ae, f
— gelatinosus, a, um
— brachium, i, n
— humerus, i, m
— facilis, e; levis, a
— levo, are
— Arachis, idis, f
— viginti
— annus, i, m
— pus, puris, n
— suppurativus, a, um
— abscessus, us, m
— phlegmone, es, f
— phlegmonosus, a, um
— vesicatorius, a, um
— lodum, i, n
— tussis, is, i
— scribo, ere
— arcus, us, m
— diffusus, a, um
— seu; sive; velve
— spurius, a, um
— malus, a, um
— latus, eris, n
— lateralis, e
— ileum, i, n
— Nux, Nucis, f
— obturatus, a, um
— clausus, a, um
— fissura, ae, f
— adjuvans, ntis; juvans, ntis
— juvo, are
— ruptura, ae, f
— lux, lucis, f
— aetas, atis, f
— juvenus, ntis, f
— gratus, a, um
— jecundus, a, um
— adeps, ipis, n; axungia,
ae, f; pinguis, e

yuz (bet)ga oid
 yuz (bet)
 yumaloq
 yupqa
 yurak
 yurak kengayishi
 yurak muskullarining torayishi
 yurak nuqsoni
 yurakka oid
 yurak oldi
 yurak oldi xaltasining yallig'lanishi
 yurakning ichki pardasi
 yurak-qon yo'lini to'suvchi qism,
 qopqoq

— fasialis, e
 — facies, ei, f
 — teres, teretis
 — tenuis, e
 — cor, cordis, n
 — diastole, es, f
 — systole, es, f
 — vitium cordis
 — cardiacus, a, um
 — atrium, i, n
 — pericarditis, idis, f
 — endocardium, i, n
 — valva, ae, f

Z

zaytun moyi
 zarar yetkazmoq
 zarba
 zararli
 zahar
 zaharli
 ziddi-zahar
 zirapcha
 zich
 zuluk
 zubtutum

— oleum Olivarum
 — noceo, ere
 — ictus, us, m
 — noxicus, a, um
 — venenum, i, n
 — toxicus, a, um
 — antidotum
 — surculus, i, m
 — compactus, a, um
 — hirudo, inis, f
 — Plantago, inis, f

O'

o'zak
 o'zimga qo'llash uchun
 o'lat
 o'lgan
 o'ldiruvchi
 o'lchov
 o'lchov, miqdor
 o'mrov suyagi
 o'mrov suyagi ostida
 o'n bir
 o'ng
 o'n ikki barmoqli ichak
 o'pka
 o'pkaga oid
 o'pkaga havo kirishi natijasida
 paydo bo'lgan shish

— nucleus, i, m
 — pro usu proprio
 — pestis, is, f
 — mortuus, a, um
 — letalis, e; mortifer fra frum
 — modus, i, m
 — dosis, is, f
 — clavicula, ae, f
 — subclavius, a, um
 — undecim
 — dexter, tra, trum
 — duodenum, i, n
 — pulmo, onis, m;
 pneumon, i, n
 — pulmonalis, e
 — emphysema, atis, n

o'pkaning yallig'lanishi
o'roqsimon shakl
o'rtalik
o'simlikka oid
o'sish
o'siq
o'tkir
o't (safro)ga oid
o't (safro)
o't (bot.)
o't (safro) haydovchi
o'tish joyi
o'ttiz
o'xshash
o'qituvchi
o'quvchi

o'q tomir

g'ayritabiyy kattalashish
g'ayritabiyy holat, normal
bo'lmagan
g'amxo'rlik
g'ovaksimon
g'urra, shish, o'sma
g'o'za

shakar
sharbat
shivit
shikastlangan
shilingan
shilliq modda
shilliqsimon
shilliq pardalarning
yallig'lanishi
shisha idish
shisha idishcha
shishasimon
shish
shoxsimon
shox
shoxcha (bot.)
shumurt

— pneumonia, ae, f
— semilunaris, e
— perineum i, n
— vegetabilis, e
— incrementum, i, n
— procesus, us, m
— acer. acris' acre
— choledochus, a, um
— chole, es, f
— herba, ae, f
— cholagogus, a. um
— mentus, a, um
— triginta
— similis, e
— magister, tri, m
— studens, ntis; disci pulus,
i, m
— arteria, ae, f

G'

— hypertrophia, ae, f

— anomalia, ae, f
— cura, ae, f
— cavernosus, a, um
— tumor, oris, m
— Gossypium, i, n

Sh

— saccharum, i, n
— sirupus, i, m
— Foeniculum, i, n
— corruptus, a, um
— erosio, onis, f
— mucilago, inis, f
— mucosus, a, um

— catarrhus, i, m
— olla, ae, f
— vitrum, i, n
— vitreus, a, um
— oedema, atis, um
— cornutus, a, um
— ramus i, m; cornu us, n
— stipes, itis, m
— Padus, i, f

Ch

chakka	— tempus, oris, m
chakkaga oid	— temporalis, e
chala oksid	— oxydulatus, a, um
chambar ichak	— tendo, inis, m
chandir	— colon, i, n
chanoq	— pelvis, is, f
chanoq suyagi	— soxa, ae, f
chap	— sinister, tra, trum
chayonoʻt	— Urtica, ae, f
chaqib (tishlab) olish	— morsus, us, m
chekiladigan	— fumalis, e
chechak kasalligi	— variola, ae, f
chigal	— plexus, us, m
chiziq	— linea, ae, f
chipqon	— furunculus, i, m
chirituvchi	— cariosus, a, um
chirish	— caries, ei, f
chiroyli	— formosus, a, um
chirqanoq	— Hyppophaë, ës, f
chiqiq	— luxatio, onis, t
chigʻanoq	— concha, ae, f
chok	— raphe, es, f
chuqur	— profundus, a, um
chuqurcha	— fovea, ae, f
choʻkindi	— praecipitatus, a, um

MUNDARIJA

Muqaddima	3
Lotin tilining qisqacha tarixi	4

FONETIKA

Lotin tili alifbosi (1-§)	6
Tovushlar tasnifi. Unli tovushlar talaffuzi. Diftonglar	7—8
Undosh tovushlar talaffuzi. Harf birikmalari va qo'sh undoshlarning o'qilish xususiyatlari. Unli «Y» harfining tibbiy atamalarda qo'llanilishi (2—7-§)	9—14
So'zlarning bo'g'inlarga bo'linishi. Bo'g'inlarning cho'ziq va qisqalik qoidalari. Urg'u (8—10-§)	22—23
So'zlarning yasalishi (11-§)	24

MORFOLOGIYA

So'z turkumlari (12-§)	32
Fe'l. Gapda so'zlarning tartibi (13—15-§)	32—37
Ot (16-§)	40
Otlarning birinchi guruhda turlanishi (17—20-§)	42—49
Moslasmagan aniqlovchi (21-§)	53
Predlog (old ko'makchi)lar va bog'lovchilar (22-§)	54
Retseptura (23-§)	57
Tibbiyotda ko'p qo'llaniladigan yunoncha so'z yasovchi qo'shimchalar va atamalar. M—F (24-§)	63
Otlarning ikkinchi guruhda turlanishi (25—28-§)	65—71
Dori nomlari yasalishida qo'llaniladigan ma'noli so'z yasovchi qismlar (29—31-§)	79—81
Kimyoviy moddalar, oksidlar, kislotalar va tuzlarning nomi (32—33-§)	84—86
Sifat. Birinchi guruh sifatlarining yasalishida qo'llanuvchi so'z yasovchi qo'shimchalar (34—37-§)	91—96
Moslashgan aniqlovchi (38-§)	101
Uchinchi guruhda turlanuvchi otlar (39-§)	129
Birinchi guruh sifatlarining uchinchi guruhda turlanuvchi otlar bilan moslashishi (40-§)	131
Uchinchi guruhda turlanuvchi <i>Masculinum</i>	

rodiga tegishli otlar (41—44-§)	132—134
Uchinchi guruhda turlanuvchi <i>Femininum</i>	
rodiga tegishli otlar (45—49-§)	140—146
Uchinchi guruhda turlanuvchi <i>Neutrum</i> rodiga	
tegishli otlar (50—53-§)	153—156
Yunon tilidan kirib kelgan tibbiy atamalar	
(54—55-§)	161—164
Ikkinchi guruh sifatleri (56—59-§)	170—174
Ikkinchi guruh sifatlarining birinchi, ikkinchi	
hamda uchinchi guruhlarda turlanuvchi otlar bilan	
rodida, sonda va kelishiklarda moslashuvi (60-§)	174
Hozirgi zamon aniq sifatdoshi (61—62-§)	180
To'rtinchi guruhda turlanuvchi otlar (63—65-§)	184—186
Beshinchi guruhda turlanuvchi otlar (66—67-§)	191—192
Lotin tilidagi otlarning besh guruhda	
turlanishi (68-§)	196
Sifat darajalari (69—71-§)	197—199
Olmosh (72-§)	201
Ravish (73—74-§)	202—203
Son (75—76-§)	205
Retseptdagi qisqartma otlar (77—78-§)	208—209
Takrorlash uchun test savollari	215

O'QISH UCHUN QO'SHIMCHA MAVZULAR

Lotin tilida qo'shimcha matnlar	231
Lotincha-o'zbekcha lug'at	238
O'zbekcha-lotincha lug'at	278

B 83 Boliyev M. N. Lotin tili va meditsina terminologiyasi: Tibbiyot kollejlari uchun darslik (qayta ishlangan va to'ldirilgan 11-nashri). T., «ILM ZIYO», 2017. — 304 b.

UO'K 811.124 (075) 61. 001.4

KBK 81. 2 Lot — 922.5 ya 722

ISBN 978-9943-16-309-6

MUHIDDIN NURIDDINOVICH BOLIYEV

LOTIN TILI VA MEDITSINA TERMINOLOGIYASI

Tibbiyot kollejlari uchun darslik

Qayta ishlangan va to'ldirilgan 11-nashri

Toshkent — «ILM ZIYO» — 2017

Muharrir *I. Usmonov*

Badiiy muharrir *Sh. Odilov*

Texnik muharrir *F. Samadov*

Musahhah *T. Mirzayev*

Noshirlik litsenziyasi AI № 275, 15.07.2015-y.

2017-yil 13-oktabrda chop etishga ruxsat berildi. Bichimi $84 \times 108^{1/32}$.
«Times» harfida terilib, ofset usulida chop etildi. Bosma tabog'i 19,0.

Nashr tabog'i 17,0. 745 nusxa. Buyurtma № 16

«ILM ZIYO» nashriyot uyi. Toshkent, Navoiy ko'chasi, 30-uy.
Shartnoma 28 — 2017.

«PAPER MAX» xususiy korxonasiida chop etildi.
Toshkent, Navoiy ko'chasi, 30-uy.